

Катерина МАТЕЙКО
З
країнський
народний
одяг

Етнографічний
словник

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА

Катерина МАТЕЙКО

У країнський
народний
одяг

*Етнографічний
словник*

У книзі читач знайде цікавий етнографічний матеріал з питань термінології українського традиційного одягу кінця ХІХ—початку ХХ ст. Словникова частина видання засвідчує багатство народно-побутової лексики, широкі етнокультурні взаємозв'язки українців з сусідніми народами.

Для етнографів, істориків, мовознавців, працівників музеїв, студентів філологічних факультетів вузів.

Відповідальний редактор *Р. Кирчів*

Затверджено до друку вченою радою Інституту народознавства НАН України

Редакція видань історично-культурної спадщини України

Редактори *В. Горбик, К. Савенок*

Наукове видання

Матейко Катерина

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ОДЯГ

ЕТНОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИК

Художнє оформлення *О. Я. Вишневецького*. Художній редактор *Г. О. Сергєєв*. Технічний редактор *Г. М. Ковальова*. Коректори *Н. С. Редичук, О. Є. Челон*

Подано до складання 25. 08. 94. Підп. до друку 31. 01. 96. Формат 84х108/32. Папір друк. № 1. Літ. гарн. Ум. друк. арк. 10,29. Ум. фарб-відб. 10,29. Обл.-вид. арк. 16,41. Наклад 2000 пр. Зам. 3658. Видавництво «Наукова думка» Р. с. № 05417561 від 16. 03. 95. 252601 Київ 4, вул. Терещенківська, 3.

Віддруковано з матриць Військового видавництва «Варта», вул. Січневого повстання, 40, в Жовківській книжковій друкарні видавництва Отців Василіян «Місіонер», 292310, Жовква, Львівської обл., вул. Василянська, 8. Зам. 1308.

М 0505000000-043
221-96

ISBN 5-12-003834-4

© К. Матейко, 1996

ВІД АВТОРА

Пропонований читачеві етнографічний словник назв українського народного одягу відбиває регіональні особливості та вузьколокальні відмінності термінології одягу у говірках України ХІХ — початку ХХ ст. Характерні особливості побутування назв традиційного одягу, стан наукового дослідження цього питання висвітлюються у вступній оглядовій статті праці. Лексичний матеріал словника згрупований у межах тематичних розділів — відповідно до наукової класифікації народного одягу («Загальні назви, що стосуються одягу», «Одягова тканина», «Сорочка», «Поясний одяг» і т. д.) та за статтю (чоловічий, жіночий).

Народна термінологія одягу, записана в різних областях України, дуже різноманітна, і цінність її полягає в тому, що вона значною мірою відображає багатий творчий досвід в цій сфері діяльності народу, його регіональне розмаїття й історичну глибину. Велика частина цього підрозділу народної лексики вперше вноситься в словник.

У кожному розділі слова подаються за абеткою. Близькі за звучанням варіанти назв з одним значенням (аксамит, оксамит; хусти, хустя; поділ, поділок і т. п.) подаються при основному, найбільш поширеному або першому за абеткою слові, а в покажчику всі слова залишаються на своєму місці (за абеткою) з відповідною відсилкою. У випадках, коли однакові за написанням чи деякими фонетичними, морфологічними відмінностями назви мають різне чи не зовсім тотожне значення, вони подаються у словнику окремо зі своїми поясненнями чи з відповідними відсилками.

Окремо подаються слова-терміни з однаковим значенням, але різним написанням. Якщо при цьому немає якихось істотних нюансів у значенні слова, читач відсилається до відповідної статті, де розкривається зміст назви. Але при цьому обов'язково вказується місце побутування чи фіксації таких термінів-омонімів.

Значення слів місцевого походження розкриваються за допомогою відповідників літературної мови. За браком таких відповідників терміни пояснюються описово. У тлумаченні подаються відомості про значення слова-назви, його діалектні відтінки. Коли слово має кілька значень, то на першому місці подається найбільш уживане в мовній практиці значення.

Відповідно до характеру словника основна увага при розкритті значення слова звертається не стільки на його лінгвістичне коментування, скільки на предметну сутність назви, пов'язаність її з етнографічними реаліями. Специфіка словникової статті не дає можливості розгорнути характеристики, подається лише стисла предметна інформація по суті.

Для підтвердження існування слова в мові, для наочнішого й повнішого розкриття його значення подаються приклади використання слів у літературі. Важлива роль відводиться також ілюстраціям до малозрозумілих слів. При цитатах, виділених курсивом, вказуються джерело, автор, назва твору, том, рік видання, сторінка (прізвища авторів і назви творів скорочено). Більшість текстових ілюстрацій до пояснюваних слів — з творів художньої літератури і фольклору. Якщо слово-термін взятє безпосередньо з народної мови, то в міру можливості вказуються місцевість його побутування і обставини, в яких воно вживається.

У випадках використання автором власних польових записів, а також матеріалів музейних збірок і колекцій, які не мають докладної паспортизації, відсилок на джерела немає.

За браком точної паспортизації географії побутування слів-термінів на основі даних етнографічної і лінгвістичної літератури зазначаються більш загальні етнографічні чи адміністративно-територіальні регіони, місцевості, наприклад Поділля, Гуцульщина, Бойківщина, Лемківщина, Полісся, Волинь, Полтавщина. Посилання на конкретний населений пункт вказує лише на місце, де зафіксована назва, а не на ареал побутування слова. Докладне окреслення географії поширення слова — поки що непосильне завдання для даного словника.

Наголоси не проставлені лише в тих випадках, коли на основі наявних джерел встановити їх не було можливості.

Внаслідок соціально-економічних і культурно-побутових змін, що сталися і відбуваються в новітню добу, багато назв складових частин одягу та взуття інтенсивно виходять з обігу, оскільки зникають і самі реалії, для означення яких вони вживалися. А отже, традиційні назви різних предметів народного вбрання, що в свій час широко побутували, були знані, входять уже до історичного фонду мови, стають для молодших поколінь невідомими чи маловідомими. Мета цієї праці зафіксувати їх і допомогти дослідникам та всім тим, хто цікавиться українським народним одягом, краще осягнути і зрозуміти зміст багатого і різноманітного матеріалу стосовно його назв.

На кінець, авторка відчуває приємний обов'язок подякувати за діяльну допомогу в підготовці до друку цієї праці науковому редакторові Р. Кирчіву і науковим співробітникам львівського Інституту народознавства НАН України Г. Горинь, С. Гвоздевич, О. Никорак і В. Білоус.

ВСТУП

Представники суспільних наук, у тому числі й українські етнографи, чимало зробили у справі вивчення явищ традиційної культури й побуту українського народу. Оpubліковані праці присвячені дослідженню різних аспектів і явищ матеріальної і духовної культури та етнокультурним процесам.

Разом з тим народна термінологія суспільних явищ не стала об'єктом спеціального етнографічного дослідження, хоч значний внесок у вивчення цієї винятково цікавої галузі народнопобутової лексики зробили ще дореволюційні дослідники. Вивчаючи окремі явища матеріальної культури етнографічних районів України, вони здебільшого фіксували народну термінологію. Їхні праці мали переважно описовий характер і є лише важливим джерелом для подальшого комплектування, наукового аналізу й вивчення народної термінології.

Народна термінологія має істотне значення для дослідження пам'яток матеріальної культури. Вона окреслює окремі складові частини, різновидні особливості предметів народної культури, їх технічно-художнього оформлення, що виявляється у колористиці, орнаментиці, доповненнях і загальному силуеті. Термінологія як пам'ятка народної культури є історично-етнографічним джерелом для розв'язання низки важливих питань етнографічної науки. Етнографи часто користуються аналізом і розшифровкою окремих термінів як допоміжним матеріалом при вирішенні різних етно-генетичних проблем або для відтворення наявних у минулому етнічних і культурно-історичних зв'язків між народами, а також для визначення їхньої культурної взаємодії.

Часто номенклатура — назва якогось матеріального предмета — може бути поширена і на суміжних іноетнічних територіях. Тоді треба встановити, якого походження є ця спільність. Чи типологічна, що могла виникнути на основі подібності — спільності історичних і соціальних умов, генетична — як наслідок давніх безпосередніх контактів, або як результат культурних впливів. Причому ознаки такої спільності, що виробились за певних умов розвитку, виявляють велику стійкість стосовно пізніших впливів і нашарувань, що, в свою чергу, відбиваються на еволюції даного явища матеріальної культури.

В основу вживаної у практиці сучасних дослідників систематизації і класифікації термінів народного одягу покладено принцип функціональності — призначення і роль у побуті трудового народу. Метод

ареальної диференціації дав змогу виявити місце побутування і локалізацію даного терміна, висвітлити регіональні особливості народної термінології з її вузьколокальними відмінностями.

Місцеві назви окремих частин одягу з їхніми специфічними особливостями мають велике значення для вивчення історичних шляхів розвитку одягу в цілому. Народну термінологію одягу можна використати як документальний матеріал, що вказує на соціально-економічне становище різних верств народу, його історію, економічні, культурні зв'язки з іншими народами.

Багатовікове співжиття українців з іншими народами сприяло взаємному збагаченню їхньої культури і мови.

У деяких назвах компонентів одягу етнографічних районів України кінця XIX — початку XX ст. збереглися залишки староруської мови, наявні також і в інших слов'янських народів, що свідчить про їхнє походження та тісні етнокультурні зв'язки і взаємовпливи в процесі історичного розвитку. Ця подібність в термінології одягу пояснюється, крім живучості традицій стародавньої культури, тривалим активним спілкуванням цих народів, у чому особливу роль відіграли близькість мов, безпосереднє сусідство і традиційні етнічні контакти. Все це обумовило і взаємозасвоєння багатьох елементів їхніх культур. Крім спільних і споріднених термінологічних східнослов'янських паралелей маємо і загальнослов'янські.

Різновидність термінології народного одягу відображає також ступінь культурно-побутового взаємовпливу народів.

Аналіз зібраних назв традиційного одягу виявляє, що назви його походять від одягової тканини, форми крою, способу виготовлення, ношення, місця виготовлення, колориту й оздоблення.

Характер обробки матеріалу, з якого виготовлялися окремі складники одягу, визначив такі назви: *барханка, димка, вибійка, крашеник, сукнянка, ватянка, веретянка, полотнянка, портянка, ллянка, плахтак, сукман, солом'яник, дерев'яники, дерев'янци, ремінник, вовнянка, кабардинка* та ін.

Форми крою позначились на таких назвах: *довганя, довгуля, курта, куртак, куцак, куцина, коротейка, рогатівка, поділ, подолок* тощо.

Від способу виготовлення компонентів одягу походять такі назви: *брижанка, плетінка, тканиця, силянка, дубльонка, підбитяк, волосянка, морщенці* і т. д.

За способом ношення, пов'язаного з частинами людського тіла, утворювались назви: *попередниця, доколінниця, поколінниця, наколінниця, набрівник, підплічка, рукавця, рукавча, рукавівка, ногавиці, начільце, нарукавник, безрукавка, нашийниця, заушиниця, чільце*.

Місце, де були виготовлені складники одягу, позначилось на таких назвах: *кубанка, зінківка, москвичка, татарка, харківка* та подібні.

Колорит матеріалу обумовлює побутування назв: *блескавки, сіряк*.

крашеник, світлячки, бурка, мальованки, синятка, червчатка, чернятка, фарбан, жовтинці, чорнобривці, червонинці тощо.

Варто зауважити, що від назв поширеного одягу постав ряд прізвиськ-кличок. Жителів, що ходили в постолах, прозивали *постольниками*; від верхнього одягу *гуні* походять прізвиська *гуняри*, від *кафтана* — *кафтаняки*, з приводу штанів, пошитих у клин, прозивали *клинцями*, а складених у формі баранячих рогів берегів капелюха — *ріжжачами* та ін.

Матеріал етнографічного словника об'єктивно відображає різні сторони життя народу, його культурно-побутові умови, набуту віками глибоку мудрість. Як відомо, в пам'ятках народного одягу збереглися до наших днів довговіковий виробничий досвід народу та його досягнення в галузі художньої творчості. Локальні назви одягу в цілому, його складових частин зокрема, деталей крою, оздоблення часто проливають світло на походження того або іншого виду одягу, на його першопочаткове призначення. На основі назв можна до певної міри виявити історію розвитку різних елементів одягу.

У назвах народного одягу конкретно і лаконічно окреслені його етнографічні ознаки. Це передусім домотканий матеріал, з якого виготовлялися частини одягу, якості тканини, складові частини та спосіб ношення, крій, колорит та різноманітні технічні способи його оздоблення. Велика група народних назв зафіксована в зачісках. Зачіски до одягу не належать, але безпосередньо зв'язані з ним. Вони обумовлені як формою одягу, так і статтю, соціально-правовим, соціально-класовим становищем носіїв. Побутували відповідні зачіски при користуванні такими головними уборами, як бавниця, уплеті, очіпок тощо.

Термінологічний фонд словника базується на різних джерелах: історично-етнографічній літературі, лексикографії (словникова й діалектологічна література), усній словесності. Значна частина словника складена на основі наявних колекцій народного одягу в музеях України та польових експедиційних матеріалів.

Багатий матеріал щодо назв староруського одягу і тканин містять дослідження І. Срезневського, П. Савваїтова, К. Іностранцева, В. Клейна, В. Ржиги, Г. Кочина, М. Левінсон-Нечаєвої¹.

¹ *Срезневский И. И.* Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникам, изд. Отделением русского языка и словесности АН. — СПб., 1893—1912; М., 1958. — Т. 1—3; *Савваитов П.* Описание старинных русских утварей, одежд, оружия, ратных доспехов и конского прибора в азбучном порядке расположенное. — 2 изд. — СПб., 1896; *Иностранцев К.* Из истории старинных тканей; алтабасы, дороги, зендель, миткаль, мухояр // Записки восточного отделения Русского Археологического общества. — XIII. — 1901. — № 4. — С. 080—083; *Клейн В.* Иноземные ткани, бытовавшие в России до XVIII века и их терминология // Сборник Оружейной палаты. — М., 1925. — С. 11—72; *Ржига В. Ф.* О тканях домонгольской Руси. — IV. — 1932. — № 2. — С. 399—417; Материалы для терминологического словаря древней России / Сост. Г. Е. Кочин; Под ред. Б. Д. Грекова. — М.; Л., 1937; *Нечаева-Левинсон М.* Одежда и ткани XVI—XVIII веков // Го-

З етнографічної літератури використано праці Я. Ф. Головацького, П. П. Чубинського, М. Ф. Сумцова, О. С. Афанасьєва-Чужбинського, В. І. Василенка, В. Шухевича² та дослідження, в яких вживано вузькодіалектні слова та локальні назви народного одягу. Одним з таких важливих джерел є, зокрема, праці І. Верхратського³.

Деякі відомості про назви народного одягу знаходимо в словнику української мови за редакцією Б. Д. Грінченка⁴. Однак слід зауважити, що термінологія народного одягу західних областей України в ньому зовсім відсутня. Назви одягу минулих сторіч взято з праці Є. Тимченка⁵.

У довіднику використано лексикографічні праці — дослідження джерел XVI—XVIII ст.⁶, цінні фактологічним матеріалом, а також

сударственная Оружейная палата Московского Кремля. — М., 1954. — С. 305—386.

² Головацкий Я. Ф. О народной одежде и убранстве русинов, или русских, в Галичине и Северо-Восточной Венгрии. — Спб., 1877; Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край... Материалы и исследования, собранные д. чл. П. П. Чубинским. — Спб., 1872—1878; Сумцов М. Ф. Культурные переживания // Киевская старина. — 1889—1890; Афанасьев-Чужбинский А. С. Словарь малорусского наречия // Собрание сочинений А. С. Афанасьева (Чужбинского) / Под ред. П. В. Быкова. — Спб., 1892. — Т. 9; Василенко В. И. Опыт толкового словаря народной технической терминологии по Полтавской губернии. Отдел I—III. Кустарные промыслы сельского хозяйства и земледелия, народные поговорки и изречения // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — Харьков, 1902. — Т. 13, ч. 2; Шухевич В. Гуцульщина. — Львів, 1899. — Ч. 1.

³ Верхратський І. Говір замішанців // Записки Наукового товариства ім. Шевченка (ЗНТШ). — Львів, 1894. — Т. 3; Його ж. Про говір долівський // ЗНТШ. — Львів, 1900. — Т. 35/36; Його ж. Знадоби для пізнання угорсько-руських говорів // ЗНТШ. — Львів, 1899. — Т. 30; 1902. — Т. 45; Його ж. Про говір галицьких лемків. — Львів, 1902.

⁴ Грінченко Б. Д. Словарь української мови. — К., 1907. — Т. 1—4.

⁵ Тимченко Є. Історичний словник української мови. — Б. м., 1930—1932. — Т. 1, 2.

⁶ Худаш М. Л. Лексика українських ділових документів кінця XVI—поч. XVII ст. // Питання історії української мови. — К., 1961; Батюк Л. І. Назви одягу в «Актовій книзі Житомирського міського уряду кінця XVI ст.» // Там же, 1970; Керницький І. М. Із спостережень над побутовою лексикою в актах села Одрехова XVI—XVIII ст. — К., 1971; Горобець В. Назви тканин та одягу в українських джерелах: (За матеріалами XVIII ст.) // Народна творчість та етнографія. — 1972. — № 4. — С. 53—59; Миронова Г. М. Назви верхнього одягу в давньоруській мові // Мовознавство. — 1977. — № 6. — С. 77—86; Ії ж. Назви одягу від давнини до сучасності // Культура слова. — 1978. — Вип. 14. — С. 54—60; Ії ж. Названня одяжки в древнерусском языке: Автореф. канд. дис. — К., 1978; Пам'ятки української мови XVI ст.: Актова книга Житомирського міського уряду кінця XVI ст. (1582—1588 рр.). — К., 1965; Пам'ятки української мови XVII ст.: Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст.: (Збірник актових документів). — К., 1981; Пам'ятки української мови XVIII ст.: Ділова і народнорозмовна мови XVIII ст.: (Матеріали сотенних канцелярій і ратуш Лівобережної України). — К., 1976.

словники українських діалектизмів різних областей України, в яких містяться і назви одягу окремих етнографічних регіонів⁷.

Словник не претендує на вичерпне охоплення і розкриття усіх народних назв одягу. Він є першою спробою заповнити цю прогалину в українській етнографічній науці. Складаючи словник, автор керувалася необхідністю такої праці — як джерела історії народного одягу — для практичного використання працівниками музеїв, науковцями, художниками різних спеціальностей (текстильниками, конструкторами, модельєрами), мистецтвознавцями, студентами спеціальних навчальних закладів, працівниками легкої промисловості й усіма тими, кого цікавить історія та пам'ятки народної матеріальної культури.

⁷ Дзензелівський Й. О. Українські говори Нижнього Подністров'я. — Одеса, 1951. — Т. 1; *Його ж.* Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР: (Лексика). Ч. 1, 2 // Наукові записки Ужгородського державного університету. — 1958. — Т. 34; 1960. — Т. 13; *Москаленко А. А.* Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. — Одеса, 1958; *Його ж.* Нариси історії української лексикографії. — К., 1961; *Ващенко В. С.* Словник полтавських говорів. — Харків, 1960. — Вип. 1; *Його ж.* З історії та географії діалектних слів. — Харків, 1962; *Його ж.* Лінгвістична географія Наддніпрянщини: Лексичні матеріали. — Дніпропетровськ, 1968; *Його ж.* Про зникнення старого в лексиці говорів Наддніпрянщини // Праці XII Республіканської діалектологічної наради. — К., 1971; *Соколовская А. С.* Полесские названия одежды и обуви // Лексика Полесья. — М., 1968; Словник діалектичної лексики Середнього і Східного Полісся. — К., 1961; *Прокопенко В.* Назви одягу, взуття та головних уборів у буковинських говірках // Наукові записки Чернівецького університету. Серія філологічних наук. — 1961. — Т. 42, вип. 2; *Кузема В. Г.* Назви одягу в говірці верхів'я ріки Орелі // Українська народна лексика. — Дніпропетровськ, 1973; *Онишкевич М. Й.* Словник бойківських говірок. — К., 1984. — Ч. 1, 2; Етимологічний словник української мови: В 7 т. — К., 1982.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ

<i>Арц.</i>	<i>Арциховский А. В.</i> Одежда // История культуры Древней Руси (домонгольский период). I. Материальная культура. — М.; Л., 1948.
<i>Аф.-Ч.</i>	<i>Афанасьев-Чужбинский А. С.</i> Словарь малороссийского наречия // Собрание сочинений. — Спб., 1892. — Т. 9.
<i>Бат.</i>	<i>Батюк Л. І.</i> Назви одягу в «Актовій книзі Житомирського міського уряду кінця XVI ст.» // Питання історії української мови. — К., 1970.
<i>Беляш.</i>	<i>Беляшевский Н.</i> Отчет городского музея Волынской губернии барона фон Штейгеля. — Варшава, 1896.
<i>Бес. МХ</i>	<i>Бессараба И. В.</i> Материалы для этнографии Херсонской губернии. — Пг., 1916.
<i>Бес. МС</i>	<i>Бессараба И. В.</i> Материалы для этнографии Сидлецкой губернии // Сборник русского языка и словесности Импер. академии наук. — Спб., 1904. — Т. 75.
<i>Бодн.</i>	<i>Боднар І.</i> Орнаментика карпатських вишивок // Народна творчість та етнографія. — 1969. — № 2 (далі НТЕ).
<i>Ваг. Лем.</i>	<i>Вагилевич І. М.</i> Лемки — мешканці Західного Прикарпаття / Підготовка до друку та вступна замітка І. Д. Красовського // НТЕ. — 1965. — № 4.
<i>Ваг. Гуц.</i>	<i>Вагилевич И.</i> Гуцулы, обитатели Восточной отрасли Карпатских гор // Пантеон. — 1885. — Т. 21, кн. 5.
<i>Вас.</i>	<i>Василенко В. И.</i> Опыт толкового словаря народной технической терминологии по Полтавской губернии. Отдел I—III. Кустарные промыслы сельского хозяйства и земледелия, народные поговорки и изречения // Сборник Харьковского историко-филологического о-ва. — Харьков, 1902. — Т. 13, ч. 2.
<i>Вах.</i>	<i>Вахрос И. С.</i> Наименование обуви в русском языке. — Хельсинки, 1959.
<i>Ващ. Сл.</i>	<i>Ващенко В. С.</i> Словник полтавських говорів. — Харків, 1960. — Вип. 1.
<i>Ващ. Іс.</i>	<i>Ващенко В. С.</i> З історії та географії діалектних слів. — Харків, 1962.
<i>Ващ. Лінг.</i>	<i>Ващенко В. С.</i> Лінгвістична географія Наддніпрянщини: Лексичні матеріали. — Дніпропетровськ, 1968.
<i>Верх. Гов. дол.</i>	<i>Верхратський І.</i> Про говір долівський // Записки

- Наукового т-ва ім. Шевченка. — Львів, 1900. — Т. 35/36 (далі ЗНТШ).
- Верх. Зн.* *Верхратський І.* Знадоба для пізнання угорсько-руських говорів // ЗНТШ. — Львів, 1902. — Т. 45.
- Верх. Гов. лем.* *Верхратський І.* Про говір галицьких лемків. — Львів, 1902.
- Гнат.* *Гнатюк В.* Русини Пряшівської єпархії і їх говори // ЗНТШ. — Львів, 1909. — Т. 35/36.
- Гнед.* *Гнедич П. Я.* Материали по народной словесности Полтавской губернии. — Полтава, 1915. — Вып. 2, ч. 2.
- Голем.* *Gołębiowski L.* Lud polski: Jego zwyczaj, zabobonu. — Warszawa, 1830.
- Голов. Од.* *Головацкий Я. Ф.* О народной одежде и убранстве русинов, или русских, в Галичине и Северо-Восточной Венгрии. — Спб., 1877.
- Голов. НП* *Головацкий Я. Ф.* Народные песни Галицкой и Угорской Руси. — М., 1878.
- Гор.* *Горобець В.* Назви тканини та одягу в українських джерелах (за матеріалами XVIII ст.) // НТЕ. — 1972. — № 4.
- Гоц.* *Гоцкий Я.* Бойковский словарь «Временник». — Львів, 1895, 1896, 1897, 1898.
- Грин. ЭМ* *Гринченко Б. А.* Этнографические материалы, собранные в Черниговской и соседних с ней губерниях: Песни. — Чернигов, 1899. — Т. 3.
- Грін.* *Грінченко Б.* Словарь української мови. — К., 1907. — Т. 1—4.
- Дзен. УГП* *Дзедзелівський Й. О.* Українські говори Нижнього Подністров'я. — Одеса, 1951. — Т. 1.
- Дзен. ЛА* *Дзедзелівський Й. О.* Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР: (Лексика). Ч. 1, 2 // Наукові записки Ужгородського державного університету. — 1958. — Т. 34; 1960. — Т. 13.
- Деш.* *Дешко А. П.* О Карпатской Руси // Киевская старина. — 1887. — Кн. XIX (октябрь).
- Етн. зб.* *Етнографічний збірник.* — Львів, 1912. — Т. 1; *Етнографічний збірник: Коломийки.* — Львів, 1905. — Т. 17.
- Жат. Зам.* *Жаткович Ю.* Замітки етнографічні з Угорської Русі // Етнографічний збірник. — Львів, 1896. — Т. 2.
- Зел.* *Зеленин Д.* Женские головные уборы восточных (русских) славян // Slavica. — Praha, 1926. — R. V. — S. 2.
- Зубр. Ноша* *Зубрицький М.* Верхня вовняна ноша українсько-руського народу в Галичині // Матеріали до українсько-руської етнології. — Львів, 1908. — Т. 10.
- Зубр. Ход.* *Зубрицький М.* Ходаки, обув селян Старосамбірського і Турківського повітів // Матеріали до українсько-руської етнології. — Львів, 1909. — Т. 11.
- Ив.* *Иванов В. В.* Жизнь и творчество крестьян Харьковской губернии: Очерки по этнографии края. — Харьков, 1898. — Т. 1.
- Ин.* *Иностранцев К.* Из истории старинных тканей: алтабасы, дороги, зендель, миткаль, мухояр // За-

- писки восточного отделения Русского Археологического общества. — XIII. — 1901. — № 4.
- Кар.* *Карпинець І. І.* Художнє оформлення гуцульських кептарів // НТЕ. — 1965. — № 1.
- Кв.-Осн.* *Квітка-Основ'яненко Г. Ф.* Твори: В 6 т. — К., 1956.
- КС* Київська старина. — 1843, 1848, 1883, 1889, 1890, 1898, 1902, 1903.
- Коб.* *Кобільник В.* Матеріальна культура села Жукотина Турчанського повіту. — Самбір, 1937.
- Коль.* *Kolberg O.* Pokucie. — Kraków, 1882. — Т. 1.
- Кол.* *Колесса Ф.* Українська усна словесність. — Львів, 1938.
- Колом.* Коломийки. — Львів, 1962.
- Колом. К.* Коломийки. — К., 1969.
- Кот.* *Котляревський І. П.* Повне зібрання творів. — К., 1969.
- Коц.* *Коцюбинський М.* Твори: В 5 т. — К., 1947. — Т. 1—3.
- Коч.* Материалы для терминологического словаря древней России / Сост. Г. Е. Кочин; Под ред. Б. Д. Грекова. — М.; Л., 1937.
- Крав.* *Кравченко Б. Г.* Этнографические материалы. — Житомир, 1914. — Т. 2.
- Крип.* *Крип'якевич І. П.* Підкарпатське село в XVI ст. // Вісник АН УРСР. — 1950. — № 12.
- Куст. пр.* Кустарные промыслы Подольской губернии. — К., 1916.
- Лис. СДЛП* *Лисенко П. С.* Словник діалектної лексики середнього і східного Полісся. — К., 1961.
- Лис. СПГ* *Лисенко П. С.* Словник поліських говорів. — К., 1974.
- Лис. ССЛ* *Лисенко П. С.* Словник специфічної лексики Правобережної Черкащини: Лексикографічний бюлетень. — К., 1958. — Вип. 6.
- Литв. Ю. ори* *Литвинова П. Я.* Южнорусский народный орнамент Черниговской губ. (уезды Конотопский, Кролевецкий, Новгород-Сиверский и Стародубский). — К., 1878. — Вып. 2.
- Литв. ВО* *Литвинова П. Я.* Весільні обряди і звичаї у Чернігівщині: (Матеріали до українсько-руської етнографії). — Львів, 1900. — Т. 3.
- Літоп. Б.* Літопис Бойківщини. — Самбір, 1931, 1934, 1936.
- Мак.* *Маковский С.* Народное искусство Подкарпатской Руси. — Прага, 1925.
- Мат. укр.-р. этн.* Матеріали до українсько-руської етнології. — Львів, 1900. — Т. 3.
- Мельн.* *Мельничук О. С.* Словник лексики Писарівки Кодимського району Одеської області. — Б. м., 1952.
- Мил. СП* *Милорадович В.* Свадебные песни в Лубенском уезде Полтавской губернии / Изд. ред. ж. «Киевская старина». — К., 1890.
- Мил. НП* *Милорадович В. П.* Народные обряды и песни Лубенского уезда Полтавской губернии, записанные в 1886—1895: (Сборник Харьковского исто-

- рико-філологічного общества). — Харьков, 1897. — Т. 10.
- Моск.* Москаленко А. А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. — Одеса, 1958.
- Ник. СХТ* Никорак О. І. Сучасні художні тканини Українських Карпат. — К., 1988.
- Ном.* Номис М. Українські приказки, прислів'я і таке ін.: Збірники О. В. Марковича і других. — К., 1864.
- Он. СБГ* Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок. — К., 1984. — Ч 1, 2.
- Онищ.* Онищук С. Останки первісної культури у гуцулів // Матеріали до етнології. — Львів, 1912. — Т. 15.
- Осн.* Основа: Южнорусский литературно-ученый вестник. — Спб., 1861—1862.
- Палам.* Паламарчук Л. С. Словник специфічної лексики говірок с. Мусіївки Вчорайшенського району Житомирської області // Лексико-графічний бюлетень. — 1958. — Вип. 6.
- Полян.* Полянская Е. В. Народная одежда гуцулов Раховского района // Карпатский сборник. — М., 1972.
- Прок.* Прокопенко В. Назви одягу, взуття та головних уборів у буковинських говірках // Наукові записки Чернівецького університету. Серія філологічних наук. — 1961. — Т. 42, вип. 2.
- Сав.* Савваитов П. Описание старинных царских утварей, одежды, оружия, ратных доспехов и конского прибора, извлеченное из рукописей архива Московской Оружейной палаты, с объяснительными указаниями. — Спб., 1865.
- Сид. ОК* Сидорович С. Й. Орнаментальні композиції українських народних тканин ХІХ—поч. ХХ ст. // Матеріали з етнографії та мистецтвознавства. — К., 1963. — Вип. 7/8.
- Сид. До іст. тк.* Сидорович С. Й. До історії розвитку народного ткацтва Станіславської області // Матеріали з етнографії та художнього промислу. — К., 1957. — Вип. 3.
- Сок.* Соколовская А. С. Полесские названия одежды и обуви // Лексика Полесья. — М., 1968.
- Сум.* Сумцов М. Ф. Культурные переживания // Киевская старина. — 1889. — Кн. 5, № 21/22; 1890. — Кн. 25.
- Тим.* Тимченко Є. Історичний словник української мови. — Б. м., 1930—1932. — Т. 1, 2.
- Укр. лір. п.* Українські народні ліричні пісні. — К., 1950.
- Укр. нар. пр.* Українські народні прислів'я та приказки. — К., 1955.
- Макс.* Малороссийские песни, изданные М. Максимовичем. — М., 1827.
- Фас.* Vasmer M. Russisches, etymologisches Wörterbuch. — Hadelborg, 1954.
- Федьк.* Федькович Ю. Вибрані твори. — К., 1960. — Т. 1. Повісті.

- Ф.** Федьків І. І. У селі Нижні Ворота : (про культуру і побут) // НТЕ. — 1966. — № 5.
- Фил.** Филин Ф. П. Лексика русского литературного языка древнекиевской эпохи : (По материалам летописей). — Л., 1949.
- Чуб.** Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край, снаряженной И. Р. Географическим обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования, собранные д. чл. П. П. Чубинским. — Спб., 1872 — 1878.
- Шмел.** Шмелева М. Н. Типы народной одежды украинского Закарпатья // Советская этнография. — 1948. — № 2.
- Шух.** Шухевич В. Гуцульщина. — Львів, 1889. — Ч. 1; 1902. — Ч. 3.
- Эвар.** Эварницкий Д. И. Малороссийские народные песни, собранные в 1878—1902 гг. — Екатеринослав, 1906.
- Явор.** Яворницький Д. І. Словник української мови. — Катеринослав, 1920. — Т. 1.

СКОРОЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ТА ЕТНОГРАФІЧНИХ НАЗВ

Вн	Вінницька область	Хрк	Харківська
Вл	Волинська	Хрс	Херсонська
Днп	Дніпропетровська	Хм	Хмельницька
Днц	Донецька	Чрк	Черкаська
Жт	Житомирська	Чрв	Чернівецька
Зк	Закарпатська	Чрг	Чернігівська
Зп	Запорізька		
ІФ	Івано-Франківська	Бойк.	Бойківщина
Кв	Київська	Бук.	Буковина
Крв	Кіровоградська	Вол.	Волинь
Крм	Кримська	Гуц.	Гуцульщина
Лг	Луганська	Зак.	Закарпаття
Льв	Львівська	Лем.	Лемківщина
Мк	Миколаївська	Поділ.	Поділля
Молд.	Молдова	Подн.	Подністров'я
Од	Одеська	Пок.	Покуття
Пл	Полтавська	Пол.	Полісся
Рв	Рівненська	ПР	Польща
См	Сумська	Прик.	Прикарпаття
Тр	Тернопільська	Слоб.	Слобожанщина

СКРОЧЕННЯ НАЗВ ОДЯГУ

<i>Вбр.</i>	вбрання	<i>гол. уб. ч.</i>	головні убори чо-
<i>од. тк.</i>	одягова тканина		ловічі
<i>сор.</i>	сорочка	<i>зач. ж.</i>	зачіски жіночі
<i>поясн. ж.</i>	поясний жіночий	<i>зач. ч.</i>	зачіски чоловічі
<i>поясн. ч.</i>	поясний чоловічий	<i>взут.</i>	взуття
<i>верх.</i>	верхній одяг	<i>прик.</i>	прикраси
<i>пояс</i>	пояси	<i>доп.</i>	доповнення до одя-
<i>гол. уб. ж.</i>	головні убори жі-		гу
	ночі		

МОВНІ СКОРОЧЕННЯ

араб.	арабський	лат.	латинський
болг.	болгарський	мн.	множинна
давньор.	давньоруський	молд.	молдавський
зб.	збірне	нім.	німецький
здріб.	здрібніле	перс.	перський
змен.	зменшене	пестл.	пестливе
знев.	зневажливо	татар.	татарський
іноз.	іноземне	тюрк.	тюркський
інш.	іншомовне	угор.	угорський

ВБРАННЯ

У різних місцевостях України одяговий комплекс має різні загальні означення. Найбільш поширеною назвою є: одяга, одіж, убрание, ноша, стрій. У гуцулів і досі вживається назва *лудине*, причому відрізняється одяг щоденний і святковий. На Бойківщині побутовала назва *рубате*. В інших місцевостях були незначні локальні відмінності.

Анцук — одяг (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 35).

Вбраний — гарно одягнений (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт).

Вбрання — одяг (Зк, Льв; *Дзен. ЛА*, 1, 153); штани (Вл).

Вдяганка — знев., одєжина (Квітки, Корсунь-Шевченківський р-н, Чрк; *Лис. СПГ*, 28).

Вибражений — виношений, зношений (Лаптева, Чугуївський р-н, Хрк; Ширяєве, Ширяївський р-н, Од; *Моск.*, 21).

Вигáфований — добре одягнений, прибраний (Секретарка, Кривоозерський р-н, Мк; *Моск.*, 21).

Вилітáтися — легенько, по-літньому одягнутися (Троїцьке, Вознесенський р-н, Мк; *Моск.*, 21).

Віряд — одяг і білизна, яку одержує дівчина як придане (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 108).

Витояний — поношений, праодяг (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 111).

Домотkáна — зб., доморобний одяг (Воронки, Володимирецький р-н, Рв).

Дрáнка, дрáночки, дрáнтине, дрáнтя, дрáнь — 1) зношена білизна, зношений одяг — сорочечка-дранка (*Грин. ЭМ*, 1, 79). *Била мене мати зранку, що порвали хлопці дрáнку, а я сіла та й на хлопців поглядаю* (*Мил. СП*, 103; *Грін.*, 1, 446); 2) старі речі, лахміття (*Чуб.*, 5, 1092; *Грін.*, 1, 440; *Он. СБГ*, 1, 232). *Ви, дівчата, молодіці, скиньтесь по грошу, купіть мені шаровари, най дрáнтя не ношу* (*Колом.*, 117).

Загортáти, -нути — одягати, -нути (Льв).

Загортáтися, -нутися — одягатися, -нутися (Льв).

Залупіти — підкотити — про одяг (Розлуч, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 276).

Заодітися — вдягнутися (*Верх. Зн.*, 20).

Зафартушувáтися — надягати фартух-передник (*Грін.*, 2, 77).

Заплатáти — залатати (Либохора, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 280).

Заплáтка — мала латка (Либохора, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 281).

Застигну́ти — застібнути (Льв).

Зóдяга — одяг (Пирятин, Пл).

Канцур — ганчірка, те саме, що *лаха*, *рубах* (*Он. СБГ*, 1, 338).

Катране — ганчір'я, лахміття (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 1, 343).

Катра́ні — 1) лахміття, лахи; 2) онучки (Космач, Косівський р-н, ІФ).
Кашлама́ття, кашма́ття — лахміття (Варівськ, Іванківський р-н, Кв; Гірськ, Щорський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 35).
Ко́нцури — те саме, що *катра́ні* (Бойк.; *Верх. Зн.*, 27).
Курма́ні, курма́не — 1) брудна білизна, старий і подертий одяг (Бойк.); 2) старий одяг (Подн.).
Курма́ня — барахло (Сушиця, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 397).
Курма́те — брудна білизна (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 397).
Ламги́чити — нашвидкоруч щось латати — одяг, взуття тощо (Криво-озерський р-н, Мк).
Ла́нці — старий порваний одяг, ганчір'я (Малий Кобелячок, Новосанжарський р-н, Пл; *Ващ. Сл.*, 84—85).
Ла́ха — зб. 1) лахміття. У Надсянщині — одяг взагалі, звідси — «святечні лахи» (*Верх. Зн.*, 249); 2) зневажлива назва поганого, потертого одягу (Тахтаулове, Полтавський р-н, Пл).
Лахаме́ндрики — те саме, що *ла́ха*.
Лахамі́дрики — те саме, що *лаха*.
Лакха́те — лахміття, ганчір'я (Коростів, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 405).
Ла́хи — лахміття (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 405).
Лакхі́та — те саме, що *лакхате́* (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 405).
Лакха́тя — те саме, що *лакхате́* (Розлуч, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 405).
Лакху́тя — те саме, що *лакхате́* (Комарники, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 405).
Ла́ша — одяг (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 405).
Лудина́, лудиня, луді́ня, луді́ня — 1) одяг (*Верх. Зн.*, 33; *Грін.*, 2, 360); 2) святковий одяг (ІФ; Гуц.; *Шух.*, 1, 39); 3) плаття (*Шух.*, 1, 35; *Грін.*, 2, 360; *Дзен. УГП*, 47); 4) старий, поношений одяг, постільна білизна.
Лудині́ пролю́дне — вбрання святкове (ІФ; *Ник. СХТ*, 221).
Лудині́ завсі́дне — вбрання буденне (ІФ; *Ник. СХТ*, 221).
Мана́тки, мана́ття — 1) одяг (Бук.); 2) шмаття, старий зношений одяг, лахміття (*Грін.*, 2, 403).
Мана́те — одяг (*Он. СБГ*, 1, 429).
Мента — жіночий одяг (Льв).
Мужчи́нський — чоловічий, про одяг (Зк; *Дзен. УГП*, 47).
Напре́на́ть — одягати (Хоробичі, Городнянський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 434).
На́руби — одягнути навиворіт (Льв).
На́ряди дівочи́ — одяг і все інше, що носила дівчина. *Оце візьміть собі на схованку плахту, окрайку, вінок, мережану сорочку* (Вн; *Явор.*, 188).
На́ряджа́ння, на́рядува́ння — послідній виряд (Льв).
Но́ша — одяг.
Обро́бка — закінчення пошиття одягу (Гвіздець, Городенківський р-н, ІФ; Льв).
Ога́ртка — одяг (Бойк.).
Оде́жа, одежі́на, одержа́, оді́во, оді́жка, оди́нь — одяг. *Пошануй одежину раз — вона тебе десять раз* (Дубіївка, Черкаський р-н, Чрк). *Грошей треба було для обуви для одіва і так для чого* (Верхньодніпровськ, Днп; *Грін.*, 3, 40). *Не одежа людину, а людина одержу красить. По одежі нас вітають, а по мудрості судять; Я свою скоро одіжку кладу під діжку*.

- Одіва** — те саме, що *одѣжа*.
- Одіва́тися** — одягатися (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 16).
- Одіж** — одяг (Жупани, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 16).
- Одіж завсідна** — щоденне вбрання (Зелена, Надвірнянський р-н, ІФ).
- Одіж коштівна** — одяг святковий (Зелена, Надвірнянський р-н, ІФ).
- Одіва́чко** — те таме, що *одѣжа*.
- Одіня** — одяг, одіж (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 16).
- Одітий** — одягнений (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 16).
- Оренделя́нка** — подертий у лахміття одяг (*Верх. Зн.*, 74).
- Ошарпа́ти** — обірвати, пограбувати, роздягти. *Вони ошарпали з мене все намисто й стрічки, ледве втікла.* (Пл.; *Ващ. Сл.*, 69).
- Пла́та** — плаття жіноче (Зк; *Дзен. ЛА*, 2, 153).
- Пла́тва** — латка (*Верх. Зн.*, 50; *Грін.*, 3, 192).
- Пла́те** — білизна (Тетерівка, Жашківський р-н, Чрк).
- Платя́нки** — ганчір'я, онучі, всякі зношені речі.
- Поляти́чний** — святковий одяг (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 109).
- Позбіра́ні** — мн., поодягані (Луги, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 2, 98).
- Позлуп'я́ти** — зняти, скинути одяг (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 98).
- Порозгорта́ти** — пороздягати (Орів, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 117).
- Порти́** — мн., 1) одяг взагалі; 2) чоловічий спідній одяг.
- Пристрб́ений** — гарно вбраний.
- Ра́нці** — подраний одяг, ганчір'я; те саме, що *ла́нці* (Малий Кобелячок, Новосанжарський р-н, Пл; *Ващ. Сл.*, 84—85).
- Ребра́чка** — валок для прасування одягу з домотканого полотна (Волосянка, Сколівський р-н, Льв).
- Ренд, рє́ндя** — 1) стара подерта білизна (Подн.); 2) одяг. *Ой легіню кивіленький, одно рє́ндя маєш. То наруби, то на лице перевертаєш* (Зк).
- Рє́нда** — те саме, що *рє́ндовий* (*Он. СБГ*, 2, 199).
- Рє́ндина** — 1) полотно; 2) сорочка (*Он. СБГ*, 2, 199).
- Рє́ндвий** — подертий, драний (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 199).
- Рє́ндячка** — старий драний одяг (Комарники, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 199).
- Рй́мок** — шмат тканини (Зелена, Надвірнянський р-н, ІФ).
- Ринд́овий** — старий, подертий — про полотно (Ступниця, Дрогобицький р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 174).
- Рй́нде** — одяг, білизна (*Он. СБГ*, 2, 174).
- Рито́да** — знев., одежина (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 92).
- Руб, ру́бище, ру́бчик** — старий одяг, лахміття, шмат тканини. *Треба прости, щоб ру́б'я м не трасти.*
- Руба́нник** — ганчірка (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 194).
- Руба́та, ру́б'я** — 1) шмат полотна; 2) ганчірка (Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 134).
- Руба́те** — 1) одяг з домотканого полотна, білизна (*Верх. Зн.*; *Дзен. ЛА*, 2, 153); 2) рубці від одежі.
- Руба́тка** — 1) ганчірка (Бітля, Комарники, Лосинець, Хашів, Турківський р-н, Льв); 2) сорочка (Орявчик, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 194).
- Руба́точка** — те саме, що *руба́та* (Лосинець, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 194).
- Руба́тник** — ганчірник (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 194).

- Рубáтя** — 1) білизна, лахміття (Бітля, Хашів, Шандровець, Турківський р-н, Коростів, Сколівський р-н, Виців, Головецьке, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ, 2, 194*).
- Рубáх** — те саме, що *рубáта* (*Он. СБГ, 2, 134*).
- Рубиць** — те саме, що *рубáта* (*Он. СБГ, 2, 134*).
- Сакомпáк** — інш., цілком зібраний (Бук.).
- Страпé** — зб., лахміття (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт).
- Стрій** — одяг (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ, 2, 260*).
- Стрóбитися** — гарно одягатися (Льв).
- Сьтíб** — стіб (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ, 2, 276*).
- Убéря** — одяг (Гуц.).
- Убйóри** — мн., одяг. *А в господаря, як стародавню, стоять убйори у три комори* (*Он. СБГ, 2, 310*).
- Убóр** — мн., убори; гарний одяг, наряд (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт; *Мельн., 33*).
- Ўбране** — 1) одяг (Зк. і Прик.; *Дзен. УГП, 153*). Те саме, що *вбрання*; 2) святковий одяг з червоного або синього сукна, жупани (Орів, Коростів, Сколівський р-н, Старосамбірщина, Льв; *Он. СБГ, 2, 310*).
- Фáнта** — білизна, одяг (Велика Волосянка, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ, 2, 328*).
- Фáнте, хфáнте** — 1) старий одяг (*Верх. Зн., 74*); 2) убрання.
- Фастригувáти** — зметувати якесь шитво рідким швом перед остаточним пошиттям (Тридуби, Кривоозерський р-н, Мк; *Моск., 73*).
- Фелéга** — див. *оренделянка*.
- Фенделя́нка** — одяг взагалі (*Шух., 1, 98*).
- Фéца** — те саме, що *римок* (Зелена, Надвірнянський р-н, ІФ).
- Хúста, хúстя** — 1) брудна білизна (*Бес. МХ, 315*); 2) білизна. *Жеб крона поткала і хуста попала* (*Бес. МХ, 107; Чуб., 3, 300*).
- Хúсти** — мн., білизна. *Прала хусти на ріці* (*Он. СБГ, 2, 348*).
- Цабáти** — погано щось шити (Лаптева, Чугуївський р-н, Хрк; *Моск., 74*).
- Церувáти** — шити, штопати (Курячі Лози, Кривоозерський р-н, Мк; *Моск., 35*).
- Цумáтя** — одяг (Буківцеве, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Цúндра** — лахміття, драгтя (Хашів, Розлуч, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ, 2, 358*).
- Цúндровий** — обідраний (Бук.; Зк).
- Цúре** — старий, поношений одяг з домотканого полотна (Зк; *Дзен. ЛА, 2, 153*).
- Шáмаття, шкaмaття** — зб., лахміття (Заруддя, Іванківський р-н, Кв; *Лис. СПГ, 233*).
- Шáття** — одяг (Зк; *Дзен. ЛА, 2, 153*).
- Шмáта** — 1) переважно одяг з домотканого полотна; 2) верхній одяг з грубої тканини; 3) білизна (Ананівський, Балтський, Березівський, Білгород-Дністровський р-ни, Од; Березнегуватський р-н, Мк; *Моск., 77*).
- Шмáтя** — 1) білизна (Бойк.; *Коб., 129*); 2) одяг з полотна (Льв; Зк; *Дзен. ЛА, 2, 153*); 3) те саме, що *убране* (Кринос, Галицький р-н, ІФ). *Багацька дівчинонька не перехвалена, в зимі шмаття не попере, бо вода студена* (Колом., 4317); 4) одяг (Орів, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ, 2, 386*).
- Шуплáте** — лахміття (Михайло-Коцюбинське, Чернігівський р-н, Чрг).
- Шургáте** — лахміття. *Гойкат, як той, що шургатя возит* (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ, 2, 392*).
- Шуфлáте** — лахміття. *Подер на шуфлате* (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ, 2, 392*).

ОДЯГОВА ТКАНИНА

У минулому в Україні основним матеріалом для селянського одягу була домоткана тканина. Вона є показником рівня розвитку матеріальної культури населення. Соціально-економічні й побутові умови того часу сприяли збереженню домашнього виробництва тканого полотна, сукна й обробки шкіри. Домашнє ткацтво задовольняло культурно-побутові потреби селянської сім'ї.

Одягова тканина має неабияке значення для виготовлення одягу, зокрема для його крою. Вибір кольору тканини тісно пов'язаний із статтю, віком, соціальним станом власника, носія одягу.

У ХІХ — на початку ХХ ст. одягову тканину виготовляли із місцевої сировини — лляного, конопляного і вовняного прядива — на примітивних саморобних ткацьких верстатах. Прядінням волокон займалися переважно у вільний від сільськогосподарських робіт час.

Найпростіші тканини — сирові полотна — виготовлялися майже в кожній селянській хаті. Вони призначалися здебільшого для власного вжитку і ткалися з кращої пряжі на верстатах з 12-ма, 16-ма і 18-ма підніжками. За матеріалом сирові полотна поділялися на чисто лляні, з лляного волокна, змішаного наполовину з конопляним, з конопляного волокна, поєднаного з так званим бамбаком (прядиво промислового виробництва), і з самого бамбаку та використовувалися переважно для пошиття натільного одягу. Найтонші полотна призначалися для головних уборів (наміток і хусток).

Для виготовлення поясних форм одягу, рідше верхнього, використовувалася вибійка (димка) — лляна тканина з узором, віддрукованим вручну з дерев'яної дошки. Для української вибійки характерні темні узори (чорні, сині) на білому тлі полотна. У композиції орнаменту на вибійках, призначених головним чином для виготовлення одягу, найчастіше зустрічається смугастий, рідше шаховий чи вільний уклад. Основними в орнаментальних мотивах вибійки були рослинні й геометричні елементи. Для західних областей України прикметна вибійка, виконана чорною фарбою.

В одязі українських селян широко використовувалось сукно. З нього виготовляли верхній одяг. Сукно було здебільшого чорного, сірого, темно-коричневого або білого кольорів. У населення Українських Карпат поширене було сукно червоного («кармазинового») кольору з темнішими або світлішими відтінками. З нього шили сердаки й штани. Чорного кольору сукно виготовляли з найкращої вовни, одержаної від молодих овець. Таке сукно мало рівний, глибокий колір, і його не треба було фарбувати. Називали таке полотно мицьковим і цінували дорожче за всі інші сукна, а використовували переважно на сердаки та байбараки для жінок. Нижчої якості сукно виготовлялося з вовни старих овець.

Для пошиття взуття (чобіт, постолів, ходаків), а також поясів, торб використовували шкіру домашніх тварин, значно рідше дерев'яне лико, повсть і шерсть. Метал використовувався для виготовлення прикрас і оздоблення деяких частин одягу, особливо у мешканців Українських Карпат і Прикарпаття.

Аба́ — біле турсуєве сукно, яке використовувалось для пошиття форменого верхнього одягу — гетьманських сердюків XVIII ст. (Гор., 54).

Адама́шка, адама́шок, адома́шка, дама́шка, одома́шка — 1) шовкова тканина з візерунком (Тим., 1, 8); 2) різновид шовкової камки (Грін., 1, 4); з адамашки міщани виготовляли спідниці і шуби (Голем., 113, 318).

Акса́мит — дорога шовкова тканина, з якої феодальні знать виготовляла вбрання (Грін., 1, 6).

Алтаба́с, альтемба́с — різновид парчі, шовкова тканина, густо ткани із золотом (турецького походження). Відомий вже в XVI ст. і вживався для виготовлення плечового одягу, верхів для шапок і взуття (Сав., 151; Тим., 1, 19).

Амбу́к — тканина, якою покривали кофти (Хрк; Ив., 491).

Ару́с — різновид візерункової вовняної тканини XVII ст. (Голем., 16). Вона була вузька і широка. Вузька тканина відома під назвою *цинкатура*.

Астаме́т — вовняна тканина — *кармазин*. Призначався для виготовлення верхнього одягу — *кунтушів*, звідси *кунтуш штаметовий* (Грін., 4, 512).

Атла́с, га́тлас, отлас — шовкова або напівшовкова тканина, блискуча і гладенька з лиця, з якої виготовлявся жіночий і чоловічий одяг. Відома вже в другій половині XVIII ст. Атласи були перські, венеційські та англійські (Голем., 116; Тим., 1, 46).

Баба́к — хутро гризуна (Чуб., 7, 432).

Баба́ка — хутряна опушка, якою обшивалися селянські шуби (Чуб., 7, 432).

Ба́вина — вата (Хрк; Ив., 182).

Ба́вниця — 1) червона вовняна нитка, червоний *гарус* (Коль., 38); 2) головний жіночий убір заміжньої жінки (Льв).

Ба́вна — бавовна (Грін., 1, 16).

Ба́вовнянка — бавовняна тканина (Грін., 1, 16).

Ба́гор, ба́гр — сукно червоного кольору.

Багре́ць — те саме, що *ба́гор*.

Ба́йбе́ра́к, бамба́ра́к, бамбе́ра́к, банбе́ра́к — 1) тканина з крученого шовку із золотим і срібним візерунком або гладка, без узорів. Призначалася для виготовлення плечового рукавного чоловічого одягу. За описами ця тканина була бухарська, китайська і турецька (Сав., 58); 2) кожух, покритий сукном або іншою тканиною XVII—XVIII ст. (Тим., 1, 50); 3) цупка шовкова тканина.

Ба́йка — 1) різновид м'якого кошлатого сукна (Гор., 55); 2) м'яка бавовняна, рідше вовняна тканина з ворсом — *бая*.

Ба́к — те саме, що *бомба́к*.

Ба́льчик — те саме, що *балёць* (Он. СБГ, 1, 41).

Ба́лёць — 1) весільний обряд, під час якого мати молодій дає родичам молодого подарунки (Коростів, Сколівський р-н, Бітля, Дзвиняч Горішний, Шандровець, Турківський р-н, Льв); 2) 2—3 м фабричного полотна на весільний подарунок (Жукотин, Турківський р-н, Льв); 3) весільний подарунок, який дає молода родичам молодого (Хаців, Турківський р-н, Льв); 4) сувій полотна, що його отримує

- мує мати молодого від молодой (Бітля, Присліп, Турківський р-н, Коростів, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 41).
- Бамб'ак** — невідбілена бавовняна пряжа промислового виробництва (*Ник. СХТ*, 218).
- Барх'ан**, барх'ань — бавовняна тканина для жіночих спідниць (*Грін.*, 1, 31); убога шляхта підбивала нею також зимові плащі.
- Барх'ат** — 1) тканина шовкова або бавовняна, тканина подвійним поробком з ворсом і без ворсу; 2) бавовняний оксамит — *плис*. (*Сав.*, 155; *Вас.*, 192).
- Барх'ател** — те саме, що *барх'ат*.
- Барх'атка** — стрічка з бархату, оксамитна. *До старенької плахти та почепила люстринову запаску, одягла тож шовкову юпку та на шию дукат на бархатці* (*Кв.-Осн.*, 2, 155).
- Барх'отина** — бархатна тканина. *Будуть гості усі в бархотині, а ти, мамо, в подертій свитині*.
- Бар'юг** — те саме, що *барх'ат*.
- Басам'ан** — смуга на тканині.
- Басам'анистий** — смугастий.
- Бат'ист** — тонка бавовняна тканина.
- Б'атка** — виткана кольорова смуга на домотканих виробках (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 72).
- Б'ахта** — фабричне біле полотно (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 72).
- Б'ахтовий** — полотняний одяг з фабричного полотна (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 72).
- Б'ая** — 1) м'яка бавовняна, рідше вовняна, тканина з ворсом — *байка*. *В самих б'аях червоних юпках, що так, як май, цвіте* (*Кв.-Осн.*, 2, 16); 2) ворсиста вовняна тканина (*Гор.*, 55). Різновид грубого сукна з довгим ворсом для верхнього зимового одягу: *бунди, гуні, чамари*.
- Безь** — бавовняна тканина XVII—XVIII ст. (*Явор.*, 28).
- Біленіця** — 1) відбілені бавовняні нитки, біла пряжа промислового виробництва; 2) яскраво-білий колір (*Ник. СХТ*, 218).
- Білило** — 1) полотно (Коростів, Жупани, Сколівський р-н, Льв); 2) біла плахта; 3) скатерка (Жупани, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 56).
- Біліна** — те саме, що *біленіця* (*Ник. СХТ*, 218).
- Біль** — те саме, що *біленіця* (*Ник. СХТ*, 218).
- Білиця** — 1) те саме, що *білило* (*Он. СБГ*, 1, 56), *біленіця* (*Ник. СХТ*, 218); 2) білі нитки для вишивання (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 73).
- Б'лав'ат** — шовкова тканина зеленого кольору з китичками з червоного гарусу або з грубих вовняних ниток, пофарбованих у червоний колір (Розбишівка, Гадяцький р-н, П'л).
- Бомб'ак**, бумб'ак — 1) полотно (Поділ.); 2) фабричні бавовняні нитки.
- Бост'он** — дорогий сорт тонкого сукна.
- Б'рач'ень** — шовкова тканина; різновид парчі (XIV ст.; *Фас.*, 209).
- Б'рачина** — те саме, що *б'рач'ень*.
- Б'рачинний** — шовковий.
- Б'резент**, брезентина — груба льня водонепроникна тканина.
- Б'рита** — ширина тканини (XVIII ст.; *Тим.*, 1, 141).
- Брок'ат** — тяжка шовкова тканина з гаптованими узорами — квітами; парча (*Фас.*, 216).
- Брун'атний** — темний колір (XIV, XVI ст.; *Тим.*, 1, 144).
- Бумаз'я** — 1) ворсова тканина — *байка*; 2) бавовняна тканина (XVIII ст.; *Гор.*, 55).
- Буркател'я** — різновид тяжкої тканини, перетканої шовком (*Тим.*, 1, 156).

- Бурла** — турецька тканина (*Голем.*, 130).
- Бурнатний** — те саме, що *брунатний* (XV, XVI ст.; *Тим.*, 1, 157).
- Бурса** — перська шовкова тканина.
- Бурунчук** — 1) серпанок, татарське полотно (*Голем.*, 131); 2) тоненька пофарбована пряжа (Гвоздівка, Миколаївський р-н, Од; *Моск.*, 66); 3) короткий козушок (Грушівка, Первомайський р-н, Мк; *Моск.*, 19).
- Бурунчукова пряжа** — тонкі лляні нитки промислового виробництва (*Ник. СХТ*, 218).
- Б'язь** — 1) густа бавовняна тканина, подібна до грубого миткалю; використовували як підкладку у *кафтанах* і т. п. (*Сав.*, 101); 2) перська або бухарська бавовняна тканина.
- Вал** — 1) тканина, виткана з грубої пряжі з клоччя; 2) конопляні вичіски (*Голов. Од.*, 40, 69); 3) товсті нитки з клоччя (*Вас.*, 201). *В а л о м* пошитий, вітром підбитий; *Ой я свого чоловіка нарядила паном; Сорочка по коліна, підв'язана в а л о м* (*Вас.*, 201); *Та вичемо штани з в а л у, штани рядові* (*Гнед.*, 87).
- Валовий** — виготовлений з *валу*. *Надягай, бабо, козуха, бо буду в а л о в и м батогом бити* (Укр. нар. пр., 322).
- Валовина, валівець, валовець, валовиця** — 1) грубе конопляне полотно, зроблене з валової грубої пряжі (*Мельн.*, 74); 2) лляне, конопляне або вовняне прядиво домашнього виготовлення; 3) пряжа низької якості (*Ник. СХТ*, 218).
- Вельвет** — бавовняний оксамит з густим ворсом.
- Веретя** — 1) груба тканина з валу, ряднина; 2) старі речі, лахміття.
- Вибиванка, вибійка, вибійка, друківниця** — лляна тканина з вибитими узорами, яку виготовляли в домашніх умовах за допомогою дерев'яних кліше. Назва цієї тканини фіксується українськими пам'ятниками XVII ст. (*Гор.*, 54; *Сид. ОК*, 69).
- Вісімнадцятка** — домоткане полотно у 18 пасом (*Грін.*, 1, 211).
- Вовниця** — вовна (*Чуб.*, 5, 143).
- Волічка** — нитка високоякісної вовни промислового виробництва (*Ник. СХТ*, 218).
- Воловина** — грубе домоткане полотно; верета з воловини (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 1, 141).
- Волос** — 1) довгі волокна вовни, вичесані на гребені або щітках; 2) пряжа з цих волокон (*Ник. СХТ*, 218).
- Волосінка** — тонке сукно з високоякісної вовни — *волосу* (*Ник. СХТ*, 218).
- Волосінки** — фабричні нитки, які клали в основу тканих запасок (Зк).
- Волохан, волохань** — вовна, шерсть (Велика Лінина, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 141).
- Волохатий** — вовняний (Льв).
- Волочка** — те саме, що *волічка* (*Ник. СХТ*, 218).
- Волошка** — 1) біла овчина, грубошерста (*Вас.*, 154); 2) верхній жіночий одяг (Льв).
- Вошанка** — восковане полотно.
- Габá** — 1) те саме, що *абá*; з грубого сорту габі виготовляли *серм'яги, опанчі* (*Голем.*, 158); 2) різновид плаща або *опанчі*, пошитої з габі.
- Гадвáb, гадвán** — шовк (Зк; *Дзен. ЛА*, 1, 160; *Верх. Гов. лем.*, 210).
- Гадвábний, гедвábний** — шовковий, звідси *гадвabна хусточка* (*Дзен. ЛА*, 1, 160).
- Гáз, гáза** — дуже тонка прозора шовкова тканина, переважно біла, інколи кольорова; використовувалася на жіночий одяг і головні убори (*Голем.*, 153).

- Галай** — різновид шовкової тканини, з якої шили жіночі сукні.
- Гала́нський** — виготовлений із голландського полотна (Тим., 1, 653).
- Галентур** — різновид шовкової тканини, звідси *галентурник* — святковий жіночий убір (шати).
- Галина** — сукно білого, чорного, червоного і коричневого кольорів, з якого виготовляли верхній чоловічий одяг (сердаки).
- Гамковатися** — убиратися (Льв).
- Гарас** — 1) узорна вовняна тканина, *арус* (Верх. Зн., 9); 2) вовняна тканина із суконного пофарбованого прядива (Тим., 1, 511).
- Гарнітура** — блискуча шовкова тканина, товща за тафту; виготовлялася у французькому місті Турі (Гор., 56).
- Гарус** — кручена (сукана) кольорова шерстяна пряжа.
- Гатласний, гатласовий** — виготовлений з *атласу*.
- Глазет** — різновид парчі з витканими золотими або срібними узорами.
- Гло́та** — груба чорна тканина, з якої виготовляли жіночі фартухи (Рахів, Зк).
- Гребінний** — виготовлений з домотканого середньої товщини полотна (Од; Мельн., 75). *Ей субота не робота, неділя не вільна. Чом на тобі, наймиточку, сорочка гребінна?* (Колом. К., 351).
- Гребінниця** — найгрубіше полотно (Поділ.).
- Грезет** — 1) парча; 2) тонка тканина (Грін., 1, 324).
- Грезета** — інш., гладенька тонка шовкова тканина, різновид попліну; слово запозичене з французької мови разом з означуваною реальією (Гор., 57).
- Грезетовий** — парчевий. *Взяла очіпок грезетовий* (Кот., 44).
- Гродетур** — різновид шовкової тканини (Голем., 156).
- Гу́нйна** — тканина з овечої вовни (Орів, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 199).
- Да́ба** — бавовняна тканина.
- Дара́га, доро́га** — різновид шовкової, переважно смугастої або клітчастої, тканини, орнаментованої золотими або срібними шовковими нитками; використовували як підкладку у верхньому одязі — кафтанях, зипунах, літниках, XVI ст. (Сав., 165—166).
- Дара́й** — строката турецька *китайка* (Голем., 142).
- Двайця́тка** — тонке домоткане полотно в 20 пасом.
- Дванайця́тка** — тонке домоткане полотно в 12 пасом.
- Дев'я́тка** — грубе домоткане полотно в 9 пасом.
- Деміко́тін** — густа бавовняна привізна тканина, яку використовували в XIX ст. для виготовлення верхнього одягу.
- Де́рбень** — мішківина, міцна тканина, полотно.
- Де́рга, дерю́га** — 1) товста тканина; 2) жіночий поясний одяг. *Еней к Сивілі прихилився, хватав за дергу і тулився, мов од ко- та в коморі миш* (Кот., 3, 30; Грін., 1, 368); 2) покривало, по- пона, грубе полотно (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 208).
- Деся́тка** — домоткане полотно в 10 пасом (Чуб., 3, 408; Грін., 1, 373).
- Дже́рга** — 1) товста і груба тканина; 2) рядно, покривало, килим; 3) поясний жіночий одяг у вигляді плахти темного кольору.
- Дзябкани́стий** — строкатий, яскравий колір тканини (Верх. Зн., 15).
- Ді́ма** — інш., 1) різновид бавовняної тканини, XVIII ст. (Гор., 54); шили жіночі спідниці, чоловічі жупани (Голем., 144); 2) тонка прозора смугаста тканина — *канефась* (Чуб., 6, 114, 403; Голов. Од. 21; Грін., 1, 383).
- Ді́мка** — товста бавовняна тканина, смугаста. *Ой де тота синя дим- ка, що набрала мати, пішла тота синя димка до корчми гуляти* (Колом. К., 78).

- Дреліх** — 1) просте грубе полотно; 2) *чиновате* полотно, з якого виготовляли скатерті або верхній одяг — кафтани (Льв).
- Дрілах** — різновид простого грубого полотна, XVIII ст. (Тим., 1, 826).
- Дріт**, **дріть** — те саме, що *сухозлітка* (Ник. СХТ, 219).
- Дротінка** — блискуча мішура сріблястого кольору — *сухозолоть* (Зк).
- Друківаний** — те саме, що *вибійка* (Лем.).
- Думашковий** — адамашковий, зроблений з адамашка — шовку. *Не хочеться мені по борознах червоного сап'яню валяти, думашкового жупану пилом набивати* (Явор., 211).
- Ерх** — тонка виправлена шкіра (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 240).
- Едама́шка, едама́н, едама́шок** — 1) шовковий одноколірний *штоф* по атласному або по *гродетуrowому* полю. *А де ж твої, пане Саво, сукні-едамашки, Що ти нажив, вражий сину, з козацької ласки* (Чуб., 5, 966; Грін., 1, 466); 2) шовкова тканина. *Котрії козаки, то і мужики не хотять по ролі спотикати, жовтого саф'яна каляти, чорного едемана пилом набивати* (Грін., 1, 468; Чуб., 7, 413); 3) адамашкова цупка тканина з візерунком кольору тканини; у давнину була у великій пошані. Відомі такі види едамашки: півтабенюк — хвиляста, блискуча, цупка; маре — хвиляста, але не така блискуча, як півтабенюк, гризені — тканина, зіткана з ниток двох різних видів; кафа, або канва — вовняна тканина; кармазин — червоне сукно; сігта — тонке сукно; парча — з одного срібла або золота тканя. *Знімали з себе жупани — лудани, блаватиси й едамашки* (Грін., 1, 466); 4) товста шовкова тканина з візерунками. Була поширена серед української шляхти і козацької старшини (Кот., 43).
- Едама́шковий** — адамашковий. *Цариця ж сіла на ослоні в едамашковому шушоні* (Кот., 43; Грін., 1, 466).
- Едва́б** — сорт коштовної тканини. *Ладна баба без едваба* (Ном., 7516; Грін., 1, 466); *Оксамилом шляхи стеле і едвабом застеляє*.
- Едва́бний** — шовковий. *Ой возьми, мати, едвабну хустиноньку* (Голов. НП, 144); *Панчішки едвабні* (Чуб., 3, 212; Грін., 1, 466).
- Жй́чка** — 1) червона вовняна нитка; 2) шовкова або вовняна тасьма.
- Зага́льниця** — полотно, в якому поєднано грубіше й тонше прядиво. (Калущ, ІФ; Тр; Верх. Зн., 5).
- За́полоч** — фарбована в червоний і синій кольори бавовняна пряжа для вишивання сорочок.
- За́полоч** — кольорові бавовняні нитки промислового виробництва (Ник. СХТ, 219).
- Зарба́в, зарба́ф, зарба́фт, зарба́ер** — парча, шовкова тканина, заткана золотими або срібними нитками (персидське *зеф* — золото, *бафт* — тканина); служила для пошиття верхнього одягу — фerezій, шуб тощо (Сав., 173).
- Засні́вка, обсні́вка, обснов́ане** — смуга, утворена різнокольоровими нитками основи; такими смугами обрамляють переважно краї тканини (Ник. СХТ, 219).
- Зво́й** — сувій полотна, 12—20 аршин полотна (Гвоздівка, Миколаївський р-н, Од).
- Згри́бне, огри́бне** — лляне, конопляне прядиво низької якості (Ник. СХТ, 219).
- Златогла́в, злотогла́в** — шовкова тканина з шовковим поробком і основою із золотої *парчі*. *Пани та князі в жупанах златоглави* (Чуб., 5, 487).
- Зб́нсс** — різновид фабричного полотна (Подн.).
- Зрі́бний** — рядняний, звідси — *зрібне* полотно (Козаківка, Долинський р-н, Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; Он. СБГ, 1, 319).

- Зуф** — інш., вовняна тканина, XVI ст. (арабське *суф* — вовна); *кам-льот* різних кольорів; служила для пошиття верхнього одягу і підкладок (*Сав.*, 178).
- Ізорбаф** — те саме, що *зарбаф* — парча, золота або срібна тканина із срібним, золотим або шовковим орнаментом (*Сав.*, 178).
- Ільняний**, ільча́стий — лляний. *Ільняна сорочка* (*Чуб.*, 5, 189; *Грін.*, 2, 198).
- ільня́нка** — лляна тканина (*Явор.*, 324).
- Ільчі́сте**, ільча́сте — різновид саржевого переплетення, яке утворює на тканині дрібні ромбики або кривульки (*Ник. СХТ*, 219).
- Ільчи́стий** — тонке полотно в зигзаг (*Он. СБГ*, 1, 328).
- Калама́йка**, колома́йка, коломойка, коломёнка — 1) різновид смугастої вовняної тканини в пружки ясних кольорів, з якої шили жіночі спідниці і пояси (*Голем.*, 163; *Гор.*, 54). *Жупан на ньому синій і китаєва юпка, поясом з аглицької каламайки підперезаний* (*Кв.-Осн.*, 2, 28); 2) різновид одягу, виготовленого з каламайки — пізніше *куцина* (Пл.; *Ващ. Сл.*, 30—31) — *ластик, китайка. Спідниця каламайкова, каламайковий пояс* (*Кв.-Осн.*, 2, 11; 3, 26); *І шапку, пояс з каламайки* (*Кот.*, 1, 32); 3) лляна міцна тканина (*Гор.*, 54).
- Ка́мка**, ка́мха — 1) шовкова візерункова тканина (*Голем.*, 169; *Сав.*, 180); 2) головний жіночий убір. *Зелена сукня слід замітає, золотий перстень на руці сьє, перлова камка голову клонить* (*Чуб.*, 3, 318; *Грін.*, 2, 213).
- Камплі́т** — привізна шерстяна тканина без ворси; ткалася з одних ниток як в основі, так і в поробку, двома підніжками (*Гор.*, 55).
- Ка́муха** — шовкова турецька або китайська тканина (*Голем.*, 163).
- Канафа́ца** — тканина, виготовлена з шовкової, бавовняної або лляної пряжі, XVI—XVIII ст. Служила для пошиття легкого одягу або підкладок.
- Кандя́к**, киндя́к — 1) бавовняна вибі́йчана тканина; 2) вовняна тканина (*Коч.*, 142).
- Канефа́сь** — біле лляне чи конопляне полотно, яке продукувалося в Голландії — «голянцкос полотно» (*Гор.*, 54).
- Каніте́ль** — золота або срібна нитка; дротик, звитий із золота чи срібла.
- Ка́разія** — просте сукно, вовняна тканина.
- Кармази́н** — 1) тканина темно-коричневого кольору, XVI ст. (*Сав.*, 191); 2) одяг з кармазину. *Будуть куми у жупанах, побратими у луданах, сусідоньки в кармазині* (*Кот.*, 3, 109); 3) червоне тонке сукно, м'яка вовняна тканина.
- Картанови́й** — ситцевий, з м'якого полотна, картанова сорочка (*Он. СБГ*, 1, 342).
- Катра́н** — 1) візерункова вовняна тканина; 2) запаска (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ), шерстяна запаска (*Он. СБГ*, 1, 342).
- Кашеми́р**, кашмі́р — м'яка вовняна тканина.
- Кисе́я** — 1) різновид легкої бавовняної тканини; 2) тонка прозора тканина; йшла на чоловічу білизну, на рукави у жіночих сорочках, намітки переважно у жінок козацької старшини, XVII ст.
- Кита́й** — різновид китайської бавовняної тканини, XVI—XVII ст. (*Гор.*, 55).
- Кита́йка** — дорога шовкова тканина; бавовняна фарбована тканина, різновид тафти (*Сав.*, 282). *Сорочку і каптан з китайки* (*Кот.*, 1, 49).
- Клоча́не** — те саме, що *згі́бне* (*Ник. СХТ*, 220).
- Кожу́х**, кожушо́к, кожуша — грубе матірчате полотно, яке використовувалося для пошиття чоловічих сорочок (Льв, Вл.).

- Коленкóр** — 1) вид бавовняної тканини; 2) ситець, набивна тканина.
- Колтір**, копрнна — вид сукна, XVI—XVII ст. (*Сав.*, 274).
- Комортýк** — інш., назва певного виду тонкого привізного полотна (*Гор.*, 54).
- Кóрт** — грубе просте сукно, 20-ті роки XX ст.; бавовняна тканина (Володарка, Поліський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 104).
- Кóсик** — клапоть тканини (*Коч.*, 159).
- Косінка** — трикутний клапоть тканини.
- Кóтічка** — овеча вовна, змішана з шерстю худоби; сукно з такої вовни використовується для пошиття сіряків нижчого сорту (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он.* СБГ, 1, 381—382).
- Кóць** — вовняна, переважно космата, з довгим ворсом тканина, що використовувалася як плащ. Цю назву зустрічаємо вже в літописах X ст.
- Крашані́на**, крашені́на — лощене фарбоване полотно; служило для пошиття різного вбрання (*Гор.*, 54).
- Кужівний** — кужівне полотно (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ); тонке полотно на сорочки, найкраще полотно домашньої роботи (*Он.* СБГ, 1, 393).
- Кумáч** — бавовняна тканина червоного кольору, червоний ситець.
- Кучба́йка**, кучба́я — космата вовняна кольорова тканина. З грубої виготовлялися чоловічі капоти, з тонкої — підшивки до зимових плащів, жіночі спідниці.
- Ла́стик** — різновид підкладочної тканини.
- Ліпа́га** — фабрична вовняна однокольорова тканина, з якої шили спідниці (Дубровицький р-н, Рв).
- Лудáн** — 1) різновид блискучої тканини; 2) *каптан*, пошитий із цієї тканини; 3) те саме, що *камка*.
- Лúндиш**, лúвдиш — лундське (лондське), або англійське, сукно, XVI ст.; вживалося на однорядки і т. ін. (*Сав.*, 215).
- Лю́стрина**, лю́стрін — 1) шовкова одноколірна тканина з дрібним візерунком, XVIII ст. *Шалевий пояс і лю́стрина, щоб для свята пошити каптан* (*Грін.*, 2, 389); 2) вовняна або напівшерстяна тканина з полиском.
- Лю́стриновий**, лю́стрóвий — виготовлений з люстрини. *Взяла очіпок грезетовий і кунтуш з усами лю́стриновий, пішла до Зевса на ралець* (*Кот.*, 1, 12; *Грін.*, 2, 390).
- Матері́я** — 1) тканина бавовняна «шовкова»; 2) мануфактура (Бук; *Прок.*, 54).
- Мйканка** — другий гатунок полотна з прядива, що залишається на штіці під час микання (Зк; *Дзен.* ЛА, 1, 46).
- Мйтка́ль** — тонка бавовняна нефарбована тканина, XVI ст.
- Миши́на** — бараняча шкіра, виготовлена на зразок жовтого сап'яну (*Ном.*, 226).
- Мицькóве сукно́** — тонке м'яке сукно, виготовлене з *міцки* (*Ник.* СХТ, 220).
- Мі́цка**, ми́цка, мі́цьок — вовна з ягнят.
- Мі́чок**, мі́цка, мі́цька — вовна, зістрижена з ягнят (*Ник.* СХТ, 220).
- Мухо́яр** — назва грубої рідкої вовняної тканини, частіше смугастої, що її використовували на спідниці, XVIII ст.
- На́тіна**, нати́нана — вовна з торішніх овець (*Верх.* Зн., 66).
- На́тра** — кінець зробленого полотна.
- Обе́р**, обе́яр, обир, обияр, обя́р — густа шовкова хвиляста тканина із золотими і срібними узорами. З неї виготовляли *кафтани, опашні, запущі, фerezи, літники, тілогрії, шуби* тощо; обе́яр був золотий та дешевий шовковий, XIV ст. (*Сав.*, 226).

- Обиванка** — тонке крамне полотно з візерунком, з якого шили спідниця (Бойк.; *Коб.*, 119).
- Одѣжа** — 1) домоткане вовняне сукно; чорне йшло на *сіраки*, біле — на *холошні* (Верхнє Синьовиднє, Сколівський р-н, Льв); 2) вбрання; 3) сукно, шерстяний матеріал для одягу (Орів, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБІ*, 2, 15).
- Одніайцятка** — полотно, ткане в 11 пасом.
- Оксаміт** — кольорова волохата шовкова тканина (грецьке *гексамітон* — з шести ниток), XVIII ст. (*Гор.*, 56).
- Оловір** — шовкова, заткана золотом тканина. У літописному описі багатого убору Данила Галицького згадується «кожух оловіра грецького юруживи златыми шит» (*Коч.*, 216).
- Опона** — тканина, покривало, занавіска (*Коч.*, 219).
- Осмачка** — домоткане полотно у 8 пасом, яке використовувалося для пошиття штанів (Вол.).
- Паволока** — 1) парча, оксамит, шовк; відома вже в X ст.; 2) одяг, покривало, коштовна тканина.
- Пайстра**, пейстра — вибійка.
- Пайстрівий** — вибіячений. *Штани пайстрові* (Осн., 1861, 10, 30).
- Памоть**, памут — те саме, що *запалоч* (*Ник. СХТ*, 221).
- Партніна** — виріб з домотканого полотна (Савинки, Корюківський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 169).
- Парча** — 1) тканина з шовковою основою, заткана золотими або срібними нитками; 2) те саме, що *зарбаф* (*Сав.*, 235). *Везе Марко Катерині сукна дорогого. А наймиці на очіпок парчі золотої.*
- Парчівий** — виготовлений з парчі. *А я вам тепер шлю замість парчового очіпка мій невеличкий.*
- Пасетий** — в пасочки, в смужки, звідси — *пасяті портки, пасята хустка.*
- Пасіночок** — смужечка, рядочок (Велика Мечетня, Кривоозерський р-н, Мк).
- Пелечики** — те саме, що *волічка* (Либохора, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 47).
- Пестрадь**, пестредь, пестина, пествядь — груба бавовняна тканина з різнокольорових ниток; кольорова тканина строкатого забарвлення; фарбована основа й білий поробок або навпаки — біла основа й фарбований поробок (*Сав.*, 237). Візерункова конопляна або лляна тканина, з якої виготовляли робочий одяг.
- Петечє** — неступане сукно (Гуц.).
- Півкожущок** — тонке полотно (Бойк.).
- Пійстра** — вид тканини.
- Пішвити** — підтинати й обшивати берег матеріалу (Жукотин, Турківський р-н, Льв).
- Плат**, платок — 1) квадратний клапоть якоїсь тканини, фартух (Зк); 2) полотно.
- Платінний** — полотняний (Лем.).
- Пліс** — 1) оксамит бавовняний (*Вас.*, 192); 2) бавовняна тканина з грубої пряжі з волосом, подібним до оксамиту (*Грін.*, 3, 196).
- Побіл** — грамне біле полотно (Волосянка, Сколівський р-н, Льв).
- Повісмо** тонке — найкраще полотно, тонке, густе, м'яке, біле, з найкращого прядива (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Коб.*, 44).
- Повісняне полотно** — полотно з високоякісного прядива для святкових сорочок, переміток (*Ник. СХТ*, 221).
- Повісьм'яниця** — найкраще полотно на сорочки (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 89).
- Повста**, повстіна — клапоть грубого сукна (Хрк; *Ваш. Сл.*, 77).
- Повстяний** — фетровий (*Он. СБГ*, 2, 90).
- Повсть** — шерсть (Присліп, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 90).

- Полов'їничик** — напівшерстяна тканина (Володарка, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 166).
- Полотєнко**, полотєнєчко, полотєнце — змен. від *полотно*. *Всього по-трошку і конопель і полотєнка; Полотєнка на станок; Ой на тобі, подруженько, на рукава полотєнєчка* (*Чуб.*, 5, 379; *Грін.*, 3, 287).
- Полотнє** — тканина, виготовлена з конопляної або лляної пряжі. Відоме *полотно конопляне* з різновидом, *полотно плосконне* лляне, густе; *полотно бомбакове* — з фабричних ниток і домашнього виготовлення (Тридуби, Кривоозерський р-н, Мк; Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Моск.*, 17).
- Полотно згрібне** — грубе *полотно* (*Шух.*, 1, 308).
- Полотно картанове** — крамне, фабричне *полотно* (Бойк.).
- Полотно мачанне** — *полотно*, виткане з матірних конопель — матірки (Ніжиловичі, Макарівський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 124).
- Полотно наське** — домоткане *полотно* (Карпилівка, Іванківський р-н, Рудня-Вересня, Чернобильський р-н, Кв; Клубівка, Ріпкинський р-н, Чрг).
- Полотно памутове** — *полотно*, виготовлене з прядивних і фабричних ниток (Стеблівка, Хустський р-н, Зк).
- Полотно посітке** — рідке прозоре *полотно*.
- Полотно сирове** — невідбілене *полотно* (*Ник. СХТ*, 221).
- Полотно хрищате, хрещатина** — *полотно* з візерунком, тканим навхрест (Льв; *Верх. Зн.*, 77).
- Полотно чесане** — тонке *полотно* (*Шух.*, 1, 308).
- Полотно чіновате** — *полотно*, при тканні якого нитки основи в чинах перехрещуються не пара за парою, а кожна третя з кожною однією (*Шух.*, 1, 259; *Грін.*, 4, 463).
- Полутабінок** — різновид *табінової тканини*, XVIII ст.; те саме, що *тафта* (*Гор.*, 56).
- Помазєя** — те саме, що *бая*.
- Пібнева** — 1) клапоть *полотна*; 2) покривало; 3) спідній одяг.
- Поніток, поніточина** — сукно.
- Поніточина** — здріб. від *поніток*.
- Попорціок** — доморобне сукно, виткане вовняним поробком на конопляній основі (Бистричі, Богуші, Березнівський р-н, Рв).
- Порт** — 1) конопляні або лляні нитки у вовняній тканині або сукні (Борзна, Борзнянський р-н, Лебедин, Коропський р-н, Чрг); 2) різновид *полотняної шалі* або хустки (*Верх. Гов. лем.*, 454); 3) *полотню*, клапоть тканини; 4) довгий обруч (Лем.; *Верх. Гов. лем.*, 454); 5) груба пряжа, сирове *полотно*; 6) лляні чи конопляні нитки домашнього виробу (Лукашівка, Юр'ївка, Шестовиця, Чернігівський р-н, Савинки, Корюківський р-н, Смяч, Новгород-Сіверський р-н, Чрг; Тетерівське, Іванківський р-н, Кв; Васьковичі, Ушомир, Коростенський р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 168).
- Портені** — зроблений з *порту* (Ушомир, Васьковичі, Коростенський р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 168).
- Портін** — зроблений з *порту* (Варівськ, Іванківський р-н, Володарка, Поліський р-н, Кв; Свидозець, Бобровицький р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 168, 169).
- Портїна** — 1) конопляна чи лляна тканина (Пл); 2) грубі конопляні нитки з вичісків (*Грін.*, 3, 355); 3) виріб з домотканого *полотна* (Заруддя, Іванківський р-н, Кв; *Моск.*, 53).
- Портний** — конопляний. *Друга дерга портна або вовняна* (Чрг; *Грін.*, 3, 255).

- Портніна** — виріб з домотканого полотна (Савинки, Корюківський р-н, Чрг; *Лис. СПГ, 169*).
- Портівні** — бавовняний, з домотканого полотна (Рудня-Вересня, Чорнобильський р-н, Кв).
- Портовіна** — грубе конопляне сукно з відходів прядива.
- Портік** — шмат полотна (*Верх. Зн., 262; Грін., 3, 355*).
- Портяний** — зроблений з *портіни* (Володарка, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ, 168*).
- Портянка** — 1) сукно з конопляною основою (*Голов. Од., 55; Грін., 3, 355*); 2) клапоть бавовняної тканини домашнього виробу (Калинівка, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ, 169*); 3) рідка бавовняна хустка (Калинівка, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ, 169*).
- Посітка** — рідка, прозора тканина (Жт).
- Постів** — домоткане бите сукно (Буківцеве, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Пості** — різновид тканини з льону чи конопель для пошиття верхнього і натільного одягу і для різних господарських потреб.
- Посуконне, посуконщина** — доморобне сукно, в якому основа і поробок з вовняної нитки (Рв).
- Поярковий** — капелюх, виготовлений із вовни молодих ягнят. *Великий пояркові брилі* (*Грін., 2, 398*).
- Прошивати** — зшивати два окремі клапті тканини (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Коб., 113*).
- Пруг** — 1) рубець на полотні; зарублений край полотна, шов; 2) край полотна, тканий так, щоб не торочився і не потребував обрублювання; край одягу, сукна, полотна (Хаїців, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ, 2, 158*).
- Пряжа микова** — пряжа з конопель, грубіша, з якої виготовляли сорочки і простирадла (Лошнів, Теревовлянський р-н, Тр).
- Пряжа повісмова** — пряжа тонша, з якої виготовляли сорочки і простирадла (Лошнів, Теревовлянський р-н, Тр).
- Рантух** — 1) тонка бавовняна тканина, з якої виготовляли сорочки й головні убори для жінок (Козаківка, Долинський р-н, ІФ); 2) фабричне полотно (Козаківка, Долинський р-н, ІФ); 3) сувій домашнього полотна (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ, 2, 168*).
- Рантуховий** — виріб з *рантуха* (Козаківка, Долинський р-н, ІФ); 2) сорочка з фабричного полотна (*Он. СБГ, 2, 168*); 3) виріб з бавовняної тонкої тканини (*Грін., 4, 6*).
- Рєпс** — тоненьке полотно, ситець.
- Рубковий** — виготовлений з тонкого полотна (рубки). *Крайте рушнички рубкові* (*Грін., 4, 84*).
- Рубок** — 1) тонке полотно; 2) тонкий або батистовий платок (*Голов. Од., 27; Голов. НП, 303*). *Шовковий пояс крижі покрив, тонкий рубок на всю голову* (*Чуб., 3, 403*). *Увила голову в рубок тоненький*.
- Рубонько, рубочок** — змен. від *рубок*. *Один рубонько голову завивати, другий рубонько* — дитятко повивати (*Голов. НП, 596; Грін., 4, 84*).
- Руно** — вовна, зістрижена із старої вівці (*Ник. СХТ, 221*).
- Ряднина, рядниця** — одяг з поганої, грубої тканини. *Ти в мамі ходиш в грубій рядниці, а в нас будеш ходити в синім кармазині* (*Чуб., 5, 393*). *Як люба дружина, то люба й в рядниці* (Укр. нар. пр., 120). *На парубочках плаття, як міх, та ряднина, заткана каптанина* (Пл).
- Рядовіна** — груба тканина, полотно (Сенча, Лохвицький р-н, Пл).
- Саєта** — тонке сукно, зокрема чорного кольору.
- Саржа** — тканина (вовняна, бавовняна, шовкова) для підкладки.

Сатін — різновид тканини.

Сая — тонка тканина (*Голем*, 233).

Семер'яга — сувій домотканого полотна, з якого шиють серм'яги (*Голов. Од.*, 55; *Грін.*, 4, 116).

Семер'яга — полотно, ткане в сім пасом (*Грін.*, 4, 144).

Серм'яжина — 1) домоткане полотно; 2) верхній одяг.

Серпанок — те саме, що *кисей*.

Серпенка — вид прозорої тканини; груба марля.

Синота, синета — пряжа і тканина синього кольору (*Коч.*, 325).

Синьоби — змен. від *синота*; фабричні тканини, ситці синього кольору з дрібними, вибитими білою фарбою квітами (розкидками), з яких шили поясний жіночий одяг (*Лем.*).

Сінтур — бортова тканина (Велика Мечетня, Кривоозерський р-н, Мк; *Моск.*, 66).

Сірачіна, сірачіна — 1) домоткане грубе нефарбоване сукно; 2) одяг з нього (*Ник. СХТ*, 221); 3) грубе сукно природного кольору вовни.

Стамет — те саме, що *астамет*.

Сукні лунські — жіноче вбрання з «лунського» сукна, тобто привозного фландрійського чи англійського, дуже поширеного в XVII ст. на Підкарпатті.

Сукно — 1) вид вовняної (з вовни овець) або піввовняної грубої домашнього виготовлення тканини; 2) одяг з такої тканини; 3) тканина, виготовлена з вовняної пряжі. Види сукна: товсте, тонке, XVIII ст. (*Гор.*, 54).

Сукно галинове — сукно різних кольорів для пошиття чоловічого верхнього одягу. Див. *галина*.

Сукно мицькове, міцькове — сукно з найкращої вовни, з вовни молодих овець (*Гуц.*).

Сукно світне — домоткане сукно, з якого виготовляли свити, XVIII ст. (*Гор.*, 54).

Суконце — сукно, виткане з м'якої, переважно сірачої вовни (*Гор.*, 54).

Сяльбоні — тканина з квітами (Давидки, Коростенський р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 909).

Сяята — тонке англійське сукно яскравих кольорів, з якого виготовляли жупани.

Таба, табенок — шовкова гладка полотняна тканина одного кольору.

Табін — густа шовкова тканина. Різновид тафти; трапляється в українських пам'ятниках середини XVI ст. (*Гор.*, 56).

Тафта, тафт — 1) тонка шовкова тканина з полиском, яка в пітканні подібна до полотна, XVIII ст. (*Гор.*, 56). З найдешевших сортів відома за українськими піснями як *китайка*. З тафти виготовляли верхній одяг (*Сав.*, 282); 2) китайка легка (*Голем.*, 275).

Товстіна — полотно, виготовлене з клоччя, яке служило для пошиття чоловічого поясного одягу, плахт і міхів на збіжжя (Жукотин, Турківський р-н, Льв.; *Коб.*, 44).

Тяжина — вибілка, пестрадь, смугасте полотно. У синій юпці, *тяж и нових штанах* (*Кв.-Осн.*, 2, 19). *Кожух білих смушків під тяж и ною і бабаком обложений* (*Кв.-Осн.*, 2, 10).

Узороче — коштовні речі або тканини, прикрашені різними тканинами або шитими узорами, перша половина XVII ст. (*Коч.*, 373).

Фалендиш — вид голландського й англійського сукна, густого і важкого, XVIII ст. З нього шила одяг убога шляхта (*Голем.*, 146).

Фаналевий — фланелевий. В запасці гарній *фаналевий* (*Кот.*, 2, 129).

Фанелья — рідка шерстяна тканина без ворси (*Гор.*, 55).

Ца́йг, цейг — бавовняна тканина.

Цинделі́н — тонка китайка (*Голем.*, 135).

Цинка́тура — вузький *гарус* (*Голем.*, 135).

Ци́ц — бавовняна тканина — біла або кольорова, гладка, в смужки, квіти; використовувалась на поясний і верхній жіночий одяг.

Ци́цовий — ситцевий (Од; *Мельн.*, 97).

Чамле́т — тканина на підкладку (*Коч.*, 395).

Червле́ний — червоний (Гуц.).

Черка́с — вовняна тканина (*Голем.*, 141).

Черча́тий — те саме, що *червлений*.

Че́сане полотно́ — те саме, що *повісняне полотно*.

Чехма́н — різновид сукна.

Чи́новатка — *полотно чиновате* дубельтове, ткане в чотири нитки (*Верх. Зн.*, 80).

Чоти́рна́йцятка — *полотно*, ткане в 14 пасом.

Ша́левий — виготовлений з *шалі* (Чрк).

Ша́ль — шовк. *Купи собі, мамуню, шаль. Мені не треба тії шалі.*

Ша́м — найтонша вовна (Бук.).

Шо́вк — 1) тканина із шовкових ниток; 2) шовкові нитки. *Давно колись-то! Рушники вже ткались. І хустина мережилась, шовком вишивалась.*

Шовко́віна — шовкова нитка (*Грін.*, 4, 507).

Штаме́т — те саме, що *астамет*.

Што́ф, **штофи** — дорога привізна шовкова тканина, здебільшого голубого кольору з розводами, яку використовувала багата старшина для пошиття *жупанів, кунтушів* та *шлафроків* (Чрв; *Гор.*, 56; *Прок.*, 54).

Яри́ч — тканина з льону і конопель, що служила для різних господарських потреб, насамперед для пошиття верхнього і натільного одягу.

Ярочко́вий — виготовлений з вовни годовалої вівці, звідси — *ярочкова свита* (Осн., 1861, 10, 26; *Грін.*, 4, 543).

СОРОЧКА

Основною складовою частиною як чоловічого, так і жіночого вбрання є сорочка. Одна з характерних ознак слов'янської сорочки — її білий колір. Це давня традиція, білий колір взагалі був широко розповсюджений серед слов'ян.

Матеріалом для виготовлення сорочок в українців та інших східнослов'янських народів служило конопляне і лляне полотно. На Київщині, Полтавщині, Чернігівщині поширене було конопляне полотно. У районах Українського Полісся, на північних схилах Карпат та на Волині — лляне. На Поділлі — здебільшого конопляне та лляне полотно з суміші лляно-конопляних та конопляно-бавовняних ниток.

Крій чоловічої сорочки визначається за способом з'єднання пілок полотна на плечах. Українські сорочки, як і взагалі східнослов'янські, виготовлялися з трьох, часом з двох і лише подекуди з чотирьох полотнищ, залежно від ширини домотканого полотна. За особливостями крою виділяються три основні види сорочок: тунікоподібні, сорочки з плечовими вставками (установками, поликами) та з кокеткою.

Своєрідністю крою тунікоподібної сорочки є те, що вона була цілною і без швів на плечах. Шмат домотканого полотна складався на плечах так, щоб дві його частини були рівні. На заломі вирізався отвір для голови. Вона була без коміра, з простою обшивкою навколо шнї. До перегнутого полотнища й основи пришивались довгі рукава. Часто її шили з двох або чотирьох полотнищ. Короткі тунікоподібні сорочки характерні для Центральної і Південної України. Їх носили заправленими в штани. На Закарпатті, Буковині і правобережжі Дністра чоловіки носили довгі сорочки поверх вузьких штанів і підперізували широким вовняним поясом (окравкою).

У XIX ст. для українців характерні сорочки з установками (поликами), що широко побутували і в давніх слов'ян. Своєрідністю крою цього типу сорочки є наявність прямих плечових вставок (установок). Її шили з трьох полотнищ. Установкові сорочки мали виложистий, інколи стоячий комір. Сорочки з виложистим коміром застібалися на запонку або зав'язувалися смужечками. Носили їх здебільшого заправленими в штани.

Пізніше походження мають сорочки з кокеткою, які з'явилися під впливом міської моди. Кокетка викроювалася через ширину спини і до неї пришивались передні й задні полотнища.

У чоловічих сорочках важливу рису становить довжина, яка пов'язана зі способом їх ношення. Більш давньою була довга сорочка, яку носили навипуск, поверх вузьких полотняних штанів, підперізуючи поясом. Вона побутувала на Гуцульщині, Поділлі, Поліссі.

Жіночі сорочки були одночасно натільним і верхнім одягом. Вони могли бути додільними (суцільними), а могли складатися з двох частин: верхньої (станка) і нижньої (підточки). Суцільні сорочки побутували в місцевостях, де носили нешиті форми поясного одягу. Короткі — в деяких місцевостях Карпат і Закарпаття; їх завжди носили

з нижньою частиною одягу (підшивка, подолок, спідник). Жіноча сорочка з прямими вставками, пришитими по основі, переважала на Чернігівщині, Полтавщині.

Наприкінці ХІХ ст. почали входити в побут короткі сорочки, дещо відмінні за кроєм від традиційних. Вони були без коміра і з чотирикутним вирізом.

За способом з'єднання полотнищ на плечах жіночі сорочки бувають із призбиранням — густими зборами навколо шиї, уставковими та безуставковими. В уставкових сорочках рукав і вставки викроюються із суцільного полотнища. Рукава пришиваються по тканині під прямим кутом. Такі сорочки, як правило, мають комір. Безуставкові сорочки відзначаються суцільними рукавами, вшитими паралельно до станка (по основі). Вони без коміра, з густими зборами навколо шиї, рукава в них призбируються вище кисті руки. Такі сорочки притаманні українцям Карпат і Закарпаття.

Ці чітко виражені типи жіночих сорочок мають чимало локальних відмінностей. На Закарпатті поширена сорочка-«волошка», в якій станок густо призбирується до багато вишитої кокетки. Протягом останніх десятиріч на Буковині поряд із сорочками з густими зборами навколо шиї носять сорочки-«хлоп'янки», які за кроєм мало чим відрізняються від чоловічих сорочок («вперекидку»). Сорочки уставкові і тунікоподібні мали прямий розріз посередині. Лише українці-бойки, що заселяють центральну частину Карпат, високогір'я і підгірні райони Львівської, Закарпатської та західні райони Івано-Франківської областей, носили сорочки з розрізом на плечах або збоку при плечовому шві. Лемки так само робили розріз збоку або й на спині; коміра не було, виріз навколо шиї з густими зборами.

У крої сорочок важливе місце належить формі коміра, який може бути стоячим, виложистим, зібраним у вузеньку обшивку або на нитку. Є сорочки без коміра, з круглим або чотирикутним вирізом біля шиї (каре). Для жіночих сорочок характерні густі збори навколо шиї. Застібалися сорочки на гудзики, зав'язувалися стрічками тощо. Рукава сорочок були вільними, з манжетами, зібраними на нитку, і з лиштвою.

Вишивані сорочки відзначаються різноманітними орнаментальними мотивами, як геометричними (ромби, розетки, восьмикутні зірки), так і рослинними.

На характер орнаментальних мотивів вирішальний вплив мають вишивальні шви, так звані техніки. В Україні існує багато технік вишивання та їх різновидів. Деякі з них зустрічаються в усіх етнографічних районах України.

Однією з найдавніших технік народного вишивання є так зване заволікання, що наслідує перетикання на ткацькому станку і дає змогу створити строго геометричні візерунки. Особливо поширене заволікання на Поліссі та в деяких місцевостях гірських районів Карпат.

З глибокої давнини відома й складна техніка низі з її різновидами (занизування). Вона полягає у вишиванні з вивороту тканини, нижньої її сторони (звідси й назва — низь). Поширена вона по всій Україні, особливо на Поділлі. До цього ж типу слід віднести і так званий кучерявий стіб (крученка). У даному випадку на правій стороні, де утворюють орнамент, послабляють нитку, що надає вишивці рельєфності і робить орнамент «кучерявим».

Копітка техніка низі дає можливість творити тонкі узорі геометричного характеру. Як і заволікання, вона, очевидно, виникла з ткацтва¹.

¹ Білецька В. Українські сорочки, їх типи, еволюція і орнаментация // Матеріали до етнології. — Львів, 1929. — Т. 21/22. — С. 21.

Друга група старовинних технік — це настилювання (гладь, гапт, ланцюжок, позаголкова).

Гладь характеризується накладанням паралельних стібів, віддалених один від одного на одну нитку. На Полтавщині й Чернігівщині популярна пряма гладь, або лиштва, яка виконується білими й сірими нитками.

Майже по всій Україні поширене вирізування (виколювання), яке звичайно комбінують з гладдю. Вирізування виконували білими та сірими нитками, а на Поділлі — і кольоровими.

Виколювання поєднується з іншими техніками вишивання.

На початку ХХ ст. ці техніки змінилися більш пізньою — хрестиком. Менш складна техніка, хрестик, безумовно, творить узорі дещо грубіші, ніж виконані низько ці заволіканям. Хоча є вишивки цією технікою, що досягають значного мистецького ефекту.

Крім того, що справляє естетичне враження, вишивка на жіночих сорочках підкреслює вік жінки, її сімейне й соціальне становище. Найпишніше оздоблювалися сорочки дівчат, молодих жінок.

За характером і розміщенням вишивки на сорочках можна виявити чимало її локальних відомств. Для сорочок Полтавщини характерні вишивки, виконані лічильною гладдю, вирізуванням, виколюванням, зерновим виводом, мережкою. Колорит вишивки чорно-червоний із вкрапленням жовтого, зеленого або синього кольорів.

На Полтавщині була поширена жіноча сорочка уставкового типу, додільна, рідше до підточки. Станок її виготовлений з трьох полотнищ, до станка пришивались уставки, навколо ший густі збори, які обшивались вузенькою полотняною лиштвою. На сорочках Полтавщини; як і Чернігівщини та Волині, верх рукава призибувався. Відповідно до крою сорочки вишивка розміщувалася на уставках, підпліччі, манжетах (чохлах) і подолі. На чоловічих сорочках — на комірі чи біля нього, внизу рукавів і навколо пазухи.

Уставки жіночих сорочок пришивались декоративним подвійним швом (вистігом). Виріз навколо ший оздоблювався зубцями, під якими розміщувався маленький узор, і зав'язувався стрічкою. Рукава оздоблювали переважно вирізуванням і лиштвою, а подол — мережкою і прутиком.

Сорочки Київщини вишиваються гладдю, занизуванням, набируванням і хрестиком. На них переважають рослинно-геометризовані орнаменти, із стилізованими гронами винограду, виконані червоними і чорними нитками з незначним вкрапленням жовтої. Біле тло полотна підкреслює рисунок і надає узорові світлого вигляду.

На Чернігівщині переважають сорочки з уставками, пришитими по основі. Вони довгі, розріз пазухи майже до пояса. У південній частині Чернігівщини сорочки широкі, виготовлені у півтора полотнища. Рукав із станом сорочки з'єднується широким мережаним кольоровим орнаментом, так званою чернігівською розшивкою. Така сама розшивка з'єднує уставку й станок з коміром, а також широкі рукави. Орнамент смугастий, розміщений на уставках окремими чи суцільними смугами по рукаву або на три його чверті. Геометричний і рослинний орнамент виконаний білими або білими із вкрапленням червоної і чорної нитками. З вишивальних технік поширені качалочка, гладь, набирування, вирізування з лиштвою, штапівка, стебнівка тощо. Набирування, що шийється дуже дрібними суміжними стібками і нагадує бісерні вишивки, є своєрідною рисою київських і чернігівських сорочок. Змережування прутиком зустрічається виключно на Чернігівщині. Жіночі й чоловічі сорочки оздоблюються також, як і на Поділлі, прозорою мережкою — шабаком, виконаною чорними та червоними нитками.

На Українському Поліссі, як і на Білоруському, сорочки оздоблювалися тканим і вишитим орнаментом.

Жіночі сорочки Слобожанщини були з уставками, пришитими по поробку тканини, і прямими рукавами з ласткою і підточкою. Їх носили до початку XX ст. У техніці вишивання вони мали багато спільного з сорочками інших областей. Однак були і цілком відмінні — поліхромні орнаменти, виконані півхрестиком та дрібним хрестиком. Часто півхрестикові вишивки виконували грубою ниткою, що надавало їм рельєфності. Узори переважали геометричні й рослинно-геометризовані. На рукавах техніка вишивання підкреслювала особливість орнаментики. Крім основних, використовували і ряд допоміжних стібів для з'єднання елементів узору в композиції вишивки. Для закріплення тканини служили такі шви, як зубцювання і змережування.

На півдні України побутували жіночі сорочки з чотирикутним вирізом навколо шиї. Вони виготовлялися з уставками і без уставок, із суцільним рукавом і нерясними зборами навколо шиї. На початку XX ст. відома була сорочка тунікоподібного крою з чотирикутним вирізом навколо шиї. Також знані тут і сорочки «до талійки». Таку сорочку шили на кокетці-талійці. До кокетки пришивали станок, який по лінії з'єднання з талійкою мав складки. До нижнього краю станка пришивалася підточка.

Для північних районів України (північна частина Чернігівщини й Волині) характерні жіночі сорочки з прямими уставками, пришитими до поробка, з відкладним коміром, з прямим довгим розрізом пазухи і манжетами, з геометричним прямолінійним орнаментом, виконаним червоними нитками. Узори вишивок здебільшого нескладні, старовинні, переважно з мотивами ромбів та восьмикутних зірок. Найбільш поширеними техніками є заволокання, гладь, хрестик, мережка та верхоліт. Зустрічається і низь.

Сорочки з вишитою манішкою чоловіки носили часто навипуск. На Волині побутувала сорочка з уставками і відкладним коміром; носили її з неширокими штанами навипуск.

Жіночі сорочки Західного Поділля виготовлені переважно з льняного полотна. Вони уставкового типу, додільні, суцільні, іноді короткі, до підточки. Комір у них стоячий і викладний, напереді оздоблений вишивкою. Такого типу сорочки характерні також для північних районів Західного Поділля.

За характером оздоблення сорочки Західного Поділля займають особливе місце. Вони вирізняються поліхромністю вишивки, своєрідної як за колоритом, так і за орнаментом. Основне тло вишивки чорне з великою або малою кількістю червоного, а іноді лише жовтогарячого. Цей колорит оздоблення типовий для західної придністрянської частини Поділля. Орнамент різновидний за своїми композиційними мотивами й елементами.

У південних районах Західного Поділля використовували срібні й золоті нитки для підкреслення в узорі окремих ліній, коли тло було суцільно зашитим.

У вишивці подільських сорочок повторюються в різних варіантах дві основні техніки: хрестик і низь.

Подільська вишивка надзвичайно багата орнаментальними мотивами з переважанням геометричного.

Вишивка на уставках сорочок Східного Поділля складається з двох або трьох смуг, які відрізняються одна від одної візерунком, часом кольором, та виконуються гладдю в комбінації з іншими техніками або лише однією технікою, наприклад хрестиком. Подекуди до традиційного чорно-червоного колориту додають третій колір — блідо-жовтий або синій. Тоді вишивка виходить ще багатшою, цікавішою і

змістовнішою. Зустрічаються вишивки білого або жовтого кольору, називаються вони весільними.

Жіночі сорочки на Буковині мали переважно тунікоподібний крій, станок шили з фабричного полотна, а підточку — з домашнього. З боків інколи додавалися клини, а між клином і рукавом вставлялася невелика ластка. У таких сорочках підточка довга, тому з-під запаски завжди виглядав вишитий поділ. Рукава сорочок прямі, відкриті, без зборів, інколи з'єднувалися зі станком за допомогою широкої смуги мережива.

Для буковинських сорочок характерним є вишивання бісером, та й взагалі своєрідний вишивальний матеріал (шовк, вовна, заполоч, срібні й золоті нитки, металеві лелітки). Узори суцільні, розміщені поперечними смугами. Під уставкою зазвичай вишита однотонна смуга, яка ні мольором, ні композиційно не пов'язана з уставкою. Рукава вишигі скісними смугами. Паралельно вишиті смуги ідуть уздовж спини і грудей (погрудки). Чоловічі сорочки на подолі мають мережки та вишиті смуги на грудях. Рослинні та геометричні орнаменти сорочок виконані в темному колориті з перевагою чорного, темно-вишнього і коричневого кольорів, хрестиком і позаголковим швом бавовняними нитками і кольоровим бісером. Шов кладеться густим ланцюжком (вид тамбурного шва, що робиться петельками) із мішурою (тобто золотом і блискітками-лелітками). Штапівка вводиться у вигляді різноманітних закруток, що заповнюють тло узорами.

Сорочки українців різних районів Карпат різняться характером вишивок. Для прикарпатських сорочок показові вишиті низзю і гладдю геометричні і рослинні орнаменти чорного, червоного, жовтого та зеленого кольорів. Багатство форм рослинного орнаменту притаманне вишивкам Сокальського району на Львівщині.

У південній частині Львівщини на сорочках переважають геометричні узори — прості за конструкцією й цікаві за первісними формами. Вони відзначаються обмеженою кількістю кольорів. З технік найбільше використовуються набирування, хрестик та допоміжні шви, зустрічається також гладь.

Гірські райони Карпат займають особіне місце в українському народному вишиванні різноманітністю геометричних і рослинних узорів, різновидністю композицій, багатством кольорових сполук та своєрідністю технік вишивання. Типовим для деяких місцевостей є переважання чорної нитки, густе зашивання тла, на якому візерунок іноді окреслюється тонкими просвітами.

Для етнографічного району Карпат прикметний геометричний орнамент, який має аналогії з різьбою по дереву, металу та іншими видами народного декоративно-прикладного мистецтва. У композиціях уставок переважають горизонтальні, вертикальні і діагональні лінії, між якими розміщені ті чи інші геометричні, рідше рослинні елементи.

За кольоровою гамою вишивок українські сорочки розподіляються на одноколірні (монохромні), двоколірні і багатоклірні (поліхромні). У північних районах України (Полісся й Волинь) переважає однотонна чорна або червона вишивка. Для сорочок Полісся характерне занизування або затягування, виконане червоними нитками, лише інколи із вкряпленням синьої або чорної. Крім того, поліські сорочки мають тканий орнамент. Однокольоровість показова для Волині, Чернігівщини і Полтавщини. Двокольорова вишивка притаманна Київщині і значній частині Поділля. Поліхромна вишивка поширена від південно-західного Поділля і до Карпат.

Вишивка білими нитками, або «білим по білому», «біллю», переважала на Лівобережжі. Загалом для вишивки північної частини України (північні райони Чернігівщини і Волині) характерний червоний

колір. У середній смузі України (південні райони Чернігівщини, Полтавщини, майже вся Харківщина, Київщина і північні райони Дніпропетровщини й Херсонщини) червоний колір поєднується з синім, рідше з чорним. На півдні України до цих кольорів додається жовтий. На Поділлі популярний чорний колір в поєднанні з червоним. З наближенням до Бессарабії, Буковини вишивка збагачується бісером, металевими делітками і сухозолотом, що уподібнює їх до сорочок Молдавії і південнослов'янських народів.

Локальні особливості художнього оформлення українських сорочок виявляються насамперед у техніці вишивання. Так, для Правобережжя України, Волині і Поділля характерне занизування, для Лівобережжя — шиття білими нитками, настилування (лиштвa), вирізування.

Неабияке значення має також розміщення вишивки на сорочках. Наприклад, для північного Полісся характерне розміщення орнаменту на передній частині сорочки, на уставках і по всьому полю рукавів. У східних районах Волині оздоблюють переважно нижню частину уставки однією широкою або кількома вузькими вертикальними смугами і верхню частину рукава, а у західних районах — уставку і нижню частину рукава («зарукавчики»), що закінчується декоративною оборочкою. Орнамент зарукавчиків та уставок іноді поєднує вузенька смужечка вздовж або впоперек верхньої сторони рукава.

Найпростішими за композицією є геометричні узори північних районів України. На півдні — на Поділлі, в Прикарпатті та в Карпатах — геометричні форми мають значно складнішу будову. У центральних районах переважає рослинний орнамент із стилізованими мотивами квітів і листя.

Розподіляються орнаментальні узори на сорочках відповідно до крою. Їхнє завдання — підкреслювати лінії крою одягу й виділяти важливіші його деталі. Спостерігається також залежність способу розміщення орнаменту на узорнотканих сорочках від загального стилю одягу і форм його складових частин.

Щодо художньо-технічних засобів вишивання можна констатувати, що на півночі України поширене настилування, близьке до місцевого ткацтва.

Винятково геометричний характер узорів відтворює архаїчні форми. На архаїчність вказує і червоний колір орнаменту.

Північним районам Чернігівщини, Волині та Київщини притаманні також форми орнаменту, де комбінуються ламані лінії, хрести й різноманітні ромби. Червоний колір характерний і для півдня України, але орнамент змінюється на рослинний. З часом у центральних і південних районах України спостерігаються зміни в орнаментальному рисунку, його техніці й колориті. Поряд із набиранням і настилуванням з'являється ажурне шиття — мережка й вирізування. Червоний колір поступається місцем перед чорним, жовтим і білим. Два перші кольори, особливо чорний, переважають на півдні, в центрі ж панує повністю білий або з дуже обережними вкрапленнями інших кольорів.

Отже, типи регіональних вишивок сорочок мають своєрідний характер, який виявляється в схильності до тих чи інших кольорів та їхніх сполучень, у застосуванні різних стібків, у густоті чи прозорості орнаменту, в способі його розміщення тощо.

Алтіці — клини під рукавами в сорочці (Гуц.; *Шух.*, 1, 179).

Арки — зубчасте викінчення візерунка на уставці (Іване-Золоте, Заліщицький р-н, Тр).

Байброк — золота або срібна нитка, кручений дротик для оздоблення одягу.

- Баранчик** — назва позаголкового шва. Кучерявий шов. На лицевій стороні, де твориться рисунок орнаменту, робоча нитка кладеться вільно, що надає вишивці рельєфності та робить поверхню шорсткою (південні р-ни Тр, ІФ).
- Басаман** — пруг, смуга (Он. СБГ, 1, 45).
- Басамудка** — стрічка, якою зав'язували сорочку під шиєю (Ващ. Сл., 78).
- Безконечник** — узор у вигляді ламаної лінії на вставці сорочки (Поділ.).
- Безцісна** — мережка, в якій немає ниток поробка (Пл; Грін., 1, 48).
- Берёжки** — обводи.
- Бігунка, бігунчик** — узор нашивки у вигляді хвилястої лінії на жіночих волинських сорочках (Вл).
- Білявка** — біла сорочка (Писарівка, Кодимський р-н, Од; Мельн., 73).
- Біль** — 1) біла бавовняна пряжа для узорних орнаментів; 2) білі нитки для шиття. *Під вербою над водою Катерина біль білила, із своєю біль лю говорила. Ой біле мов, тонке біле (Чуб., 7, 574).*
- Бланка** — вишивка на плечах сорочки (Стольне, Менський р-н, Чрг; Лис. СПГ, 33).
- Брацар** — 1) вилоги рукава сорочки; 2) чохла (Гуц., Бук.; Шух., 1, 153, 160, 161; Грін., 1, 95).
- Бриж** — вишивання по зморщеному полотні — один стібok йде вниз і зшиває зборки, а другий зверху зашиває узор (Поділ., ІФ); див. *морицунка*.
- Брижа** — 1) декоративне шиття на рукавах сорочки і спідницях; вишивання по зморщеному полотні — один стібok йде вниз і зшиває узор, так званий *бриж* (Льв, Поділ., ІФ; Коб., 115; Голов. Од., 20). *У нашої баби золотії брижі (Голов. Од., 52); 2) складки на халлявах чобіт (Вас., 161; Грін., 1, 98).*
- Брижака** — те саме, що *брижа*.
- Брижанка** — жіноча полотняна сорочка, густо зібрана (*морицунка*) біля коміра (Чрв; Прок., 9, 50; Грін., 1, 98); 2) змен. від *брижа*. *Захотіла дідча мати начепуритися, поставила бриженята — ні притулитися (Голов. Од., 252).*
- Бриженята, бриженятка** — змен. від *брижа*.
- Брижі** — збори (складки) на манжетах рукава (Хашів, Турківський р-н, Льв), на рукавах жіночої сорочки (Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 71).
- Брижки збирати** — збирати в складки, робити зборки (Турківський р-н, Льв; Коб., 115).
- Брижувати** — оздоблювати зборками, складками (*Верх. Гов. лсм., 394; Грін., 1, 98).*
- Бришки** — те саме, що *брижі* (Хашів, Жукотин, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 72).
- Бұхи** — 1) манжети сорочки (Уріж, Дрогобицький р-н, Льв). Див. *михавки* (Он. СБГ, 1, 79); 2) викинення сорочки при зап'ясті (Бойк.).
- Вал** — грубі нитки з клоччя (Вас., 201). *В а л о м пошитий, вітром підбитий. Ой, я свого чоловіка нарядили паном — сорочка по коліна, підв'язана в а л о м (Вас., 201; Грін., 1, 123).*
- Варварки** — мн., різновид уставок у сорочці (Пок.; Коль., 49; Грін., 1, 126).
- Верхбплут** — стіб, решітка.
- Верхбплуття** — вид вишивки на сорочці (Явор., 73).
- Взір шелюжковий** — візерунок на сорочках, що нагадує монету, шеляг (Пок.; Коль., 48; Грін., 4, 491).

- Викладчастий**, викладний, виложистий — відкладний комір у сорочці (Грін., 1, 163). *Дівчина була в сорочці, з виложистим коміром* (Грін., 1, 168).
- Виколювання** — 1) ажурний декоративний шов. Подібно до гладі вирізується й обмотується по прямій лінії, створюючи скісні квадрати, всередині заповнені решіткою або «паучками» (Литв. Ю. орн., 8); 2) техніка декоративного шиття по рахункові ниток основи і поробку, з узорною вирізкою «дірочок» і зашивкою суміжних ниток так, що візерунок набуває вигляду симетрично розміщених дірочок різної величини і форми (Вас., 56). Вирізуванням оздоблюються вставки сорочок. Узори вирізування: на чотири дірочки, косе, хрещове; по одній дірочці з «хмеликом», клинчасте, орлове; вирізування з верхоплутом, з клинцями; дзвоники, «жучки» (Пл, Кв, Чрг).
- Вірізка** — куски ниток з основи, якими латають старий одяг (Бойк.).
- Вирізування** — те саме, що *виколювання*.
- Війстіг** — вишита стрічка (Хрк, Пл; Грін., 1, 190).
- Війстігати** — строчити. *Сорочку війстігаю* (Кв; Грін., 1, 190).
- Війстягом** — в строчку (Грін., 1, 191).
- Віто** — різновид *настилування*. Техніка ця полягає в тому, що кожна наступна нитка, що кладеться на полотно, перевивається з попередньою, внаслідок чого виникає рельєфність вишивки (Кушниця, Суха, Бронька, Довге, Іршавський р-н, Зк).
- Вітряки** — узор для сорочок (Литв. Ю. орн., 12, 13).
- Вобшійка** — комір при сорочці (Жупани, Ямельниця, Сколівський р-н, Лосинець, Присліп, Бітля, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 137).
- Вобшійця** — мн., вишивані *дуди* (Воля Мигова, Лем.).
- Волічка**, волочка — вовняні нитки для вишивання; *гарус* (Голов. Од., 18, 73; Грін., 1, 250).
- Волб'янка** — шнурок для зав'язування коміра сорочки (Лем., Бойк.).
- Волб'чка** — зб., кольорові бавовняні нитки для вишивання (Писарівка, Кодимський р-н, Од; Мельн., 75; Грін., 2, 21).
- Волб'шка** — сорочка жіноча, в якій станок густо призбирується і пришивається до багато вишиваної кокетки.
- Ву́глік** — вузенька вишивка на сорочці (Іванківський р-н, Кв; Лис. СПГ, 50).
- Ву́ж** — узор орнаменту у вигляді ламаної лінії на сорочках (Поділ.).
- Ву́ски** — декоративний обводочний шов (Литв. Ю. орн., 8).
- Ву́ставка**, ву́ставок — вставка на жіночій сорочці поміж верхньою частиною рукава й обшивкою сорочки (ІФ, Льв).
- Ву́цінка** — зав'язки до сорочки (Тишківці, Городенківський р-н, ІФ).
- Габдз'ований** — гаптований, вишитий золотом або сріблом (Миргород, Пл). *Вже була стара, а ще подавай їй і спідниці і юпки габдз'овані* (Осн., 1861, 8, 16; Грін., 1, 162).
- Гала́нка** — сорочка чоловіча; сорочка верхня тепла, переважно байкова (Стара Царичанка, Білгород-Дністровський р-н, Од; Кривоозерський р-н, Мк; Моск., 23).
- Галмір** — комір стоячий у чоловічій сорочці (Буківцеве, Великобережанський р-н, Зк).
- Гальбон** — тасьма широка срібна або золота для обшивання одягу.
- Гаплічка** — сорочка жіноча без плічок на тонких бретельках (Ладжиці, Чорнобильський р-н, Кв; Лис. СПГ, 52).
- Гарасівка** — вузька червона вовняна стрічка (Поділ.; Он. СБГ, 1, 161).
- Гафтува́ти** — вишивати гладдю (Велика Лінина, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 163).
- Гемб'очка** — рубець шиття, загнутий на лицеву сторону і пристрочений (Вл; Грін., 1, 279).

Гѣстка — тканина, підшита зсередини на спинці сорочки вгорі (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 75).

Гіндра — драна сорочка (Зелена, Надвірнянський р-н, ІФ).

Гладь — 1) вишивка, в якій стібки щільно прилягають один до одного, суцільно покриваючи узор; 2) шиття білими або суровими нитками, завжди по прямій нитці, за малими винятками шиють по косій нитці; 3) плоска вишивка, в якій нитки заповнюють орнамент білого кольору (Поділ.); 4) лічильний шов для прикрашування жіночих сорочок. Шнеться різними способами, відокремленими однією ниткою. Ця гладь буває навкісна і пряма, однотонна або ж кольорова.

Головчаті — узори, якими оздоблюються жіночі рукави сорочок. Це комбінація решіток, «кісок», а посередині *цирка* (Гуц.; *Шух.*, 1, 189).

Голбмі — горизонтальні смужки на жіночій сорочці-мадярці (Славське, Волосянка, Сколівський р-н, Льв).

Гріва — поєднання трьох кольорових китиць — червоної, жовтої, оранжевої — на *сердаках* (Рахівський р-н, Зк).

Гул — збиранка на рукаві сорочки під уставкою (Льв).

Гурунки — мереживо (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 1, 200).

Гуцулка — сорочка чоловіча із стоячим коміром і вишивкою на грудях, з відкритим рукавом.

Довгана, довгуля — сорочка жіноча цілнокроєна, рукави і передки якої багато вишивані червоними або синіми нитками (Іршавський р-н, Зк; Бойк.).

Довгулі — довга сорочка у малих дівчат (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он.* СБГ, 1, 224).

Драбінка — 1) вишиване обрамлення для дитячих сорочок (*Литв.* Ю. орн., 16, 1—2); 2) *гердан* (Бойк.).

Дранка — сорочка. *Сиджу в ряду, тонко пряду та й на мені дранка, Через зиму на вечірках, Гой нема коханка* (Бук.; Колом. К., 83).

Драпачка — рід вишивки. *Звіздаті драпачки* (Пок.; *Коль.*, 48; *Грін.*, 1, 441).

Дуда — вишивка на грудях чоловічої сорочки (Вишків, Долинський р-н, ІФ; *Он.* СБГ, 1, 237).

Дуди, дудки — дрібно плісировані манжети у сорочці; пор. ще *брижі* (*Он.* СБГ, 1, 237).

Дудочки — манжети у сорочці. *Любив ем тя, дівко, за чотири рочки, я тебе не любив, лем твої дудочки* (Верх. Зн. 1, 91).

Жічка — вузька стрічка для зав'язування коміра у чоловічих сорочках (Льв).

Завліканий — вишитий. *А в нашої Бондарівни завлікані плічки* (*Грін.*, 2, 20).

Заволікання, заволічка, заволочка, заволочування — перетягання кольорової нитки голкою горизонтально по лінії піткання (поробка), що наслідуює перетикання на ткацькому станку (Пол., північна Вол.).

Заволоч — вишивальна техніка, яка виконувалася двома способами: з правої сторони та з вивороту, вишивалася ліва сторона, візерунок був на правій.

Замахавок — те саме, що *михавки* (Бориня, Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 1, 275).

Заміхавник — те саме, що *михавки* (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 1, 276).

Заміхавки, заміхалки — дуди у сорочці (Бойк.).

Занізки — численні дрібні зборки, складки на рукаві сорочки, іноді на комірі (Вн).

Занізування — кольорова лічильна гладь (Поділ., Гуц., Зк, Вл); на Поділлі — чорними нитками із залишеним білим узором, на Гуцуль-

- щині, Буковині, Закарпатті — різнокольоровими вовняними нитками.
- За́пинка** — *шпінка* із дзеркальцем до сорочки (Льв).
- Заплічки** — 1) смуги вишивки на плечах сорочок (Заліщики, Тр); 2) станок у сорочці (Чрв).
- Запліччя** — задня частина сорочки (Керецьки, Свалявський р-н, Зк).
- За́полоч** — 1) кольорові бавовняні нитки для вишивання (Поділ.; Чуб., 7, 415, 427); 2) кайма (Бітля, Хашів, Турківський р-н, Льв); 3) кольорові, переважно червоні нитки для вишивання (Бітля, Турківський р-н, Либохора, Сколівський р-н, Льв); 4) моток ниток (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 282).
- За́полочки** — здріб. від *за́полоч*.
- За́полочний** — вишитий кольоровими бавовняними нитками (Чрг).
- Запо́на** — металева застібка, що вдягається в петлі замість гудзиків.
- Запо́нка** — петелька (Присліп, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 282).
- Зап'ястники** — манжети у сорочці (Довге, Іршавський р-н, Керецьки, Свалявський р-н, Зк).
- Зарука́вець** — нарукавник (Ясениця-Сільна, Дрогобицький р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 285).
- Зарука́вник, зарука́в'я, заруко́вник** — 1) вишивка при зап'ясті чоловічої сорочки (Рахівський р-н, околиці Хуста, Зк); 2) нарукавник (Жупани, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 285).
- Зарука́вники** — те саме, що *дуди* у сорочці (Либохора, Турківський р-н, Льв); див. також *зап'ястники* (Зк).
- Зарука́вчик** — долішня частина рукава, що закінчується декоративним обрамленням (Сид. ОК, 50).
- Засо́бок** — задня частина сорочки (Грін., 2, 99).
- Заспу́льниці** — широкі вишивки, які заповнюють три чверті рукавів у сорочці (Сокирниця, Хустський р-н, Зк).
- Заспу́льниця** — жіноча довга тунікоподібна сорочка з розрізом на плечах, пошита з п'яти пілок по плечовій стороні, зібрана від шиї до придолу у рясні складки. Передня частина станка прикрашена вишиваним по брижах «нагрудничком». Вишивки широкими смугами заспу́льницями стеляться в горішній частині рукава, долішня його частина закінчена плісированими манжетами (Хустський р-н, Зк).
- Застигну́ти** — зав'язати, з'єднати (Бойк.).
- Засті́бка, засьті́чка** — стрічка для зав'язування коміра сорочки, шпилька (Бойк., Льв; Чуб., 7, 415; Голов. Од., 54). *Подарую миленькому на засті́бку стрічки* (Грін., 3, 531; 2, 101).
- Застіга́ти** — застібати, застібнути (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 287).
- Засті́жина, засті́жка, засті́жака, застя́жка, засті́чка** — те саме, що *застібка*. *На бідній дівчиноньці сина засті́жина, несе воду коновками, цвіте, як калина* (Лопатинці, Шаргородський р-н, Вн).
- Засті́нка** — зав'язка до коміра сорочки (Чрв).
- Затя́гіння** — затягування (Пол.).
- Затя́гуванка** — вид вишивки, що наслідує форми тканого орнаменту; те саме, що *заволікання* (Рв).
- Зашпи́лька** — гудзик (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 294).
- Зашпи́нковатися** — застібатися (Тухолька, Сколівський р-н, Льв). *Сорочка, зашпи́нкова́на на гудзики* (Орявчик, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 294).
- За́шпінка** — торочка для зв'язування обшивки (Бітля, Турківський р-н, Либохора, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 206).
- Защі́пкати** — зашпилити (Комарники, Турківський р-н, Либохора, Сколівський р-н, Льв). *Пор. зашпи́нковатися*.
- Збі́ранка, збі́рка** — зборки рукавів сорочки з вишивкою. Зборки бу-

- вають головками, стовпчиками, черв'ячками, переливами, до *пухликів* або гладко (Пл).
- Зби́рання** — складочки у сорочці при шиї і на зап'ясті (Василів, За-
ставнівський р-н, Чрв).
- Збри́жувати** — робити складки — брижі (Качали, Бородянський р-н,
Кв; *Лис.* СПГ, 82).
- Згрі́бний** — виготовлений з грубого полотна (Бук.).
- Зє́рнятами** — вишивка хрестиками на рамах (Бойк.; Ужок, Велико-
березнянський р-н, Зк).
- Змере́жування** — 1) вишивання мережками; 2) поєднання мережкою
двох частин сорочки, двох кусків тканини; буває косе, стовпчиками
і кругле (*Грін.*, 1, 164).
- Змо́ршки** — зборки в сорочці (Рахівський р-н, Зк).
- Зрамува́ння** — оздоблення сорочки; виконувалось двома голками одно-
часно — однією голкою перетягувалась нитка, як при тканні, а дру-
гою укладалися різні узори, з яких найулюбленишим був рослинний
стилізований і реалістичний (Великоберезнянський, Воловецький р-ни,
Зк).
- Зубчик**, на зубчики — різновид орнаменту на вишивках (Дидьова,
Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 1, 321).
- Кавне́р** — комір у сорочці (Кв; *Лис.* СПГ, 33), переважно верхньої
чоловічої (Михайло-Коцюбинське, Чернігівський р-н, Чрг).
- Каме́ша** — інш., сорочка (Гвоздавка, Любашівський р-н, Од; Бук;
Моск., 33). *І внесла каме́шу рантухову, унесла черес і кресак.*
- Ка́рватка** — краватка (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 1, 341).
- Карта́новий** — фабричний, звідси *полотно картанове, картанова сорочка*
(Льв).
- Каца́пка** — чоловіча верхня сорочка лише до талії, яку одягали поверх
полотняної для тепла (Орлівщина, Новомосковський р-н, Днп).
- Кі́ска** — скісний подвійний стіб (Гуц.; *Шух.*, 1, 184).
- Клі́н** — квадратний кусок полотна під рукавом (Зк, Льв).
- Клі́нець** — здріб. від *клин*.
- Клі́нчики** — 1) візерунок у вигляді вуглів і трикутників (Днп; *Явор.*,
15); 2) квадратний кусок полотна у сорочці під рукавом (Лем.).
- Кло́чанка** — 1) сорочка, виготовлена з клочаного полотна. Коротка,
збоку розріз і вишивка (Буковець, Воловецький р-н, Зк); 2) грубе
полотно на міхи (Бойк.).
- Ключкі** — 1) дірки при комірі сорочки для шпінки (Бойк.); 2) виши-
ваний шнурок скісними стібками (Гуц.; *Шух.*, 1, 182).
- Ковне́р**, ко́внір — комір. *Козак звик червону стрічку в ко́внірі носити.*
- Ковніре́ць** — змен. від *ковнір*. *А в нашого Васи́ля вишиваний ко́в-
ніре́ць* (*Чуб.*, 5, 115). Обшивка у сорочці (*Ваг.* Лем., 78). Див.
кавне́р.
- Ковні́риць** — обшивка; стоячий комір (Жупани, Сколівський р-н, Льв;
Он. СБГ, 1, 363).
- Коза́чка** — сорочка (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он.* СБГ, 1, 365).
- Колі́тки** — мн., назва підхрестикової техніки у вишивці (Видинів, Сня-
тинський р-н, ІФ).
- Колі́чко** — декоративний шов, який вживається лише на комірах і
чохлах сорочок. Полягає він у заволоканні нитки на поверхні по-
лотна дрібними рівнобіжними стібками, вишитими поперечно (Цеп-
цевичі, Сарненський р-н, Рв).
- Колі́щатко** — вид прошви або вишивки на білизні (*Чуб.*, 7, 415; *Грін.*,
2, 270).
- Коло́дочка** — орнамент на вишивці, в якому нитки кладуться навскіс
(Поділ.).

- Коло́шка** — нижня частина рукава сорочки, яка не має манжет (Кремене, Лугинський р-н, ЖТ; *Лис. СПГ*, 101).
- Коси́ця, коси́чка** — вид декоративного стібка (*Чуб.*, 1, 427).
- Ко́ць** — тверда волічка, якою вишивають плечики вуставки (Пок.; *Коль.*, 39).
- Ко́цики** — вовняні фарбовані нитки (Бук.).
- Коша́ри** — назва техніки вишивання в Брустурах (Косівський р-н, ІФ).
- Коше́ля** — назва сорочки у лемків (*Ваг. Лем.*, 78; *Верх. Гов. лем.*, 274).
- Кошуле́йка** — сорочка (Ісаїв, Турківський р-н, Махнівець, Старосамбірський р-н, Славське, Сколівський р-н, Льв; Гвіздець, Городенківський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 1, 384).
- Кошу́ленька** — пестл. від *кошуле́йка*.
- Кошу́лька** — здріб., сорочка (Славське, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 384). *Вора гульки, нині гульки, а завтра не гульки. А вже мені тоді гульки вивели з кошу́льки* (Колом. К., 83).
- Кошу́ля** — 1) сорочка (Рахівський р-н, Зк; Коростів, Сколівський р-н, Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 384); 2) дитяча сорочка (Грушівка, Первомайський р-н, Мк); 3) кофточка (Грабове, Старобешівський р-н, Днц; *Моск.*, 44); 4) вишита сорочка (Соснівка, Житомирський р-н, ЖТ; *Лис. СПГ*, 37); 5) сорочка весільна. *Брат кошуле́йку несе, аж ся землейка трясє; Біла кошу́ля, біла, сама її Марися шила* (Перемишльщина); *По чім пізнала? По кошуле́йці. На ній кошу́лька, як бів (лебідь). Як бів біленька, як лист той ненька* (Бук.). *Осе коби-м мав тата, маму, сестрицю рідненьку, то я би мав щонеділі кошу́лю біленьку* (Колом. К., 299).
- Кра́мський** — фабричний (Бук.).
- Криву́лька** — 1) назва орнаменту. Узор вишивки: зигзаги, ламані й криві лінії (*Явор.*, 15; *Литв. Ю. орн.*, 28), 2) призьбирки в сорочці (Космач, Косівський р-н, ІФ).
- Кривуля́стий** — зигзагоподібний. *Кривуляста плахта* — плахта з узором у вигляді кривулі (*Грін.*, 2, 305).
- Кры́ска** — 1) комір жіночої сорочки (Дрогобицький р-н, Льв); 2) прикраса з кольорових скляних намістин (Бойк.).
- Курпиня́** — назва узорів, розміщених нижче уставки та виконаних стібками (Іване-Золоте, Заліщицький р-н, Тр).
- Ку́рта** — коротка сорочка, станок 30—50 см завдовжки, пошита вперекидку (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв).
- Ку́хлики** — складки на верхній частині рукава жіночої сорочки (Калинівка, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 110).
- Ку́черями** — рельєфний стіб, виконаний вовняними нитками. *Див. шов кучерявий.*
- Куші́ль** — те саме, що *кошу́ля* у весільному обряді (*Грін.*, 2, 235).
- Ла́пи гуси́ні** — назва орнаментального узору для вишивання пазухи у чоловічих сорочках (*Литв. Ю. орн.*, 17, 18).
- Ла́стка, ла́стівка, ла́стовка, ла́стовиця** — чотирикутний клинець, що вшивається між рукавом і станком сорочки (Зк; *Дзен. ЛА.*, 1, 46).
- Лелі́тка** — сталева цятка в жіночих прикрасах (Чрв).
- Лепестя́нка** — жіноча тунікоподібна сорочка (Мукачівський р-н, Зк).
- Лепеха́** — сорочка з грубого полотна (Байбузівка, Савранський р-н, Од; *Моск.*, 48).
- Лі́стовка** — вставка на реміні (Лем.).

Ліштва, лиштовка — 1) назва вишивки білими нитками, на зразок гладі; 2) широка узорчата смуга, вишита на рукавах, подоли сорочок, рушниках (*Литв. Ю. орн.*, 25; *Голов. Од.*, 13, 20, 28; *Вас.*, 149); 3) поперечний узор, доволі широкий, посередині уставки з орнаментальними мотивами: рожа, спорішки (ягоди червоної смородини), хрещата, хмелева, соснова, метеликова, купкова, баранячі ріжечки, клинова тощо (Пл).

Лучкове — те саме, що *верхоплут*.

Лянка — сорочка з гарного тонкого полотна (Бук.; *Прок.*, 49).

Ляхівка — 1) візерунок швейний в жіночій або чоловічій сорочці; рід мережки на 3, 4, 5, 6, 9 дірочок, що має назви: ціле коліща, цілий дзбан — хрестиками; кругла нашиванка — коса, кругла хрещата решіточка, прутик. *На чоловічих сорочках — рукавах — буває мережка з ляхівкою* (*Чуб.*, 12, 415; *Грін.*, 2, 393); 2) сорочка, вишивана яскраво-червоними нитками. *Ляхівка з-під плахти теж вимережана й з китичками* (*Кв.-Осн.*, 2, 26).

Льбля — дитяча сорочка (Багнувате, Бітля, Хашів, Розлуч, Турківський р-н, Коростів, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 424).

Льблька — те саме, що *льбля* (Вишків, Долинський р-н, ІФ; Жупани, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 424).

Мазанка, мазонка, мазянка — сорочка, просякнута овечим лоем, в якій ходив пастух на полонині (ІФ; *Верх. Зн.*, 64).

Майка — сорочка спортивного типу.

Майкети, манкети, манькет, манькети — те саме, що *дуди* (Льв), чохла у сорочці.

Майшєт — манжет (Ясинки, Коломийський р-н, Стецева, Снятинський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 1, 427).

Малороска — сорочка з поликами-уставками (Вн).

Маніжка — 1) вишивка на пазусі чоловічої сорочки (Пл); 2) полотняний нагрудник з коміром, що заступає крохмалену грудь (Вн, ІФ; *Мельн.*, 85; Рв; *Коб.*, 115).

Мережа — 1) різновид узора на полотні, прорізаний квадратиками, обшитими білими або кольоровими нитками. Дірки мережі протикалися веретеном, пізніше ножицями. Мережа поширена в північних частинах Чечельницького, Літинського, Вінницького й Гайсинського районів (Вн); 2) ажурна прозора вишивка, для якої витягуються нитки поробка в полотні; візерунок виконується методом протягування ниток основи полотна — голкою роблять різні переплетення. Узор закріплюється звичайними нитками або фабричною бавовняною пряжею (*Вас.*, 56; *Литв. Ю. орн.*, 8); 3) комбінація вишивки: решітки, кіски і цирки (*Шух.*, 1, 189). *А я своєму миленькому сорочку мережу. Та й мережу, та й мережу білими нитками, що бим єго пізнавала межі парубками* (Бук.); *У сорочок і рукави, і ляхівки повишивані та повимережувані* (*Кв.-Осн.*, 2, 17).

Мережаний — гаптований, вишитий узором. *Здивуються вранці люди, що в сироти хустка буде мережана, мальована.*

Мереженне — декоративний шов, який виконується поверх тканини, крім плетінки й клинів. Із нього не можна вивести візерунка, а лише орнамент із геометричних простих фігур, і то на тлі одного кольору (*Литв. Ю. орн.*, 9).

Мереженька — те саме, що *мережа*. *Угадай, Ганно, приличная панно, на чий руці на мереженці перстень упав* (*Чуб.*, 3, 99; *Грін.*, 2, 417).

Мережка, мрежка — 1) ажурна, прозора вишивка, для якої витягують нитки поробка в полотні; візерунок виконується по рахункові ниток основи полотна — голкою роблять різні переплетення (*Вас.*, 56; *Литв.*

Ю. орн., 8); 2) комбінація вишивки: решітки, кіски і цирки (Гуц.; *Шух.*, 1, 189). Мережки мають різні назви в залежності від узору або способу шиття: без чісна, збан, коліща, коліта, коса, круга, ляхівка, москровка, переплутанячко, трійчатка, хрещатка, черв'ячок з чисницями та інші (*Чуб.*, 7, 415); 3) ажурний узор, що твориться за допомогою випорювання ниток полотна і закріплення їх білими нитками (*Вас.*, 192); 4) узорні прикраси кольоровими нитками поверх *каптана* (до талії) і півшубка. Мережка може бути кривенька, пружкова (Новгород-Сіверський р-н, Чрг; *Литв.* Ю. орн., 18, 21, 122, 123).

Мерёжка горлата — мережка з великими дірками.

Мерёжка сліпа — мережка з малими дірками.

Мійканиці — прозора вишивка (Поділ.).

Миканя — ажурна біла мережка на сорочці (Іване-Золоте, Заліщицький р-н, Тр).

Мірса — золота нитка (Бук.).

Михавки, **михавок** — вишивані манжети на рукавах (Жукотин, Розлуч, Хашів, Дидьова, Турківський р-н, Льв; Гвіздець, Городенківський р-н, ІФ; *Он.* СБГ, 1, 441, 445). У нашої кухарочки вишивані *михавочки* (Бойк.).

Михавочки — пестл, від *михавки* (*Он.* СБГ, 1, 441).

Михалі, **міхалки** — те саме, що *михавки* (*Он.* СБГ, 1, 441).

Міншета — викінчення рукавів у сорочці (Кринос, Галицький р-н, ІФ).

Міцквий — вовняний (Бук.).

Модрянка — чоловіча сорочка навипуск (Бойк.).

Морщина — з'єднання *дудів* з рукавами (Гуц.; *Шух.*, 1, 189).

Морщинка — 1) жіноча полотняна сорочка, густо зібрана біля коміра (Бук.). В селах Сокирянського р-ну (Чрв) називають її *брижанка*.

На Покутті — *морщинка*, а на Гуцульщині — *морщена* (*Прок.*, 9, 50; *Коль.*, 39; *Шух.*, 1, 153); 2) вставка, вшита під уставкою.

Морщина — складки у сорочці біля коміра (Бук.).

Мотане — гладь (Ужок, Великоберезнянський р-н, Зк).

Мотені — назва узору біля коміра сердака (Луги, Рахівський р-н, Зк).

Мудрянка — те саме, що *модрянка*.

Набірування — вид вишивки дуже дрібними стібками, що нагадує бісерні вишивки. Орнамент завжди геометричний, як і у вишивках занизуванням (Кв, Чрг).

На вічко — назва геометричного узору.

Нагрудник — пазуха в чоловічій сорочці (Краснолів, Верховинський р-н, ІФ).

Нагрудничок — передня частина станка жіночої сорочки, вишивана по брижах однокольоровою або, як це поширено у новіших сорочках, різнокольоровою пряжею (Льв).

Надшивка — 1) підточка в жіночій сорочці (Гусний, Великоберезнянський р-н, Зк); 2) цільне полотнище, зшите спереду або збоку, яке пришивали до верхньої частини сорочки (Зк); 3) нижня частина сорочки (Ужок, Волосянка, Лубня, Верховина-Бистра, Великоберезнянський р-н, Зк).

Наймання — лічильна біла гладь на чоловічій сорочці (Люта, Великоберезнянський р-н, Зк).

Наплечка — вишивка на плечиках у жіночій сорочці (Калинівка, Поліський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 133).

Наплечники — вставки (Висоцьк, Дубровицький р-н, Рв).

Напёртник — підточка в сорочці (Городок, Льв).

На прёсто — густа вишивка без просвітів тла, що покриває суцільно верхню частину рукавів; виконувалась «кучерявим» стібом, який дуже близький до низини і характерний тим, що на правій стороні,

- де утворюється рисунок орнаменту, не затягують нитки, що надає вишивці рельєфності, робить орнамент «кучерявим» (Чрв; *Мак.*, 11).
- На протяганки** — вишивка спереду по рамках на сорочці (Люта, Великоберезнянський р-н, Зк).
- На руби** — 1) навиворіт (Бітля, Хашів, Шандровець, Турківський р-н, Лихохора, Сколівський р-н, Льв; Гвіздець, Городенківський р-н, ІФ); 2) іншим, зворотним боком (Новий Мізунь, Долинський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 1, 975). *Ой легіню вивільнянський, одно ренда маєш, то на руби, то на лице лиш перевертаєш* (Колом. К., 105).
- Насталь** — гладь (*Лис. СПГ*, 46).
- Настанівка** — підточка (Градівка, Городоцький р-н, Льв).
- Настилане** — те саме, що *насталь*.
- Настилати** — вишивати гладдю (*Грін.*, 2, 258).
- Настилування** — 1) те саме, що *гладь* (*Чуб.*, 7, 415); 2) одна із технік вишивання, придатна для виконання рослинного орнаменту (Пл, Вол.).
- Натика́ти** — ткацьким способом робити візерунки на тканині (Пл).
- Натічка** — нижня частина сорочки (Поділ., Льв).
- Натігане** — техніка вишивання на сорочках; те саме, що *гладь* (Бітля, Турківський р-н, Льв).
- Начінка** — нижня частина сорочки з грубшого полотна; див. *підтєчка* (Льв).
- Нашіванка** — мережка на розрідженій основі з витягнутими нитками, на якій нашивався візерунок, створюючи ефект мережива (Пл, Чрк; *Чуб.*, 7, 415; *Грін.*, 2, 534).
- Нашивати** — вишивати (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 481).
- Нашівка** — клапоть полотна, яким підшивається спина і плечі сорочки для тривкості (*Голов. Од.*, 65; *Грін.*, 2, 535).
- Нашіте** — вишиване (Волосате — п. Ліско — ПР; *Он. СБГ*, 1, 481).
- Непранка** — брудна сорочка (*Он. СБГ*, 1, 485).
- Низйна** — те саме, що *нанизування* (Поділ.).
- Низинка** — те саме, що *занизування, низь* (Поділ.).
- Низь, нійзом** — вид техніки вишивання на сорочках. Те саме, що *занизування*. Декоративний шов, перетягування кольорової нитки у полотні вертикально по лінії основи. Вишивка виконується на зворотній стороні, звідси й назва. Побутує по всій Україні, особливо на Поділлі, Прикарпатті. Використовується виключно для геометричного орнаменту.
- Нізіне** — декоративний стіб, який виконується або скісними стібами понад однією поздовжньою ниткою основи — то вгору, то вниз, але завжди в постійно означене очко, або від низу (з лівої сторони), а візерунок виходить на правій стороні тканини (Гуц.; *Шух.*, 1, 186).
- Нізіне устріть** — плоский стіб назад (устріть), який виконується від низу (з лівої сторони), а візерунок виходить на правій стороні тканини (Гуц.; *Шух.*, 1, 186).
- Обвідка** — обрамлення по краях лиштви (Пл).
- Обводи** — вузькі полоси вишивки, які обрамляють кольорові смуги на вставці (Мала Любаша, Костопільський р-н, Рв).
- Обкидати** — обшивати краї одягу ниткою (Бойк.).
- Облямівка** — обшивка (*Вас.*, 155; *Верх. Гов. лем.*, 441).
- Обметиця, обмітка** — тамбуровий стіб. Краї тканини ловляться голкою — голка ведеться від лівого до правого боку — так, що вона залягається завжди під голкою. Витягнувши голку, творять петлицю обміткою; обметицею обшиваються кінці *переміток, сердаки, штани, онучі* (Гуц.; *Шух.*, 1, 182).
- Обрамка** — те саме, що *облямівка*.

- Обшевчата** — те саме, що *дуди* (Лем.).
- Обшивка** — те саме, що *вобшивка* (Бойк.; *Коб.*, 115).
- Оплетачка** — конопляна біла нитка, якою вишивалися чоловічі сорочки — комір, пазухи і *дуди* (Зк; *Мак.*, 37).
- Оплече** — 1) плечова частина рукава сорочки; 2) відкладний комір в одязі часів Давньої Русі.
- Опліча** — 1) сорочка жіноча коротка, під шиєю морщена, з розрізом збоку, без підточки (Бойк.; Ужок, Великоберезнянський р-н, Зк); 2) сорочка чоловіча без вишивки, з розрізом на плечах; 3) верхня частина сорочки, спідник (Зк); 4) сорочка взагалі (Бітля, Турківський р-н, Льв); 5) жіноча сорочка (Либохора, Сколівський р-н, Льв); 6) коротка жіноча сорочка з пазухою, розрізаною від ший в напрямі пахви (Багнувате, Турківський р-н, Льв); 7) вишивка на рукавах сорочки (*Он.* СБГ, 2, 22).
- Очко** — декоративний узор на запасці: темний кружок, обведений жовтою, опісля білою ниткою (Рахівський р-н, Зк).
- Ошейник, ошийник** — 1) вузька вишивка довкруги коміра сорочки (*Мак.*, 37); 2) комір (Зк); стоячий вузький комір в чоловічій сорочці (Рахівський р-н, Зк).
- Ощинка** — зав'язка, пришта до вишитого вузького коміра жіночої сорочки (Рахівський р-н, Зк).
- Ощинки** — мн., кольорові вовняні шнурки для зав'язування сорочки, *гуні* (Керецьки, Свалявський р-н, Зк).
- Ошунки** — мн., кольорові вовняні шнурки для зав'язування коміра сорочки з розрізом ззаду (Хустський р-н, Зк).
- Пазуха** — передня частина сорочки з розрізом спереду (Льв; *Коб.*, 115).
- Пазушина** — 1) те саме, що *пазуха*, перед сорочки (Жукотин, Турківський р-н, Льв); перед сорочки з розрізом (Жупани, Сколівський р-н, Льв); 2) розріз у вишиваній сорочці (*Он.* СБГ, 2, 34).
- Пазушниця** — внутрішня кишеня в пазусі (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 2, 34).
- Параснік** — чоловіча верхня сорочка, пошита з тканини темного кольору (*Моск.*, 55).
- Партичка** — червона стрічка для зав'язування обшивки у чоловічій сорочці (Гусний, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Пашки** — мн., те саме, що *ластка* (Зк).
- Пелена, пелька** — низ, поділок сорочки, що обов'язково має бути видний з-під плахти або запаски. Оздоблювалась мережкою і прутиком. *Вареники варила та й пелену спалила* (Пл; *Чуб.*, 3, 176; *Мил.* НП, 164). *Кума моя любенная, чого в тебе пелена незарубленная*.
- Перебірання** — вишивка по морщеному полотні (Зк).
- Передплеччя** — передня частина сорочки (Керецьки, Свалявський р-н, Зк).
- Перечки** — уставки (Зк).
- Перяни** — уставки (Лубенський р-н, Пл).
- Підволікання** — те саме, що *заволікання*.
- Підоплечка** — підопліччя в чоловічій сорочці (Зк; *Дзен.* ЛА, 1, 49).
- Підопліче** — чотирикутний клапоть полотна, яким підшита чоловіча сорочка для тривкості (Надвірнянський р-н, ІФ).
- Підоплічка** — чоловіча сорочка (Льв).
- Підполіча** — нижня частина вишитої вставки на рукавах (Поділ.).
- Підрамник** — те саме, що *морищінка* (Борщівський р-н, Тр).
- Підручніки** — мн., те саме, що *ластка, цвиколь* у сорочці (Висоцьк, Дубровицький р-н, Рв).

- Підставка** — підшивка на плечах сорочки, щоб була тривкішою (Гнила, Турківський р-н, Льв).
- Підтєчка, підтічка, підтєче, підтєчиця** — 1) поділ у жіночій сорочці, вишитий каймою; 2) пояс вовняний червоного кольору з китицями на кінцях; нашивається на запуску поверх зборок і обв'язується довкруги талії (Зк; *Вас.*, 70; *Чуб.*, 7, 426); 3) поділ у сорочці (у нижній частині) з грубого полотна.
- Підшивка** — нижня частина сорочки, яку носять з верхньою частиною — опліччям (Ясіня, Рахівський р-н, Зк).
- Піночка** — вишивка на поділку сорочки (Поділ.).
- Плάνка** — 1) вишивка на спині у жіночій сорочці (Калинівка, Поліський р-н, Кв); 2) вишивка широка на комірі сорочки (Карпилівка, Іванківський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 162).
- Платок** — нашивки на плечах чоловічої сорочки (Зк).
- Плашók, плащєók, плащók** — змен., сорочка без рукавів.
- Плетінкі** — вид хрестикового стібку (Гуц.; *Шух.*, 1, 182).
- Плецáні, плецáнка** — 1) вид жіночої сорочки з характерним бічним розрізом та заднім плечовим у чоловічих (Бойк.); 2) сорочка без складок біля коміра (*Верх.* Зн., 50); 3) плечова частина стану сорочки (Бойк.; *Коб.*, 115).
- Плецáнка** — сорочка без зборок на обшивці (Нижнє Синьовидне, Сколівський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 2, 81).
- Плєч, плєчío** — вишивка на рамені сорочки (Оршівці, Кіцманський р-н, Чрв).
- Плєчик** — те саме, що *ўставка, пóлик*.
- Плєчíка** — уставка (Ясенів-Пільний, Городенківський р-н, ІФ).
- Плєчí** — 1) задня частина стану сорочки (Льв); вставка в сорочці, що покриває плече (*Коль.*, 39; *Шух.*, 1, 159; *Грін.*, 3, 195).
- Плíча, плíчата, плíчки** — сорочка жіноча безуставкового крою, вишита низинкою чорними, червоними й зеленими нитками (Гусний, Великоберезнянський р-н, Зк; Волосянка, Сколівський р-н, Льв).
- Плугí** — фігурний шов на манжетах рукавів (Мукачівський, Свалявський р-ни, Зк).
- Поверхніця, поверхнічка** — 1) те саме, що *низь* гуцульська (Поділ.); 2) орнаментальне оформлення уставки (у вигляді прямих ліній), яке знаходиться між поверхницею і власне уставкою (Космач, Косівський р-н, Верховина, Верховинський р-н, ІФ).
- Повіснйáнка** — чоловіча святкова сорочка з домотканого полотна, яку носили навипуск (Великий Кучурів, Сторожинецький р-н, Чрв).
- Погрúдки** — вертикальні рядки смугастої вишивки, які проходять по плечовій стороні сорочки (Городенка, ІФ; Поділ.).
- Пóди** — зубчасте викінчення візерунка на уставці (Іване-Золоте, Заліщицький р-н, Тр).
- Поділ** — низ сорочки (*Чуб.*, 7, 427). *Тим же вона, мабуть, горда, що в подолах лиштва* (*Чуб.*, 5, 170).
- Поділок, подóлок** — змен. від *поділ* (*Грін.*, 3, 241).
- Пóдручник** — клин у сорочці під рукавами (Пол.).
- Поза íглу** — різновид вишивання (*Он.* СБГ, 2, 97).
- Пóлик** — вишита вставка на плечах сорочки.
- Поліптика, політичка, політичика** — стрічка, вовняна, шовкова, для за-в'язування коміра або рукавів сорочки (Бук.).
- Полотнйáнка** — сорочка з домотканого полотна (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт; *Палам.*, 30).
- По прóсто** — те саме, що *на прóсто*.
- Попрутиковáти** — виконати мережку-прутик. *Оце вже тобі сорочку попрутиковала і позубцювала в поділках* (Кв).
- Прáнка** — випрана сорочка (*Он.* СБГ, 2, 133).

- Призбіранка** — те саме, що *морщинка* (ІФ); зборки на уставці, які стягують рукав попід вишиттям білою ниткою, тому що рукав ширший від уставки (Космач, Косівський р-н, ІФ).
- Призбірка** — те саме, що *морщинка*.
- Прилātuвати** — пришивати, нашивати латку (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 140).
- Прирāmка, прирāmки** — 1) вставка, полик у сорочці; 2) подвійні плечі в чоловічій сорочці (*Голов. Од.*, 13; *Грін.*, 3, 435).
- Притїяниці** — клинці по боках сорочки, іноді тільки один клинець, короткий, з правого боку (Східне Поділ.).
- Прорізь** — вид виколювання (Чрв).
- Протоб́** — вид вузенької мережки, шитої червоними і синіми нитками (Рава-Руська, Льв).
- Прошві́** — декоративні шви в чоловічій сорочці (Рахівський р-н, Зк; *Голов. Од.*, 57).
- Прошива́ти** — вишивати два складені полотнища (Жукотин, Турківський р-н, Льв).
- Про́шивка** — 1) комір високий, стоячий (Вовчківці, Снятинський р-н, ІФ); 2) комір у жіночій сорочці, також у кептарі (Гуц.; *Шух.*, 1, 15, 122; *Грін.*, 3, 491); 3) вишивка з геометричним орнаментом, виконана низзю в трьох кольорах, на комірах чоловічих сорочок (Видинів, Снятинський р-н, ІФ); 4) клини в чоловічій сорочці, пошиті до коміра (*Шух.*, 1, 179).
- Про́шиття** — вишивка короткими густими стібками, стебнівка (Гуц.; *Шух.*, 1, 182).
- Пру́г** — 1) край всякої тканини; 2) рубець від зшиття країв чого-небудь (Пол.).
- Пружі́к** — вид мережки: ряд круглих отворів з обох сторін полотнища сорочки.
- Пру́тики** — 1) вид вишивки хрестом або занизуванням на чохлах сорочок або обводка до різних візерунків (*Литв. Ю. орн.*, 17, № 61, 62); 2) орнамент вузький, на зразок прямої лінії (Пл; *Чуб.*, 1, 50; 7, 415).
- Пру́тикувати** — вишивати прутиком.
- Пудру́чниця** — те саме, що *подручник*, *цвико́ль*.
- Пу́хлики** — те саме, що *зані́зки*. *Погано пухлики позбирали, треба дрібніше і рівніше* (Хрк, Кв).
- Пшені́чка** — вид призбіранки (Космач, Косівський р-н, ІФ).
- Ра́ми** — мн., нагрудна вишивка на густих складочках або морщинках брижів (Великобerezнянський р-н, Зк).
- Рє́нда** — стара зужита сорочка (*Коб.*, 115; *Верх. Зн.*, 61). *А наша молода утікала з города, ни хотіла прясти, лем ходила попід плоти, даби рєнду вкрати* (*Верх. Зн.*, 164).
- Рєпє́ха** — довга сорочка, яку давніше носили 10-річні хлопці, коли ходили без штанів (*Моск.*, 63).
- Рєпє́шїнка** — поношена сорочка (Космач, Косівський р-н, ІФ).
- Рєтязо́к** — здріб. від *рєтязь*.
- Рє́тязь** — декоративне прямолінійне шиття на сорочках.
- Рєші́тка** — декоративний стіб, який виконується двома наворотами при одній і тій же кількості очок (Гуц., Пок.; *Шух.*, 1, 153, 157, 184; *Коль.*, 48, 49).
- Рєсо́вка** — гладь (Калинівка, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 186).
- Рєжі́кати** — узор, виконаний способом рєшітки та обведені прошиттям, якими оздоблювали рукава жіночих сорочок (Гуц.; *Шух.*, 1, 189).
- Рєза́не** — те саме, що *мерє́жа*.
- Рєзводи́** — розділові мотиви, які відмежовані один від одного у перемітках, вишивках на сорочках (*Сид. ОК*, 39).

- Розкідки** — спосіб розміщення вишивки з різних квіточок на рукавах жіночої сорочки (*Литв. Ю. орн.*, 16, № 31).
- Рóзлами** — те саме, що *голомсі* (Славське, Сколівський р-н, Льв).
- Рóзпірка** — 1) розірвана сорочка; 2) розріз у спідниці; 3) взагалі щось розірване (*Ваш. Сл.*, 86).
- Розстегну́ти** — розстібнути, розхристати сорочку (*Он. СБГ*, 2, 188).
- Розчо́хи** — декоративний візерунок на рукавах жіночої сорочки, виконаний позаголковим стібом. Він створює на білій поверхні рукава ефект товстої вовняної текстури (Заліщики, Тр).
- Рóзшивка** — прозора прошивка поміж двома рубцями для з'єднання рукава з поликом жіночої сорочки (Новгород-Сіверський, Чрг; *Литв. Ю. орн.*, 26).
- Руба́тка, руба́та, руба́ха, руба́шка** — 1) стара сорочка (Подн.); 2) чоловіча сорочка (ІФ; *Верх. Зн.*, 51, 61); 3) те саме, що *смолянка, мазанка* (Зп, Днп, Пл; *Верх. Зн.*, 64; *Ваш. Сл.*, 33); 4) чоловіча верхня сорочка з полотна (*Прок.*, 9). *Та возьми сі сиріточку в одній р у б а ш и н і. А вна тобі буде щира, як своїй дитині* (Голем., 247).
- Руба́шина** — здріб. від *рубатка*.
- Рубе́ць** — 1) підрублений низ сорочки, спідниці (Пол.); 2) те саме, що *цвиколь* (Усть-Путила, Путільський р-н, Чрв).
- Рубіти** — шити. *Шовком шила, шовком шила, золотом р у б и л а* (Укр. нар. пр., 161).
- Рúжі, рúжка** — назва геометричного візерунка; мотив 8-кутної зірки на перемітках (*Сид. ОК*, 39).
- Рукаве́ць, рукаво́ньки, рукаво́чок, рукавча́та** — 1) змен. від *рукав*. *Пірячко збира, в рукавець склада* (Днп). *І маленькі рукавчата шовком вишивала*; 2) рукави скісні, тобто поле рукава закриті скісною вишивкою (Оршівці, Кіцманський р-н, Чрв).
- Рукавча́к** — те саме, що *рукавець*.
- Рукодія** — рукоділля, виріб домашнього виготовлення. *Сорочка своїй рукодії*.
- Ря́нда, рянтіще** — 1) стара драна сорочка (Жукотин, Хашів, Турківський р-н, Льв); 2) дешева сорочка (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 199).
- Ря́ндина** — 1) полотно; 2) сорочка (*Он. СБГ*, 2, 199).
- Саку́бка** — вишивка вирізуванням (Бігач, Менський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 184).
- Світлу́шка** — візерунок, у якому більше поверхні тла (Східне Поділ.).
- Сітки** — те саме, що *мережка*.
- Скбси** — трапецієподібні клапті полотна в стані сорочки (Іршавський р-н, Зк).
- Смоля́нка** — сорочка, варена в овечому лою, бджолиному воску і смерековій смолі; в ній ходив ватаг на «стаї» в полонинах (Луги, Рахівський р-н, Зк; *Верх. Зн.*, 64).
- Сну́рки** — мн., косички — два рядки дрібненьких рівнобіжних стібків, виконаних гладдю, які об'єднують і обрамляють космацькі вставки, вишивані хрестиком (Гуц.).
- Сну́рок** — 1) тасьма, якою обшивали сердаки (Рахівський р-н, Зк); 2) очіпок (Волосянка, Сколівський р-н, Льв).
- Сороченька, сороченя́** — змен. від *сорочка*. *Сороченька вишивана, повен римін грошей* (Орів, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 238).
- Сорочина́** — сорочка. *Ой моя білявина ходила по полю. Та вна шила, ушивала сорочину мою, Ой чия ти, дівчинонько, чи не багачева, сорочина вишивана, мішком надтопчена* (Колом., 69).
- Сорб́чка, вишивана рíдами** — сорочка, оздоблена смугастим орнаментом низзю (Добряни, Городоцький р-н, Льв).

- Сорóчка волóська** — жіноча верхня сорочка до талії, а нижня — підточка; виріз для шиї мав квадратну форму. Рукави при зап'ясті закінчувалися оборочкою (Великий Бичків, Рахівський р-н, Зк).
- Сорóчка вперéкидку** — чоловіча сорочка, в якій одна половина суцільного шматка полотна вкриває груди, друга — спину; без зборів (Вн).
- Сорóчка довгáня** — довга жіноча сорочка, задня частина якої була суцільною, а передня частина в поясі мала поперечний розтин. До станка сорочки по основі пришивали довгі суцільні рукави. Рукав викінчувався складками, на яких розміщені вишиті манжети-зап'яски. Пазушний розріз на дівочих сорочках був ззаду, а на жіночих — з двох боків. Рукави довгані розшивали різними швами, візерунками по самому полотні рукавів (Кушниця, Суха, Бронька, Довге, Іршавський р-н, Зк).
- Сорóчка до гéстки** — чоловіча сорочка, плечова частина якої щільно прилягає до тіла; нижня частина станка пришивалась до гестки в складку і була більш розширеною. Застібка робилася на чотири гудзики. Комір відкладний, рукав з широким манжетом на два гудзики.
- Сорóчка додільна** — сорочка одностайна, суцільна, з одної довжини полотна (Любохини, Старовижівський р-н, Вл; Заруддя, Тетерівське, Іванківський р-н, Кв; Льв).
- Сорóчка жалі́бна** — сорочка, вишивка якої виконана синіми, фіолетовими або чорними нитками; таку сорочку носили, як хтось помер у сім'ї або у піст (Городоцький р-н, Льв).
- Сорóчка за́правлювана** — сорочка, варена в суміші із смерекової смоли, воску й лою для захисту від комах (Присліп, Міжгірський р-н, Зк).
- Сорóчка заспу́льниця** — додільна безуставкова сорочка з розтином на плечовій частині, при шиї дрібно рясована та з кольоровою обшивкою; оздоблена поліхромною вишивкою. Вишивка густа без просвітів, виконана кучерявим стібом — *на просто*, який дуже близький до *низи* і характерний тим, що на правій стороні, де утворюється рисунок орнаменту, не затягують нитки, що надає вишивці рельєфності, робить орнамент кучерявим (Сокирниця, Велятин, Хустський р-н, Ізки, Міжгірський р-н, Зк).
- Сорóчка з підоплі́чков** — сорочка двійна з підшивкою (Волосянка, Сколівський р-н, Льв).
- Сорóчка з плечика́ми** — сорочка з широкою вишивкою у верхній частині рукавів (Пок.; *Коль.*, 39; *Прок.*, 50).
- Сорóчка ільня́на** — лляна сорочка (*Чуб.*, 5, 189; *Грін.*, 2, 198).
- Сорóчка картáнова** — сорочка, пошита з фабричного полотна (Вовче, Турківський р-н, Льв).
- Сорóчка клочáна** — сорочка конопляна з низької якості волокна — клоччя (Лісковець, Міжгірський р-н, Зк).
- Сорóчка лоцма́нська** — чоловіча сорочка без зборів, крій вперекидку з рукавами в дві пілки завширшки (Днп).
- Сорóчка-мере́жка** — сорочка з ажурним візерунком. *А в нашої бондарівни сорочка-мережка.*
- Сорóчка надч́инена** — сорочка з підточкою (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв).
- Сорóчка наствóлами** — різновид сорочки *стрілкової*. В ній смужка тканини — наствол — роздвоюється від середини й обрамляє призбирану біля коміра стрічку з обох боків.
- Сорóчка прилéпчиста** — сорочка, яка щільно облягає під пахвами (Днп).
- Сорóчка ранту́хова** — сорочка, пошита з фабричного полотна (Верхня Яблунька, Турківський р-н, Льв).

- Сорочка рисована** — сорочка, вишита гладдю (Добряни, Городоцький р-н, Льв).
- Сорочка-рукавівка** — сорочка дівоча і для молодниць, в якій вишивка розміщувалася на всій поверхні рукавів (Яворів, Косівський р-н, ІФ).
- Сорочка стрілко́ва** — чоловіча сорочка, в якій станок призбираний біля коміра, але замість уставки має трикутний клин, розширений до коміра. Цей клин — стрілка — призбирується разом із станком. Стрілку накриває вишивана смужка полотна.
- Сорочка то́чена** — сорочка з підточкою (Бобичі, Володимир-Волинський р-н, Вл).
- Сорочка цирко́вана** — сорочка, оздоблена білою мережкою (циркою), згодом двобарвною (Снятинський р-н, ІФ).
- Сорочка чохла́та** — сорочка з чохлами на рукавах.
- Сосні́вка** — 1) двосторонній стіб, у якому нитки укладені на зразок смерічки (*Шух.*, 1, 196); 2) декоративний шов — ламана лінія у формі розтягнутого ромба — на рукавах жіночої сорочки (Рахівський р-н, Зк).
- Сбеонка** — вид призбирки (Космач, Косівський р-н, ІФ).
- Сота́не** — одна з технік вишивки *гладдю стібом* на зборах-морщинах сорочки (Зк).
- Спідник** — 1) підточка; 2) спідниця, яку носили до короткої сорочки (Бойк.).
- Спідни́ця** — нижня частина сорочки, до якої пришивали клини-*третільниці* (Рахівський р-н, Зк).
- Ставе́ць** — вставка в сорочці (Луг, Ліський пов., Лем.).
- Стан** — 1) основна частина сорочки без рукавів; 2) сорочка без рукавів і обшивки (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Коб.*, 115); 3) плахта, що має дві гривки, тоді як плахти мають чотири гривки й тому називаються рясними; 4) таля; 5) міра полотна на одну сорочку (Хашів, Турківський р-н, Льв); 6) сорочка в процесі шиття без рукавів та обшивки (Жукотин, Присліп, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 248).
- Стано́к** — те саме, що *стан*.
- Ста́рчики** — узор, що відображає безперервний ланцюжок.
- Стель** — техніка оздоблення сорочок (Рудня-Карпилівська, Сарненський р-н, Рв).
- Сті́б позаі́гльний** — різновид вишивки *стібом*.
- Сті́гане** — техніка оздоблення сорочки, коли витягають нитки, а лишають основу і на ній голкою роблять три нитки горою, а три низом (Грушеве, Тячівський р-н, Зк).
- Стоя́нець** — комір стоячий у сорочці (Вн).
- Сту́жка** — стрічка, якою зав'язують сорочку під шиєю (Сянок, Лем.; *Ваг.* Лем., 78).
- Суха́рі, суха́рці** — узор кусочками, що нагадує нарізані куски хліба (Зк).
- Тенетю́ха, тиньтю́ха** — стара сорочка (Льв).
- Треті́льниця** — третій «брит» пілки в сорочці, вставна частина полотна по лівому боці сорочки (*Он. СБГ*, 2, 300).
- Треті́льниці** — клини, дошиті в сорочці для її розширення вниз (Рахівський р-н, Зк).
- Трира́мці** — вставки (Шандровець, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 301).
- Тритинни́ці** — смуги тканини, вставлені у сорочці на стані з боків через те, що полотно вузьке (Вн).
- Три́ця** — орнамент на вишивках у вигляді комбінації знаків Х та V (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 302).

Тяганеє — вишивки по рамах на сорочці спереду.

Узори шугі — мн., комбінації решіток і шитого шнурочка з плетінкою посередині сорочки (Гуц.; *Шух.*, 1, 189).

Уставка — 1) те саме, що *полик*; 2) вишивка у верхній частині жіночих сорочок; 3) вишиване плічко, що з'єднує передню і задню частини сорочки і призбирується біля шиї разом зі станком сорочки; вшита вставка на плечах (Голов. Од., 73, 43; *Шух.*, 1, 125, 130, 159).

Устави гребінчасті — вставки в сорочці із своєрідним узором (Пок.; *Коль.*, 49).

Уставок — вишиваний верх рукава (Хашів, Бітля, Жукотин, Розлуч., Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 2, 322).

Ушінка — 1) шнурок для зав'язування обшивки в сорочках; 2) шнурок з помпончиками у сіряках або кожухах; 3) дірка в обшивці сорочки для гудзика (Луги, Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он.* СБГ, 2, 326).

Фараметлик — 1) вишивка уздовж пазушного розрізу в сорочці (Мукачівський р-н, Зк); 2) вишита пазуха чоловічих сорочок (Зк).

Фодри — 1) зборки на обшивці жіночої сорочки (Гнила, Турківський р-н, Льв); 2) *дуди* у сорочках (Зк; *Мак.*, 22).

Хлоп'янка — сорочка жіноча тунікоподібна до підточки, з поліхромним орнаментом (Василів, Заставнівський р-н, Чрв).

Хміль — 1) орнамент у вигляді прямої або ламаної гілки (*Литв.* Ю. орн., 62); 2) візерунок для широкого рукава сорочки; шиється в декілька рядків, квітками вниз (*Литв.* Ю. орн., 18).

Хрестик — вид орнаменту в мережці (*Чуб.*, 7, 415; *Грін.*, 4, 413).

Хрестики — мн., вічка, стіб хрестиковий (Гуц.; *Шух.*, 1, 182).

Хрещики — візерунок у формі хрестів (*Явор.*, 15).

Хусточка — те саме, що *подручник*.

Цвикоць — клин у сорочці під рукавами (Вл, Льв, Подн., Зк, Лем.)

Цвяхлик — те саме, що *цвикоць*.

Цимбали — вид вишивки (*Чуб.*, 7, 427).

Цірка — 1) петельчатий узорчатий шов на придолі чоловічої сорочки, на швах збоку штанів (Рахівський р-н, Зк); 2) вид мережки, коли витягуються по 2, 3 нитки з тканини; нитки, що залишилися, обтягаються звичайною білою ниткою (Гуц.; *Шух.*, 1, 155, 156).

Циркувати — мережати. *Ой хоть пара, хоть не пара, мусит бути пара, бо вна ему у сорочки поли циркувала. Циркувала, циркувала всякими квітками, щоб его спізнавала межи парубками* (Голов. НП, 361).

Цірочка — змен. від *цирка*.

Цірка — стебнування. *Диви, яка дрімна цірка* (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 2, 356).

Цоколі — клини під пахвою в жіночій сорочці (Рахівський р-н, Зк).

Чахлик — сорочка з розрізом на плечах (Турківський р-н, Льв).

Черлений — червоний (Гуц., Бук.).

Черчиківий — кармазиновий, багрянний (Бук.).

Чехлик — 1) вишита сорочка, скроена наполовину (до пояса) з білого, а наполовину з сірого полотна (Заруддя, Іванківський р-н, Кливини, Бобер, Мартиновичі, Поліський р-н, Кв; *Лис.* СІПГ, 231); 2) те саме, що *чехол*; 3) сорочка жіноча, скроена з одного шматка полотна.

Чехол — 1) верхня частина жіночої сорочки до пояса; 2) сорочка, в яку одягають покійника (Пол.).

Чічка́тий — кольоровий. *Чічка́ті вишивки* (Гуц.; *Шух.*, 1, 245).

Чохля́, чохли́ця — манжети на рукаві сорочки (Буди, Харківський р-н,

- Хрк; Пл; *Чуб.*, 7, 415). *Купи, купи, моя мати, чохлату сорочку; Іде дівка по улиці чохлами махає* (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт; *Кв.-Осн.*, 2, 131).
- Чохло** — обшлаг рукава у верхній чоловічій сорочці (Мартинівці, Поліський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 232).
- Чохол, чохлик** — закот на рукаві сорочки (Буди, Харківський р-н, Хрк; Варовичі, Поліський р-н, Кв; Білокорівці, Олевський р-н, Васьковичі, Коростенський р-н, Кремне, Лугини, Лугинський р-н, Жт; *Лис.* СПГ, 232).
- Чумачка** — сорочка чоловіча без зборів, крій вперекидку із симетричним розташуванням швів (південь України).
- Шабак** — особливий вид ажурної мережки, який виконується кольоровими: чорними, червоними, жовтими, зеленими та ін. — нитками (Подн.).
- Шво** — шов. *В одержі шво погане* (Хм; *Грін.*, 4, 490).
- Шиття біле** — шиття, виконане білою ниткою (Гуц.; *Шух.*, 1, 181).
- Шиття чічка́те** — шиття, виконане різнокольоровою вовною або шовком (Гуц.).
- Шлерки** — закінчення рукавів у жіночих сорочках; призбирані на 3—4 пальці від кисті руки (Вн).
- Шнурок плетений** — вид стібку: з правої сторони тканини робиться один скісний стіб наперед, а з лівої — один противний простий стіб, причому нитка завжди залишається на правій стороні вишивки (Гуц.; *Шух.*, 1, 182).
- Шов бавницьвий** — вид своєрідної гладі (настилування) в порівнянні зі швом поза іглою, косичкою та односторонньою обміткою (Яворівський р-н, Льв).
- Шов кучерявий** — позаголковий шов на правій стороні, де твориться рисунок орнаменту; робоча нитка кладеться вільно, що надає вишивці рельєфності та робить поверхню кострубатою (південні райони Тр, ІФ). Див. *баранчик, кучерями*.
- Шпінка** — металева шпилька для застібування сорочок (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Коб.*, 116).

ПОЯСНИЙ ОДЯГ

Основним типом жіночого поясного одягу були нешиті запаски, опинки, обгортки (горботки), плахти, дерги та спідниці. Вони виготовлялися з домотканої тканини: вовни та полотна — і відзначалися своєрідним способом ношення та орнаментацією — оздобленням.

Найдавнішим поясним одягом, що до сьогодення зберігся на Гуцульщині, є запаски. Їх ткали чиноватим переплетенням у вигляді вузького полотнища з туго скрученої тонкої вовняної пряжі. Орнамент, який складався з вузьких поперечних різнокольорових безузорних стрічок, утворювали застилами кольорових ниток поробка. Заможні жінки перетикали свої запаски металевими нитками — сухозолоттю. Звичайно носили дві запаски, які підперізували поясом. Під час польових робіт — одну пілку. Запаски побутували на Гуцульщині, Буковині й Поділлі.

Більш розвиненою формою поясного одягу, порівняно із запаскою, була обгортка (опинка, горботка). Вона характерна для Буковини, Покуття й Поділля. Щодо матеріалу й техніки тkania обгортка подібна до запаски. Колорит обгорток завжди узгоджений із колоритом пояса та вишивки на сорочках. У південному Подністров'ї побутували опинки, в яких все полотнище було переткане вертикальними смугами, у північних районах Буковини — опинки із тридільним поділом полотнища. Опинку носили по-різному: в одних місцевостях її обгортали гладко навколо себе і підв'язували узорчастою вовняною крайкою, а зверху одягали вовняну запаску, в інших підпинали один або обидва кінці опинки під пояс.

Для Подніпров'я типовою була плахта — вовняна клітчаста тканина, що, як і надністрянська обгортка та гуцульська запаска, є старовинним видом нешитого одягу. За кольором основи плахти мали такі назви: напільна (основа червона з синім), синятка, червона, червонятка.

Плахта складалася з двох полотнищ і з'єднувалася тільки по 2/3 довжини декоративною тканини. Одягаючи, плахту перегинали надвое. Спідню називали «станком», а верхню, з двома вільно спадаючими частинами, — «крилами». Крилаті плахти були святковим одягом; у будні носили тільки станок або безузорну дергу.

Плахти виготовлялися в основному човниковою технікою (на Чернігівщині) або перебором (на Полтавщині й Київщині). В обох випадках орнаментація виконується способом «під дошку» за допомогою різнокольорового перебору. За рисунком, композицією і кольорами плахтові узори дуже різноманітні, але орнамент строго геометричний.

Бідніші жінки носили півплахти (без зовнішніх «крил»), тобто «станок», а також дергу, що становила собою зшите із трьох кусків

полотнище — сукно чорного кольору, — яким жінки обгорталися довкола стану.

Найпізнішим жіночим поясним одягом є спідниця. На Волині, Поліссі та на півночі Тернопільщини носили ткані літники й андерики — вовняні спідниці, що прикрашалися декількома гладкими і орнаментальними смугами. На Поліссі як робочий одяг використовували полотняні або напіввовняні «бурки» («фартухи»), на придолі оздоблювані кольоровими смугами («баточками»).

Спідниці-мальованки — димки — мали вибиваний орнамент. Для димок характерний картатий і смугастий орнамент або орнамент, розташований за схемою розкидок і вільного укладу з каймою на придолі та без неї.

На Прикарпатті (Бойківщині) відомі два види жіночого поясного одягу: мальованка на щодень і вовняна спідниця («фарбан») на свята.

До поясного одягу носили також запаски, плати, фартухи. Вони були з домотканого полотна, вовняні, а згодом і фабричні.

Чоловічим поясним одягом є штани. Вони виготовлялися переважно із полотна й сукна, рідше хутра. В Україні, як і в Росії та Білорусії, були поширені штани з вузькими холошами і мілким дном та з широкими холошами і глибоким дном.

Вузькі полотняні штани — старослов'янського походження. В Україні такі штани побутували на Київщині, Волині та Буковині. Для карпатських українців характерні штани із жовтого або білого домотканого сукна. За кроєм це дві вузькі холоші, спереду зшиті безпосередньо одна з другою, а ззаду пришиті до майже прямокутного клина. Це штани без дна, тому вони й кріпляться не на талії, а на стегнах. Ця домінуюча форма вузьких вовняних штанів у карпатських українців має аналогії у польських гуралів, румунів, словаків.

Домінували в українців штани з глибоким квадратним дном.

У місцевостях, де сорочки носили навипуск, поширені були вузькі штани (Прикарпаття, Полісся). Широкі штани одягали поверх сорочки (центральні області України).

У гірських районах Карпат, зокрема на Закарпатті, старовинним видом зимових штанів були хутряні («мишини»). Їх виготовляли з овечого хутра вовною всередину.

Жіночий

Азіятка — 1) жіноче плаття, подібне до російського сарафана (Студенок, Глухівський р-н, См; *Лис.* СПГ, 25).

Андарак, андерак, андрак — спідниця з вовняної смугастої домотканої тканини, оздоблена, різнокольоровим, переважно червоним, тканим орнаментом (північні р-ни Рв; *Чуб.*, 8, 429; Лугини, Лугинський р-н, Жт; Машеве, Чорнобильський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 144).

Байбр — те саме, що байор.

Байбрка — 1) шнурок кольоровий (Гуц.; *Шух.*, 1, 122); 2) крайка вовняна, ткани (Поділ).

Барвінкяня — різновид візерунка на вибійці, що відображає переважно стилізовану рослину; з такої узорної тканини-вибійки виготовлялися спідниці. *Я си піду в барвінкяні, бом файно ушила* (Мшанець, Старосамбірський р-н, Льв; Бойк.). Див. *галуззя*.

Бархán, бархánка — спідниця з бавовняної тканини (Льв).

- Баршуненка** — спідниця з чорного бархату, яку носили заможні жінки (Виноградівський р-н, Зк).
- Басага** — кишені, окремо шиті й прикріплені до спідниці (Старобільськ, Лг).
- Басан, басайман, басаман** — 1) стрічка, якою оздоблювали спідницю; 2) облямівка на поділці спідниці (*мальованок, димок*; Сид. ОК, 46); 3) *крайка вузька* (Лем.; *Верх. Гов. лем.*, 390).
- Басанунка** — те саме, що *басан*.
- Басанунча** — те саме, що *басан*.
- Баточки** — кольорові смуги на полотняних або напіввовняних спідницях (Сид. ОК, 45).
- Біюр** — шнурок вовняний плетений або суканий у *запасах* (Бук.).
- Біюрці** — див. *фрамбійка* (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 1, 46).
- Біленьк** — 1) спідниця з фабричного полотна, пошита з чотирьох пілок, низом оздоблена вишивкою чорними, червоними й синіми нитками (Либохора, Гнила, Турківський р-н, Льв; Великоберезнянський р-н, Зк); 2) мережива, що пришивають до хусток, нижніх білих спідниць (Кислиця, Ізмаїльський р-н, Од; *Моск.*, 17).
- Брит** — пілка. *Спідниця на чотири бриту* (Буців, Мостиський р-н, Льв).
- Бунда** — 1) довге плаття, переважно дитяче (Васьковичі, Коростенський р-н, Лучанки, Овруцький р-н, Жт; Королівка, Макарівський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 37); 2) те саме, що *кожушана безрукавка* (Зк).
- Бурка** — 1) спідниця вовняна з тканим орнаментом, пошита з трьох полотнищ, до яких пришивається четверта, яка завжди вирізняється серед інших; 2) літник з тканини *галон* (Птича, Дубнівський р-н, Рв); 3) свита з домотканого сукна з капюшоном.
- Валди** — зборки (Рахівський р-н, Зк).
- Вибиванка** — спідниця з домотканого полотна з штампованим орнаментом (Кобло-Старе, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 137).
- Вибійка** — 1) полотняна вручну вибивана тканина, з якої виготовляли поясний і плечовий одяг (Льв, Тр); 2) спідниця, виготовлена з вибиваної тканини (Льв).
- Віган, віганча** — 1) інш., плаття жіноче; 2) піджак жіночий (Зк).
- Вобіванка** — спідниця з домотканого полотна, фарбованого домашнім способом (Льв).
- Галузіаня** — 1) спідниця з домотканого полотна з орнаментом у формі гілок (Жукотин, Турківський р-н, Льв); 2) орнамент у формі гілок на *мальованці* (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 158).
- Галузіаня** — узор на вибійці, що відображає стилізовані гілки. *Ой кувала зозулейка, сіла на сани, ходи, Марись, танцювати в новій галузіані* (Мшанець, Старосамбірський р-н, Льв). Див. *барвінка*.
- Галька** — спідниця вовняна — літник червоного кольору, оздоблена широкою кольоровою смугою (Устенське Перше, Здолбунівський р-н, Рв).
- Гондарак** — те саме, що *андарак*.
- Горботка, горбатка, горботчина** — поясний жіночий незшитий одяг типу плахти. Архаїчна форма жіночого поясного одягу на зразок спеціально тканого прямокутного шматка тканини шириною 80 см, витканой з вовняної пряжі полотняним чи саржевим переплетенням. Цією тканиною поверх сорочки в півтора обороти обвивали довкола талії. Слово «горботка» з таким значенням відоме в покутських поговірках. Воно утворилося шляхом метатези від «обгортка». Остання в галицьких говірках позначає цей же вид спідниці (Тр, Чрв, ІФ;

Ник. СХТ, 219); Та я мамку послухала, виросла тоненька, на сім сажинь горботчина та ще коротенька (Бук.).

Горунка, корунка — вручну зв'язане мереживо (Бігля, Турківський р-н, Льв.).

Грива, грівка — четверта частина плахти. Незшиті гривки плахти називаються крилами.

Губка — полотнище вовняної тканини, що складає одну половину запаски, яка зшивається з двох губок.

Гулька — спідниця червона, вовняна (південно-західні р-ни Зк, 30-ті роки ХХ ст., Хм).

Гуля — 1) запаска вовняна тканина, фарбована в чорний колір, частина в чорний і червоний кольори (Східне Поділля); 2) те саме, що *обгортка, катран* (Кам'янець-Подільський р-н, Хм).

Гуска — 1) чорне поле в *опинці* (Заболотів, Снятинський р-н, ІФ); 2) буденний робочий одяг, характерний для Харківщини (Охтирка, См).

Дєрга, дьорґа — 1) жіночий вовняний одяг, який носили старі жінки замість плахти. Від плахти дерґа відрізнялася чорним кольором; 2) домоткана вовняна тканина, яку використовували жінки як поясний одяг (Пл; *Ващ. Сл.*, 21—22; Варівськ, Заруддя, Тетерівське, Іванківський р-н, Кв; Красилівка, Козелецький р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 65).

Дєріюґа — 1) спідниця вовняна; 2) тканина домоткана, товста, груба; 3) покривало домоткане кольорове, яким застеляли ліжко (Пл).

Джєрга — 1) груба без прикрас вовняна запаска, плахта (Пл; *Ващ. Сл.*, 28—29); 2) те саме, що *дерґа*, лише з нефарбованої вовняної пряжі природного кольору (*Вас.*, 35); 3) покриття для коня, а також килим, *гуля, ліжник, коць* (XVII—XVIII ст.).

Дімка — 1) спідниця з домотканого полотна, орнаментована вручну: вибійка (*Чуб.*, 7, 429; *Голов. Од.*, 49; *Верх. Гов. лем.*, 410). *Ой де тота синя димка, що набрала мати. Пішла тота синя димка до корчми гуляти* (Колом., 78); 2) спідниця з домотканого полотна, на якому вибито візерунки (Бойк.; Сівка-Калуська, Мошківці, Калуський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 1, 215).

Дрєлюх — спідниця з фабричної бавовняної тканини (Льв.).

Дрібниця — плахта дрібновізерункова. *Вийди, вийди, молодице, з відром по водицю, нехай гляну, подивлюся на плахту-дрібницю* (*Чуб.*, 5, 675). *Виткала молода дівчина дві плахти-дрібниці* (*Грін.*, 1, 443).

Дрібнічка, дрібнєнька — змен. від *дрібниці*.

Дротинки — запаски вовняні, прикрашені блискучою мішурою сріблястого кольору, сухозолоттю.

Друкованиця, друкованиця — спідниця вибійчана (Льв.). Спідниця із синього полотна, на якому набивані (друковані) білі квітки (Лем.).

Дубельтівка — димка — спідниця, два рази мальована, тло темне, орнамент білий (Доброостани, Льв.).

Дуганіста — назва візерунка на вибійці (Бойк.).

Дуганя — спідниця з візерунком у «дрібні стріпочки» і вогнива чи ланцюг, крапки (Хащів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 237).

Дуплівка — жіночий поясний одяг з двох поздовжньо-смугастих полотнищ (*Ник. СХТ*, 219).

Душка — 1) суконка для малих дітей і спідничка разом зі *стаником*, застібнута на плечач (Поділ.); 2) спідниця довга, густо зібрана ззаду, з розпіркою спереду; 3) теплий жіночий одяг.

Завіска — фартух (Хрк; *Ів.*, 733).

Запанка — 1) тип жіночого фартуха: а) полотняного, що одягається до спідниці; б) вовняного, що носить до плахти та обгортки.

- Запанки були полотняні, сукняні, вовняні, парчеві, баєві, каламайкові, стаметові, шовкові; 2) архаїчна форма поясного одягу у вигляді спеціального куска тканини шириною 60—70 см.
- Запáска** — те саме, що *запанка* (Бітля, Жукотин, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 279).
- Запáски волосові** — запаски, ткані з найкращого сорту тонкокрученої вовняної пряжі (Рахівський р-н, Зк).
- Запáски дротяні** — вовняні запаски, переткані золотою ниткою (*Шух.*, 1, 155). *А якби я з Яворова, не так би ходила, Запасочки д р о т о в е н ь к і на будень носила* (*Шух.*, 3, 121; Колом. К., 56).
- Запáски поздовжні** — жіночий поясний одяг у вигляді одного поздовжнього смугастого полотнища (*Ник. СХТ*, 219).
- Запáски поперечні** — жіночий поясний одяг, який складається з двох поздовжніх поперечно-смугастих полотнищ (*Ник. СХТ*, 219).
- Запáшá** — запаска (Хашців, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 279).
- Запáщина** — запаска погана. *У мамі ходила в старій запáщині* (*Грін.*, 2, 77).
- Запереджуватися** — надягати фартух (передник). *Запереджують ся великими платками, складаючи їх по діагоналі в трикутниках* (Осн., 1861, 11; *Грін.*, 2, 77).
- Запáна** — різновид запаски (Нагуєвичі, Дрогобицький р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 274).
- Запáнáч**, запáнáчка — фартух голубий, зелений, синій, чорний у старших (Ужок, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Запáнка** — змен. від *запина* (Бітля, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 279).
- Запáли** — місце шивання полотнищ плахти, що виділялося вишивкою різнокольоровим гарусом і тканим узором у вигляді горизонтальних смуг (Пл).
- Запáлка**, запáльчйна — попередник (*Грін.*, 2, 79), короткий фартух (Вересоч, Куликівський р-н, Старі Яриловичі, Ріпкинський р-н, Свидовець, Бобровицький р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 80).
- Запáн** — те саме, що *запáлка*.
- Запáнка** — те саме, що *запáлка*.
- Заснívка** — смуги (дві) по довших сторонах *горботки*, переткані вузенькими різнокольоровими смужками.
- Заснívочка** — пестл. від *заснívка*.
- Застігáне** — те саме, що *гладь* (Бітля, Турківський р-н, Льв).
- Застілка** — фартух, запаска; фартух цілий сягає аж на груди, а це половина — застілка (Задубрівка, Заставнівський р-н, Чрв).
- Зафартушуватися** — надягати фартух (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 80).
- Збáранка** — дрібні складки при облямівці у спідницях і сорочках. (*Бойк.*).
- Збáрати** — робити зборки (Жукотин, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 246).
- Зрísити** — те саме, що *збирати* (Ямельниця, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 320).
- Индерак** — те саме, що *андарак*.
- Кáбат** — 1) дуже широка полотняна жіноча спідниця (Воловецький, Міжгірський р-ни, Зк; *Мак.*, 37; *Верх. Зн.*, 242); 2) плечовий короткий одяг, *камíзоля* жіноча (*Голем.*, 162).
- Кабáтик** — спідниця з чорної тканини для вдови (Лем.).
- Кабáтіна** — плаття ситцеве жіноче або довгий шовковий одяг галицьких міщанок, взимку на ваті (*Голов. Од.*, 24; *Грін.*, 2, 203).
- Картáгий**, картáцький — клітчастий. *А де твої, дочко, картáті плахти?* (*Чуб.*, 5, 582).

- Катанка** — спідниця з домотканого сукна (Рудня-Вересня, Чорнобильський р-н, Кв; *Лис. СІПГ*, 93).
- Катран**, катранець — 1) запаска, фартушок, тканий вовняний (Сколівський р-н, Льв); 2) будь-який фартух з фабричної тканини (*Зк: Дзен. ЛА*, 1, 57); 3) фартух картатий фабричний (*Верх. Зн.*, 24; *Мак.*, 37); 4) передник (*Голов. Од.*, 61). *Єднійсь купиє чоботята, а другий катранець* (*Голов. НІП*, 231; *Грін.*, 2, 226).
- Катрань** — 1) тканина вовняна; 2) запаска (Бойк.).
- Китички** — гудзики з вовни на кінцях пояса (Ужок, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Клаченія** — спідниця з домотканого товстого полотна.
- Клійні** — орнамент на *вибійці*, з якої виготовляли штани (Петриківка, Васильківський р-н, Днп; *Явор.*, 356).
- Клочкі** — 1) отвори, фігурні вирізи в обшивці спідниці або фартуха (Либохора, Турківський р-н, Льв); 2) великий бант, який пов'язували ззаду широкою стрічкою на запасці.
- Колічканя** — 1) спідниця з домотканого полотна з штампованим орнаментом (Шандровець, Мальованка, Хащів, Турківський р-н, Льв); 2) різновид орнаменту на спідницях з домотканого полотна (Хащів, Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 367).
- Комішки** — незшиті *грівки* полотнища *плахти*, які опускаються вільно (Пл).
- Комір** — обшивка у спідниці (Бобичі, Володимир-Волинський р-н, Вл).
- Корунка** — те саме, що *горунка*.
- Кося** — вовняна плахта, якою укриваються від холоду (Льв).
- Кривулястий** — зигзаговидний, звідси — кривуляста плахта: плахта з візерунком у вигляді кривулі (*Голов. НІП*, 305).
- Крижевий** — квадратний, звідси — крижева плахта (*Шух.*, 1, 110, 170; *Чуб.*, 7, 428).
- Крила** — те саме, що *комишки*.
- Крійси** — те саме, що *комишки*.
- Куцбайка** — 1) байкова спідниця, зшита із стаником, корсажем (*Голов. Од.*, 21); 2) спідниця із сукна, баї, пошита разом з корсетом, яку носили міщанки Східної Галичини (*Грін.*, 2, 334).
- Летник**, літник — 1) спідниця дівоча, пошита з різнокольорової тканини (Лем.); 2) спідниця з домотканої клітчастої тканини червоного, зеленого й жовтого кольорів (північні р-ни Тр); 3) спідниця з лляного полотна, пошита в чотири пілки (Висоцьк, Дубровицький р-н, Рв); 4) спідниця, виткана з вовни, на червоному тлі поздовжні зелені, темно-жовті, білі й сині нитки (Городець, Володимирецький р-н, Рв); 5) спідниця чорна суконна, яку носили заможні жінки (Рахівщина, Зк). *Ой як піду на зарібки, чекай до суботи: Буде літник з огальюном* (Зк, Пл; *Грін.*, 2, 371; *Ващ. Сл.*, 55).
- Лішта** — низ у спідниці, підшитий іншою тканиною для тривкості (Птича, Дубнівський р-н, Рв).
- Літниця** — те саме, що *летник*.
- Літничка** — змен. від *літниця*.
- Мальованка** — 1) те саме, що *димка*; вибіячана спідниця; 2) візерунок на мальованках: ланцюжки, *штурганя*, *сороківці*, *колічканя*, *галуззя*, *барвінкя*, квітки, *огнивя* (Лютовиська, Дидьова, Старосамбірський р-н, Лімна, Верхня Яблунька, Турківський р-н, Льв). *Я пожену товар на ту бобов'янку. Міні мама замалює сину мальованку*.
- Мальованку біти** — вибивати візерунок чорною фарбою на білому полотні за допомогою дерев'яних *штаниц* (Жукотин, Турківський р-н, Льв).
- Мальованьчя** — те саме, що *мальованка* (*Он. СБГ*, 1, 428).

- Мерешка** — орнамент у формі косо з'єднаних вісімок на запасці. «біжить серединою запаски згори вниз» (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 437).
- Метрівка** — однопільний фартух (Лисичеве, Іршавський р-н, Зк).
- Навіска** — суконна запаска, тканина в кольорові смуги (Пол.).
- Натіканий** — тканина з витканими візерунками — «протиканники»; спідниця, наткана квітками (Пл.).
- Нашайка** — поясок при запасці (Хашів, Турківський р-н, Льв); пор. *фрамбійка* (*Он. СБГ*, 1, 480).
- Нашіваник** — спідниця полотняна з горизонтальними полосами вишивки (Либихора, Турківський р-н, Льв).
- Обгортка** — те саме, що *горботка* (*Ник. СХТ*, 220).
- Обертки** — мн., запаски вовняні жіночі.
- Обіванка** — 1) вибивана тканина, мальована (Бойк.; *Коб.*, 116); 2) спідниця з домотканого полотна з штампованим орнаментом (Жукотин, Турківський р-н, Кобло-Старе, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 5—6).
- Обснівка** — бокове викінчення тканиня; на початку XIX ст. воно було лише білого кольору, наприкінці XIX ст. стало червоного, зеленого, блакитного кольорів.
- Огнівання** — різновид узору на вибіяді (Бойк.).
- Одинька** — вузька *запаска-поперечка* (*Ник. СХТ*, 220).
- Окалячка**, **околячка** — запаска, жіночий поясний одяг у вигляді одного поздовжнього смугастого полотнища тканини (*Ник. СХТ*, 219).
- Окрайка** — широкий домотканий пояс різних кольорів з шерсті (Му-сіївка, Ружинський р-н, Жт; *Мельн.*, 92).
- Ондорак** — те саме, що *андарак*.
- Оперезник** — зав'язка, за допомогою якої тримається на стані фартух (Іршавський р-н, Зк).
- Опинка**, **опинанка** — те саме, що *обгортка* (ІФ, південна частина Тернопільщини).
- Охват** — запаска буденна з грубого сукна, виткана в жовті і чорні поздовжні смужки (Сміла, Чрк). *Були в свитках, були в охватах, були в дультах і в капотах* (*Кот.*, 1, 201).
- Охвота** — різновид спідниці. *Тобі я дам на дві охвоти* (*Кот.*, 1, 85).
- Охота** — жіночий фартух (Королівка, Макарівський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 147).
- Парівка** — те саме, що *дуплівка*.
- Партка** — поперечна кольорова смужка на пілці, як на запасці (Зк).
- Парточка** — змен. від *партка*.
- Пасаман** — те саме, що *басан*.
- Пасма** — кольорова смуга на *горботці* (Снятин, ІФ; Бук.).
- Пасниця** — обшивка у спідниці (Птича, Дубнівський р-н, Рв).
- Пелочка** — здріб. від *півка* (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 47).
- Перепинічка** — те саме, що *півка* (передник).
- Пистелька** — фартух (Монаші, Білгород-Дністровський р-н, Од).
- Півка** — 1) запаска полотняна (Багнувате, Бігтя, Ісаїв, Розлуч, Турківський р-н, Лавочне, Орявчик, Ямельниця, Сколівський р-н, Льв; Вишків, Долинський р-н, ІФ); 2) коротка запаска (Коростів, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 64).
- Підгайсатися** — підкотити спідницю (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 71).
- Підгінаний** — підігнутий, підібраний знизу (*Ном.*, 280).
- Підколінниці** — жіночі вовняні гетри вище колін, «вшиті до ноги (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 2, 75).

Підтікатися — підібрати вбрання, щоб не замочитися (Ном., 280).

Пілка — 1) фартух, передник (Льв); 2) полотнище; 3) спідниця у сім пілок. У нас шують спідниці з шести пілок (Ваш. Сл., 75); 4) різновид полотняної шалі, яку надягали жінки на плечі (Голов. Од., 77); 5) запаска з домотканого або купованого полотна; шилася з однієї пілки, звідси, очевидно, й назва. *Гарній дівці гарно в півці* (Зк; Дзен. ЛА, 1, 57); *Чим ся дівко величаєш, чи тов ряснов півков?* Скільки в півці ниток маєш, стільки будеш дівоков (Колом., 173).

Піснівки — різнокольорові смуги, якими обрамляють верхні і нижні краї *опинок, обгорток, горбаток, околячок* (Ник. СХТ, 221).

Пістелка — див. *пистелька*.

Плат — 1) жіночий фартух із домотканого полотна з тканим орнаментом (Сокирниця, Хустський р-н, Зк); 2) фартух із фабричної тканини (Керецьки, Свалявський р-н, Зк); 3) спідниця біла широка, згодом кольорова (Мукачеве, Свалява, Тячів, Зк).

Плятьяник — фартух жіночий до пояса (Дзен. ЛА, 1, 57).

Плахіточка — здріб. від *плахта*.

Плахотник — шнурочок для підв'язування плахти на пояс.

Плахта, плахотка, плахітка — 1) жіночий поясний одяг, зшитий з двох довгих пілок, вовняної тканини, витканой з різнокольорової пряжі. Назви плахти за кольором: синятка, жовтянка, червчатка та ін.; за формою орнаменту: кватирчаста, хрещата, картата, підчюкова та ін.; за малюнком: степова, мотилівка, реп'ятівка, гвоздичкова, рачкова, грушівка, кривуляста та ін.; за способом ткання: закладка, проста та ін. *Плахта винувата, що дівка черевата*; 2) різновид білого платка, за формою подібного до широкого полотнища, яким покривалися лемкині (Голов. Од., 76); 3) простирадло; 4) спідниця з 3—5 пілок домотканого полотна, зібраного в поясі (Онок. Бобове, Виноградівський р-н, Зк).

Плахта картата, картатця — плахта клітчаста. *Плахта на ній картатця черчата ще материнська — придана* (Кв.-Осн., 2, 26).

Плахта клітчаста — плахта з клітками (Осн., 1861, 7, 112; Грін., 2, 251).

Плахта крижєва — плахта квадратної форми.

Плахта напільна — плахта, у якої основа наполовину червона з синім.

Плахта синятка — плахта, у якої основа з добавкою білої нитки (Вас., 34).

Плахта ціла — плахта з чотирьох частин, з яких середня обгортає талію, а крайні до половини покривають середній станок, вони називаються крилами або отворотами (Вас., 33—34).

Плахта чернятка — плахта, виготовлена з чорної вовни, яку носили старші жінки (Пл; Вас., 34).

Поверхніця — 1) фартух білий; 2) спідниця, біленик (Великобрезнянський р-н, Зк).

Подійка — пола спідниці (Лем.).

Поділок — нижній край сорочок, запасок, горбаток (Ник. СХТ, 221).

Подблок — підгорнута догори нижня частина запаски, спідниці, в якій носять неважкі предмети (Махнівесь, Старосамбірський р-н, Льв). *Пасе вічар візці на високій гірці, за ним дівчиночка з дітинов в подівці* (Он. СБГ, 2, 95).

Подблок — 1) спідниця нижня з домотканого полотна, зібрана в поясі на очкур (Великий Бичків, Рахівський р-н, Буківцеве, Великобрезнянський р-н, Воловецький, Міжгірський р-ни, Зк); 2) те саме, що *поділок*, частіше мн. — *подолки*.

- Пбола** — те саме, що *півка*; запаска з двох пілок (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Коб.*, 119).
- Пблха** — плахта довга вузька, складена удвоє, яку закидали на плечі, коли йшли в гості або друге село (Лем.).
- Полотінка** — полотняна спідниця. *Нікому си не дивую, но моїй матінці, що вона мі віддає в одній полотінці* (Льв).
- Пбндя** — плаття дитяче (Льв).
- Попередник** — 1) фартух жіночий, який носили з плахтою (Варівськ, Заруддя, Іванківський р-н, Кв; *Моск.*, 53); 2) передня частина запаски (Варівськ, Іванківський р-н, Кв; *Лис.* СДЛП, 53).
- Попередниці** — поздовжні різнокольорові смуги, розташовані вздовж бічних країв *горбатов, опинок, окалячок* (*Ник.* СХТ, 221).
- Попередниці** — 1) передник; 2) передня форма, орнаментована частина обгортки (Чрн; Мельнице-Подільський р-н, Тр).
- Поперечка** — те саме, що *дуплівка*.
- Препиніч** — *фартух, запаска* полотняна; шили з однієї поздовжньої і двох скісних пілок полотна (Перечинський р-н, Зк).
- Припáска** — те саме, що *запаска* (*Голов.* НП, 417).
- Припінда** — 1) передник жіночий. *Ой принесу я припиндѹ та й на вулицю підѹ* (Поділ.); 2) запаска (Жупани, Сколівський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 2, 141).
- Пріппінка** — запаска з домотканого полотна, біла, невишивана, у дві пілки (Буковець, Воловецький р-н, Зк).
- Припінка** — фартушок (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 2, 142).
- Пріпплаток** — фартух жіночий до пояса (Зк; *Дзен.* ЛА, 1, 57).
- Припбл** — нижній берег спідниці, фартуха (Пол.).
- Припўлка** — передник (Волинське Пол.).
- Притички** — мн., орнамент на передній пілці *андарака*, який розміщується тільки на долішньому її березі.
- Пўлка** — 1) *дерга*; 2) шматок полотна (Домантове, Золотоніський р-н, Чрк).
- Рáнда** — жіночий одяг, подібний до спідниці, шиється з домотканого сукна (Гладковичі, Овруцький р-н, Жт; *Лис.* СПГ, 183).
- Рандáк, рандйок** — спідниця-літнік (Бущин, Старовижівський р-н, Вл).
- Рантўх** — спідниця на свято із синього фабричного сукна та срібним або золотим *гальоном* унизу (Чортовець, Городенківський р-н, ІФ).
- Реклик** — спідниця жіноча із стаником з фабричної тканини. *Купив мені Петрик реклик, яким го любила. А я реклик поносила, Петра не любила* (ІФ).
- Рікля** — 1) сарафан, жіночий святковий одяг, виготовлений з фабричної шовкової тканини; передок пілок, горловину, пройми, низ ліфа оздоблювали червоним мереживом і чорним оксамитом, поділ — трьома смужками тасьми із сухозолоті, а також червоним мереживом (Топорівці, Новоселицький р-н, Молодія, Глибочький р-н, Чрв); 2) спідниця шовкова, в яку вбирали померлу дівчину (Чрв).
- Рбзпінка** — розріз у пілці (Шандровець, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 2, 186).
- Рбзпір, рбзпорка, рбзпірка** — 1) розріз збоку чи спереду на спідниці (Либхора, Лосинець, Турківський р-н, Льв; Висоцьк, Дубровицький р-н, Рв); 2) розріз спереду у штанах (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 2, 191).
- Рбйта** — бахрома, торочки (Вишків, Долинський р-н, ІФ; *Он.* СБГ, 2, 189).
- Рбстинка** — те саме, що *розпірка* (Коростів, Сколівський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 2, 193).

Рубіти — 1) підгинати рубець, підрублювати вдруге (Жукотин, Турківський р-н, Льв); 2) підгинати рубець, додаючи за ним ще один шов (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 195).

Ря́ми — густі складки у верхній частині спідниці (Зк).

Ряси́ти — збирати спідницю в карби — в складки (Гнила, Турківський р-н, Льв).

Сарафа́н — 1) спідниця з вибійки (*Голов. Од.; Грін.*, 4, 485); 2) спідниця з ліфом — талійкою (східні р-ни Крв, Днп).

Сай́н — 1) спідниця з домотканої вовни в клітинку або смужку (Вол.); 2) спідниця на «лямках», що шилась переважно з синьої китайки або вовняної тканини на зиму та з бавовняної тканини на літо (Поділ.).

Свя́та — 1) широка спідниця з фабричної тканини (Зк; *Мак.*, 32); 2) довге плаття, нижче колін, з вузьким ліфом і широкою, зібраною в складки (фалди) спідницею, з круглим коміром і довгими рукавами. Шують свиту з фабричного матеріалу, шви оздоблюють мереживом, стрічками, зубчиками. Одягають її на білизну. Поверх свити носять фартух. Це вихідний одяг. Побутовув у 30-х роках ХХ ст. на Закарпатті; 3) те саме, що *плат* (Тячів, Зк).

Сёрма — те саме, що *сухозолоть* (Усть-Путилі, Путильський р-н, Чрв).

Синя́тка, сеня́тка, сині́тка, синьо́тка — 1) плахта; 2) поясний жіночий одяг з перевагою синіх смуг (*Чуб.*, 7, 428; *Вас.*, 170); запасочка-синяточка — запаска з перевагою синього кольору (*Чуб.*, 2, 428; *Грін.*, 4, 121).

Синя́точка — змен. від *синятка*.

Сёрма — те саме, що *сухозлітка* (*Ник. СХТ*, 221).

Сну́рок — плетена кіска (*Ник. СХТ*, 221).

Сорокі́вці — назва візерунка на вибійці (Бойк.).

Сорц — спідниця з домотканої вовняної тканини (Льв, Вл).

Спідниця залу́пилася — спідниця закотилася (Бабина, Головецьке, Стариосамбірський р-н, Льв).

Спідниця наші́вана — спідниця, оздоблена блискучими атласними стрічками.

Ста́но́к — плахта з двома гривками, яку носили незаможні жінки (Пл); половина плахти із двох полотнищ (*Вас.*, 169); зшита половина плахти.

Стро́чаки — мн., шнурки у фартусі, спідниці (Лем.).

Стро́чанки — те саме, що *строчаки*.

Су́кман — спідниця з фабричної тканини (Хустський, Тячівський р-ни, Великі Ком'яти, Виноградівський р-н, Зк).

Су́кня — 1) спідниця рясована з фабричного сукна (Буковець, Воловецький р-н, Перечинський, Свалявський, Іршавський р-ни, частина Ужгородського і Мукачівського р-нів, Зк); 2) спідниця суконна синього кольору; 3) те саме, що *андарак* (*Чуб.*, 7, 429). *Питається багачький син, чи маю я сукню? Ой маю я синю сукню, ще й рябу запаску. Не стояла і не буду багачу о ласку; Чия це дочка? На ній сукня у гальонах, шовкова сорочка* (Гуц.; *Шух.*, 3, 124).

Сукня́нка, сукняно́чка — змен. від *сукня*. *Зелена сукняночка із лежиться, червоні черевички пилот припадають* (*Грін.*, 4, 227).

Сухо́злі́тка, сухо́зло́ть — металеві нитки (*Ник. СХТ*, 221, 222).

Сухо́золо́ть — нитка срібляста або золотиста, якою перетикали орнаментовані поли опинки або запаски (Бук.).

Тетя́нка — спідниця із зборками (Галайбине, Борзнянський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 212).

То́роки, то́рочки — край тканини або тасьма з вільно звисаючими кінцями ниток, бахрома (Шандровець, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 296).

- Точєник** — спідниця полотняна, прикрашена мережкою, виколюванням (уточуванням) з білих лляних ниток (Либохора, Турківський р-н, Льв).
- Узбцький** — вузенький. *Обшивка узбцька* (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 314).
- Уперєчка** — назва виду плахти (Чрг; *Грін.*, 4, 343).
- Устрикана** — різновид узору на вибілці, очевидно, від назви містечка Устрики, де виготовлялася.
- Утбчуване** — виколювання (Люта, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Фавда** — зборка (Ясінки, Коломийський р-н, Стецева, Снятинський р-н, ІФ; Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 326).
- Фальбанки** — зборки (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 327).
- Фальбони** — оборки на спідниці (*Бес. МХ*, 314).
- Фальш** — передня горішня частина спідниці з грубого полотна, яку закриває запаска (Бойк.; *Коб.*, 116).
- Фарбан** — святкова спідниця з домотканого полотна — льон і вовна (ІФ; *Он. СБГ*, 2, 328).
- Фарбане** — спідниця з домотканого полотна, фарбована в один колір (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 328).
- Фарбаниця** — жіночий поясний одяг з фарбованої тканини. *Згорілася фарбаниця, не зістало, лем дві поли* (Лем.; *Голов. НП*, 299; *Грін.*, 4, 375).
- Фарбанка** — спідниця полотняна, яку зимою носили лемкині.
- Фарбітки** — 1) ручне в'язання кружева; 2) вузькі кольорові стрічки для обшиття спідниць для дівчат.
- Фарбѳт** — мережка 5 см завширшки (Присліп, Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 328).
- Фарбѳти** — фабричне нитяне кружево для обшиття спідниць (Мостиський р-н, Льв).
- Фартѳх** — 1) будь-яка спідниця; 2) спідниця з грубого домотканого полотна (Бітля, Присліп, Турківський р-н, Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв); 3) спідниця з уставкою спереду — «з фальшою» (Бітля, Турківський р-н, Льв); 4) весільна спідниця з білого полотна (Хашів, Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 328).
- Фартѳх тбчений** — спідниця полотняна у зборки, оздоблена виколюванням (Люта, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Фартушина** — здріб. від *фартух* (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 328).
- Фартушбк** — 1) полотняний фартух, низом вишитий червоними і синіми нитками (Вол.); 2) вишивана запаска (Волосате — п. Ліско — ПР; Жупани, Коростів, Сколівський р-н, Льв); 3) те саме, що *фартух* (Ісаїв, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 328).
- Фбнда** — те саме, що *фартух*, спідниця, збирана у фалди (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв).
- Фбта** — 1) незшитий поясний одяг типу *горбаток, опинок, обгорток* (*Ник. СХТ*, 222); 2) *передник*; 3) покривало; 4) вовняна тканина *запаска* у гуцулок (*Годем.* 150); 5) поясний жіночий святковий і весільний одяг; одягається як горбатка, виготовлений з тонкої пряденої вовни. По боках фоти носили одну або дві малинові або чорні хустки (Городенка, Тишківці, Городенківський р-н, ІФ; Оршівці, Кідманський р-н, Чрв).
- Фбта з фѳстами** — полотнище з тонкої вовняної тканини чорного чи синього кольору фабричного виготовлення. Краї тканини переткані нитками малинового кольору, утворюючи широкі смуги. Їльша частина полотнища оздоблюється рядом червоних і білих поперечних смуг, які виділяються широкою каймою на темному тлі. Засва-

- тані дівчата поверх фоти спереду підтикали під пояс набивну шаль з бахромою, яку акуратно складали вчетверо (Чрв).
- Фрабінка** — 1) зав'язочки, зроблені з ниток, у запасці (Бітля, Верхня Яблунька, Турківський р-н, Льв); 2) шнурок для зав'язування фартуха (Верх. Зн., 75).
- Фрамбія**, фрамбій, фрамбіла, фрамбінка, фребінка, фрембій, фрембія — один з двох поясків: а) на спідниці або запасці (Бітля, Хашців, Жукотин, Турківський р-н, Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв); б) на мальованках (Хашців, Турківський р-н, Льв); в) з ниток (Хашців, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 333).
- Френдзлі** — те саме, що *фризлі* (Жукотин, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 333).
- Фрибінкі** — мн., зав'язки при обшивці запаски, якими зав'язують запаску довкола талії (Турківський р-н, Льв; Коб., 125).
- Фризлі** — торочки, бахрома (Присліп, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 333).
- Футі** — болг., фартух (Осички, Вільшанський р-н, Крв; Моск., 73).
- Хами** — недільні фартухи-спідниці (Зк).
- Хвартушіна** — фартух, запаска. *Сліпий по базару відбиває постоломи, подає словами: «Як я була молодою преподобницею, повісила х в а р т у ш и н у над віконницею».*
- Хір** — те саме, що *сухозлітка* (Ник. СХТ, 222).
- Хрещатка** — різновид плахти (Грін., 4, 414).
- Хрещаточка** — змен. від *хрещатка*.
- Хуста** — 1) фартух жіночий, що сягає до пояса і на груди або лише до пояса (Зк; Дзен. ЛА, 1, 57); 2) клин, де з'єднуються дві холоші у штанах (Богущі, Березнівський р-н, Кисоричі, Рокитнівський р-н, Рв).
- Цясно́ха** — 1) спідниця вузька через брак тканини (Голем., 134); 2) спідниця взагалі; 3) сорочка.
- Червлений, черлєний** — червоний (Поділ., Гуц.; Шух., 1, 124, 152).
- Червча́тий** — 1) фарбований в червоний колір; 2) зроблений з червоного шовку або з його додатком. *Плахта на ній картацька, червчата* (Грін., 4, 454).
- Червча́тка** — плахта, виткана з червоного шовку (червець) або з його домішкою.
- Червча́точка** — змен. від *червчатка*. *Ой плахотка-червчаточка гаді дивуйтеся дівчаточка.*
- Черв'ячо́к** — 1) різновид мережки або узору при зшиванні плахти (Чрг); 2) прикраса з кольорових шнурків для капелюхів гуцулів.
- Черне́тка** — плахта чорного кольору (Грін., 4, 458).
- Черчекóві** — запаски, виготовлені з домашньої вовняної шорсткої пряжі (Ник. СХТ, 222).
- Чінка** — 1) ручне в'язання, яким оздоблювали спідниці (*фартухи*), червоними і синіми нитками (Зк; Мак., 36); 2) стрічки з мереживом, мережка із зубцями внизу у спідниці (Нижні Ворота, Воловецький р-н, Зк).
- Чічка́ня** — тип узору на вибійці (Бойк.).
- Чорногу́зка** — частина безузорної однотонної тканини поясного одягу — *горбатов, опинок, обгорток*, розташована в середині виробу (Ник. СХТ, 222).
- Шандара́к** — 1) те саме, що *андарак*. *І ш а н д а р а к свій скинула, так спотіла бідна* (Пл; Грін., 4, 483); 2) спідниця з домотканого пофарбованого сукна (Рудня-Вересня, Чорнобильський р-н, Кв; Лис. СПГ, 233).
- Шарпа́н** — різновид спідниці (Чортків, Тр).

- Шестиклі́нка** — спідниця з шести клинів (Багачівка, Кривоозерський р-н, Мк; *Моск.*, 77).
- Шиндикльб́р** — спідниця, зібрана в талії (Галайбине, Борзнянський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 234).
- Шла́ра** — зборка на спідниці (*Моск.*, 77).
- Шля́к** — обшивка внизу плаття, *кайма* (*Грін.*, 4, 504).
- Шля́рка, шля́рка** — оборка на фартусі (Грабове, Кодимський р-н, Од; *Моск.*, 77); 2) оборка на жіночих нарядах (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт; *Палам.*, 34).
- Шну́ркиці** — зав'язки до спідниці (Черепин, Пустомитівський р-н, Льв).
- Шну́ркува́ння** — оздоблення одягу кольоровими вовняними нитками (Льв).
- Шну́ркува́ти** — оздоблювати, обшивати одяг кольоровими шнурками (Льв).
- Шорслі́тник** — те саме, що *запанка*.
- Ште́пка** — шов пунктирний червоного кольору, яким обшивали низ «літника», суконні спідниці (Рахівський р-н, Зк).
- Шту́ргані** — 1) вид узору на вибійці (Бойк.); 2) спідниця з домотканого полотна, оздоблена орнаментом (*Он. СБГ*, 2, 391).
- Шу́рц** — фартух з домотканого грубого полотна, що сягає на груди (Зк; *Дзен. ЛА*, 1, 57).
- Ю́бка** — спідниця нижня біла з кружевом (Зк; *Дзен. ЛА*, 1, 53).

Чолові́чий

- Бахі́ли** — 1) мн., інш., штани з грубого полотна (Керецьки, Свалявський р-н, Зк); 2) шкіряні штани (Роксолани, Овідіопольський р-н Од; *Моск.*, 16).
- Бочмагі́** — вузькі полотняні штани міського крою (Зк).
- Валя́нки** — штани з червоного сукна (*Верх. Зн.*, 83; *Грін.*, 1, 123).
- Во́лічки** — шnurки вовняні для обв'язування штанів унизу.
- Во́лосі́нки** — штани з тонкого сукна (*Ник. СХТ*, 218); див. та-кож *холошні*.
- Во́лося́нки** — 1) штани з овечої вовни (Гуц.; Замагорів, Верховинський р-н, ІФ; *Шух.*, 1, 152); 2) нитки фабричні, які клали в основу ткання запасок (Зк).
- Во́лошні́** — штани вузькі з домотканої вовни (Зк; *Мак.*, 34). *Ти, Марисю, приберися, я до тебе прийду, продам старі волошні та й куплю ти бинду.*
- Га́ланці́** — штани вузькі, формою подібні до голландських. *Пережиток з шляхетської Польщі. Носили латані галанці* (*Кот.*, 4, 119; *Грін.*, 1, 267).
- Га́наві́ці** — штани полотняні (Льв, Тр).
- Га́ндове́ри** — шаровари, пошиті з *саєти* (Осн., 1861, 11, 31; *Грін.*, 1, 270).
- Га́плічка** — 1) петля в застібці, за яку чіпляється гаплик (Ушомир, Васьковичі, Коростенський р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 531); 2) штани із домотканого полотна (Гнила, Бігля, Турківський р-н, Льв); 3) штани спідні широкі з тонкого полотна (Керецьки, Свалявський р-н, Зк).
- Га́ті** — 1) підштанки (Волосате — п. Ліско — ПР; Велика Волосянка, Махнівець, Старосамбірський р-н, Орявчик, Сколівський р-н, Льв); 2) штани з грубого полотна на літо (Волосате — п. Ліско — ПР; Орявчик, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 162).
- Га́тки** — підштанки (Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 162).

Гачі — 1) штани з грубого домотканого сукна (Фльоринка, Лем., ІФ, західна частина Буковини; *Прок.*, 8, 51); 2) штани вузькі з домотканого білого сукна (ІФ). *Ой, Василю, сиди в бимо, я ті гачі вишу. Василь сидів — аж ізнидів, та й гачі не видів* (Колом. К., 117).

Гачки — шнурок, яким затягуються штани (Рв).

Гачник, гашнік — шнурок для підтримування штанів (Буківцеве, Великоберезнянський р-н, Зк; Гнила, Турківський р-н, Льв).

Гвор — клин в штанах (*Голов. Од.*, 66; *Грін.*, 1, 278).

Гозичник, гузичник — задня частина штанів (Бойк.; *Коб.*, 116; *Голов. Од.*, 55; *Грін.*, 1, 292, 295).

Голбшні — суконні штани (Лем.).

Гомбичка — гудзик в штанах на обшивці для закріплення штанів (Буківцеве, Великоберезнянський р-н, Зк).

Гонбиці — те саме, що *ганавиці*.

Кармазіни — штани з синього або червоного тонкого сукна.

Кліне — два клини, шиті в кроці штанів (ІФ; *Шух.*, 1, 180).

Клочаники — див. *бочмаги* (Зк).

Колоша — штанина (Чрв, Вл).

Колошви — те саме, що *колоша*.

Кочерга — розріз у штанах спереду (ІФ; *Шух.*, 1, 153; *Грін.*, 2, 295).

Кочерёжка — здріб. від *кочерга*.

Крашеніці — штани суконні, виготовлені з домотканого сукна, забарвленого в червоний колір (Гуц.; *Шух.*, 1, 120, 301).

Крєсло, крісло — вставка, клини в кроці штанів (Рв); частина штанів, де сходяться холоші, матня (Васьковичі, Коростенський р-н, Жт; Володарка, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 106).

Критник — шнурок для зав'язування штанів (Льв).

Матні — середня частина шаровар, довга і широка внизу (Вл).
В червоних штанях оксамитних — мат нею вулицю мете — іде козак.

Мишіни, мешіни — 1) штани шкіряні, непромокальні, в яких сплавляли лїс на Черемоші і Пруті (Пок.; *Коль.*, 46); 2) старовинні зимові штани з овечого хутра, які шилися вовною всередину (Задубрівка, Заставнівський р-н, Чрв).

Нагавиці — штани з домотканого полотна (Лем.). *Ой минуло три неділі тамтої п'ятниці, як ходили попід вікна биті нагавиці* (Іванівці, Жидачівський р-н, Льв). *Ой у моїм городчику кудрявий мачок, убрав любчик нагавиці, крашений сардачок* (Колом. К., 55).

Нагавиці черчикові — штани вовняні червоні (Бук.). *Нагавиці на ньому черчикові, як той жар.*

Нагавки, погавкї — те саме, що *нагавиці*.

Надраги — вузькі вовняні штани з фабричної тканини (Зк; *Мак.*, 34).

Очкур — шнурок для підтримування штанів (*Чуб.*, 7, 46). *З переляку очкур луснув.*

Очкурне — рубець, в який продівається шнур. *Натріскався до очкурні* — наївся досита (*Ном.*, 268).

Очкурник — зшитий верхній край штанів, через який проходить очкур-шнурок для підтримування штанів (Гуц.; *Шух.*, 1, 180; *Чуб.*, 7, 416).

Пачмаги — штани з конопляного полотна (Нижні Ворота, Воловецький р-н, Зк). Див. також *бочмаги*.

Плюдри — штани широкі і буф'ясті (*Голем.*, 211; *Сум.*, 16).

Плюндрики — те саме, що *плюдри*.

Поркеніці, поркинйці — штани з грубого білого сукна (ІФ, південна

частина Тр; *Голов. Од.*, 66; *Шух.*, 1, 120, 153; *Коль.*, 41; *Верх. Зн.*, 53; *Грін.*, 3, 355).

Порківниці — те саме, що *поркениці*.

Портеніці, **портиніці**, **портяниці** — те саме, що *поркениці*.

Порті — 1) одяг з декількох кусків тканини, XI—XII, XIV—XVI ст.; 2) чоловічий поясний одяг — штани (*Сав.*, 244); 3) багатий одяг панівного класу.

Порткі — штани полотняні (Льв; *Коб.*, 116; *Голов. Од.*, 43; *Верх. Зн.*, 83; *Грін.*, 3, 355).

Порткі пасяті — штани вибійчані.

Портянки — 1) панчохи, зроблені з ниток до кістки без стопи; 2) сукно з основою з конопляних ниток (*Голов. Од.*, 55, 69); 3) штани.

Почмаги — те саме, що *бочмаги*.

Припинки — 1) мн., півштани, що сягають до колін; 2) ногавиці з бито-го сукна, які пришивають до штанів, виготовлених з іншої тканини (ІФ).

Розширка, **розпір** — 1) розріз у передній частині штанів (Бойк.; *Коб.*, 116); 2) пазуха в жіночій сорочці (Зк).

Спідники — штани спідні (Хрс, Днп, Чрк, Пл, Кв, Зк).

Сукнянки — штани з саморобного сукна.

Їбане — 1) штани з синього або червоного тонкого сукна — карма-зини; 2) одяг (*Голов. Од.*, 66, 87); 3) сині шаровари (Бук.).

Учкур, **учкурне** — те саме, що *очкур*.

Фарбанкі — зб., штани вовняні темно-сірого кольору, низом з черво-ними полосками (Велика Жерниця, Лем.).

Ховошні — те саме, що *холошні*.

Холоша — штанина, половина штанів. *Іде чоловік і холоші по коліна: підкачав.*

Холошнета — здріб. від *холошні*. *Пішов милий у дорогу уже дві неділі, чоботята на обцасах — холошнета білі* (Колом., 180).

Холошні, **холоші**, **холошниця** — 1) штани з грубого сукна (східні райони Буковини, ІФ, Льв, Зк; *Голов. Од.*, 46; *Шух.*, 2, 120); 2) штани вузькі з домотканої вовни (Зк; *Мак.*, 34). *Мов без матні одні холоші і тільки слава, що в штанах* (*Грін.*, 4, 409).

Шараварки — штани буденні, неякісні.

Шарінка — розріз у штанах (Кливини, Поліський р-н, Кв; *Моск.*, 70).

Ширінка — розріз спереду в штанах (Осн., 1862, 8, 32; *Грін.*, 4, 496).

Штані довбані — штани з плитким дном на *очкурі* (*Голов. Од.*, 66).

Штані задублені — штани, фарбовані у вільховій корі.

Штані до очкурні — штани, які трималися на *очкурі*.

Штані до паска — штани, які застібаються на гудзик.

Штані обрані — штани, стягнуті на очкур.

Штані пайстро́ві — штани, виготовлені з вибійки (Осн., 1861, 10, 30).

ВЕРХНІЙ ОДЯГ

Складовою частиною основних комплексів жіночого й чоловічого одягу була коротка безрукавка. Безрукавки виготовляли з тканини й хутра. За кроєм виділяються безрукавки з прямою спинкою, в талію, з відрізною спинкою і вставними клинцями.

Окрему групу безрукавного одягу становлять лейбики, виготовлені з домотканого темно-коричневого сукна (Бойк.) або з фабричного сукна синього кольору (Лем.). На Волині жінки носили безрукавки-«шнуровиці», що застібалися на гапlickи або зав'язувалися стрічками та були нижче стану розширені короткими складками.

Найдавніший різновид хутряної безрукавки — кептар, який зберігся серед населення Українських Карпат. Він був одночасно літнім і зимовим одягом, як жіночим, так і чоловічим. Особливістю кептарів є бататство і пишність оздоблення, що складається із сап'янових аплікацій, нашивок із кольорових волічок, шнурків та металу. Найбільша кількість прикрас розміщена на плечах, передніх полах та швах. Рання, архаїчної форми хутряна чоловіча безрукавка («бунда») застібалася не посередині, а з лівого боку за допомогою петель та шкіряних гудзиків. Вона була поширена лише в Карпатах — у гуцулів і бойків.

У східних областях України носили керсетки на підкладці, виготовлені з легкої фабричної тканини. За матеріалом і кроєм керсетки відзначаються територіальною різновидністю. Їх шили з високим або з коротким станком і «вусами» на спині, з відрізним рясованим в талії станком.

Найдавнішим плечовим одягом населення Східних Карпат були сердаки. В них збереглися елементи давнього типу одягу прямоспинного крою. Сердаки виготовлялися із домотканого сукна червоного, темно-коричневого, а іноді й чорного кольорів вперекидку. Траплялися сердаки із суцільними плечима і розрізними полами, до яких пришивалися довгі клапті — «грідушки». Їх носили наопашки.

Зразком стародавнього народного прямоспинного одягу є гугля, яка до цього часу збереглася серед українців Карпат і побутує як верхній плечовий одяг. Під час весілля її одягали гуцульські наречені.

Більш складним плащовидним одягом була лемківська чуганя, яка мала довгі зашиті внизу рукава, що служили для зберігання і перенесення харчів та предметів особистого вжитку. На спині в чугані звисав великий чотирикутний комір, який в негоду накидали на голову замість ковби.

Аналогічним видом одягу, але більш поширеним, була лемківська гуня і особливо буковинська манта, яка від прямоспинних наддніпрянських кирей середини минулого сторіччя відрізнялась в основному формою ковби.

Прямоспинний крій зберегла закарпатська гуня. Вона шиється з двох пілок білого сукна, в якому після трьох тканих ниток вплітаються довгі пасма вовни, кінці яких випускаються на лицеву сторону. По-

дільська гунька-манта з чорного сукна сягає трохи вище колін. Комір відкладний, вистрочений по краю, поли і рукава вгорі розширюються суцільним клином (пригадаймо: «Гунька сі на капоту кривит»; «Зійшов з гуньки на лейбик»).

Багатоманітність спостерігається у верхньому довгополому суконному одязі типу свити з різними локальними назвами. За кроєм розрізняються свити з прямою спинкою, з відрізною спинкою, з підрізними боками і з розрізом у нижній частині спинки.

У північних і частково західних областях України в ХІХ — на початку ХХ ст. був поширений довгополий одяг, розкльошений довкруги за допомогою клинів («свити з вусами»). На решті території України носили переважно свити «з рясами» і розрізом у нижній частині, тобто з густо зібраними в талії боковими вставками, та просто свити «з рясами» — з відрізаною в талії спинкою, замість якої вставлявся окремий шматок густо зібраної тканини. На Українському Поліссі побутувала свита, яка з обох боків від талії вниз мала лише по одному великому трикутному клину. Ця свита була значно коротша за всі інші різновиди свит, ледве сягаючи колін.

Для чоловічих свит характерний здебільшого колір природної вовни, а для жіночих — білий. На Середньому Придніпров'ї побутували байкові юпки з «перчиками», «ковтунцями» або «махорчиками» (Полтавщина, Київщина). На Львівщині під назвою «юпка» відомий плечовий одяг, виготовлений із сукна і підбитий баранячим білим хутром. На Поділлі поширений був суконний одяг — «чужки», «чугаїна».

На Прикарпатті побутували сіряки й опанчі, на Закарпатті — гуні, що відзначалися старовинним прямоспинним кроєм. Поряд з гунею носили і петек з чорного сукна.

Зимовим одягом були кожухи, які в Україні поширені двох видів: прямоспинні та з відрізною спинкою. Кожухи, зокрема жіночі, завжди оздоблювалися вишиваними шнурками, давніше — фарбованими вовняними нитками, а згодом гарусом.

З плечового полотняного одягу переважали кафтани і кабати. Кафтани були прямоспинного крою з тонкого чиноватого полотна. На Західному Поділлі носили полотнянки, пошиті до талії, з однією або кількома зборками по боках. На Прикарпатті і Закарпатті — кабати з білого полотна й сукна, які обшивали темними шнурками на передніх полах, на рукавах і внизу («шнуровані кабати», Сокальщина).

Арим'як — теплий чоловічий верхній одяг, пошитий з домотканого сукна з овечої вовни (Пльохів, Чернігівський р-н, Чрг; Лис. СПГ, 26).

Арм'як — 1) верхній одяг, виготовлений з вовняної тканини, так званої армячини; 2) вовняна тканина з верблюжої вовни.

Бабак — тасьма хутряна, опушка, якою обшивалася селянська шуба. *Кожух білих смушків під тяжиною і бабаком обложений* (Кв.-Осн., 2, 10; Чуб., 7, 432).

Бабачйше — див. *бабак*.

Бабачок — змен. від *бабак*.

Бабешка — кофта жіноча (Кислиця, Ізмаїльський р-н, Од; Моск., 114).

Бабка — металева петля в одязі, на яку застібають гаплик (Свидовець, Бобровицький р-н, Чрг; Лис. СПГ, 28).

Байбарак — 1) те саме, що *сардак* (ІФ, Зк, Бойк., південні р-ни Тр); 2) жіночий кожух зі смушком (Дубіївка, Черкаський р-н, Чрк; Лис. СПГ, 8); 3) кожух, покритий фабричним сукном (Пл; Старобільськ, Лг); 4) суконний півкафтан без талії зі стоячим ко-

міром, без оздоблення (Пок.; *Шух.*, 1, 126; *Голов.* Од., 68, 69; *Грін.*, 1, 120); 5) кожух овечий; 6) сірак короткий, бурка; 7) верхній хутряний одяг, покритий фабричним сукном; 8) чоловічий одяг без клинів, чорного або білого кольору з червоними вовняними помпонами на правому плечі і без шнурків біля коміра (Ланчин, Надвірнянський р-н, Яблуниця, Верховинський р-н, ІФ).

Байбарачина — від *байбарак*.

Байрак — те саме, що *байбарак*.

Балахан — 1) чоловічий ватяний одяг (Вл.); 2) кафтан.

Баранка — пелеринка на кожушанці (Пирятин, Пл).

Баранок — хутро з баранчиків, яким облямовували верхній одяг (*Тим.*, 1, 57).

Баранчик — назва вишивки із скручених вовняних шнурків.

Бархан — кофта з рукавами з фабричного матеріалу зеленого кольору, оздоблена машинною технікою у *кривульки* і *стебнівки* (Добростан, Яворівський р-н, Льв).

Басага — кишені, окремо шиті, прикріплені до спідниці (Старобільськ, Лг).

Баска — 1) кофта жіноча довга зі зборками (Орлівщина, Новомосковський р-н, Днп; *Моск.*, 16); 2) жакет жіночий святковий на підкладці, а також без підкладки, пошитий до талії (*Дзен.* УГП, 39). На спині від талії робили три складки. Комір круглий, низенький; 3) кофта жіноча, пошита в талію, внизу широка (Яськи, Біляївський р-н, Од; *Моск.*, 16).

Батка — кольорова смуга (*Ник.* СХТ, 218).

Батканиця — безрукавка з фабричного полотна; те саме, що *камазоля* (*Верх.* Зн., 242).

Башлік — капюшон.

Бєбешка — 1) різновид кофти (Кірове, Запорізький р-н, Зп; Новомар'ївка, Дн; Мошни, Черкаський р-н, Чрк; Зк); 2) блуза широка без пояса; 3) кофта жіноча зі зборками (Василівка, Біляївський р-н, Од; Богданівка, Бобринецький р-н, Крв; *Моск.*, 16); 4) куртка з легкої тканини, з кокеткою, круглим коміром і довгими рукавами (Крв).

Безрукавка — нагрудний одяг без рукавів, вовняний, полотняний, кожушина.

Бекєри — китиці, що звисають над коміром сердака (Рахівський р-н, Зк); те саме, що *бовтиці*, *бовтки* (Рахівський р-н, Зк).

Бекєрники — те саме, що *кутаси у байбараці* (Ясіня, Рахівський р-н, Зк; *Верх.* Зн., 203).

Бекєша, бекєйш, бекєш — 1) овеча шуба, покрита сукном, відрізна в талії (*Голов.* Од., 17, 58). *Ходив у плисових чорних штанах і в голубій бекєші* (Осн., 1861, 10, 33; *Грін.*, 1, 48); 2) хутро довге, яке носили міщани; 3) верхній одяг, довгий, за коліна, підбитий хутром, подібний за кроєм до *кунтуша*, тільки із зашивними рукавами, такий широкий, щоб міг одягатися на жупан і кунтуш; обшитий щільно петлицями для застібування на грудях; 4) хутро довге угорського крою, XVII ст. (*Тим.*, 1, 82); 5) хутряний жіночий одяг, покритий синім сукном (Бережани, Збараж, Тр; Золочів, Жовква, Дрогобич, Льв); 6) вид плечового одягу з фабричної тканини — сукна; ззаду відрізна талія з густими зборками, комір відкладний, хутряний, застібка на лівий бік; кишені прорізні, косі; поли та кишені обшивали смушком (20-ті роки XX ст.).

Бекєшка — знев. від *бекєша*. *Ой піду лісом, лісом, вийду я без стежки, Візьмуть мене добрі люди, хоч я без бекєшки* (Колом., 362).

Бешмет — інш., татарське *bismet*. Прошитий півкафтан; чоловічий одяг (півкафтан), схожий на чумарку.

Бибєшка — знев. від *бєбешка*.

Біляк — кожух, критий білою габою, XVII — початок XVIII ст. (Гор., 58).

Блане — кожух (Гуц., Бук.).

Блуза, **блюза** — чоловіча куртка (Плаве, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 159).

Бобка — спортивна блуза з металевою застібкою, переважно для підлітків і юнаків (Тетерівське, Заруддя, Іванківський р-н, Кливини, Поліський р-н, Кв; Лис. СПГ, 33).

Бовтиці, **бовтки** — китиці з вовняних ниток, які звисають над коміром суконного сердака (Рахівський р-н, Зк). Див. *бекери*.

Богородиця, **бородиця** — капюшон у верхньому одязі — свиті, бурці (Чуб., 7, 422; Голов. Од., 9, 36, 45). *Ти б накрив голову богородицею, а то дощ хляє, як з решета* (Грін., 1, 80; Льв, Тр, Пл, Кв).

Бойко — безрукавка із фабричного сукна (Льв).

Бондиці — кожушки шкіряні коричневого кольору, які носило румунське населення (Рахівський, Тячівський р-ни, Зк).

Борнус — вид верхнього прямоспинного дорожнього одягу (Сунки, Смілянський р-н, Чрк; Лис. СПГ, 8).

Брузумент — 1) позумент (Осн., 1862, 8, 19); 2) одяг, червоний жупан з вилогами, що пообшивані брузументами (Грін., 2, 101).

Брусла, **брусля** — 1) кофта жіноча довга без рукавів (Борзна, Чрг); 2) суконний *кентар* (Голов. Од., 75, 76; Грін., 1, 102; Льв); 3) коротка кожушана безрукавка (Льв, ІФ; Верх. Зн.; Грін., 1, 102; Верх. Гов. лем., 394). *Брушлячина тальована на свято й зальоти, а білейка кожушина зимов до роботи* (Бойк.).

Бруслик, **брушлячок** — здріб. від *брусла*.

Брушляк — те саме, що *брусла*.

Бубляхи — вовняні прикраси на свиті, стрижені на зразок гудзиків.

Бугай — різновид шуби або шубки, крій яких нам невідомий.

Бунда — 1) безрукавка кожушана з широким вирізом біля шні, обрамлена чорним смушком, оздоблена гладдю, аплікована сукном і сап'яном (Бойк.; Голов. Од., 80, 83; Грін., 1, 110); 2) короткий кожух без рукавів, обшитий баранячим хутром, з нашитими квітами, шнурками, металевими гудзиками (Мак., 33); 3) широке пальто дорожнє (Тридуби, Кривоозерський р-н, Мк; Моск., 18); 4) дитяче, переважно дівчаче плаття (Мельн., 722). *А я того хлопця люблю в короткій бундині, як ня вчера поцілював, солодко мі й нині* (Колом).

Бунда брамкова — кожушана безрукавка, оздоблена на полах зубчиками чорного і білого кольорів (Волосянка, Сколівський р-н, Льв).

Бунда тальована, **квітівана** — кожушана безрукавка, оздоблена й обшита ірхою (Волосянка, Сколівський р-н, Льв).

Бундина — те саме, що *бунда*.

Бундя — жартівливо, знев., довгий погано прилягаючий до стану одяг, переважно жіночий (Палам., 24).

Бұра — вовняна накидка від дощу, носили переважно вершники, (найкращі бури були кримські й астраханські), підбита кольоровою підкладкою; у заможніших верств бури застібалися багатими пряжками (Голем., 130).

Бұрка — 1) жіноча спідниця (Вл); те саме, що *андарак*; 2) плечовий довгий одяг з домотканого сукна з капюшоном, який чоловіки надягали поверх свитки (Пл); 3) вовняна *опанча*, XVIII ст. (Тим., 1, 156); 4) повстяний безрукавний плащ або накидка з козячої вовни (переважно на Кавказі).

Бурмос — плечовий жіночий одяг з рукавами з домотканого або фабричного сукна, в якому поли сягали нижче стегна; бурмоси були

прямошпинні, з маленьким круглим стоячим коміром, оздоблені вишивкою в кілька поперечних рядів ззаду на талії, із застібкою на лівий бік (три-чотири гудзики).

Бурмус — 1) довгий верхній одяг (Хр, Чрк); 2) легкий довгий одяг — різновид плаща з каптуром, XVIII ст. (південні Київщина та Полтавщина і нижня Наддніпрянщина); 3) довгий дорожній одяг від дощу або снігу (Мачухи, Полтавський р-н, Пл); 4) короткий одяг на зразок піджака (Сіренки, Глобинський р-н, Пл); 5) довгий жіночий одяг (Батьки, Зіньківський р-н, Пл). *А та стоїть собі під тилом та вовну білу пряде на той бурнус йому святешний.* У старіших джерелах вперше це слово засвідчене у XVIII ст., а також як арабізм у стилізованому тексті: *бурнус* (араб.); 6) рід плаща з каптуром, XVIII ст. (південна Київщина та Полтавщина, нижня Наддніпрянщина); 7) плащ у вигляді накидки (Сивка-Калуська, Мошківці, Калуський р-н, ІФ).

Бурнос — 1) зимовий жіночий одяг (Кливини, Поліський р-н, Кв; Лис. СПГ, 19); 2) чоловічий кожух, пор. *козачина*; 3) довгий суكونний одяг.

Бурнус — верхній чоловічий одяг (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 77).

Бушлак — куртка у вигляді бушлата (Мала Волосянка, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 79).

Ваташник — піджак на ваті, ватник (Гірки, Новоград-Волинський р-н, Жт; Лис. СПГ, 20). *Носили зимою кожухи, не ваташники, а кашушки.*

Ватівка — фуфайка (Вишків, Долинський р-н, ІФ).

Ватованець — те саме, що *ватівка* (Бітля, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 86).

Ватованка — те саме, що *ватівка* (Ісаїв, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 86).

Ватянка — 1) плечовий жіночий одяг, підбитий ватою, на грудях вишитий чорними нитками. Рукава або з двома чорними плісовими смужками або з такими ж *закаврашами* (Пл); 2) коротка фуфайка на ваті.

Вбрусок — вилоги такого верхнього одягу, як *чугані* (Льв).

Веренчина — верхній одяг з грубого конопляного полотна.

Веренчук — те саме, що *веренчина*.

Веретянка — верхній одяг, виготовлений з домотканого полотна (Бойк.).

Вестка — купована разом з костюмом безрукавка (камазоля) (Лем.).

Вікладений — про відкидний комір шуби (Голов. Од., 18; Грін., 1, 163).

Вікот — виріз для коміра у свиті (Бойк.).

Виліга, виліги — виріз для коміра у свиті (Бойк.); відкладний комір у верхньому одязі (Писарівка, Кодимський р-н, Од; Мельн., 74). *Сукмана з суكونними вилігами* (Грін., 1, 168).

Виліжка — змен. від *виліга*. Виріз, отвір спереду на грудях у серм'язі або кафтані (Голов. Од., 23, 55; Чуб., 7, 420, 421).

Виліжний — відкладний.

Вильоти — відкладні рукави. *Чи ж се той Микита, що з вильотами свита* (Грін., 1, 169).

Віган — жіночий плащ (Зк).

Відліга — капюшон суكونний, пришитий ззаду до кобеняка, який одягають поверх шапки від дощу чи снігу (Пл, Кв; Чуб., 7, 422).

Візитка — 1) жакет з рукавами (Мак., 38); 2) кофта вузька з баскою темного кольору або облямована кружевом і різнокольоровою тасьмою; побутовала в 1925—1930-ті роки (Зк).

- Вітра́к** — 1) те саме, що *кабат* з фабричної тканини, на підшивці, спереду застібається на гудзики, низом — зубчики (Градівка, Городоцький р-н, Льв); 2) короткий жіночий кльошовий плащ (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 132).
- Вник** — різновид куртки (Днп; *Грін.*, 1, 125).
- Вовня́ниця** — вид вовняного одягу XVII ст. (*Тим.*, 1, 279).
- Воло́сана** — те саме, що *гуня* (*Ник. СХТ*, 218).
- Воло́шка** — плечовий суконний одяг, з відтятою спинкою, на підкладці, XVIII ст. (Льв).
- Воро́к** — капюшон біля свити, що одягається на голову під час негодя (Грушівка, Первомайський р-н, Мк; *Моск.*, 8).
- Ву́гай** — те саме, що *бугай*.
- Ву́йош, ву́яш** — куртка вовняна коротка, переважно з білого домотканого сукна, комір якої, викот і кишені обшиті синім сукном; носили її чоловіки наопашки (Зк; *Мак.*, 33).
- Ву́си** — бічні клини у свиті (Льв).
- Га́блик** — довгий верхній одяг з тонкого сукна (Нагуєвичі, Дрогобицький р-н, Льв).
- Гало́н, гальо́н, галу́н** — мережка, якою оздоблювалися дорожні кафтани (*Сав.*, 165). *Золотії галони, а срібнії запони* (*Грін.*, 1, 268).
- Гальо́нка** — спідниця з парчі.
- Га́мба** — петля вовняна, великий вузол, який служить для застібання замість гудзика у *гуні* (*Мак.*, 35; *Грін.*, 1, 270; *Голов. Од.*, 82).
- Га́пка** — петля з дроту для застібання плаття (*Грін.*, 1, 270).
- Га́плик** — гачок для застібання одягу або на прикрасу, XVI ст. *Утяти до гапликів* — зробити щось не так; *сказав до гапликів* — грубо сказав (*Ном.*, 24); *Ішла дівка дубняком, зачепила гапликом* (*Грін.*, 1, 647).
- Га́плички** — 1) змен. від *гаплик*; 2) різновид візерунка у вишивці.
- Гарасі́вка** — стрічка вовняна вузька червона, якою обв'язували обшивку у сорочці (Поділ).
- Гарніто́р** — костюм жіночий (блузка і спідниця) або тканина для його пошиття (*Палам.*, 24).
- Гарсе́т** — старий жіночий наряд, безрукавка з тонкого матеріалу, яку одягали поверх сорочки (Пол.).
- Га́фка** — те саме, що *гафтка*, XVIII ст. (*Тим.*, 1, 299).
- Га́фтки** — мн., гачки домашнього виготовлення, якими лемки застібали коротку чорну *гуню* (Лем.).
- Гезка** — комір, пришитий до *кабата* (Льв).
- Гелзі́к** — свита (Звіздаль, Народицький р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 63).
- Герлі́ги** — аплікація із червоного і зеленого сукна на поясі, на передках і задній частині жіночого кожуха (Заставна, Чрв).
- Гейро́к, ге́йрок** — те саме, що *кабат* (Бойк.).
- Герса́ги з ла́пцями** — керсет з клинцями в талії (Черепин, Пустомитівський р-н, Льв).
- Гого́вник** — капюшон у *гу́глі* (долина Черемоша).
- Го́мби** — металеві гудзики (Зк).
- Горсе́т** — керсетка (Льв); *суко́зна безрукавка* (Лем.).
- Го́рси́к** — безрукавка жіноча, коротка — до талії, з клинцями, квітковим узором з різнокольорових скляних намистин (Верхня Яблунька, Турківський р-н, Льв).
- Гри́душки** — вовняні прикраси — китиці на передках *сердаків* (Гуц.).
- Губа, губи́ще** — 1) безрукавний прямоспинний тулуб із широким коміром; 2) зимовий верхній одяг — вовняна *гуня* з поперечним швом, яку виготовляли переважно з чорного сукна, облямовуючи червоним вельветом, а коло шиї зав'язували на одну-дві червоні китиці. Губу носили незаможні селяни.

Губаня — 1) те саме, що *губа* (Голов. Од., 80; Грін., 1, 335); 2) коротка вовняна волохата свита, застібувалась лише під шнею (Зк; *Зубр.* Ноша, 3).

Губатий — волохатий, косматий.

Губка — змен. від *губа*.

Губонька, губочка — пестл. від *губа*.

Гу́ня — верхній одяг з грубої дмотканої, переважно нефарбованої тканини з довгим ворсом (Ник. СХТ, 219).

Гу́гля — верхній плечовий ритуальний одяг з капюшоном, який одягали наречені під час вінчання; шилась із білого дмотканого сукна, без рукавів, прямоспинного крою. Її застібали застілками — чепрагами, з'єднаними ланцюжком або вовняним шнурком. Капюшон і передні поли гуглі оздоблені чорними або різнокольоровими шнурками з вовняних ниток (ІФ; Голов. Од., 69; Грін., 1, 352).

Гу́йош — 1) короткий верхній одяг, приталений (Буковець, Воловецький р-н, Зк); 2) різновид чоловічої куртки (Вишків, Долинський р-н, ІФ); 3) короткий *сіряк* без зборок (Підбережжя, Долинський р-н, Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; Тухолька, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 315).

Гу́ндза — жіноча куртка (Ісаїв, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 199).

Гу́нина — здріб. від *гу́ня* (Он. СБГ, 1, 199).

Гу́нька — 1) змен. від *гу́ня* (Дубина, Лисянський р-н, Косенівка, Уманський р-н, Санжариха, Смілянський р-н, Чрк; Лис. СПГ, 61); 2) поясний жіночий одяг — *обгортка, катраниця* (Кам'янець-Подільський р-н, Хм); 3) спідниця вовняна червона (Вн).

Гу́ня — термін загальнослов'янський, за давньоруськими джерелами відомий від 1489 р.; гу́ня волоська — косматий вовняний плащ (добре знаний з етнографічних матеріалів); в пам'ятниках XV ст. відома як дерка, коц, тобто саморобна вовняна тканина, пострижена, космата на обидва боки; згодом ця назва закріпилася також за одягом, виготовленим з такої тканини. В Україні гу́ня означає *сермягу*. Первісне значення почало втрачатися вже в XVI—XVII ст., коли зафіксовано: *Що в наших батьків була гу́ня, то тепер килим, дерка*: 1) жіноча свита з дмотканого сукна (Бойк.; Заруддя, Іванківський р-н, Кв; Малин, Малинський р-н, Жт; Гірки, Новгород-Сіверський р-н, Чрк; Лис. СПГ, 61; Голов. Од., 44, 45, 75); 2) свита, верхній чоловічий і жіночий одяг з дмотканого сукна (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт; *Палам.*, 25); 3) *сіряк* з рукавами, що їх не вдягають, а зав'язують спереду шнурком. До тих рукавів укладають деякі речі, зав'язавши їхні кінці. *Загартки* з рукавами; 4) *сіряк* з чорного сукна з відтятою спинкою на шість фалд. Носили їх міщани і населення сіл Дрогобищини у 70-х роках минулого століття (*Зубр.* Ноша, 6); забезкидських українців, які носили гу́ні, називали гу́няками; 5) накидка з капюшоном (Бабанка, Іванівка, Уманський р-н, Будище, Лисянський р-н, Кривчунка, Жашківський р-н, Лісове, Мошурів, Тальнівський р-н, Ямпіль, Катеринопільський р-н, Чрк). *Ой ти файний парубочок, я файна дівчина. Ой на тобі файна гу́нька, на мені спідничина* (Колом., 130).

Гу́няць — те саме, що *гу́ня* (Лем.).

Гу́рман — верхній довгий одяг невідомого нам крою (Бойк.).

Гурмані́на — здріб. від *гурман*.

Гу́сарка — різновид кофти жіночої теплої (Слов'яносербка, Великомихайлівський р-н, Од).

Гу́цуляк — безрукавка кожушана, оздоблена сап'яновими аплікаціями (Бук.).

Гу́яш — те саме, що *вуйош*.

Дармовисі — вовняні шнурки з китицями на грудях у *сердаках*.

- Дармопáси** — китиці на шнурках, що звисають на плечах хутряних безрукавок (Зк).
- Делі́я** — 1) плечовий одяг типу опанчі, підбитий хутром, переважно з рися, та з обширним коміром; 2) шуба ведмежа або вовча, довга, яку носили галицькі міщани (Голов. Од., 6, 17; Грін., 1, 367). На Галицькому Поділлі у Підгайцях і Бучачі делію покривали зеленим сукном, XVI, XVII ст. (Тим., 1, 857).
- Дерга** — жіночий вовняний одяг, який носили старі жінки замість плахти; від плахти дерга відрізнялась чорним кольором.
- Дерсула́нки** — дерев'яні гудзики біля свити чи кожуха (Первомайський р-н, Мк).
- Джеме́рка** — довгий одяг з овечого сукна; джемерку обшивали тасьмами і фабричним чорним сукном.
- Джу́га** — різновид одягу XVI ст. невідомого нам крою (Тим., 1, 708).
- Джу́гли** — те саме, що *манта*.
- Діжу́рка** — верхній одяг типу пальта з фабричного грубого сукна, трохи розширеного донизу клинами; мав відкладний комір, широкі вилоги на грудях і прорізи з клапанами кишені (Днп, Лр).
- Друшля́к** — 1) те саме, що *брусла*, кожушана безрукавка (Бойк.); 2) довга суконна *камазоля* (Бітля, Карпатське, Либохора, Турківський р-н, Льв; Лем.; *Верх. Зн.*, 412; *Он. СБГ*, 1, 236).
- Дубльо́нка** — кожушок чоловічий, підбитий баранячим хутром зі шкурою, пофарбованою в оранжевий колір.
- Дульє́ти** — 1) назва жіночого одягу, крій якого нам невідомий; 2) жіноче плаття. *Були в дульєтах і капотах* (Кот., 3, 102).
- Душегрі́йка** — плечовий святковий одяг типу накидки з рукавами з кольорового ситцю (переважно червоного кольору), нерідко з шовкової тканини (Хрк).
- Ду́шка** — 1) керсет червоного кольору; 2) теплий жіночий одяг (Льв, Тр).
- Ему́рлук, ерму́лук** — верхній дорожній (від дощу) одяг (Сав., 168).
- Епа́ня, епанча́** — плащ без рукавів типу бурки двох видів: з грубого сукна та розкішній, з дорогої тканини, на хутрі або без нього, XII—XVI ст. (Сав., 184).
- Єрмя́к** — вид верхнього одягу, XVI ст. (Тим., 1, 893).
- Єрова́не** — художнє оздоблення кептарів кольоровими аплікаціями з шкурок і обшивання червоним вовняним шнурком (*Шух.*, 1, 145).
- Жаке́тка** — верхній жіночий одяг з фабричної тканини (Пол.).
- Жиле́т** — 1) одностороння вовняна або бавовняна камізька (безрукавка) з низьким стоячим коміром без вирізу та з двома карманами (Лубецщина, Пл); 2) хутряна безрукавка (ягняти, вівці) шкіркою наверх.
- Жиле́тка** — 1) безрукавка, розширена донизу без клинів, прикрашена тасьмою (Кр); 2) одностороння *камізька* з гудзиками до самого верху, із низьким стоячим коміром із фабричних тканин (Козелець, Чрг).
- Жилó** — стрічки в кожусі, закінчені вишивками двох кольорів, один з яких обов'язково червоний (Хрк).
- Жуке́тик** — жіночий одяг, дошитий з фабричної тканини (Мала Любава, Костопільський р-н, Костопіль, Рв).
- Жупа́н** — 1) верхній чоловічий одяг (Голов. Од., 16, 69). *Хоч і надів жупан — все ж не цурайся свитки* (Ном., 1247; Тим., 1, 948); 2) різнокольоровий суконний або китайчаний кафтан з перехватом на боках (Пл); 3) верхній святковий одяг із синього сукна, приталений (Льв); 4) різновид довгого жилета, поверх якого одягали *кунтуш*; 5) шлюбний *лейбик* з рукавами, зроблений із синього сукна, обшитий білим хутром (Коб., 141); 6) верхній жіночий одяг до п'ят, суконний кафтан (Пл, Кв, Чрк) 7) верхній одяг з чорного сук-

- на, підбитий баранячим хутром, з широким білим баранячим коміром і такими ж манжетами (Старосамбірський р-н, Льв). *Жупан на ньому синій і китаєчна юпка, поясом з аглицької каламайки підперезаний* (Кв.-Осн., 2, 28). *Загубить чуйку і жупан* (Кв.-Осн., 2, 117).
- Жупанець** — верхній жіночий рукавний одяг зі зборками на спині (Устенське Перше, Здолбунівський р-н, Рв).
- Жупане** — суконний одяг, підбитий шкірками (Старосамбірський р-н, Льв).
- Жупаніна** — жіночий хутряний одяг, покритий синім сукном (Льв). *Придбав сірома грошенят, одержу справив, жупанину*.
- Жупання** — короткий (до стегон) одяг з фабричної тканини. *На що ж ти, моя доню, вважала, що ти того запорожця сподобала? На жупання, моя мати, на жупання* (Чуб., 6, 340).
- Жупанок** — змен. від *жупан* (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 256). *Вдова синові за три копн жупанок купила*.
- Журка** — верхній одяг, подібний до піджака (Ващ. Сл., 32).
- Забиванка** — кант по талії в жіночому півкожушку (Вас., 155; Грін., 2, 4).
- Заборка** — складки ззаду біля талії (у шубі); *під заборку пошитий* — пошитий із складками.
- Завійковий** — із зашійків лисиць зіbrane хутро; звідси — шуба завійчата (Ном., 143).
- Зав'язки** — тасьми вовняні, які використовувалися замість гудзиків і петель в одязі. Число зав'язок залежало від одягу.
- Загартка** — 1) всякий одяг, накинута на плечі (Бойк.; *Верх. Зн.*, 18; *Грін.*, 2, 29); 2) шматок тонкого полотна, який накидали жінки поверх святкового одягу (Льв); 3) одяг на холодну пору.
- Загортіна** — змен. від *загартка*.
- Загортка** — те саме, що *загартка* (Он. СБГ, 1, 265).
- Задушник** — те саме, що *сердак* (Грін., 2, 27).
- Закавраш, закарваш** — 1) закоти на рукавах, відворот рукавів (Грін., 2, 45); вилога; 2) манжети червоного кольору на жіночій свиті (Пол.).
- Закота** — закот, вилога. *Коміри з закотою носять дівчата. Одягаються з закотами, а коміра нема* (Борзна, Чрг; Чуб., 7, 427; *Грін.*, 2, 53).
- Закоти, закотки** — 1) комір у свитці, кожусі; 2) манжет у свитці, кожусі (Пл).
- Закотистий** — відкладний; звідси — закотистий комір (Новоград-Волинський р-н, Жт; *Грін.*, 3, 53).
- Заліжки** — оздоблення із смушка на грудях і обрамлення кожуха (Заставна, Чрв).
- Запіл** — пола одягу, закочена так, щоб в неї можна було щось покласти (Осн., 1862, 1, 55).
- Запілля** — те саме, що *запіл*.
- Заполоч** — фарбовані і бавовняні нитки для вишивання узорів.
- Запона** — 1) застібка. *Срібнії запони*; 2) металеві застібки, що встромлювалися в петлі замість гудзиків; 3) золоті або срібні бляхи з дорогоцінними каміннями для оздоблення одягу і посуду (Сав., 171).
- Засобок** — зборки на спині кожушка над талією.
- Застягатися** — застібатися (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 80).
- Застяжка** — стрічка (Льв).
- Затиати** — покрити тканим узором (Грін., 2, 108).
- Зипун** — татар. — зубун, вузький шовковий одяг, подібний до каф-

тана, довгий, до колін, інколи вище; одягався поверх сорочки, а на нього — кафтан; це кімнатний одяг; заможні верстви населення носили зипуни з атласу, обяра, зарбафи, камки, тафти, міг бути суконним і на хутрі, за кроєм — розпашний.

Зімогрій — шуба, кожух.

Зубон — 1) те саме, що *манта* з полотна або шовку, довга (за коліна), без рукавів, з вузькими білими і червоними поздовжніми смугами; в неї звичайно одягали померлу гуцулку; 2) сукня шовкова жіноча, довга, без рукавів (Молодія, Глибощкий р-н, Чрв).

Йрха — овчина виголена, з якої виготовлялися пояси у козушні (Хрк).

Ірбований — шитий тонкими нитками, дрібними стрічками (Гуц.).

Ірха — вузька стрічка овчої шкіри, очищена від вовни, яка служила прокладкою при зшиванні шкір. Нашивали її спереду козушка, справа і зліва як оздоблення (Пол.).

Кабат — 1) старовинний короткий (до стегон) чоловічий і жіночий одяг із домотканого сукна, з великим вирізом на грудях. Оздоблений вишивкою, стрічками. Кабат пошнуркований (Сокаль, Льв); 2) жіноча блузка із домотканого полотна або байки (Лавочне, Гребенів, Стрийський р-н, Льв). *Білий кабат, білий кабат, ногавиці сині, так на мене дівки летять, як на морков свині* (Колом., 155; Верх. Зн., 242).

Кабатик — змен. від *кабат*.

Кабатина — 1) жіночий хутряний одяг, критий сукном (Завалів, Бережанський р-н, Тр); 2) довге шовкове або перкалеве плаття, зимою на ваті у галицьких міщанок (*Голов. Од.*, 24; *Грін.*, 2, 203); 3) безрукавка, підбита ватою, на підкладці (Гребенів, Стрийський р-н, Льв); 4) сорочка жіноча без коміра (Погар, Сколівський р-н, Льв).

Кабатка — безрукавка кошушана із стоячим коміром, обшита хутром і червоним шнуром, на спині без прикрас (Тишківці, Городенківський р-н, ІФ).

Кабатя — верхній суконний одяг до плеча (Яворів, Турківський р-н, Льв).

Каблетка — кофта дівоча коротка з фабричної тканини, поли якої обшивалися брижами (південь України).

Кажанок — куртка хутрова або шкіряна.

Каженьяк — кофта жіноча, розширена від стану, при зап'ясті вузький рукав.

Казакін — 1) кафтан своєрідного крою; 2) різновид півкафтана.

Казакінка — різновид жіночої кофти, пошитої в стан (Од.).

Каламайка — 1) різновид жіночого одягу (Кустолове, Новосанжарський р-н, Говтва, Козельщинський р-н, Оржиця, Оржицький р-н, Петрівці, Миргородський р-н, Пл; *Ващ. Сл.*, 41); 2) певного гатунку тканина. ...*Сорочку і каптан з китайки і шапку і пояс з каламайки* (Кот., 2, 49); 3) ластик; те саме, що *китайка*; 4) у полтавських говорах — назва одягу, виготовленого з каламайки. Слово «каламайка» на Полтавщині вживається дуже рідко. Його заступило інше слово — *куцина* (*Ващ. Сл.*, 30—31).

Камазелька — жіноча й чоловіча безрукавка (Льв). *А я того хлопця люблю, що у камазельці, як обійме, поцюлює, пристане до серці* (Колом., 135).

Камазолька — *камазоля* (Бітля, Турківський р-н, Велика Волосянка, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 337).

Камазюра — 1) безрукавка чоловіча прямого крою, застібається збоку (ліворуч) на чотири шкіряні гудзики, оздоблена сап'яном (Нижні Ворота, Воловецький р-н, Ужок, Великоберезнянський р-н, Зк); 2) те саме, що *камизелька*.

- Камазобля** *ціфрована* — безрукавка аплікована (Буковець, Воловецький р-н, Зк).
- Камазу́ля** — безрукавка з битого сукна, біла або сива, коротка, оздоблена чорним сукном (Гусний, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Каманак** — капюшон у *манті* (Бук.; Прок., 47).
- Камдзель** — коротка чумарка або піджак (Хрк; *Ив.*, 953).
- Камзелька** — чоловіча безрукавка-камізелька (Кремне, Лугинський р-н, Білокорівичі, Олевський р-н, Васковичі, Коростенський р-н, Жт; Кливини, Поліський р-н, Кв).
- Камизія** — безрукавка кошушана, розшита на грудях різнокольоровими аплікаціями (Нижні Ворота, Воловецький р-н, Зк).
- Камізель** — 1) кафтан полотняний з рукавами; 2) короткий чоловічий одяг без рукавів — безрукавка (Бойк.).
- Камізелька** — жіноча й чоловіча безрукавка (Вишків, Долинський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 1, 337). *Ой того я хлопця люблю, ой того, ой того, що синенька камізелька, а гудзиків много* (Колом., 54).
- Камізолья** — безрукавка хутряна з розрізом збоку. Застібается з правого боку за допомогою петель і дерев'яних гудзиків (Воловецький, Міжгірський р-ни, Зк).
- Ка́па** — відлога (каптур, капюшон) в довгій і широкій свиті-бурці, що одягається на кожух (*Дзен. ЛА*, 1, 44).
- Капёр** — капюшон у чоловічій *гуні* (Вн).
- Капóт** — 1) різновид жіночого плаття; 2) довгий без підкладки дорожній одяг з домотканого валяного сукна, одягається поверх кожуха або *капоти* (Пол.).
- Капóта** — 1) верхній одяг у галицьких міщан (Тр); 2) чоловічий суконний одяг, довший і ширший за жупан (*Голов. Од.*, 16). У Котлярівського це жіночий одяг. *Були в дульетах і капóтах, були всі грішні жіночки* (Кот., 3, 102); 3) плащ з капюшоном — міщанський верхній одяг; 4) чоловічий і жіночий одяг відповідно з широкими і з дрібними фалдами; підпоясували крайками, жіночі обшивалися чорною тасьмою (Птича, Дубнівський р-н, Рв; Конюхів, Стрийський р-н, Льв); 5) верхній суконний одяг у талію, із зборками, широким коміром та дерев'яними гудзиками, званими «баривки» (Старий Самбір, Льв; *Он. СБГ*, 1, 33).
- Капотина** — чоловічий одяг з бавовняної тканини, спина по довжині вище талії (Хрк; *Ив.*, 891—892).
- Каптан** — чоловічий і жіночий одяг прямоспинного крою з клинами по обох боках. Виготовлявся з тонкого або *чиноватого полотна* (Бойк.; *Коб.*, 127; *Он. СБГ*, 1, 339).
- Каптанак** — 1) жакет короткий жіночий, без вати і прикрас (Вл); 2) закорочена спідниця, *закавраші* якої обшивалися чорною тасьмою (Лубенщина, Пл; *Мил. НП*, 89).
- Каптанка** — 1) одяг на зразок кофти. Піджак з вибійки (Новоград-Волинський р-н, Жт); 2) чоловічий одяг з відрізною спинкою і зборами, довгий — нижче колін. Поверх каптанки в дорогу одягали довгі чорні або сірі свитки (Лубенщина, Пл; *Мил. СП*, 361—362); 3) закорочена спідниця (Пл).
- Капту́р** — те саме, що *капа* (*Чуб.*, 7, 419); відлога, що спадає на плечі (Льв).
- Капу́трак** — верхній одяг на зразок *сурдута* (Зк; *Верх. Зн.*, 223).
- Ка́рас** — різновид кофти (Зп, Днп, Пл; *Ващ. Сл.*, 35).
- Ка́раска** — одяг у вигляді довгої кофти або короткої, до колін і вище колін, іноді на ваті, на п'ять «вусиків» («хвантиків») ззаду (Шульгівка, Царичанський р-н, Днп; Батурин, Бахмацький р-н, Чрг; Біляки, Семенівський р-н, Сухорабівка, Решетилівський р-н, Говтва, Солониця, Козельщинський р-н, Пл; *Ващ. Сл.*, 42).

Карва́ш — закат рукавів. Те саме, що *закавраш* (Грін., 2, 221).

Карман — плечовий одяг з домотканої тканини з відрізною спинкою (Грибова, Ланівці, Лановецький р-н, Тр).

Карсе́т — жіноча коротка безрукавка. Див. *керсет*.

Ката́єна — те саме, що *лейбича* (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 342).

Ката́нка — 1) безрукавка з домотканого сукна, схожа на керсетку; 2) жіноча тепла, на ваті, кофта; 3) куртка, підбита хутром (Пл.). *Ой я хлопець молоденький, по пояс катанка, котра дівка чорнобрива, то моя коханка* (Колом., 112); 4) куртка коротка з домотканого сукна; прямоспинного крою з двома *вусами*; комір невисокий, стоячий, обшитий зубчастою тасьмою, на рукавах закотти, іноді шкіряні, на правому боці — кишеня; застібається збоку на три дерев'яні саморобні гудзики; носили звичайно літом поверх сорочки (Козелець, Чрг); 5) полотняна смугаста куртка (Поділ., Бук.); 6) блуза жіноча, розширена в стані (Старосамбірський р-н, Льв); 7) кофта приталена, а від талії — широка (Старий Самбір, Льв; Он. СБГ, 1, 242).

Ката́с — оздоблення на *вусах сірака* (Верхня Яблулька, Турківський р-н, Льв).

Кафта́н — 1) давньор. кафтаны, хаптаны (Вас., 2, 212) — верхній одяг до п'ят, з довгими рукавами, гудзиками, петлицями для застібки спереду (Сав., 192); 2) спідній одяг на зразок *камазельки* з рукавами (Голов. Од., 162); 3) верхній одяг, XVI ст.; 4) чоловічий і жіночий одяг, який носили в давнину під *кунтушем* або *черкескою*; різний щодо тканин і кольорів: у жіночому верх бузковий, спід зелений або білий і червоний.

Кафта́ни димові — виготовлені з димки (Східне Поділ.).

Кафта́н з ко́лами — з клинами (Старосамбірський р-н, Льв).

Кафта́нець — завужений і укорочений кафта́н (Сав., 144).

Кафта́нета на кри́льця — блузка (Старосамбірський р-н, Льв).

Кафта́ник — блузка жіноча з рукавами, яка збоку застібалася на гудзики, пошита до талії, довга, до стегон, зі складками спереду (Висоцьк, Дубровицький р-н, Рв).

Кафта́нята — святковий суко́нний довгий чорний одяг.

Кахта́не — те саме, що *кахтанка* (Кобло-Старе, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 343).

Кахта́н з ко́лами — плащ, приталений у поясі, нижче розширений клинами, які називаються «колами» (Кобло-Старе, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 343).

Кахта́нка — блузка зі зборами на стегнах (Бойк.).

Кахта́нок — те саме, що *кахтанка* (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 343).

Кацаба́йка — блузка. *Надлетіли воробці, надлетіли птахи. Кацабайка по коліна, чоботи по пахи* (Колом. К., 54).

Кацаба́я — 1) блузка з тонкого полотна до талії, з рукавами, застібалася спереду на гудзики або опоясувалася *крайкою* (Жукотин, Турківський р-н, Льв); 2) короткий, до стегон, суко́нний або оксамитовий жіночий одяг з рукавами. Спереду застібався на гудзики або опоясувався *крайкою* (Прик.; Коб., 127). *Ой упала куртка з бантів, та й побила яйця. Бери мене, любку, в танець, бо я в кацабайці*.

Кацаве́йка — 1) чоловічий і жіночий одяг до талії із домотканого сукна, без коміра, однобортний з петлями із шнурка, застібається на гудзики, з однією або двома кишенями по боках (Вол.; Острог, Рв; Явор., 341); 2) оздоблена вишивкою безрукавка (Білокорівичі, Олевський р-н, Жт; Лис. СПГ, 93); 3) теплий жіночий одяг на ваті (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт).

- Кашу́ля — жіноча кофта (Давидки, Коростенський р-н, Жт; Лис. СПГ, 94).
- Кемзе́лька — різновид чоловічого одягу, подібного до свити (Кованка, Овруцький р-н, Жт; Лис. СПГ, 95).
- Кепе́няк — 1) верхній одяг пряхівських українців, що жили в Угорщині; 2) суконний півкафтанчик у талію і з відкидним коміром у вигляді невеликої пелерини, з дрібними металевими гудзиками (*гомбичками*), поли не доходять до колін; його перевішують через плече і застібають шнурками на великий гудзик — *гамбу* (Зк; Голов. Од., 79, 81); 3) різновид угорської чемерки із спеціальними вишивками і з великою кількістю гудзиків; 4) кофта суконна, яку носили українські міщани в Угорщині (Голов. Од., 81).
- Ке́пень, кі́пинь — те саме, що *кепеняк*.
- Кепта́р, кипта́р, кіпта́р — 1) довгополий безрукавний кожух, розширений донизу. Пошитий з однієї або двох овчин; поли, пройми і низ облямовуються шкурками молодих пострижених овець, шви розшиваються вовняними нитками, а передок оздоблюється вишивкою геометричного орнаменту (Чрв); 2) жіночий козушок без рукавів (Тухолька, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 349).
- Кепта́р в підко́ле — кептар, спід якого підточений (Вовчківці, Снятинський р-н, ІФ).
- Кепта́рець — коротка прямоспинна безрукавка (Чрв).
- Кепта́рик — 1) безрукавний стародавній одяг жителів Карпат; безрукавний козушок, що одягався поверх сорочки; виготовлявся з овчини, прикрашувався кольоровим сап'яном, вовною, каплями (бляшані кружечки), колосовим бавовняним шнурком та смушком. Для кептарів характерне симетричне розміщення декору з перевагою геометричного орнаменту. На Закарпатті кептарі лише з рослинним орнаментом. Крій кептаря прямоспинний. Часто їх шили з цілої шкури (роблячи виріз для шиї спереду, як збоку, та розрізи для рук) або з двох шкур. Кептар має невеликі (накладні або прорізні) кишені різноманітної форми — прямокутника, трапеції, півкола. За характером оздоблення кептарі є косівські, космацькі, верховинські, надвірнянські (ІФ, Зк); 2) короткий кожух без рукавів і коміра, облямований хутром і оздоблений вишивкою (Бук; Прок., 9). У Задубрівцях Снятинського р-ну Івано-Франківської обл. кептарем називали звичайний кожух, але на відміну від останнього він оздоблений вишивкою і шнурками. Заставнівський кептар тут називають півкіптарем, або описово «кожушинка» без рукавів. Слово «кептар» поширене на Покутті та Гуцульщині.
- Кере́я, кире́я — 1) довгий суконний, широкий, без всякого стану одяг, свита-сіряк з капюшоном (Пл; Чуб., 7, 421); 2) одяг прямоспинного крою із вставними клинами по боках (Козелець, Чрг). Керею носили більш заможні верстви сільського населення. Поширена була і серед козацької верхівки. *Козацьке панство походить в киреях чорних, як один* (Льв); 3) різновид опанчі, стародавній чоловічий плащ. *Еней в керею замотався* (Кот., 5, 156).
- Керсе́т, керсе́тка — 1) жіноча безрукавка, яка щільно облягає стан, з вирізом коло шиї, поли облямовані в талії; 2) корсет з фалдами — зборами 5—7; до вусів, під дощечки, під клепки (Пл).
- Кипта́рик — жіночий козушок без рукавів (Тухолька, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 349).
- Кипта́рча — змен., козушок без рукавів (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 349).
- Кі́тлик — 1) кафтан з білого полотна з набитими на ньому широкими смугами синього або чорного кольору (Вол., Пол.); 2) літня свитина з домотканого полотна, на якому наносилися трафаретом дрібні

стрічки чорного, темно-синього або червоного кольору; крій деякою мірою залежав від крою *свити*: якщо *свити* були з широким коміром, то і китлики мали такий самий комір (Звиняче, Радишівка, Махлин, Базалія, Теофіпольський р-н, Хм; Старокостянтинівка, Роздільнянський р-н, Од).

Кікля — те саме, що *кабат* (Зк).

Кла́бик — пелерина до обшивки ззаду опаньчі, на плечах пришитий клапоть сукна.

Клабу́к — комір у *чугані* (Бойк.).

Клапець — кусок сукна з правого боку від поли *свити* (Прик.).

Кле́нки — 1) специфічний вид складок на фабричних юпках, які поступово розходяться донизу — «вуси» або плоскі складки, доволі широкі зверху в талії і ще більше на придолі; 2) зборки на верхньому одязі — «литнячці» або керсетці; 3) лацкани, вирізані дугою на *свиті* по вирізу шії.

Клі́нек — верхній чоловічий одяг з домотканого сукна. Плечі і передні поли з однодільного полотна, рукави пришивні, комір стоячий (Верхній Березів, Косівський р-н, ІФ).

Коба — капюшон у верхньому одязі — *опанчі, кобеняку* (Миргород, Пл).

Кобель — 1) те саме, що *кобеняк*; 2) доморобна свита з капюшоном (Соснівка, Іванківський р-н, Кв); 3) капюшон в бурці (*Грін.*, 2, 258).

Кобень — доморобна чоловіча свита з каптуром (Соснівка, Овруцький р-н, Жт; *Лис.* СПГ, 99).

Кобеньяк, кобиняк — широкий довгий прямоспинний одяг, без коміра, але з так званою відлогою або кобкою-капюшоном, що одягається на голову під час непогоди, друга половина XVIII ст. (Пл; *Чуб.*, 7, 422; *Грін.*, 2, 258; *Гор.*, 58).

Кобка — капюшон у кирії (Поділ., Вол.; *Чуб.*, 7, 422).

Кобу́ра — капюшон на свитці. *Ще коли там той дощ, а він вже на себе кобуру напняв* (Пл).

Кожу́х — зимовий жіночий і чоловічий одяг, виготовлений із 7—9 овчин, облямований хутром ягнят, комір стоячий, прямий або скошений, що замінився на початку XX ст. відкладним, як у шубі. Вуси по боках обшиті трьома трикутниками з чорних ниток, згодом замінено їх зборами. Новий кожух носили кілька років (до 15-ти), опісля покривали його чорним сукном або черкасином (Пл). *Кожух білий, кожух білий, а ремінь турецький. Славний хлопець ще й моторний. Чоботята помпасові, підківки німецькі* (Колом. К., 54).

Кожу́х зрука́вний — кожух, облямований смушком, без вишивки (Рахівський р-н, Зк).

Кожу́х про́стий — кожух зі станком на кілька *вусів* із високим смушковим стоячим коміром, застібався на лівий бік одним шкіряним гудзиком і такою ж петелькою; шився з овчин, зверху білий (Пл).

Кожу́х прямоспі́нний — кожух прямоспинного крою або до двох *вусів* під заборку, тобто з кількома складками ззаду в талії, з високим стоячим смушковим коміром (Чрг).

Кожу́х тулуба́чий — кроєм значно простіший від *простого*, дуже широкий, без станка, прямоспинний, з великим відкладним коміром; на Полтавщині, Київщині і в західних областях України кожухи оздоблювали різноколірним гарусом, носили його заможні жінки. *У кого кожух, та й свита, У того душа сита* (Підгайці, Тр).

Кожу́х чемерко́вий (під чемерку) — кожух відрізний, по талії в густі збори, з відкладним коміром.

Кожу́х черле́ний — безрукавка хутряна до стану з вишитими червоними (черленими) нитками різними квітами (Керецьки, Свалявський р-н, Зк).

- Кожу́ша** — 1) безрукавка хутряна; 2) кожух короткий (Тарниця, Бітля, Карпатське, Либохора, Турківський р-н, Льв).
- Кожуша́нка** — 1) жіноча недовга, до колін, шуба, за кроєм подібна до свити, на хутрі, покрита зверху черкасиною, а іноді синім сукном, кругом оторочена сивим смушком (Пл; *Чуб.*, 7, 433); 2) кожушок з овечих шкур, покритий зверху сукном або черкасиною. Комір, поли та рукава опушувалися сивим або чорним смушком.
- Кожуші́на** — 1) див. *кожушанка* (Хрк, Зк, Од, Чрн, Кв; *Ваш.* Сл., 35); 2) кожух короткий прямоспинний коричневого кольору, облямований чорним смушком (Олеша, Тлумацький р-н, ІФ); 3) хутряна безрукавка (Ясіня, Рахівський р-н, Зк).
- Кожуші́на без рукаві́в** — півкептар (Задубрівка, Заставнівський р-н, Чрв; *Прок.*, 47).
- Кожу́шка** — 1) те саме, що *кожушанка* (Чрг); 2) короткий чоловічий кожух; 3) різновид верхнього чоловічого одягу — *шушон* (Ловинь, Ріпкинський р-н, Хоробичі, Городнянський р-н, Чрг; *Лис.* СПГ, 88).
- Кожушні́ця** — кожушок із кольоровими нашивками (Лем.; Дрогобицький р-н, Льв).
- Кожу́шок** — безрукавка кожушана (Зк).
- Кожу́ща** — 1) кожушок без рукавів (Шандровець, Турківський р-н, Льв); 2) короткий кожушок, «курчий кожух» (Ісаїв, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 1, 364).
- Кожуше́ корот́ке з рукава́ми** — кожух до колін, прямоспинного крою, спереду застібається на петлі. Облямований шкуркою (Турківський р-н, Льв; *Коб.*, 133).
- Коза́чина** — 1) стародавнє жіноче плаття з широким низом без рукавів або з короткими рукавами, яке застібалось спереду; 2) верхній чоловічий і жіночий одяг із домотканого сукна, відрізний в талії, з брижами ззаду (Потаповичі, Гладковичі, Овруцький р-н, Звіздець, Липлянщина, Народицький р-н, Жт; Кливини, Поліський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 100).
- Коза́чка** — чоловічий одяг із домотканого сукна, подібний до *юпки*, лише на рукавах має невеликі відвороти, комір доволі високий і замість фалд дрібні збори (Пл; *Чуб.*, 7, 419).
- Копа́к** — те саме, що *камана́к* (Рингач, Новоселицький р-н, Чрв).
- Корма́н** — 1) верхній чоловічий одяг, *серм'яга* (Підляшшя, Тр, Вл); 2) жіноча коротка безрукавка з прямою або відрізною спинкою (*Голов.* Од., 22).
- Коротейка́** — різновид короткої свитки з домотканого товстого сукна сірого кольору, носили бідні (*Ив.*, 591).
- Корсе́т** — те саме, що *керсет*: жіноча коротка безрукавка з прямою або відрізною спинкою (*Голов.* Од., 22).
- Коси́ці** — мн., борти у верхньому одязі, оздоблені білими нитками (Вн).
- Коси́чка** — плетена з вовни різних кольорів стрічка, якою оздоблювали кептарі гірських районів Карпат.
- Костру́би** — китиці на гунях, висячі, витягнуті гребенем (Керецьки, Свалявський р-н, Зк).
- Кóхта** — кофта з фабричної тканини з виложистим коміром або без нього; інколи вишивали поли, на кінці рукавів (Хрк, Мк, Зк, Днп, Крв, Чрн, Кв).
- Ко́ц** — вовняне покривало, яким укривалися в холод (Льв).
- Коца́ні** — плащ з овечої вовни (Ямельниця, Сколівський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 1, 382).
- Коца́ня** — різновид плаща з овечої вовни (Бойк.).
- Ко́цик** — вишивки, шиті різнокольоровою волічкою на кожах (Заставна, Чрв).

- Кб́чка** — червона шкура, якою оздоблюють перед *кептарів* (Свалявський р-н, Зк).
- Коцова́ня** — те саме, що *гуня* (Ник. СХТ, 220).
- Кошу́ля** — безрукавка (Квітки, Корсунь-Шевченківський р-н, Чрк; Лис. ССЛ, 14).
- Кра́шеник**, **крашеня́к** — 1) серм'яга із червоного сукна; 2) сердак із червоного фарбованого домотканого сукна (ІФ; Верх. Зн., 29; Шух., 1, 127; Грін., 2, 301).
- Краше́ничок** — здріб. від *крашеник* (Підзахаричі, Путильський р-н, Чрв). *Крашеничок був сердачок, що лиш би го мати, жовтавовна з дармовису, волічки русяві* (Колом. К., 55).
- Крижі́внийця** — хлястик в одязі (Писарівка, Кодимський р-н, Од; Мельн., 83).
- Кри́льця** — зборки на боках кофти. *Кафтанка на крильцях* (Кобло-Старе, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 388).
- Кулі́к** — верхній жіночий одяг з рукавами, який носили під час праці (Рудяка-Карпилівська, Сарненський р-н, Рв).
- Кунду́гуна** — 1) теплий одяг або взагалі старий, поношений одяг (Зк; Дзен. ЛА, 1, 45); 2) коротке тепле жіноче пальто (Чевки, Біляївський р-н, Од; Первомайський р-н, Мк; Мусіївка, Ружинський р-н, Жт; Моск., 46).
- Кунду́гунка** — знев. від *кундугуна*.
- Кунту́ш, кунту́ш** — 1) верхній жіночий і чоловічий одяг з відрізною приталеною спинкою та малими зборками і вилогами на рукавах. Рукави вузькі, комір відкладний двобортний; на грудях кунтуш був відкритий і лише в талії застібався гапником, без пояса; могли бути теплі або холодні на підкладці; прості суконні теплі кунтуші оздоблювалися простим шнурком; 2) плечовий розпашний одяг, що могли відкидати через плече за спину; 3) жіночий і чоловічий одяг із прорізними рукавами, який носили поверх кафтана, підперізували поясом з дорогої тканини, витканой з металевих «золотих» або «срібних» ниток (Гор., 58); 4) верхній довгий люстровий *кафтан* із складками ззаду та відкидними рукавами (Кот., 1, 44). Вуса — нашивки із золотої і срібної тасьми у складках кунтуша.
- Кунту́ш штаме́товий** — кунтуш, виготовлений з нової вовняної тканини (Грін., 4, 512).
- Курма́н** — те саме, що *корман*.
- Курта́** — 1) сердак короткий (Стрий, Льв; Верх. Зн., 30). *Ой вийду я на вулицю — гуляю, гуляю. Ніхто мене не займає, що курти не маю. А я курту куплю з гурту, намиста добуду, їй же бо, я в Борисполі невісткою буду* (Бориспіль, Кв); 2) верхній жіночий одяг з білого домотканого сукна, боки в стик, оздоблений нашивками з вовняних ниток темно-синього і червоного кольорів низом (Бистричі, Березнівський р-н, Рв); 3) короткий теплий одяг (Пл).
- Курта́к**, **курта́ва**, **курта́ч**, **курте́чка** — 1) верхній одяг до стегон з білого або чорного сукна, обшитий вовняними червоними і білими шнурками (Бойк.); 2) плечовий одяг, подібний до *гуньки*, облямований білим сукном або червоними та зеленими шнурками — сукнятом (Лем.); 3) куртка жіноча з оксамитними аплікаціями на комірі, манжетах і вилогах (Токи, Підволочиський р-н, Тр); 4) те саме, що *сіряк* (Махнівець, Старосамбірський р-н, Лихохора, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 397).
- Курта́с** — короткий чоловічий одяг, до пояса, з бавовняної тканини, на ваті. У запорожців виготовлявся з червоного або синього сукна, мав вузькі рукава з прорізами, які застібалися гудзиками

- з тканини і шнурками (Михайлове, Котелевський р-н, Пл; Апостолівський р-н, Днп).
- Журтáчка** — жіночий *сірак*, обшитий *ірхою* (Либохора, Турківський р-н, Льв).
- Журташá** — куртка коротка (Чаплинка, Павлоградський р-н, Днп; *Вас.*, 408).
- Журте** — 1) *сірак* з двома вусами, суконний (Мшанець, Старосамбірський р-н, Льв); 2) поддівка коротка (Хрк; *Ив.*, 182).
- Журтíк** — плечовий жіночий одяг у вигляді короткої свити з коричневого сукна, пошитий до 5-ти вусів.
- Журтіна** — плечовий одяг до пояса, куртка.
- Журті́ня** — мн., коротка куртка (Ясенка-Стецьова, Турківський р-н, Льв; *Он.* СБГ, 1, 397).
- Журто́к** — куртка з домотканого темно-коричневого або сірого сукна (Верхня Яблунька, Турківський р-н, Льв).
- Жусáч** — чоловіча куртка з сірого сукна (Вол.).
- Куфа́йка, куха́йка, кухва́йка** — 1) куртка з вовняної тканини і з флаanelевими рукавами; 2) короткий жіночий жакет на ваті з чорного корту, зроблений до стану та з трьома зустрічними фалдами ззаду (Вол.; Мала Любаша, Костопільський р-н, Рв).
- Жуцаве́йка** — 1) жіночий короткий одяг на ваті (Зк; Мусіївка, Ружинський р-н, Жт; *Палам.*, 44; Юнаківка, Сумський р-н, См); 2) різновид чоловічої або жіночої свитки з трьома складками (вусами) і низьким коміром (Хрк); 3) коротка з простого сукна поддівка (*Ив.*, 953; *Грін.*, 2, 334); 4) різновид короткої свити або юпки (Сухорабівка, Решетилівський р-н, Пл; *Ваш.* Сл., 52).
- Жуца́к** — 1) назва короткого зимового одягу (Брусове, Семенівка, Семенівський р-н, Пл; *Ваш.* Сл., 52); 2) чоловічий верхній одяг із сірого домотканого сукна. Часто сягає вище колін; прикрашений гарною тканиною, вишиваною стебнівкою й чорними нитками, а також шнурком. Комір відкладний, обшитий чорною тканиною. Ззаду прикраси творять так звану *капличку* (Вл).
- Жуца́н** — верхній короткий (до колін) вовняний одяг, застібався спереду (Устенське Перше, Дермань, Здолбунівський р-н, Рв).
- Куці́к** — те саме, що *куцина*.
- Куці́н** — свита білого кольору (Городині, Рожищенський р-н, Вл).
- Куці́на** — 1) верхній довгий, до стегон, одяг (Льв); 2) коротка накидка (*Верх.* Зн., 31); 3) одяг з *каламайки* (Пл).
- Жуцма́н** — безрукавка, чоловіча *камізьелька*, що застібається спереду (Мала Любаша, Костопільський р-н, Рв).
- Жуцове́йка, куцове́йка** — коротка жіноча або чоловіча свитка (Поліський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 111).
- Жуцолéйка** — куфайка (Ушомир, Коростенський р-н, Жт; *Лис.* СПГ, 111).
- Жуцуба́йка** — те саме, що *кацабая*, верхній жіночий одяг (Подн.).
- Куче́рі** — аплікації з червоного й зеленого сукна (Заставна, Чрв).
- Ла́йбик** — 1) безрукавка з домотканого сукна коричневого кольору, обшита кольоровими вовняними шнурками (Гнила, Турківський р-н, Льв); прямоспинна і без коміра (Хустський р-н, Зк); 2) жилетка з домотканого сукна (Бітля, Жукотин, Дидьова, Турківський р-н, Махнівець, Грозова, Старосамбірський р-н, Льв); 3) куртка з домотканого сукна (Грозова, Махнівець, Плоске, Старосамбірський р-н, Жукотин, Турківський р-н, Ямельниця, Сколівський р-н, Льв); 4) різновид сіряка (Жукотин, Нагуєвичі, Хащів, Шум'яч, Турківський р-н, Льв).
- Ла́йбик наші́вний** — безрукавка жіноча вовняна з нашитими прикрасами.

- Лайбик** по́ставний — прямоспинний плечовий одяг з рукавами (жіночий і чоловічий), виготовлений з поставу — з білого сукна (Турички, Перечинський р-н, Зк).
- Лайбик розтіганий** — довга безрукавка з домотканого сукна; її носили чоловіки й жінки (Бабина, Головецьке, Старосамбірський р-н, Льв).
- Лайбик шнурований** — безрукавка коротка, прикрашена стрічками. Носили її бідніші верстви населення (Зк; *Мак.*, 33).
- Лампфр** — жіночий жакет, *сачок* (Кривоозерський р-н, Мк; Хорольський р-н, Пл).
- Ланка, лянка** — 1) легкий піджак, зрізка плащ, пальто (Топорівці, Новоселицький р-н, Чрв; *Прок.*, 49); 2) панський одяг, знев.; з яскравим соціальним забарвленням цей термін зафіксовано в одній із народних пісень на Буковині: *Та ти не мій, я не твоя, хоть ти ходиш в лянці* (*Прок.*, 49).
- Латишка** — верхній одяг із домотканого сукна: сірого — жіночий, чорного — чоловічий; жіноча латишка кроїлась із «прохідкою», чотирма складками на стегнах від лінії талії; з кожного боку «прохідка» і складки оздоблювалися кольоровими (переважно червоними) нитками (шишками) та ін.; латишки були двобортні з широким запахом, без гудзиків (Волинське Полісся).
- Латун** — свита з латками; полотняний піджак (Малин, Жт; *Лис.* СПГ, 112).
- Лату́ха** — серм'яга із сірого сукна, коротка, з вусами, суцільною спинкою, поли кишені й рукави обшиті трьома рядами шнурків червоного і зелених кольорів (Ратнівський р-н, Вл).
- Лату́шка** — те саме, що *латуха*.
- Лейбик** — верхній чоловічий і жіночий одяг із домотканого сукна (Баранівка, Старі Вороб'ї, Малинський р-н, Жт; Королівка, Макарієвський р-н, Кв; Воля Мигова, Лем.; *Лис.* СПГ, 113). *Зійти з гуньки на лейбик* — із заможного стану перейти в бідняки (*Он.* СБГ, 1, 404).
- Лейбик довгий** — верхній клечовий святковий одяг з рукавами, до талії, обшитий білим шнурком з підкладом; застібки із шнурків, складених удвоє, з підкладом; комір відкладний з обшивкою (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Коб.*, 130).
- Лейбик жіночий розтіганий** — безрукавка з домотканого сукна вище колін, ззаду від пояса по обох боках розрізана (ці розтини звуться «пройники»); може бути з двома кишенями, обшитий білим шнурком, застібати на ключку та вузли (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Коб.*, 130).
- Лейбик короткий** — верхній плечовий одяг з рукавами, з домотканого сукна, за довжиною нижче пояса, без підкладки, обшитий білим шнурком, спереду з ключками та вузлами для застібання; по боках дві кишені, комір відкладний, обшитий шнурком; носили до роботи.
- Лейбик шнуркований** — жіночий верхній плечовий одяг із чорно-бурого домотканого сукна; в талії звужений (плечева частина й обидві поли від пояса до стегон розширені), на стегнах, по боках «розпорки»; рукава при зап'ясті звужені, комір стоячий, вузький. У місцях зшитих частин, на беріжках і на грудях нашивки з чорного та білого сукна.
- Лейбі́ча** — суконний безрукавний одяг, запинаний спереду (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Коб.*, 130).
- Лейбік** — верхній одяг на ваті (Заруддя, Іванківський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 38).
- Лётник** — різновид верхнього жіночого одягу з легкої тканини (Заруддя, Тетерівське, Іванківський р-н, Кв).
- Либік** — те саме, що *лейбик*, *лайбик* (Лем.).

- Линтварський** — виготовлений з овечої шкури. *Кожух линтварський.*
- Линтячка** — плечовий, широкий, до колін одяг з рукавами, чорний або кольоровий; рукави неширокі, обшиті знизу двома смужками *плису*, на грудях вишитий кольоровими або чорними нитками, на талії ззаду нашита стрічка із зеленим кантом; линтячка, підбита ватою, — ватянка (Лубенщина, Пл).
- Лисяця** — 1) лисяче хутро, яким іноді оздоблюється весільний одяг (Дрогобицький р-н, Льв); 2) плащ, підбитий лисячим хутром та оторочений лисячими хвостами (Лем.).
- Лісі** — 1) зимовий жіночий одяг з коміром лисиці та відрізною спинкою, до стану, із зборами або складками від лінії талії, застібною на гудзики (Пол.); 2) запаска із візерунком у вигляді ритмічно повторюваних смуг (*Ник. СХТ*, 220).
- Литнячка** — літній одяг (Пл; *Грін.*, 2, 371).
- Лігєрка** — різновид верхнього міщанського одягу (*Грін.*, 2, 367).
- Літник** — 1) вид плечового жіночого одягу з легкої тканини (*Голов. Од.*, 24, 51); літній кафтаник; 2) літня спідниця з вовняної тканини (*Чуб.*, 7, 429); 3) піджак (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 84); 4) прямоспинний жакет з рукавами, з чорного сукна, без прикрас (Вн; Грабове, Кодимський р-н, Од); 5) те саме, що *літник* (Пл; *Грін.*, 2, 371); 6) легенька одежина для літа (Бровари, Кв).
- Літниця** — те саме, що *літник*.
- Літничок** — змен. від *літник*.
- Літучка** — літня жіноча кофточка (Овідіопольський р-н, Од; *Моск.*, 49).
- Лойбик** — те саме, що *лейбик* (*Он. СБГ*, 1, 409).
- Лядєр** — верхня сторона нагольного тулуба (*Голов. Од.*, 18).
- Лянівка** — обшивка, наприклад *спідниці, оцінка* (*Вас.*, 192).
- Льнянка** — полотняний верхній одяг (Льв).
- Манарка** — верхній жіночий одяг у вигляді накидки (Баранівка, Малинський р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 122).
- Манта** — 1) халатоподібний одяг із широкими прямими рукавами і двома комірами: вузьким стоячим і великим відкладним чотирикутним, який вшивається між стоячим коміром і вирізом шиї та звисає на спині нижче талії; манту носять наопашки; оздоблюють аплікацією із різнокольорового сукна і чорним шнуром (Чрв, ІФ; *Прок.*, 47); манту одягали поверх кожуха під час негоди і великих морозів; 2) *бурка, сирак, свита* (Райнівка, Приморський р-н, Зп; *Моск.*, 50); 3) жіноча шуба, пошита в талію і покрита фабричним сукном (Лем.); 4) верхній одяг із білого або сірого сукна (*Ник. СХТ*, 220).
- Мантлє** — пальто, шинель, плащ (Бук; *Прок.*, 9).
- Мантліна** — 1) піджак поношений, старий (*Прок.*, 48); 2) шинель, плащ, пальто; у значенні «плащ» вживається в карпатських говірках.
- Маринатка** — піджак (Піски, Коростенський р-н, Жт). Жіночий верхній одяг типу жакета, пошитий із фабричних тканин темного кольору, приталений, із застібною на лівому боці, стоячим коміром та довгими рукавами (Жт).
- Ментє** — 1) шуба жіноча, різновид хутряного кожуха, обрамленого тасьмою (Зк; *Голов. Од.*, 81; *Грін.*, 2, 417); 2) зимовий жіночий одяг міщанок, за формою подібний до хутряного кожуха, облямованого тасьмою; 3) верхній одяг із зеленого сукна, підбитий лисячим хутром, вишитий синіми тасьмами; 4) весільний одяг (Лем.).
- Митя́н** — кожух, обшитий смушком, шкурою із барсука, серни або тхєра, із сап'яною плетінкою, вибиваними каплями, вишитий кольоровою тасьмою (ІФ).

- Монта́ва** — свита чоловіча з капюшоном (Добрянка, Вільшанський р-н, Крв; *Моск.*, 51).
- Москвичка** — плечовий одяг прямого крою на фланелевій підкладці та з боковими прорізними кишенями, 30-ті роки ХХ ст. (східні обл. України).
- Мунтя́н** — кептар, виготовлений з вибіленої овчини, оздоблений хутром тхора уздовж пілок та низу, навколо пройм — широкою шкірою в один ряд, вузькою в два ряди, аплікацією із різнокольорового сукна чи сап'яну, кольоровою тасьмою і гладдю вовняними нитками у вигляді зубців і «кучерів» — переважають стилізовані рослинні мотиви (Заставнівський, Кіцманський р-ни, Чрв).
- Навкрúжж** — смуги, покладені на спині кожуха півколом — від середини до місця бокового зшиття рукава (Богодухів, Хрк).
- Нагрúдник** — 1) безрукавка жіноча на ваті; 2) жіночий короткий тунікоподібний одяг південноукраїнського населення; 3) безрукавка з чорного сатину, довга, до стегон, обшита кольоровими стрічками; 4) хутряна безрукавка, прямоспинна, застібається збоку. Те саме, що *камазоля* (Бітля, Турківський р-н, Льв).
- Надúшник** — 1) кептар, безрукавка кожушана (Гуц.; *Шух.*, 1, 121); 2) кожушок без рукавів (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 466).
- Найго́льне** — пальто, демісезонне пальто (Красилівка, Козелецький р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 136).
- Наопáшки**, на́паш — в накидку, не вдягаючись в рукави. *Ой чи се ж той Микита, що на о п а ш к и свита* (Грін., 2, 505).
- Насті́лка** — плетінка із сап'яну на жіночому кожусі (Заставна, Чрв).
- На́ська** — куртка жіноча з домотканого сукна (Мита, Сколівський р-н, Льв).
- Обго́ртка** — обгартка, накидка (*Верх. Зн.*, 43).
- Обера́к** — інш., верхній чоловічий одяг (Льв).
- Обклади** — оздоблення із смушка на грудях і краях жіночого кожуха (Заставна, Чрв).
- Обра́нка** — 1) нашиття суконні на комірі і на грудях гуні (Бук.); 2) облямівка верхнього одягу шнурками (*Голов. Од.*, 75).
- Обру́бка** — опушка тулупа.
- Обше́ви** — облямівка (Стрільбище, Старосамбірський р-н, Льв).
- Ога́ртка**, огоро́дка — 1) давніше те саме, що *куртак* з рукавами з овечої вовни, тепер — *чемерка* (Присліп, Турківський р-н, Льв); 2) одяг (Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 13—14, 15).
- Одноря́дка** — верхній широкий одяг, довгий, до п'ят, без коміра, із завуженими при зап'ясті рукавами. Виготовлявся із сукна та інших вовняних тканин, оздоблювався нашивками. Застібався гудзиками, зав'язувався, ХVІ ст.
- Окли́нці** — фігурні клапани, ушиті в пояс жіночої безрукавки — «камізелі» (Воловецький і частково Великоберезнянський р-ни, Зк).
- Опанóча** — загартка, старовинний верхній одяг у вигляді широкого плаща (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 21).
- Опанча́** — різновид верхнього одягу із домотканого сірого сукна (Льв, ІФ, Вл, Тр; *Голов. Од.*, 1, 7, 18, 45; *Чуб.*, 7, 419). *Ой скину я о п а н ч у, тобі ніжку заверчу.*
- Опанчи́на** — здріб. від *опанча*. Плечовий одяг з відрізною по талії спинкою (Кам'янець-Подільський р-н, Хм). *З тебе богач невеликий — одна о п а н ч и н а. Тоту продай, дай то, Боже, що бим тя любила.*
- Опаньча́** — 1) верхній чоловічий одяг (Санжариха, Смілянський р-н, Чрк; *Лис. СПГ*, 16); 2) назва старовинного одягу або тканини

- (Абазівка, Полтавський р-н, Броварки, Лубенський р-н, Сенча, Лохвицький р-н, Оржиця, Оржицький р-н, Пл).
- Опашель**, **опашень** — жіночий і чоловічий плечовий одяг з вузькими довгими рукавами, до зап'ястя. Спина довша за перед; виготовлявся з атласу, бархату, *обяри*, *камки*, підкладався тафтою або бяззю, оздоблювався намистом, нашивками, кружевом. Носили поверх кафтанів, інколи наопашки (Сав., 232—233).
- Опашенька** — здріб. від *опашень*. Широкий довгополий кафтан з короткими широкими рукавами та розрізами в подолі по боках; перед оздоблювався нашивками і гудзиками.
- Опашки** — те саме, що *наопашки* (Пл).
- Оплече** — комір круглий з дорогої тканини, вишитий перлами і коштовними каменями.
- Опонча** — 1) довгий сіряк із грубого сукна (Багнувате, Шандровець, Ясенка-Стецьова, Турківський р-н, Льв); верхній чоловічий одяг, який носила шляхта (Бітля, Турківський р-н, Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв); довгий сукняний сіряк від талії із зборками, із «заверненим» коміром, облямований чорно-білим шнурком (Бусовисько, Верхній Лужок, Старосамбірський р-н, Льв); 2) плащ із сірого сукна, внизу із зборами і «клабуком» (пелериною), який носили заможні селяни (Махнівесь, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 22).
- Опонча** — верхній чоловічий одяг (Санжариха, Смілянський р-н, Чрк; Старосамбірський р-н, Льв).
- Осердак** — козушок без рукавів (Дрогобицький р-н, Льв).
- Осінка** — 1) жіноча осіння кофта (Василівка, Біляївський р-н, Од; Моск., 54); 2) короткий жіночий одяг на ваті (Кобелячок, Кременчуцький р-н, Великі Сорочинці, Миргородський р-н, Пл); 3) плечовий одяг, пошитий до стану, з відкладним круглим коміром. Поли й нижні кінці рукавів облямовувалися *плисом* (південь України).
- Осінчик** — літній жіночий одяг (Вільшанка, Вільшанський р-н, Кіровоградський р-н, Крв; Моск., 54).
- Основа** — різновид орнаменту на *мальованках* (Жукотин, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 27).
- Охабень** — одяг довгий, за кроєм подібний до *однорядки*, лише з чотирьохкутним відкладним коміром. Виготовлявся з атласу, бархату і парчі. Одягався на *фerezії* і на *кафтани* (Сав., 234).
- Ошинка** — шнурок, яким зав'язуються гуні (Зк; Моск., 35).
- Палтисанка**, **пальтисон** — 1) верхній одяг з теплої тканини на ваті, розширений донизу клинцями. Стоячий комір та кінці рукавів обшивали тасьмою (Крв); 2) різновид напівпальта (Красне, Скадовський р-н, Широка Балка, Іванівський р-н, Хрс; Ващ. Іс., 35).
- Панча** — старовинна довга і широка накидка — *опанча* (Гірки, Новгород-Сіверський р-н, Чрк; Лис. СПГ, 156).
- Пасаман** — те саме, що *басаман*, тасьма для обшиття одягу, зокрема *бекеші* (Голов. Од., 17).
- Пасьомка** — обшивка в кожусі, тасьма (Кремне, Лугини, Лугинський р-н, Жт; Лис. СПГ, 154).
- Патка** — свита з маленьким коміром, рівна й обшита шнурком (Бук.; Прок., 46).
- Паценка** — чоловічий кожух, покритий тканиною (Хоробичі, Городнянський р-н, Чрк; Лис. СПГ, 154).
- Пацьорки** — те саме, що *стрипи*. Звисаючі частини надіваного необрубленого одягу. Торочки, китиці на хустці тощо (Ващ. Сл., 92).
- Певіни** — круглі тоненькі бляшечки з отвором різних кольорів, якими оздоблювалися дівочі керсети (Льв).

- Пелехачка** — волохата біла гуня, що застібається лише під бородою (Шандровець, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 47).
- Перегінка** — верхня частина кожуха.
- Передá** — пола кожуха, полик півшубка (*Вас.*, 19).
- Перепу́ска** — частина півшубка зверху до талії (*Вас.*, 19).
- Петáк** — жіночий теплий сірак (Печеніжин, Коломийський р-н, ІФ).
- Петèк** — 1) те саме, що *гуня* літня, тонка куртка (Зк; *Мак.*, 35); 2) те саме, що *байбарак* суكونний типу півкафтана, без талії, зі стоячим коміром і без всяких оздоблень (*Голов. Од.*, 4); 3) чорний *сірак* до колін (Прик.); 4) те саме, що *сердак*, *свита*, *сірак*, *бурка* (Снятин, Келихів, Снятинський р-н, ІФ); верхній одяг, довгий (нижче колін), від пояса до низу розширений вусами; з кольоровими нашиттями із шнурків та волічкових китиць на грудях (Подн.).
- Петечина** — те саме, що *петек* (Козаківка, Долинський р-н, ІФ). *Шкода, брате, козушини, шкода петечини, шкода дома ночувати, піду до дівчини* (*Он. СБГ*, 2, 58). *Бери собі сиріточку в сивій петечині. Так мі буде догоджати, як малій дитині* (Колом., 246). *Ой пан так сіяв мак, по долині дині. Приютився дід до баби в сірій петечині* (*Верх. Зн.*, 177).
- Пету́льки** — гудзики вовняні кольорові у жіночому кожусі (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв).
- Пиньджа́к** — піджак (Кети, Чернігівський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 160).
- Півкита́р** — безрукавка хутряна. Кожушина без рукавів (Задубрівка, Заставнівський р-н, Чрв; *Прок.*, 47).
- Півкожу́шина** — кожух з відрізною спинкою, призбираний, довгий, нижче колін; оздоблений спереду; пошитий з 4-х шкур (Тишківці, Городенківський р-н, ІФ).
- Півкожушо́к** — короткий кожух, до стегон (Льв).
- Півшубо́к дублений** — козушок з рукавами, оздоблений опушкою із смушка або сап'яном, вельветом (Баришівка, Кв).
- Підбитеня́к** — 1) *сердак*, підшитий кожухом або лише обшитий; 2) те саме, що *байбарак*; кафтан у гуцулок, обшитий білими овчинами (*Голов. Од.*, 72).
- Підбитя́к** — те саме, що *підбитеняк*.
- Підбія́к** — підбитий хутром *сірак*; довгий *сердак* на хутрі (*Шух.*, 1, 139; *Грін.*, 3, 159).
- Підбо́вка** — те саме, що *чумарка*; верхній чоловічий одяг (Дирдин, Городищенський р-н, Чрк; *Лис. СПГ*, 17).
- Підмо́стони́к** — верхній одяг типу кофти зі складками в талії; виготовляли його завжди на кокетці і зі стоячим коміром; на відміну від кофти він був із запахом — «підмостоном» (південь України).
- Підчи́нка** — оборка на подолі *юбки* (*Голов. Од.*, 21; *Грін.*, 3, 185).
- Підшивка** — підкладка (Новоград-Волинський, Жт; Льв).
- Пиньджа́к** — піджак (Кливини, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 160).
- Пішевка** — тканина, підшита ватою, яка використовується для утеплення одягу (*Мельн.*, 89).
- Плахти́на, плахтя́к** — плечовий одяг з полотна з рукавами, без стану і коміра (Льв).
- Плахтя́нка** — довгий кафтан з домотканого полотна (*Верх. Гов. лем.*).
- Плічка** — 1) безрукавка хутряна розпашна з двома боковими вставками (Великобerezнянський р-н, Зк); 2) безрукавка з «крильцями».
- Плю́шка** — коротка жіноча кофта на підкладці, з круглим коміром (південь України).
- Поддівка** — чоловічий одяг типу легкого пальто в талію з дрібними зборками.
- Подла́пки** — те саме, що *карваші*. Вилоги з кольорового сукна на рукавах сукмана (володава).

- Поколінник** — плечовий жіночий полотняний одяг прямоспинного крою з клинами по боках; те саме, що *кафтан* (Льв).
- Покудй** — шнурки з китицями зеленого або червоного кольору, якими зав'язували *кептар* (Зк).
- Полотінка** — чоловічий полотняний кафтан (Черепин, Пустомитівський р-н, Льв).
- Полотняник, полотнянка** — плечовий прямоспинний одяг із вставними клинами по боках (Тр).
- Полтисак** — довгий жіночий одяг на ваті (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 89).
- Полуведмідик** — різновид верхнього короткого одягу (Зк; *Дзен. ЛА*, 2, 49).
- Полупальтик** — короткий плечовий одяг на ваті (Нехвороща, Новосанжарський р-н, Семенівка, Семенівський р-н, Пл).
- Полушубка** — коротенький кожушок (Кремне, Лугини, Лугинський р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 164).
- Полька** — 1) пальто широке жіноче (Концеба, Савранський р-н, Од; Льв, Тр; *Моск.*, 60); 2) плечовий одяг, розширений донизу за рахунок клинів; комір стоячий, кишені накладні; полики, кишені, кінці рукавів густо розшиті кольоровою тасьмою (Мартинівка, Новоархангельський р-н, Крв); 3) загальнопоширений жіночий одяг — різновид напівпальта (Од; *Мельн.*, 90).
- Польочка** — змен. від *полька*.
- Пондя** — дитяча суконка (Льв).
- Попоясник** — кожух прямоспинного крою, короткий або довгий (Шешори, Люча, Косівський р-н, ІФ).
- Портянка** — верхній жіночий і чоловічий одяг, довгий, з клинами по боках. Шили з тканини, в якій основа конопляна, а поробок лляний (Боянець, Жовківський р-н, Льв).
- Посібаний** — оздоблений вовняними нитками верхній одяг (Східне Поділля).
- Потягач** — кожух старий, подертий, покритий полотном (Бойк.; *Коб.*, 4).
- Прайники** — розрізи ззаду в жіночому довгому *лейбику* з домотканого сукна (Жукотин, Турківський р-н, Льв; *Коб.*, 130).
- Приніотка** — *плахта* на плечі (Турява, Волосова, Лем.).
- Прирамка** — 1) вставка, полик у сорочці; 2) смуги посередині плеча кожуха, які закривають зшиття передньо- та задньоплечини (Богодухів, Хрк).
- Пройники** — те саме, що *прайники*, розрізи на боках *лейбика* (Бойк.).
- Прохідка** — 1) те саме, що *засобок*; 2) звужена, але не розрізана частина спинки в стані.
- Півуці** — мн., гудзики мосяжні, нашиті на обох боках на *кептарі* або *дзьобанці* (Кремінці, ІФ).
- Пугавиця** — гудзик металевий.
- Пудбурнос** — те саме, що *бурнос* (Заруддя, Іванківський р-н, Кв).
- Пудбурнус** — досить просторий зимовий жіночий одяг, подібний до піджака (Заруддя, Іванківський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 177).
- Пужак** — те саме, що *лейбик* (Тетерівське, Іванківський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 56).
- Пупця** — гудзик (Мошни, Черкаський р-н, Чрк).
- Пушміга** — китички на кожусі із різнокольорових ниток, якими вшивається рукав, — зелені, червоні, чорні (Чечельницький р-н, Вн).
- Радівон** — різновид полотнянки з білого міцного чиноватого подотна, що використовується як верхній одяг; рукави короткі з характерним вертикальним швом посередині плечей (Вири, Сарненський р-н, Рв).

- Рєклик** — 1) коротка й вузька безрукавка, зв'язана з вовни (Зк); 2) суконний жакет міського крою (Зк).
- Рєкля** — інш., *сурдут*.
- Рєтязьки** — мідний ланцюжок до *гуглі* (ІФ).
- Рєхлик** — сірак чоловічий (Либохора, Турківський р-н, Льв).
- Ритонда** — жіночий святковий одяг (Зк).
- Ротія** — верхнє жіноче плаття з байки, без рукавів, на зборках (Стара Царичанка, Білгород-Дністровський р-н, Од; *Моск.*, 64).
- Ротонда** — знев., не по росту пошитий одяг — 1) переважно довге плаття, довга сорочка (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт); 2) різновид чоловічого кафтана (Давидки, Коростенський р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 188).
- Ротофєйка** — 1) фуфайка (Калинівка, Комінтернівський р-н, Од; *Моск.*, 64); 2) кофточка із складками внизу (Гвоздавка, Любашівський р-н, Од; *Моск.*, 64).
- Рука́вник** — кожух з рукавами (Красноїлів, Верховинський р-н, Космач, Косівський р-н, ІФ).
- Сагардан** — 1) те саме, що *сердак* з петлицями; 2) жіночий одяг (Потоповичі, Овруцький р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 189); 3) зимовий просторий одяг, подібний до піджака.
- Сак** — верхній жіночий одяг (Хрс, Днп, Пл, Чрг, Льв; *Лис. СПГ*, 19; *Ваш. Сл.*, 35).
- Сарак** — те саме, що *уйош*; щільно прилягає до тіла, має відрізнє спинку, відкладний комір, ззаду поясок (хлястик); поли застібаються на двобортну застібку; весь обшитий чорним вельветом (Зк).
- Сарда́к, серда́к** — 1) верхній зимовий чоловічий і жіночий одяг, що виготовляється із домотканого сукна й оздоблюється різнокольоровими шнурками (Новоселицький р-н, Чрв). Слово з цим значенням відоме на Покутті, Гуцульщині, в Карпатах, на Наддніпрянщині (*Прок.*, 9, 45); 2) байбарак (*Ник. СХТ*, 221).
- Сардачина, сардачок** — змен. від *сердак* (Пок.).
- Сари́ка** — своєрідний верхній одяг, пошитий із домотканого сукна коричневого кольору; носили поверх кожуха, щоб захистити його від вологи; по швах оздоблювався чорними вовняними нитками (Сокирянський, Кельменецький р-ни, Чрв).
- Сачо́к** — 1) кафтан жіночий прямоспинний, чорний, з гладкими рукавами (Жолоби, околиці Кременця, Тр); 2) короткий жіночий жакет на ваті (*Ваш. Сл.*, 88; Тр).
- Сві́та** — верхній чоловічий і жіночий одяг, виготовлений із домотканого сірого і білого сукна; за кроєм він був прямоспинний з вусами — клинами по боках, з відрізною спинкою, із зборами і прохідкою — розрізами по боках. *Ой ти маєш сиву свиту та вороні коні. Як до мене приїжджаєш, я плещу в долоні* (Колом. К., 55).
- Сві́та колова́** — чоловічий кожущок нагольний, баранячий, без лацканів, гладкий, із стоячим смушковим коміром (*Вас.*, 154).
- Сві́та яро́чкова́** — свита, виготовлена з вовни однорічної вівці (*Грін.*, 4, 543).
- Семеря́га, семя́га, семиря́га** — 1) жіночий і чоловічий верхній одяг; спинка відрізна, ззаду густо прибирана, комір виложений, круглий, обшитий тканиною; смужки такої самої тканини нашиті на полах, кишенях та краях семяги, оздобленням є понашивані кольорові шнурки та зубчатки (Вл); 2) свита із домотканого сукна (Дідівці, Прилуцький р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 192); 3) сукно домашнього виготовлення, з якого шуються семяги (*Голов. Од.*, 55; *Грін.*, 4, 116); 4) свита із сірого сукна (Вл). *На козакові шати довгї: три семерязі лихїї* (Укр. нар. пр., 5). *Хоч в семязі, аби в добрій звязї* (*Грін.*, 4, 114).

Семиряжка — те саме, що *семеряга*.

Серак — свита по самі кістки з овечого сукна чорного кольору, з білими «обшевами» до стану (Он. СБГ, 2, 13).

Сердачина — те саме, що *сардак*. *Озьму я си вбоге дівча в одній сердачині* (Голов. НП, 396; Грін., 4, 114).

Серняга — те саме, що *семеряга*.

Силянка — 1) переплетення ремінців у оздобленні кожушанок; 2) безрукавка (ІФ).

Сімроха — свитка з відрізною спинкою, ззаду рясована, пошита з тонкої напіввовняної у вузькі білі і сині пасочки тканини (Кременецький р-н, Тр).

Сірак — 1) чорна довга свита з білими нашивками — «обшевами» (Стрільбище, Плоске, Старосамбірський р-н, Льв); 2) сукняна куртка (Дидьова, Турківський р-н, Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв); 3) стара свита (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв); 4) куртка із сіро-синього сукна з синьою обшивкою та стоячим коміром (Волосате — п. Ліско — ПР). *Сірак до сірака, бідняк до бідняка* (Плаве, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 219).

Сірак з богородицею — різновид *свити*, виготовленої з домотканого сукна. Довгий, нижче колін, з відрізною спинкою, ззаду зі зборами. Богородиця — оздоблення обшиттям з кольорової вовни (Теребовля, Тр).

Сірак з крилами — різновид одягу типу *свити* з вставними клинами («крилами») по боках; верхній суконний одяг (Гнила, Турківський р-н, Льв).

Сірача — те саме, що *лейбича* (Велика Лінина, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 219).

Сірачина — те саме, що *сірячина* (Нук. СХТ, 221); *сірак* (Велика Лінина, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 219).

Сірачок — різновид сіряків (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 219).

Сірмани — верхній одяг із біло-чорної вовняної тканини (Дрогобицький р-н, Льв). Його носили більш заможні верстви населення — війти (Мшанець, Старосамбірський р-н, Льв).

Сірманиа — чемерка, сіряк (Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 219).

Сіряк — 1) верхній одяг із домотканого грубого сукна або з брезенту довжиною до п'ят, інколи розширювали донизу за рахунок клинців, обов'язково пришивали капюшон (відлогу); комір відкладний, кишені прорізні або відкладні; ззаду на талії пришивали хлястик (Крижевниця, Крв); 2) *свита* довга з темно-коричневого сукна, з широким коміром — капюшоном. Комір, спина, рукава й одна пола вишиті різнокольоровою вовною. Сіряк на дві фалди носили «хлопи», на шість — шляхтичі; сіряк «мадярський» — пошитий із синього сукна (Дрогобицький р-н, Льв; Грін., 3, 640). *Ой на котрім сіряк білий, шапочка дрібонька, За тим мене, моя мати, болить головонька* (Колом. К., 55).

Сірячина — 1) плечовий суконний одяг, пошитий до талії, в дві зборки ззаду (Пл); могло бути до 6, 8 і 10 складок (Козелецький р-н, Чрг; Льв); 2) сукно грубе природного кольору вовни. *Пішов милий чорнобривий до Турки, до Турки. Обшивана сірячина червоними шnurками* (Колом., 180). *Ходив я в чумарці, тепер у сірячині* (Грін., 3, 128, 200).

Сірячинка — змен. від *сірячина*.

Скірянка — шкіряна куртка (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 223).

- Скут** — пальто жіноче зимове на ваті (Броска, Ізмаїльський р-н, Од; *Моск.*, 67).
- Смуш** — хутрова облямівка на кептарях (Гуц.).
- Снурок** — обшиття берегів сіряка (Льв).
- Спенцёр** — жіночий і чоловічий суконний одяг, приталений, з двома вусами по боках, оздоблений різнокольоровою вовною (ІФ).
- Спинжак** — суконний одяг (См).
- Стакани** — орнамент вишивки, яка робилася над кожною фалдою на спині кожуха (Богодухів, Хрк).
- Станік** — безрукавка жіноча, нагрудник: короткий, до талії, з оксамиту або плюшу, застібається на лівому реміні на гудзики; безрукавка на підкладці (Федорівка, Гошанський р-н, Рв; Вл, Льв, Тр).
- Стрічка** — плетена чоловіча безрукавка з білої вовни (Зк).
- Строчанка** — те саме, що *куфайка* (Овідіополь, Овідіопольський р-н, Од; *Дзен. ЛА*, 2, 52; *Моск.*, 68).
- Стряпи, стрёпа** — 1) звисаючі частини надіраного необрубленого одягу; 2) торочки, китиці на хустці тощо.
- Сукман** — 1) суконний верхній одяг із синього або чорного сукна домашнього виготовлення, довгий (до кісточок), з відрізною спинкою, іноді з розрізом, у 6 фалд — по 3 до середини; 2) довга, до колін, волохата гуня (Лопухів, Тячівський р-н, Зк); 3) плечовий жіночий одяг із фабричного синього сукна, з піднятою спинкою, підбитий білим хутром з овець, комір хутряний, оздоблено тасьмами (Льв, Тр, Вл).
- Сукмана** — те саме, що *сукман*. *Дивуються мені люди, дивуються па-ни, що я така молоденька не маю сукмани. Я сукмани не пропила, ані прогуляла, моя мати бідна була та й мені не дала* (Колом., 182).
- Сукманйна** — знев. від *сукмана*.
- Сушпан** — 1) жіночий короткий тунікоподібний одяг південноукраїнського населення; носили поверх сорочки; 2) жіноча безрукавка з чорного сатину: довга, до стегон, обшита жовтими, червоними, фіолетовими стрічками. Див. *нагрудник*.
- Талійка** — 1) безрукавка, розширена донизу клинами, має невеликий круглий виріз і застібку на планочці; на полах по краях застрочували складки (Крв); 2) легкий одяг до талії (Днп, Пл); 3) ватний жилет, фуфайка (Миколаївка, Овідіопольський р-н, Од; Лаптева, Чугувський р-н, Хрк; *Моск.*, 38, 69).
- Твин** — пальто ватне коротеньке (*Моск.*, 70); різновид чоловічого верхнього одягу (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 94); літній піджачок (*Моск.*, 70); короткий теплий жіночий одяг (Біляївський, Овідіопольський р-ни, Од; Первомайський р-н, Мк).
- Твінчик** — здріб. від *твин*.
- Твінка** — те саме, що *твин*.
- Теплушка** — 1) кофта ватна; 2) безрукавка на ваті, коротка (Хрк).
- Терлоп** — довгий кожух.
- Теріюк** — чоловічий *кабат*, полотняний, рукави до ліктя, застібався під шиєю (Богущі, Березнівський р-н, Рв).
- Тілогрєйка** — ватянка, фуфайка (Ісаїв, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 291).
- Тóроки** — шнурки, що звисають від коміра у чугуні (Льв).
- Тулуб** — 1) кожух довгий, покритий сукном; 2) кожух короткий, рясний, пошитий низом в клини (Східне Поділля).
- Тулуб куперкóвий** — тулуп, виготовлений із смушків одномісячних ягнят — куперків (Хрк; *Явор.*, 408).
- Тюрлук** — піджак чоловічий, 20—30-ті роки ХХ ст. (Вл).
- Удягало** — плечовий одяг, що вдягається в рукава (Хрк; *Грін.*, 4, 32).

- Уйош** — інш., 1) куртка з рукавами; верхня чоловіча і жіноча куртка з грубого домотканого сукна білого кольору, оздоблена смужками сукна чорного або синього кольору (Сколівський р-н, Льв; Бедевля, Тячівський р-н, Зк); 2) те саме, що *вуйош* (Он. СБГ, 2, 315).
- Усики** — складки на плечовому одязі. *Скільки в тебе у сиків на керсеті?* (Ващ. Сл., 96).
- Фалда** — мн., зборки на одязі (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт).
- Фанди** — клини в жіночому півкожусі, які розходяться від талії (Вас., 155).
- Фанти** — фалди, збори у верхньому одязі.
- Фарбівка** — зубці, повирізувані в жіночій камізолі (Мита, Сколівський р-н, Льв).
- Фелєга, фелєдєна** — 1) стара *сермяга*; 2) драний *сердак*, взагалі подертий одяг (Шух., 1, 166; Грін., 4, 376); 3) те саме, що *кептар* (Снятинський р-н, ІФ).
- Ферліна** — гапlickи для гудзиків у лемківському *лейбику* — безрукавці (Луг, Лем.).
- Фігурка** — назва орнаменту. Півкруг посередині коміра кожуха, заповнений узором, елементи якого входять у вишивки всіх частин кожуха (Богодухів, Хрк).
- Фрачки** — чорні лейбики з рукавами (Льв).
- Фрачок** — куртка без зборок, із чорної вовни, з рукавами (Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 333).
- Футерко** — хутро, шубка (Ісаїв, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 335).
- Футрівка** — підкладка, підшивка (Коростів, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 335).
- Футро** — 1) шуба, кожух (Матків, Турківський р-н, Стрільбище, Старосамбірський р-н, Ямельниця, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 335); 2) кожух, покритий фабричним сукном (Дрогобицький р-н, Льв; Тр; Голов. Од., 17).
- Фуфайка** — куфайка, ватівка; ватяний зимовий одяг, робочий.
- Халамїза** — 1) безрукавка, камазелька (Баланівка, Бершадський р-н, Вн); 2) прямоспинна безрукавка з низьким викотом, обшита тасьмою — «самотічкою» (Крв).
- Халамійка** — піджачок, кофточка легенька — літня (Моск., 73).
- Халат** — 1) свитка (Жолобки, Шумський р-н, Тр); 2) те саме, що *шошун* (шушун); плечовий довгий, до самих п'ят, одяг, пошитий з *китайки*, *нанки*, сукна або ситцю, з лежачим коміром-пелериною, дуже широким і відложистим, що спадає з плечей, з довгими рукавами — *заковрашами*.
- Хванда** — складка на верхньому одязі (спідниці, керсеті, свиті тощо) у вигляді *вусів* (Лазірки, Оржицький р-н, Пл; Богодухів, Хрк).
- Хлопці** — оздоблення з червоного сукна в передніх кутах і на бокових швах *кептарів* (Заріччя, Долинський р-н, ІФ).
- Холодайка** — 1) блуза простора (Ващ. Сл., 97); 2) верхній жіночий одяг, довгополий і широкий, з фабричної тканини, на ваті (Днп, Лг).
- Холошнік** — те саме, що *сірак* (Великобerezнянський р-н, Зк).
- Холошніник** — верхній суконний одяг типу куртки (Зк).
- Хутрянкa** — 1) козушанка жіноча, яку носять зимою, подібна за кроєм до *юпки*, інколи підбита хутром і обшита кругом смушком (Козелецький р-н, Чрг); 2) шубка жіноча. *Надіну хутрянку, вийду, сядемо та й просидимо цілу ніч* (Чрг).
- Ярка** — колодочки дерев'яні, коротенькі, що пришиваються до верхнього одягу як гудзики (Сенча, Лохвицький р-н, Пл).
- Цурканка** — те саме, що *гуцуляк* (ІФ).

- Чамара, чеме́ра** — верхній міщанський одяг; те саме, що *капота*, лише більш оздоблена тасьмою і китицями; застібається висячими петлями (Голов. Од., 16; Грін., 4, 444).
- Чапів, чапінь** — суконний прямоспинний одяг із зашитими рукавами (Льв, Зк); див. *чу́га* (Лем.).
- Чапра́к** — відлога, капюшон у світі (Заруддя, Тетерівське, Іванківський р-н, Кв; Лис. СПГ, 69).
- Че́кман, че́кмен, чекме́нь, чекмінь, чикмінь** — 1) те саме, що *кунтуш* (Голем., 139—140); 2) короткий *кафтан*, який носили міщани (Голов. Од., 17). *Ми ся звихали — все село звоювали. Че́кмани поросили на весілля спросили* (Грін., 3, 511; 4, 44); 3) довгий з відлогою зимовий чоловічий одяг, що шнеться із домотканого сукна, — *кобеняк* (Бігач, Менський р-н, Чрг; Нові Соколи, Іванківський р-н, Кв; Лис. СПГ, 230); 4) верхній одяг міщан у XVIII ст. (Задеріївка, Ріпкинський р-н, Нова Басань, Бобровицький р-н, Чрг; Студенок Глухівський р-н, См; Гор., 59).
- Че́мерка** — 1) різновид верхнього чоловічого одягу у талію і зі зборками ззаду, пошитого із черкасини або подібної тканини; 2) те саме, що *чамара* (Голов. Од., 16; Грін., 4, 451); 3) куртка чоловіча коротка із домотканого сукна та з хлястиком на спині (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв); 4) чоловічий і жіночий плечовий одяг з різною спинкою і зі зборами ззаду, пошитий із фабричної темної тканини (Мала Любаша, Костопільський р-н, Рв); 5) плечовий одяг із коричневого домотканого сукна, колоритно прикрашений вишивкою (колоритніше порівняно з *куцаном*), волічкою домашнього виробу; комір стоячий, вузький, рукави загорнуті; ззаду зборки; на кожній полі вишиті кольорові трикутники — *дзвоники* (Вл); 6) куртка, внизу розширена, з вилогами спереду та двома рядами гудзиків (Багнувате, Бітля, Жукотин, Турківський р-н, Ямельниця, Сколівський р-н, Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв); 7) різновид *загортки*, що мала сім фалдів (Бітля, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 365).
- Чемерча́** — те саме, що *лейбича* (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 365).
- Чемерчи́на** — знев. від *чемерка*. *Чемерчина по коліна, що дівчина шила* (Грін., 3, 177).
- Чемйорка** — верхній чоловічий одяг з талією і брижами ззаду (Варівськ, Заруддя, Іванківський р-н, Кв; Туманська Гута, Козелецький р-н, Чрг; Лис. СПГ, 230).
- Чемлі́т** — 1) те саме, що *чемерка*, біла *свита*, в якій комір із закатами з чорного бархату, вишиті хрестиком шовковими нитками. У чемлітах із сірого сукна закоти на комірах і рукавах робилися не з чорного бархату, а з синьої тканини; 2) довгий чоловічий одяг із домотканого сукна (Свидовець, Бобровицький р-н, Чрг; Лис. СПГ, 230).
- Черке́са** — довга *свита* (Чрк, Кв; Ващ. Сл., 35).
- Черке́ска** — 1) короткий суконний *жу́пан* або *кунтуш*, пошитий до колін і без фалдів; XVIII ст. (Гор., 58).
- Чимба́рка** — різновид верхнього одягу у міщан. *А міщанство, у них своя одежа, чимба́рка суконна* (Осн., 1862, 8, 33).
- Чиме́рка** — плечовий одяг із домотканого або купованого сукна, довжиною нижче колін, із відкладним стоячим або шалевим коміром, станок відрізний, комір, поли та кінці рукавів густо розшиті кольоровими вовняними нитками (Льв, Тр, Вол.).
- Чина́рка** — те саме, що *чемйорка* (Литвиновичі, Кролевецький р-н, Уздаця, Глухівський р-н, См; Лис. СПГ, 231).
- Чо́пів** — різновид сіряка (Волосате — п. Ліско — ПР; Он. СБГ, 2, 375).
- Чу́га, чуга́н** — суконний довгий одяг прямоспинного крою, з відклад-

- ним коміром, рукава зашиті, які можуть використовуватися замість торбинок; носили в накидку (*Голов. Од.*, 75, 76).
- Чугаїна** — 1) свита із домотканого сукна з відрізною спинкою, перед цільнокроєний (Томашпільський р-н, Вн); 2) сіряк із саморобного сукна (*Моск.*, 76); 3) чоловічий верхній одяг із домотканого або фабричного сукна до талії; комір відкладний з виложками ззаду, розширений на стегнах вставними клинцями, що утворюють складки, спинка суцільна; комір, виложки, поли, кишені, кінці рукавів густо вишиті кольоровими вовняними нитками (південно-західні р-ни Вн).
- Чугай** — 1) верхній одяг з рукавами (Поділ.; *Голов. Од.*, 141); 2) різновид *свитки* зі зборами на спині. *На чугайі в убогого стільки лат, як у місті хат* (Кам'янець-Подільський р-н, Хм; *Чуб.*, 3, 209); 3) свита, подібна до *сердака*, від якого відрізняється тим, що має комір (Бук.; *Прок.*, 46); свита із сивого, крашеного або некрашеного, сукна, завдовжки до колін (Новоселицький р-н, Чрв).
- Чуганіна** — жіночий одяг, подібний до *чуги* (Вінковецький р-н, Хм).
- Чужка** — жіночий верхній суконний одяг зі зборами на спині, оздоблений кольоровими вовняними нитками (Поділ.).
- Чуйка** — те саме, що *чугай* (Поділ.; *Голов. Од.*, 141); довгий суконний каптан. *Загубить чуйку і жупан* (Кот., 4, 117).
- Чумарка** — 1) верхній одяг для молодичі, виготовлений із фабричного синього сукна на хутрі або на підкладці (Крв); 2) суконний вовняний сірий довгий, до колін, односторонній одяг з талією; застібається на ґапліки; 3) верхній одяг, підбитий ватою, який підперізується поясом (Лубни, Пл).
- Чуя** — чоловічий накидний одяг (Льв, Зк).
- Шальон** — різновид верхнього одягу. *Привіз мені золоті дари, тонкий рубок, дорогий шальон по саму землю* (Чуб., 3, 404).
- Шаплик** — відлоги у свиті (*Лис. СПГ*, 234).
- Шарафан** — те саме, що *юпка*; верхній жіночий одяг, шитий до талії, з широкою оборкою (Хрк; *Ив.*, 790).
- Шведра** — кофта, виплетена з вовняних простих ниток (Топорівці, Новоселицький р-н, Чрв; *Прок.*, 54).
- Шинелька** — жіночий одяг із напіввовняної тканини, з довгими вузькими рукавами і пелериною, відрізняється від *шушуна* відсутністю складок.
- Шлафрбк** — 1) халат домашній, XVIII ст. (*Гор.*, 59); 2) плечовий жіночий одяг з широким коміром і вилогами, обшитий широкою тасьмою, оздоблений іноді в талії і коло кишень жовтим шиттям, вилоги і комір обшиті оксамитом, шовком, найчастіше зеленого кольору, або опушені хутром; зв'язувався одним вузлом спереду, носили міщанки (Плебанівка, Залав'є, Кровинка, Тереховлянський р-н, Тр).
- Шненцер** — куртка (Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв). *А мій любко до кучерів білий шненцер має* (Он. СБГ, 2, 387).
- Шнурівка** — керсет, станик жіночий для шнурування (безрукавка). *Взяла спідницю і шнурівку* (Кот., 1, 42).
- Шнурки** — тасьма, скручена з білої вовни, для обшиття лейбиків (Дрогобицький р-н, Льв).
- Шнуровиця** — керсет жіночий. *Продай, мамо, дві телиці, купи мені шнуровиці, з мене хлопці сміються* (Грін., 4, 507).
- Шошун** — те саме, що *халат*.
- Шапування** — візерункова нашивка гарусовими нитками на свитках (Новгород-Сіверський, Чрг).
- Шуба** — хутряний одяг, обшитий шкурками білки, лисиці, куниці, соболя, бобра, горностая, песця; покривався оксамитом, атласом,

об'яром, камкою, тафтою і сукном; застібався гудзиками. Румунські шуби були з відкладним хутровим коміром, що сягав грудей. Права пола находила на ліву, шуба застібалася спереду гудзиками або зав'язувалася довгими шнурками, які закінчувалися китицями. Число гудзиків від 8 до 16. По боках подолу робилося по одному прорізу для зручності при ходьбі, а часто й для того, щоб було видно прикраси чобіт. Турецькі шуби відрізнялися від руських лише широкими рукавами, які робилися інколи подвійними: одні були спеціально для рук, другі, дуже довгі, висіли ззаду і служили лише для прикраси. Польські шуби були досить просторі, мали замість відкладного вузький комір і застібалися лише при ший запону; рукави, не дуже широкі, мали хутрові вилоги (Сав., 314—315).

Шуба завійчата — хутро, зіbrane із зашийків лисиць (Ном., 43).

Шугай — 1) *опанча* жіноча, мантилья (Ном., 402); 2) різновид кофти, шитої без ліфа.

Шушбн, шушбн — різновид плечового жіночого одягу (Пл; Осн., 1862, 8, 24); різновид капота; звідси — в *адамашковому шушоні* (Кот., 4, 125). *с. 130*

Шушпн — різновид кафтана жіночого; те саме, що *халат* із синьої китайки зі зборами від коміра, що робиться відкладним.

Шушун — 1) плечовий жіночий одяг, переважно короткий; кофта, тілогрійка; 2) довгий, у вигляді сорочки, сарафан; 3) кофта, спереду з невеликою гесткою і пришитими до неї в зборку пілками, ззаду з короткою талією, до якої внизу пришивалася оборочка; до талії пришивався пояс, обшитий зверху яскравим зубчатим шнурочком, зав'язувався спереду; рукави внизу обшивалися тканиною, з якої був пошитий шушун; вона збиралася буфами і зверху закінчувалася зубчиками.

Шушунець — здріб. від *шушун*.

Шушун набойчатий — див. *шушун* (Хрк; Кв.-Осн., 2, 11).

Юпа — плечовий жіночий одяг, довгий, пошитий із темно-синього або голубого сукна, з червоним коміром і вилогами на рукавах (Бойк., ІФ, 3к).

Юпка — 1) короткий, до колін, верхній одяг із білого сукна, з вузьким стоячим коміром і клинами (*вусами*), ззаду в талії обшивався чорними нитками; застібався шкіряними гудзиками (Пл; Чуб., 7, 419). У 60-х роках минулого століття біле сукно замінили чорним, гудзики — гапליками, вуси — зборами, довжина з двох аршин скоротилася до півтора, комір, груди, кінці рукавів (*закавраши*) почали обшивати чорною тасьмою (Лубни, Пл); 2) жіночий одяг, що шився, як і керсетка, з різної тканини або домотканого сукна та обов'язково з рукавами (Пл); 3) керсет з рукавами (Хрк; Ив., 69); 4) верхній одяг із домотканого сукна темного кольору, спинка невідрізна, з кількома зустрічними складками від талії, які утворювали «хвалди», ззаду по талії іноді нашивали червоні трикутники («червоні очі»); поли, викоти, кінці рукавів обшивали кольоровою тасьмою (Крв); 5) суконний одяг з фалдами, усами (Ваш. Іс., 34).

Юпка баєва або з ковтунцями — жіночий верхній одяг, виготовлений із зеленої фланелі з китичками-ковтунцями з червоної вовни, з сірого сукна, поширений на південь від Лубен (Пл). В *самих баєвих червоних юпках*, що так, як мак, цвіте (Кв.-Осн., 2, 16).

Юпка (юпочка) з пелериною-блінцем — короткополий жіночий верхній одяг з відкладним коміром у вигляді пелерини (Чрг). В *червоній юпочці баєвій, в запасці гарній фланелевій в стьожках, в намисті і в ковтках* (Кот., 1, 48).

Яла́к — болг., *безрукавка, камізелька* на ваті (Шевченкове, Кілійський р-н, Од; *Моск.*, 30).

Япанча́ — те саме, що *опанча*.

Япончи́на — здріб. від *опанча*.

Яри́ч, яри́к — 1) верхній одяг грубий; 2) груба тканина (*Коч.*, 493).

Ярча́к — тулупчик короткий у чабанів, який одягають безпосередньо на тіло (*Грін.*, 4, 548).

ПОЯСИ

Пояси — необхідний компонент поясного й плечового одягу. Вони були плетені й ткані, однотонні й поліхромні, вузькі й широкі.

Для Полісся, Волині й північних районів Львівщини характерні пояси, виготовлені технікою плетіння.

Відповідно до призначення і способу ношення поясів орнамент на них розміщується по поздовжній осі та створюється прикриттям різнокольорових ниток не поробка, а основи.

За колоритом найбільш поширені червоні і зелені пояси. Червоні пояси з поздовжніми смугами, різноманітними щодо ширини і кольору, характерні для Київщини, Полтавщини, Поділля і Волині. У східних областях побутували також і білі пояси — «рушники», які ткали з ниток і на кінцях перетикали смужками з червоної та синьої заполочі. Загалом на півночі України носили плетені (кручені) пояси; на Поділлі — плетені; в Карпатах і на Буковині — ткані. Чоловічі пояси були переважно плетені і завжди червоного кольору.

Українці Карпат і Прикарпаття користуються шкіряними поясами різних розмірів. На особливу увагу заслуговують шкіряні карпатські пояси з тисненим орнаментом — череси. Вони широкі, застібаються шістьма — вісьма парами пряжок.

Щоденні ремінні пояси прикрашалися мосяжними гудзиками — «бобріками» — власного виготовлення. Святкові пояси оздоблювалися малими гудзиками («писаною» бляхою) і мали кишеньку на гроші. До пояса на мосяжних ланцюжках привішувалися кресало і протичка для люльки. Інколи широкі пояси з тисненої шкіри з чотирма пряжками прикрашали мосяжними ланцюжками («ретізі», «рекізі»). На Поліссі чоловіки носили невеликі реміні з пряжкою («паски»).

Ремінними поясами чи широкими різнокольоровими окравками підперізували сорочки в тих місцевостях, де їх носили поверх штанів.

У центральних областях України пояси, якими підперізували запаски, були червоні, широкі, різних рисунків («гречковим», «качалочками», «ключевим», «сливками»). Такі пояси називалися «окатими». Крім того носили вузькі дешеві пояси — крайки — одного або декількох кольорів.

Пояс відігравав значну роль й у весільному обряді. Так, під час весілля був звичай, згідно з яким молода (невістка), коли вона виявлялася дівчиною, перев'язувала старшому боярину червоний пояс через плече, а свати заставляли молоду, щоб вона спочатку перев'язала собі голову червоним поясом, а опісля бояр.

Акрávка, акра́йка — 1) пояс жіночий тканий (Юр'ївка, Чернігівський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 16); 2) кольоровий пояс, виплетений з вовни (Юр'ївка, Чернігівський р-н, Чрг, Днп; *Грін.*, 1, 165).

Ба́гарі — пояс шкіряний широкий.

Байо́р, байо́рка — тканий або плетений вовняний пояс (*Ник. СХТ*, 218).

- Баламбаси** — бахрома на кінцях крайок (Коломийський р-н, ІФ).
- Басаманка, басамонка, басамунка** — крайка (*Верх. Гов. лем., 390*).
- Басанунча** — крайка вузька (*Верх. Гов. лем., 390*).
- Баюр, баюрка** — пояс чоловічий тканий (Рахів, Зк).
- Байорок** — здріб. від *байор*.
- Бєнти** — тільки мн., поворожки для фартуха, яким підперізуються (Чрг).
- Бобрики** — мн., гудзики мосяжні власного виготовлення, якими оздоблювалися ремінні пояси.
- Бобтиці** — металеві плоскі гудзики, які використовуються для оздоблення шкіряних торб (Косівський р-н, ІФ).
- Бобтки** — китиці з червоної вовни до вовняного жіночого пояса. Див. *челени* (Зк).
- Бокур, бокурія** — пояс шкіряний; вузький пояс у гуцулів (Гуц.).
- Бочкур** — ремінь або шнурок для підпоясування штанів, те саме, що *очкур* (Пок.; *Коль., 35*).
- Боярка** — те саме, що *байор* (Ник. СХТ, 218).
- Букурель** — пояс ремінний жіночий, яким опоясували спідниці (Гуц.).
- Букурійка** — здріб. від *букурія*.
- Букурія** — ремінь вузький; шкіряний пояс для підв'язування поясного одягу у чоловіків (*Шух., 1, 120, 127, 132; Грін., 1, 109*).
- Вйкравка** — те саме, що *акравка*.
- Гайтан** — 1) пояс із гаманом, великим шилом, ножем та ін. у пастухів (Осн., 1862, 5; *Шух., 1, 37; Грін., 1, 266*); 2) шнурок (моністо) на гайтані.
- Гачка** — металева пряжка; те саме, що *чепрага*.
- Гачник** — пояс.
- Діндик, дзиндзйк, дзюндзя** — *дармовис* (Льв).
- Жйчка** — 1) крайка вузька; 2) мотузочки вовняні червоні від пояса (Чрг); 3) стрічка вовняна вузька червоного або зеленого кольору (Вл).
- Завпасати** — заперезати. *То я пасов сиві воли, то пасов, то пасов. Що ми дівки доганяли, що ся зле завпасов* (Дидьова, Турківський р-н, Льв).
- Зганки** — шкіряні пояси, виготовлені циганками, які побутували в низинних районах Закарпаття.
- Канонерки** — мн., гудзики мосяжні на узорній блясі широкого чоловічого ремінного пояса (*Шух., 1, 150*).
- Кєрпас, кєрпасік** — китиця (переважно на одязі) для прикрас (Гуц.; *Голов. Од., 18*).
- Кїтиці** — шнурок з пучками різнокольорових кульок з вовни на кінцях (Зк).
- Клямра** — пряжка металева на поясі.
- Колан** — бавовняний пояс (Молодія, Глибочький р-н, Чрв).
- Коланик** — вузький лляний або конопляний пояс (Ник. СХТ, 220).
- Крайка** — 1) пояс чоловічий, вузький або широкий, вовняний, кольоровий, переважно червоний (Шевченкове, Кілійський р-н, Од; *Моск., 44*); 2) пояс, узорно витканий із шерстяних ниток (Ярівка, Атаки, Хотинський р-н, Чрв; *Прок., 9, 55*); 3) різновид пояса (Пл, Кв); 4) тканий жіночий пояс; 5) нашійна прикраса з бісеру, те саме, що *шляпка* (Лем.); 6) шнурочки різнокольорові для обшиття спідниць заміжніх жінок (Лем.); 7) пояс з обрізу сукна або з іншої тканини (*Бєс. МС, 307; Чуб., 7, 417; Голов. Од., 50*). *Ой чи ти, чи не ти, крайку загубила? А я йшов, та й знайшов, мене мати била.* 8) вовняний пояс (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв); 9) солом'яна стрічка, з якої плетуть капелюхи (Бітля, Турківський р-н, Білич, Кобло-Старе, Старосамбірський р-н, Льв; *Ол. СБГ, 1, 384*).

- Кра́йча** — те саме, що *крайка* (Жукотин, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 384).
- Кра́йчина** — те саме, що *крайка* (Велика Лінина, Старосамбірський р-н, Льв). *Ой який ти парубочок, така я дівчина, в тебе ремінь червоненький, а в мене кра́йчина* (Он. СБГ, 1, 384).
- Кра́сіло** — фарба червона. *Та й купиш білила, ще й чорного чорнила, червоного кра́сила: дідам борода білити, хлопцям пояси красити, дівчатам запаски чорнити* (Ив., 81; Грін., 2, 300).
- Ку́тас** — шнур з китицями.
- Ку́шак** — 1) пояс ремінний широкий (Квітки, Корсунь-Шевченківський р-н, Чрк; Лис. СПГ, 14); 2) пояс чоловічий (Рахів, Зк).
- Окра́вка, о́крайка** — 1) пояс чоловічий або жіночий, тканий з вовни, жінки підперізували ним крайки (Льв, Чрг, Чрк). *Картату плахту червоною о́крайкою підперезали* (Чуб., 3, 395); 2) пояс вовняний, яким підпоясували *фоту* — опинку (Пок.; Коль., 37); 3) крайка ткани вовняна поліхромна для закріплення запасок (Луги, Рахівський р-н, Зк; Палам., 29); 4) пояс тканий вовняний чоловічий (Макиївці, Великий Кучурів, Сторожинецький р-н, Чрв); 5) широкий домотканий пояс різних кольорів з шерсті (Мусіївка, Ружинський р-н, Жт; Мельн., 92).
- Окривка** — те саме, що *байор* (Ник. СХТ, 218).
- Опері́зка** — пояс, ремінь (Ямельниця, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 21).
- Очкúр, очкúрка, очкúрня** — ремінь або шнурок для підперізування штанів (Чуб., 7, 46; Шух., 5, 124, 276). На Поділлі ремінний очкур використовували для ловлення відьми, але такого очкура треба було носити сім років.
- Па́нтличка** — стрічка. *Стискай собі брушок згадывнов па́нтличков* (Верх. Зн., 214).
- Па́пруга** — ремінний пояс (Кіпті, Козелецький р-н, Чрг; Заруддя, Терівське, Іванківський р-н, Кв; Чуб., 7, 418; Лис. СПГ, 49; Грін., 3, 340).
- Па́пру́жка** — вовняний пояс червоного кольору (Жт).
- Па́ртичка** — 1) стрічка (Тарнава Вижна, Турківський р-н, Льв); 2) узор, вишиваний узор (Он. СБГ, 2, 42).
- Па́с** — 1) пояс, плетений з бісеру. Плели на волосяній основі двома техніками: прямим нанизуванням намисто на 25—30 паралельних волосяних ниток і «сплітанкою», для якої набивали в дощечку голки. До кожної голки прив'язували «волос», на який нанизували намисто. Після кожної нанизуваної намистинки нитки перепліталися (спліталися), утворюючи своєрідну узорну плетінку; 2) пояс бойків. *А чия то дівчинонька в тім черво́нім па́сі? Як я її поцілюю, то кождому за́сі* (Колом., 176).
- Па́сіна, па́сіне** — 1) вовняний жіночий пояс (Багнувате, Бітля, Турківський р-н, Либохора, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 42); 2) пояс дешевий (Зк); 3) пояс тканий вовняний, яким припоясували упліти і спідниці (Волосянка, Сколівський р-н, Льв; Ужок, Велико-Березнянський р-н, Зк).
- Па́со́к** — пояс (Вівсяники, Вільшанський р-н, Крв; Моск., 56).
- Пе́різка, пе́ре́зь** — пояс вовняний плетений, яким чоловіки підперізували сорочку. *Встав, оперезався — зовсім зібрався*.
- Підпе́різка** — різновид жіночого пояса (Білики, Гомтяги, Пл; Вац. Іс., 35).
- Пле́тінка** — 1) пояс, плетений на пальцях (Бітля, Турківський р-н, Льв); 2) нашійна жіноча прикраса з бісеру.
- Покро́мка** — вузький пояс (Уди, Золочівський р-н, Хрк).
- Попру́га, попруга́р** — 1) пояс ремінний для підпоясування поясного одягу у чоловіків (Бистричі, Березнівський р-н, Рв; Варівськ, За-

- руддя, Теретівське, Іванківський р-н, Кв); 2) пояс узорнотканий, крайка (Прикарпаття; *Шух.*, 1, 132, 123; *Коль.*, 1, 46).
- Попру́жка** — кольоровий жіночий пояс з червоними китицями, за який закладають коси разом з «оплетинами» й стрічкою (Волосате — п. Ліско — ПР; *Он. СБГ*, 2, 115).
- Попру́жка** — змен. від *попруга*; 1) вузенький різнокольоровий вовняний поясок для підперізування *опинок* (Гуц.); 2) пояс шкіряний (*Бес. МХ*, 310); 3) те саме, що *окрайка, крайка* (Гвіздець, Городенківський р-н, Коломия, ІФ; *Коль.*, 46); 4) пояс, виплетений з вовни, кольоровий (Теретівське, Заруддя, Іванківський р-н, Кв; Ушомир, Васьковичі, Коростенський р-н, Жт; Стольне, Менський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 105); 5) пояс, зсучений із ниток, з китицями (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 83).
- Пояс** — 1) жіночий пояс (Ісаїв, Турківський р-н, Коростів, Ямельниця, Сколівський р-н, Льв); 2) ремінь (Ямельниця, Сколівський р-н, Льв); див. також *поясина* (*Он. СБГ*, 2, 130).
- Пояс бра́ний** — пояс в'язаний, червоний, закінчений китичкою (Гордець, Володимирецький р-н, Рв).
- Пояси́на** — пояс вовняний тканий, яким жінки припоясували спідниці (Гнила, Турківський р-н, Льв). *На козаку бідному нетязі три сиром'язі опанчина рогозова, пояси́на хмелевая* (Грін., 3, 398); *Парубочок, як дубочок, дівчина тоненька, на сім сажень пояси́на, та ще й коротенька* (Колом., 177).
- Пояси́на** — 1) кольоровий шерстяний жіночий пояс, *крайка* (Либохора, Сколівський р-н, Льв); 2) поясок (Хащів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 130).
- Пояс калама́йковий** — пояс із вовняної тканини *каламайки*, іноді в різні квіти, оздоблений шовковою срібною і золотою ниткою, з торочками на кінцях (*Коль.*, 104).
- Пояс на за́щипці** — пояс простий (Рахів, Зк).
- Поясо́к** — ремінь, пояс (Багнувате, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 130).
- Пояс окати́й** — тканий жіночий пояс, оздоблений поперечними або поздовжніми барвистими смугами та орнаментом, зокрема ромбоподібним. Окатий пояс був червоного кольору, широкий, ним у центральних областях підперізували запаски у талії (Пл).
- Пояс цифро́ваний** — пояс оздоблений, декоративний (угор. січовад — прикраси).
- Пояс черче́тий** — пояс широкий тканий (Гвіздець, Городенківський р-н, ІФ; *Коль.*, 46).
- Прежкі́** — пряжка для застібування чоловічих поясів і жіночих букорійок, ремнів на торбах і порохівницях. Пряжки були різних форм: прямокутні, овальні, квадратні, круглі з нарізуванням чи з дрібним орнаментом.
- Припо́н** — довгий тонкий ремінь, оздоблений іноді різнокольоровою бляхою і розламаними мідними персями, які парубки забирали у дівчат (Пл; *Чуб.*, 7, 416).
- Ремене́ць** — 1) ременец (Жукотин, Турківський р-н, Льв); 2) ремінчик на постолах, яким обмотують литки (Хащів, Турківський р-н, Коростів, Сколівський р-н, Льв). *Ліпше своє лико, як чужий ременец* (*Он. СБГ*, 2, 171).
- Ремені́на** — ремінь, шкіряний пояс (Велика Волосянка, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 171).
- Ремені́як** — пояс чоловічий ремінний, оздоблений мосяжними цвяшками, витискуванням. При поясі перетягнений вгорі ремінний шнурок, на якому звисає «циганок» — складаний ніж у дерев'яному футлярі (Вл).

Ременя́тко — пестл. від *ременяк*.

Ремінні́к — різновид широкого шкіряного пояса з куска грубої шкіри, зшитой вдвое так, що в середину ховають гроші. Те саме, що *черес*, лише ширший (Ходовичі, Стрийський р-н, Льв; *Чуб.*, 7, 418; *Грін.*, 4, 12). *Гей гудзики, ре менники на моім Іванку. Тоді мило позирати, коли йде в танку.*

Ремінча, ремінче — широкий чоловічий пояс для припоясування штанив (Льв).

Ремінь, ра́мінник, ра́міль — пояс шкіряний широкий, *черес* (Льв; *Верх. Зн.*, 58; *Грін.*, 4, 15). *Іде гуцул за волами в широ́кім ре мені, несе, несе даруночок гуцуло́чці в жмені* (Колом., 144, 145).

Ремінь **весільний** — пояс шкіряний чоловічий на три металеві пряжки (Гнила, Турківський р-н, Льв).

Ретізь, ретязь — різновид пояса, виготовленого з металу; складається з п'яти і більше металевих ланцюжків, приєднаних до двох великих пряжок із гравірованим візерунком. Цю прикрасу носили чоловіки поверх шкіряного пояса (*Шух.*, 1, 273, 280, 281).

Римінча — ремінь, шкіряний пояс (Гвіздець, Городенківський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 2, 174).

Рімінча — ремінь, шкіряний пояс (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 174).

Рушні́к — пояс білий, витканий з ниток, з червоними і синіми смужками на кінцях (*Чуб.*, 7, 417).

Сія́лянка — 1) пояс широкий, в'язаний з червоної вовни (Боржавська долина, Зк); 2) те саме, що *крайка* (Керецьки, Свалявський р-н, Зк); 3) те саме, що *байор* (*Ник. СХТ*, 221).

Скрі́нник — ремінець вузький, оздоблений гудзиками, кінець якого звисає вниз (Лем.).

Спря́жка — пряжка (Васьковичі, Коростенський р-н, Кремне, Лугинський р-н, Словечне, Овруцький р-н, Жт; *Лис. СІГ*, 202).

Тка́ниця — 1) ткани з червоної заполочі *крайка* (Волосянка, Турківський р-н, Льв; Зк); 2) те саме, що *байор* (*Ник. СХТ*, 222).

Фромбі́я — пояс, плетений з ниток, для підпоясування верхнього одягу (Гнила, Турківський р-н, Льв).

Цингако́ра — пояс (Вол.). *А на йому цингакора, у цингакор сім шеляжків* (*Чуб.*, 3, 455; *Грін.*, 4, 430).

Цинга́тура — пояс (з лат. *cinetura* — пояс); те саме, що *чиндо́кора*.

Ці́точки — гудзики дрібні мосяжні домашнього виробу, вибиті на чоловічому поясі (Гуц.; *Шух.*, 1, 149).

Цне́ник — зубок від пряжки (Льв).

Челє́ни — китиці з червоної вовни до вовняного жіночого пояса (Боржавська долина, Зк).

Че́мбор — червона стрічка для підперізування (Льв).

Чепра́га, чепру́га — пряжка мідна до ремінця.

Че́рес — пояс шкіряний широкий, який носили чоловіки; виготовлявся з двох широких ремінів, складених і зшитих внизу по краях. У ньому носили гроші (Пок., Поділ., Наддністрянщина). *Тепер Іван уже легінь, стрункий і міцний, як смерічка, мастив кучері маслом, носив широкий черес і пишну кресаню* (Коц., 2, 279).

Че́рес на защі́пці — простий (без оздоблення) пояс (Рахів, Зк).

Че́рес цифро́ваний — пояс оздоблений (Рахів, Зк).

Чимбі́р — *крайка* (*Верх. Зн.*, 80).

Чиндо́кора — 1) пояс. *А на йому шуба люба, а на шубі чиндо́кора, на чиндо́корі по́сочок* (*Чуб.*, 3, 457; *Грін.*, 4, 462); 2) пояс широкий, тканий у поздовжні смуги на червоному тлі (фіолетові, зелені); бували й однотонні: червоні, малинові або зелені (Рудня-Карпилівська, Сарненський р-н, Рв).

ЗАЧІСКИ

Мініатюри старовинних рукописів засвідчують, що слов'янські дівчата носили розпущене волосся. Ця традиція тривалий час зберігалася і в побуті українських дівчат; пережитком цього можна вважати те, що на Поділлі на знак жалоби жінки носили розпущене волосся.

Для дівчат характерні здебільшого зачіски в одну або дві коси. Зачіска в дрібненько плетені кіски («дрібниці») була поширена серед дівчат Поділля, Київщини та Полтавщини. Подільські дівчата заплітали волосся в багато попліток («дрібниці») і закладали на голову вінок. Волиннянки — у чотири поплітки («батіжок»). На Слобожанщині робили начоси на висках («косиці», «косички»). На Житомирщині дівчата заплітали волосся у дві коси, кожна з яких плелася в чотири, шість, навіть вісім попліток.

У свята носили розпущене волосся, прикрашене живими або штучними квітами і стрічками. У деяких місцевостях Прикарпаття (Дидьова, Локоть, Лавочне) був поширений старовинний звичай подовжувати волосся штучними косами з червоної бавовняної волічки.

На Гуцульщині дівчата заплітали в косу нитку («шварку»), на яку нанизували мосяжні гудзики. З метою прикріплення коси її обплітали червоною вовняною ниткою («попліткою»). Для збереження зачіски («упліт») дівчата прив'язували кінці кіс на тім'ї червоною стяжкою. Всю зачіску закосичували живими квітами. Щоб волосся над чолом добре трималося, його іноді намазували медом (с. Розтоки на Івано-Франківщині).

Лемкині сплітали волосся в одну косу, яку опускали на плечі. Кінець коси зав'язували червоною шовковою стяжкою. На Закарпатті дівчата також сплітали волосся у коси («плетіни»), а вже на Прикарпатті заплітали в дві коси, при цьому голову пов'язували різнобарвною вовняною опояскою і на потилиці звисали жмути червоної вовни («бовтиці»). Покутянки ж робили проділ на тім'ї і заплітали над вухами дві коси («критки»), які укладалися довкруг голови вінком.

Зачіски заміжніх жінок помітно відрізнялися від дівочих. Заміжні жінки заплітали волосся в коси, розділивши навпіл, зав'язували в жгут, звивали в плоский клубок, який на потилиці притримували очіпком. Така зачіска була характерна для лемкинь. Натомість бойкині заплітали волосся в дві коси, котрі продовжували «уплітати» з червоної вовни. У спущене на плечі волосся вкладали очіпок, зроблений з кольорової хустки, тісно зав'язаної на дерев'яний обруч.

У гуцулів жінки майже так само заплітали косу, як і дівчата. Найпоширенішою зачіскою заміжньої українки було скручування незаплетеного волосся у великий кок ззаду. Поширенням серед українських жінок було намотування незаплетеного волосся на кибалку. Зате в північно-західній частині Волині, а також в деяких місцевостях Галичини спостерігалася підрізування волосся до рівня вушного отвору. Підрізування і збирання волосся в кок взагалі було досить поширеним звичаєм у східних слов'ян.

Найдавніші відомості про зачіски чоловіків зустрічаємо у творах арабських письменників VIII—X ст. Вони описують похоронні звичаї, вказуючи, що деякі з чоловіків стригли собі волосся на голові або фарбували бороду. Інші арабські мандрівники відзначають, що всі голили бороду або сплітали її на зразок кінської гриви і фарбували жовтою фарбою. У Давній Русі чоловіки носили довге волосся на потилиці, рівно відрізане, а над чолом коротке. Часто волосся заплітали в косу. У XVII ст. чоловіки вже стриглися в кружок («під макітру»). Така чоловіча зачіска збереглася в Україні до першого десятиріччя XX ст. (Поділля). Була поширена і зачіска «під ворота», коли волосся обрізалось докруг голови, а на потилиці залишалося дещо довшим. Так підстригалися й гуцули, які на початку XX ст. носили довге розпущене волосся. Його іноді намазували маслом і розділяли проділом. Буковинські ж гуцули мали довге волосся, бороду й вуса. Проділ робився збоку.

Батіжók — спосіб заплітання коси учетверо, тобто в чотири пасма волосся замість 2-х або 3-х. *Не плети косу утров, а плети косоньку в батіжки* (Вол.).

Бóвтиці — 1) волосся штучне з червоної волічки, сплетене, а між уплетами вишивані блискучі гудзики («пуговички»). Таке волосся сплітали й у дві коси, які обвивали кругом голови; під бовтицями кріпили дівчата кольорові нитки бавовни, які обкручували кругом голови і ззаду зав'язували; додавали ще волічок і випускали їх на плечі, як у інших селах стрічки (місцевості в долині Черемоша); 2) *мушельки* дрібні.

Бўклі — пасма волосся, завиті кільцями.

Булёга — людина з голеною головою, на якій спереду залишився лише оселедець (Осн., 1861, 10, 33, 34; *Грін.*, 1, 109).

Бóлоси — волосся (Бойк.).

Бóлосом світити — бути без головного убору, зняти із заміжньої жінки головний убір. Заміжнім жінкам не можна було ходити з відкритою головою. *Іди заміж — добре буде, що жінкою, то не дівкою, не світиш голівкою* (Мартинівка, Канівський р-н, Кв.).

Бóркоч — сплетене в косу волосся (Льв.).

Вплётени — різнокольорові волічкові пасма, які вплітаються у волосся (Льв.).

Гарасівка — стрічка червона для підв'язування кіс (*Коль.*, 38).

Гіра, гіря — 1) низько острижена голова, XVIII ст. (*Ваш. Іс.*, 18—19); 2) волосся довге розпатлане (Бойк.).

Гірявий — низько обстрижений. *У його стільки землі, як у гиряво-го чуприни* (Лебедин, Пл; *Грін.*, 1, 284).

Гóмбці — волосся, закручене по боках біля вух (Льв.).

Гóмок — те саме, що *гомбці*.

Гўгля — жіноча зачіска (Пл; *Ваш. Іс.*, 28).

Гўнджер — кучері (Льв.).

Гўньцоти — зачесане і закручене на скронях волосся (Льв.).

Гўплітка — стрічка до волосся (Льв.).

Джерегелі — коса на голові, складена вінком. *Тут заплітали джерегелі* (Кот., 3, 132).

Дóбі — прип'яте волосся, що звисає по боках з-під очіпка (Тр, Льв.).

Дрібніці, дробніці — дрібно заплетені коси. *Розчесала русу косу, заплела в дрібниці* (Вл). *Ой чеши, мамко, дрібниці до самої спідниці* (*Шух.*, 3, 33). *Та чеши, чеши, молода дівчинонько, та заплети дрібниці, що й піду то й у гусари, а ти у черниці*.

Дрібушки, дрібнушки — 1) тоненькі, дрібно заплетені кіски (*Голов. Од.*, 60). *Поплела коси у самі маленькі дрібушки і вінком на го-*

лову поклала. Не плети кісоньки утрое, заплети кісоньку в дрібушки (Грін., 1, 444); 2) плетення коси біля самої голови в три пасма із збільшенням кількості пасом від 6 до 24 (Лубенщина, ПЛ; Кв.-Осн., 2, 17). Заплели б у дрібушки, посадили б у дружки.

Дрімні, дрімніці — дрібно заплетені коси (Бойк.).

Дробушаки — дрібно заплетене волосся. Дробушаки на головах (Кот., 3, 112).

Дробушки, дробушака — дрібно заплетені коси. Ой заплети, подружко, у дробушки, Бо вже мені не ходити з вами в дружки (Хрс).

Дуля — коса, закручена вузлом на потилиці (Народичі, Народницький р-н, Жт; Лис. СПГ, 70).

Задірашка — жіноча гладка зачіска з вузлом на потилиці під гребінь.

Закірааний — заплітаний, скуйовджений (Од; Мельн., 80).

Залички — чоловіча зачіска: волосся підстрижене біля вух (Льв).

Заплітка — стрічка до кіс (Вишків, Долинський р-н, ІФ; Он. СБГ, 1, 281).

Запліткі — 1) коси, переплетені червоною або зеленою стрічкою, м'якими гудзиками (бобриками) або мушлями; кінці вовняних ниток, до яких прикріплюються вовняні «мітки» (мотки зеленого або червоного кольорів), що спадають на плечі; 2) червоні або зелені вовняні кіски, які вплітали в коси; їх носили лише заміжні жінки (Льута, Великоберезнянський р-н, Зк).

Зачіска «в зв'язки» — зачіска дівоча: волосся розділяють надвое, опісля над лобом уперек проділка проводять другий проділ і відділяють спереду два пучки волосся для начосу, задні пучки волосся чешуть вгору і на середині голови зв'язують разом одним «кісником», після чого волосся знову розділяють навпіл і плетуть дві коси, в кінці яких вплітають довгі кісники; після того розчісують начоси, які, загинаючись на скронях, заходять за вуха, де їх підкладають під коси (Чуб., 7, 422).

Зачіска «в колокілки» — волосся розділяли, зв'язували і закладали, як і в зачісці «в зв'язки». Вся різниця полягала в плетенні кіс, а також в поділі начосу: щоб заплести в «колокілки», пучок волосся, призначений для коси, розділяли на три нерівні частини — дві однакові, а третя дуже тоненька, якою обвивали дві перші частини по черзі, так, що коса, сплетена таким чином, мала посередині з обох боків заглиблення (Чуб., 7, 422—423).

Зачіска «в кружок» — чоловіча молодіжна стрижка, в якій волосся підрізували навскіс: чим ближче до потилиці, тим воно поступово подовжувалося; така зачіска була у молодого на весіллі (ПЛ; Чуб., 7, 412).

Зачіска «в скібки» — зачіска чоловіків літнього віку, в якій волосся підрізували майже горизонтально над бровами, а на скронях і потилиці пускали довгими (ПЛ; Чуб., 7, 412).

Зачіска «під ворота» — чоловіча зачіска: волосся стрижене довкола голови рівно, лише по боках дещо довше.

Зачіска «під макітру», «під мисочку» — 1) чоловіча зачіска, в якій волосся відрізане рівно довкола голови за формою накладеної на голову макітри (Рв); 2) спосіб підстригання під прямим кутом до поверхні голови (Васьковичі, Коростенський р-н, Ласки, Народницький р-н, Жт; Лис. СПГ, 120); 3) чоловіча зачіска, в якій волосся залишається довгим (Висоцьк, Дубровицький р-н, Дубровиця, Рв).

Зачіска «у простяж» — спосіб заплітання волосся: одна коса товща і дві менші кіски плетуть біля вуха в 3 пасма і складають або хрестиком або довкола голови вгору — «у простяж» (Лубни, ПЛ).

Качурь — локон (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 350).

Квічатися — прикрашати голову квітами. Іде недалеко, рве барвінок,

квічається і співає: Квічалася, прибиралася. Що день божий сподівалася. Як я була молодю, І гадки не мала. По садочку похажала квічалась, пишалась.

Кйбалка — жіноча коса, закручена на голові за допомогою лляної стрічки (Васьковичі, Коростенський р-н, Жт; Лис. СПГ).

Кйткі — коси, укладені над вухами (Голов. Од., 72).

Кйць — скручене у вузол волосся у жінок (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 350).

Кіска — приплітка до коси із сукна.

Кієникі — вплетені в коси стрічки. *Якби пустили на музики, то я б кієники заплела.*

Ковтуні — жмути збитого волосся. *А голова вся в ковтунах* (Кот., 3, 92).

Контя — інш., волосся, вкладене по-жіночому, а не по-дівочому.

Косейка — коса (Стефкова — п. Ліско — ПР; Он. СБГ, 1, 381).

Кублик — закручена на голові жіноча коса (Васьковичі, Коростенський р-н, Жт; Лис. СПГ, 109).

Мұхи — пристрижене волосся біля вух у жінок.

Оплети — те саме, що *уплети* (Либохора, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 319).

Оплітка — те саме, що *уплетини*. З опліток роблять грубі довгі коси, в них уплетені також коси з волосся (Шандровець, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 22).

Парўга — гривкою підрізане волосся на чолі у жінок (Вл).

Паруни — кручене волосся у дівчат (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ). *Коровки не подюю, бо сі хвоста бою, а у діжі не замішу, бо паруни строю* (Он. СБГ, 2, 42).

Парўти — старанно причесана гривка на чолі у дівчат (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; Он. СБГ, 2, 42).

Пасматий — неакуратно причесаний, розпатланий (Ніжиловичі, Мака-рівський р-н, Кв; Лис. СПГ, 153).

Пиріжки — тоненькі кіски, сплетені з жмутиків короткого волосся по боках голови, кінці яких входять до великих кіс (Тр; Городок, Льв).

Пиріжники — маленькі, дрібно сплетені кіски, які дівчата укладали над вухами (Печеніжин, Коломийський р-н, ІФ).

Пільпұхи — розкуйовджене волосся (Хрс).

Плетёна — заплетена дівчина (Нагуевичі, Дрогобицький р-н, Льв). *Дівка не плетёна, хата не метёна* (Он. СБГ, 2, 81).

Плётене — червона, зелена або червона і темно-синя вовна, закінчена *кұтасами*, яку носять в косі (Волосате, Лем.).

Плетіна, плетінка, плетўнка — коса (Дзен. ЛА, 2, 43).

Плетіня — 1) нитки вовняні червоного кольору, які вплітаються в волосся (Стеблів, Верховинський р-н, ІФ; Рахів, Зк); 2) стрічка червона, яка підтримує коси (Коль., 39).

Поплітка — вузька стрічечка для волосся. *Добра поплітка, коли крайки немає* (Нагуевичі, Дрогобицький р-н, Льв). *Я му дала на поплітку, а він купив крайку* (ІФ; Дрогобицький р-н, Льв).

Прив'язка — червона стрічка, якою дівчата прив'язували кінці кіс спереду і зав'язували їх на потилиці (Шух., 1, 160).

Приплітка — шнурок, уплетений в косу (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 142).

Проділь — проділ (Писарівка, Кодимський р-н, Од; Мельн., 91).

Пұп — закручена вузлом на голові жіноча коса (Ласки, Народицький р-н, Жт; Лис. СПГ, 180).

Розплітка — кісник, стрічка, яка вплітається в косу (Чрг).

Смұжки — гривка на чолі, спереду піднята, — «стрига» (Миколаїв, Льв).

- Стрижина** — стрічка, вплетена в коси (Хащів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 255).
- Стоньчка** — стрічка (Волосате — п. Ліско — ПР; Жупани, Орів, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 255).
- Стрійки** — тільки мн., спущені на чоло пасма підстриженого волосся (Мельн., 94).
- Стяжечка** — стрічка (Коростів, Сколівський р-н, Льв). *Де ж стяжечки він діває?* (Он. СБГ, 2, 263).
- Сўкно** — стрічка, яку вплітають у коси (Жукотин, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 265).
- Сўкня** — боки, краї очіпка (Бітля, Ісаїв, Хащів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 265).
- Сунізки** — зачіска дівоча, в якій коси обкручуються довкола голови, а спереду на скронях роблять кучері, які для штивності й блиску натирають живицею з вишні (Яблунів, Гусятинський р-н, Тр).
- Тасьомки** — візерункові крамні стрічки для зачіски (Тр, Вл).
- Уплета**, **уплітка** — китиця кольорових ниток, яку жінки вплітали в коси (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; Велика Волосянка, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 319).
- Уплётини** — коси з вовни (Он. СБГ, 2, 319).
- Ўпліт**, **ўплітка** — 1) жіноча зачіска, причесане й заплетене волосся (Шух., 1, 135, 245); 2) волосся штучне, вплетене в коси (Осн., 1861, 11, 27); 3) гарусна стрічка в косах (Голов. Од., 72).
- Уплітати** — заплітати.
- Фіст** — коса (Зк; Дзен. ЛА, 1, 43).
- Франдзбля** — волосся у жінок, що спадає з-під очіпка на плечі (Городок, Льв).
- Цўдики** — чоловіча зачіска: волосся з боків біля вух рівно відрізане (Миколаїв, Льв).
- Чівка** — 1) жмут волосся спереду голови (Верх. Зн., 80). *А чорнії мої очі, чівонька гладенька* (Шух., 1, 198; Грін., 4, 465). *Ой може знати та й пізнати богачеву дівку, намастила понад чоло кисилицею чівку* (Кол., 4, 301); 2) чуб, чуприна; гривка волосся (Хащів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 371).
- Чіпка** — чуприна (Бойк.).
- Чўпер** — жмут волосся спереду. *Чўпер носив собі коротенький, жінку за чўпер й до землі та й добре набив* (Кринос, Галицький р-н, ІФ).
- Чўпри** — волосся (ІФ).

ЖІНОЧІ ГОЛОВНІ УБОРИ

Характерна особливість дівочих уборів полягала у тому, що верх голови (маківка) завжди лишався відкритим. Тому вбрання мало вінкоподібну форму.

Буковинські гуцули носили вінки із стеклярусу і стрічок, штучних квітів і павиних пер («карабулі»). На весіллі одягали убір, зроблений з гальонів, герданів та стяжок, його накриття внизу над чолом було оздоблене круглими металевими бляшками, збоку квітами, а зверху прикріплюлася китиця з трави («ковелю»). Святковим дівочим убором була «капелюшина», головка якої шилася із житньої соломи.

Великою різноманітністю форм і оздоблень відзначалися весільні головні убори дівчат.

Були розповсюджені також плетені з червоної волічки уплітки, гердани, трісульки, які сплітали у своєрідний шоломок. У центральних областях України дівчата носили «набрівник» із шовкової тканини, кінці якого зав'язували над чолом. Волосся на тім'ї залишалося відкритим.

У свята дівчата прикрашали коси квітами або дрібними перами, які вмочували в розтоплений віск і наклеювали позліткою («шумихою»). Поверх них накладали різнокольорові шовкові стяжки, кінці яких опускали на плечі.

На Східному Поділлі побутував обруч (кибалка), вирізаний із товстого паперу. Над самим чолом на кибалку накладали вузеньку стрічку із золотої парчі, а потім клали стрічки одна вище іншої так, щоб було видно пружок. Кибалку і косу прикрашали квітами із різнокольорових вузеньких стрічок.

Перші відомості про головні убори заміжніх жінок зустрічаємо вже в давньоруському пам'ятнику XI ст. Ізборнику Святослава, в якому згадується жіноча намітка. Знатні українські «пані», змальовані у праці А. Ригельмана, носили також характерну для головних уборів слов'ян намітку або замість неї парчевий очіпок-«кораблик», що зберігся до початку XX ст. в центральних областях України.

Невід'ємною частиною головного убору заміжніх жінок були очіпки. Підкладки під очіпки мали різні назви: кибалка, гибалка, хомевка, обруч, кичка. Цей цікавий у генетичному плані головний убір заміжніх жінок походить, певно, від перев'язки, якою підбирали волосся довкруги голови. Кибалку виготовляли із конопляного шнурка або скрученого шматка полотна чи іншого матеріалу. Її накладали на голову і закручували волосся, а потім це робили з очіпком, який пов'язувався хусткою.

Очіпки виготовляли з білої або кольорової ажурно в'язаної сітки, а збоку обшивали білим полотном (Західне Поділля) або червоним сукном (Прикарпаття). На потилиці очіпок стягувався шнурком. На Прикарпатті (Сколівський район) побутували очіпки у вигляді ажурно плетеної шапочки. Такий очіпок жінка одягала на весіллі і носила, доки не ставала матір'ю. Поверх очіпка пов'язували хустку.

На півдні України носили очіпки-каптури з круглим дном, що виготовлялися в Одесі. Поширеними головними уборами були «кораблики».

На Волині побутовали сітчасті очіпки, які носили з переміткою. Каптурки за часом походження були значно пізніші. Їх виготовляли з кольорового ситцю або шовку з декоративним зубчастим виступом. Варто відзначити, що очіпок, який одягала молода на весіллі, мав бути символом щастя в новій сім'ї.

В Україні, як і в інших слов'ян, поширені були полотняні головні убори, про давність побутування яких дізнаємося із літописних пам'яток XI ст., спогадів середньовічних арабських письменників тощо. На основі цих пам'яток можна твердити, що матеріалом для виготовлення уборів у слов'янських жінок був шмат полотна, витканого з найтоншої пряжі, т. зв. убрус. Ця назва збереглася в Україні й досі. Він мав безліч назв: плат (Волинь, Західне Поділля), завивало (Полісся), серпанок (Південне Полісся), перемітка, намітка, рантух (Львівщина, Івано-Франківщина, Буковина), примітка (Івано-Франківщина), завійка (Прикарпаття), намітка (Подніпров'я), ручник (Буковина), рубок (Лемківщина). Незважаючи на локальні назви та відмінності у способі ношення, це завжди був довгий шмат полотна (три метри), вужчі краї якого прикрашалися тканим переборним орнаментом, що мав назву «переміткові забори». В Україні цей убір носили по-різному. Намітку пов'язували на зразок низького циліндра, інколи високого зрізаного конуса. Кінці намітки скріплювали на потилиці й опускали на плечі, інколи майже до самої землі (Північна Волинь), або спереду вище колін. Намітку зав'язували півколом над чолом (Покуття), плоско (Полісся); на Наддністрянщині за старовинним звичаєм все полотнище перемітки обвивали щільно навколо голови й шиї і лише кінці звисали на плечах або ж один кінець лишався на плечах, інший — на грудях.

На Буковині жінки укладали перемітку-ручник так, що її довге полотнище вільно спало на плечі. Все поле буковинських переміток було заповнене вузькими і дрібнозоринними смужками («баточками») або дрібними мотивами в розкидку, а на кінцях розташовувався комплекс поперечних узорних смуг. На Буковині не лише заміжні жінки, але й дівчата обкручували голову полотнищем «завійкою».

Молодиці й літні жінки-гуцулки покривали голову білим очіпком, накладаючи на нього вузький, але довгий завій-перемітку з домотканого полотна («рантух»). У деяких місцевостях Івано-Франківщини (Шешори Косівського р-ну) перемітку над чолом морщили. У Яворові на Гуцульщині поверх білої перемітки одягали ще червону квітчасту хустку.

Головним убором жінок Прикарпаття була завійка — шмат найтоншого полотна квадратної форми з узорнотканими кінцями по двох паралельних сторонах — «півка», «завійка». Завійку складали по діагоналі й зав'язували як хустку. На Львівщині (Яворів, Городок) і на Івано-Франківщині (Городенка) побутовали узорноткані або вишивані «бавниці» («бавниці») — рудимент перемітки. Вони оздоблювалися бавницевим узором, що поєднував у собі кілька способів вишивання: косячкою, зубцями, прутиком, стебнівкою та іншими. У колориті узорів переважав червоний колір. У піст або траурні дні жінки носили бавницю з узором чорного, синього й фіолетового кольорів.

У південних районах Київщини та Чернігівщини намітка мала форму хустки з тканию червоною смужкою на краях. Незважаючи на різний спосіб ношення намітки, традиційно біле її полотнище збереглося скрізь по Україні.

Перехідною формою головного убору від переміток до фабричних хусток були домоткані із тонкої вовняної пряжі на лляній або бавовняній основі «старовіцькі хустки». Вони побутували ще на початку ХХ ст. на Поліссі і Покутті. Хустки, найпоширеніший головний убір як у селі, так і в місті, виготовлялися з різних матеріалів (домотканих і фабричних).

Існують різні способи пов'язування хусток. Найбільш поширені з них: пов'язування хустки на потилиці (Гуцульщина), на підборідді (Поділля), над чолом, що характерно для східних областей України (Полтавщина). Крім цих основних способів були ще з різними локальними особливостями. Відзначалися вони й багатою народною термінологією («на заушні», «на гладко», «по-молодицьки», «в калач» та ін). У північних районах Чернігівщини пов'язки були високими, а вже на південь ставали нижчими. На Херсонщині, наприклад, хустка зав'язувалась дуже низько.

Широко відомий, особливо в Україні, спосіб запинати хустку так, щоб її край проходив над вухами, а кінці перехрещувались ззаду і зав'язувались на тім'ї. Цей спосіб, з давніх-давен характерний для слов'ян, зберігся у карпатських українців. В Україні хустка пов'язувалась також поверх очіпка. Як і взагалі у східних слов'ян, широко відомий спосіб накидання хустки, складеної по діагоналі трикутником, на голову так, щоб перегнутий край був над чолом, а два бокові кінці перехрещувались під підборіддям і зав'язувались вгорі на тім'ї. Не менш поширеним було зав'язування хустки ззаду, коли два бокові кінці перехрещувались під підборіддям і овивали шию.

Бабінка — тасьма вузька різнокольорова для облямування теплих хусток (Грін., 1, 14).

Бабниця — головний убір заміжніх жінок (Жовківський р-н, Льв). Див. бавниця. *Убрали дівку в бабницю, і зробили з неї молодлицю.*

Бавниці — тороки з червоної вовни (Тр).

Бавниця, бавничка — 1) головний убір заміжніх жінок: кусок полотна, вінкоподібно укладеного на голові, один або два довгі кінці якого прикрашені тканими або вишиваними узорами (Яворівський р-н, Льв); 2) червоні вовняні нитки, червоний гарус (Грін., 1, 16); жмут червоних вовняних ниток, які звисають з-під очіпка (Пок.).

Бавовниця — хустка ситцева.

Баевка — 1) хустка з легкої ворсистої бавовняної тканини, з байки; 2) спідниця з байки або іншої вовняної тканини (Пол.).

Балець — те саме, що *обрус* великий — 3—4 метри домотканого полотна, яке приносить молода у дім молодого для його рідні. *Бере свекруха балець, біленький, як папірець, тоненький, як лебедець* (Лавочне, Сколівський р-н, Льв). *Балець, матінко, балець на сім мір та й на палець; що буде завивати, то буде споминати: то невісточка дала, бодай щастя мала* (Голов. НП, 321).

Баниця — те саме, що бавниця.

Баранка — велика груба хустка, плед (Вовче, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 44).

Барєжик — інш., хустка вовняна (Кислиця, Ізмаїльський р-н, Од).

Баріж — рідко виткана хустка світло-жовтого кольору (Молодія, Глибочківський р-н, Чрв).

Барханка — хустка зимова велика (Бойк.).

Бархана, бархана — хустина (Нижне, Самбірський р-н, Верхній Лужок, Стрілки, Топільниця, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 45).

- Барх'я́нча, барх'я́нча — хустина (Верхній Лужок, Стрілки, Топільниця, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 45).
- Барц'б'овки — мн., бахрома довкола хустки (Теплівка, Криничанський р-н, Днп; *Явор.*, 15).
- Барш'їн — стрічка шовкова.
- Басам'а́н — 1) смужка, звідси — *хустка в басамани* (смуриста хустка); *спідниця в басамани* (*Верх. Зн.*, 2); 2) галун, позумент (*Шух.*, 1, 122, 275).
- Басма́ — чорна хустка з китицями, яку зав'язували небіжчикові-парубкові на шії (Самушин, Заставнівський р-н, Чрв).
- Ба́точки — вузькі ламані лінії, які творять узор на перемітках (Новоселицький р-н, Чрв).
- Б'я́нда — стрічка, якою дівчата підтримували волосся. *Повибивай, мати, клинці, де вішала Марися вінці, вибивайте кілочки, де висіли биндоочки, забивайте новії на серпанки тонкії.*
- Б'я́ндочка — пестл. від *бинда*.
- Бі́люга — біла хустка, плахта (Льв).
- Блі́щачки — те саме, що *лелітки* — прикраса на очіпку (Ужок, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Бля́шки — металеві пластинки для весільного чільця (ІФ).
- Бре́х'я́на — те саме, що *барх'я́на* (*Он. СБГ*, 1, 45).
- Бре́ханча — те саме, що *барх'я́нча* (*Он. СБГ*, 1, 45).
- Бру́ч — те саме, що *обруч*.
- Вельбо́н — фата (Вол.).
- Ве́рх'я́к — денце в очіпку з купованої або в'язаної вручну сітки.
- Вовня́нка — хустка вовняна зимова.
- Воро́к — пов'язування голови хусткою, кінці якої сходяться над чолом (Галич, ІФ).
- Гайстру́к — хустка біла, вишита на кінцях (Борзна, Чрг; *Грін.*, 1, 266).
- Гале́нок — головний убір з позументу (Золотоношина, Пл).
- Галу́нок — стрічка, якою дівчата пов'язують голову (Льв).
- Гальбо́н — тасьма срібна або золота різної ширини для облямування головних уборів, одягу (*Голам.*, 152).
- Гальбо́нка — 1) дівочий головний убір з парчевої стрічки; 2) спідниця з парчі.
- Гарас'і́вка — стрічка вовняна, яка підтримує коси дівчат (*Коль.*, 38).
- Гарас'і́нка — хустка вовняна, однотонна, з гірляндами квітів на кінцях (Зк).
- Гарус'і́к — хустка з білої або кольорової тканини (Калинівка, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 53).
- Гиб'а́лка — головний дівочий убір (Пл; *Зел.*, 326).
- Го́ляп — весільний головний убір молодой: кругле денце з картону, прикрашене вирізками з кольорового паперу, квітами, герданами, пави́ним пір'ям та шовковою травою. *На дівчи-вечері до «голяпа» пришивали дівчата віночок з барвінку та позлітки* (Оршівці, Кіцманський р-н, Чрв).
- Дз'я́па — хустка зношена, стара (*Верх. Гов. лем.*, 409).
- Ділі́нка — хустка світла, дівоча, з яскравими квітами (Зк; *Дзен. ЛА*, 1, 56).
- Дорі́жка — різновид вишивки (Батурин, Чрг; *Явор.*, 900).
- Дупло́ванки — пор. *хустята* (Буківцеве, Великоберезнянський р-н, Зк).
- За́бір — вишивка на кінцях перемітки; звідси — *переміточні забори* (Пок., Гуц.; *Коль.*, 38; *Шух.*, 1, 133, 160).
- Завива́йлечко — пестл. від *завивало*.
- Завива́йло, завивало́ — намітка біла, якою пов'язують поверх орі́пка невістку. *Ой білее завивайло, да вічнеє прикривайло* (*Жт. Рв; Грін.*, 2, 15).

Завиване — головний убір заміжньої жінки в селах Галичини (Он. СБГ, 1, 262).

Зав'їльниця — біле покривало, яким під час весілля покривають молодих.

Зав'їй — 1) головний убір заміжніх жінок — полотняний, білий платок, на двох кінцях вишитий, звинений у вигляді обручика (Турківський р-н, Льв); 2) покривало дівоче (Голов. Од., 71; Грін., 2, 18). *Шукаймо, мамо, завою, бо я вже не твоя*; 3) хустина (Льв, Чрв).

Зав'їйка — 1) хустина з домотканого полотна (Махнівесь, Старосамбірський р-н, Льв); 2) біле покривало, яке жінки накидають поверх червоної хустки під час великого посту (Дидьова, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 263).

Завіка — хустка велика з домотканого полотна, на кінцях вишита перебором. Нею покривалися від дощу, а небіжчиківі клали на катафалк (Льв).

Завірчувати — обвивати голову хустиною (Черлянське Передмістя, Городоцький р-н, Льв).

Зав'язанка — хустка фабрична, ситцева, квітчаста, якою пов'язували голову (Добрянн, Городоцький р-н, Льв).

Заголовок — хустка дитяча (Льв).

Задіганка — хустка велика вовняна з тороками (Черлянське Передмістя, Городоцький р-н, Льв).

Закосячувати, **закосячуватися** — прикрашати голову або головний убір квітами. *Ой зроблю я косиченьку саму барвінкову, закосячу кресанину своєму милесенькому* (Голов. НП, 448). *Закосячилися дівка* (Верх. Гов. лем., 28; Грін., 2, 53).

Закрутувати — покривати (собі) голову хустиною, одягати (собі) хустину на голову (Од; Мельн., 80).

Закурмєнитися — закутуватися хусткою (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; Он. СБГ, 1, 273).

Заматанка — велика, переважно тепла хустка (Мартинівнічі, Поліський р-н, Кв; Лис. СПГ, 48).

Заматулюватися — незграбно замотувати собі голову хусткою, особливо товстою (Од; Мельн., 80).

Замашінка — суміш смерекової смоли, воску, лою, разом вареного, якою мазали капелюх (Ліськовець, Міжгірський р-н, Зк).

Запанїтись — запнутися, зав'язатися хусткою. *Галя запанилася картою хусткою* (Ковалівка, Шишацький р-н, Пл; Вац. Сл., 26, 27).

Запанка — убір головний жіночий (Вац. Сл., 26).

Запліткі — кіски вовняні зелені і темно-червоні з китичками на кінцях, які вплітали в коси (Люта, Великобerezнянський р-н, Зк).

Заснувчатий — затканий; *заснувачата хустка* — біла з вишивками по краях темно-червоною вовною та із кутасиками по кутах із темно-синього гарусу (Рв; Явор., 270).

Затка́чка — хустка (Великобerezнянський р-н, Зк).

Зау́шні — пов'язування голови хусткою так, щоб закривалися вуха (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; Он. СБГ, 1, 291).

Збірник — очіпок (Пл, Кв).

Зблáкований — зношений, полинялий (Тридуби, Кривоозерський р-н, Мк; Моск., 36).

Збóрник — невеликий круглий очіпок, у який ховали заплетене в коси волосся; носили його здебільшого молодіці (Пл; Десантне, Кілійський р-н, Од; Моск., 36).

Зубе́ць — передня частина очіпка, що йде на чоло (Льв).

Ка́нка — обруч чепця (Он. СБГ, 1, 338).

Ка́па — святковий дівочий головний убір. Виплетений із житньої соло-

- ми, прикрашений герданами, лелітками, стрічками з намистин різних кольорів (Чрв).
- Капелюшіна** — святковий дівочий головний убір на картонній основі, що оздоблюється кількома рядами герданів, смужками парчі, скляними намистинами та шовковою тасьмою; до налобної частини і денця кріпляться яскраві *квіти з оксамиту*, шовку і паперу, інколи спереду прикрашається невеликим дзеркальцем, ззаду різнокольоровими стрічками, що звисають на плечі і спину, зверху в денце вишивається пучок ковиллю (Чрв).
- Капелюшнія** — 1) святковий дівочий головний убір. Це невеликий капелюшок із стрічки або шарфа, що обмотується навколо високої зачіски (Прилипче, Заставнівський р-н, Чрв; *Прок.*, 50); 2) солом'яна кіска, з якої роблять чоловічі солом'яні капелюхи.
- Каплички** — мн., те саме, що *кісники* — плетені стрічки з коси (Вол.).
- Каплушіна** — те саме, що *капелюшнія*.
- Кап'ор** — головний убір із ситцевої тканини для заміжніх жінок (Днп).
- Кап'ур, кап'ура** — 1) різновид очіпка з круглим дном, з кольорової тканини і з стрічками по боках (Східне Поділ.). *Дивися но, діво, скинь той кап'ур к дідьку, руса коса за плечима, а серпанок над очима*; 2) клапоть полотна з червоною тасьмою, поверх носили хустку (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв; Володарка, Поліський р-н, Кв; Кремне, Лугинський р-н, Старі Вороб'ї, Малин, Малинський р-н, Васильківський, Ушомир, Козацький, Жт; *Лис.* СПГ. 91).
- Капуза** — жіночий головний убір, різновид очіпка (*Голов. Од.*, 59).
- Карабуля** — вінок дівочий, виготовлений з картону, з малих скляних перлів, стяжок, герданів, павлиних пер (Поділ.; Завалля, Снятинський р-н, ІФ).
- Катра́к** — хустина на голову трьох кольорів (Либохора, Турківський р-н, Льв).
- Кеба́ла** — те саме, що *кибалка*.
- Керпа** — клоччя, складене в конусовидну форму, під яку укладають волосся, ховаючи його під нею, і обвивають довгим куском домотканого полотна — переміткою (Новоселицький р-н, Чрв).
- Кестеман** — інш., хустка вовняна з кольоровим візерунком (*Дзен. ЛА*, 1, 56, 93).
- Кібавка** — солом'яний обруч під очіпком (Уріж, Дрогобицький р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 347).
- Кібалиця** — те саме, що *кибалка*.
- Кібалка** — 1) обруч із тканини, дерева, лози, який підкладали під очіпок на голову, на нього навивали волосся і покривали хустиною. У давні часи кібалки носили в свята, наприкінці XIX ст. вийшла з побуту; 2) деталь старовинного головного убору заміжньої жінки: шнурок або грубо скручений кусок полотна, пов'язаний довкола голови, на який закручували волосся. Поверх одягали очіпок, а опісля намітку; 3) обручик, який надівали дівчата на голову, щоб до нього почепити різнокольорові стрічки (Олександрівка, Комінтернівський р-н, Од; *Моск.*, 40); 4) те саме, що *кап'ур* (Чапаєвка, Стечанка, Чорнобильський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 95); 5) пов'язка на голові з довгими кінцями, що спадали на спину. *Сховала під кібалку мичку* (*Кот.*, 1, 4). *Дівки вінки погубили, молодиці кібалиці* (*Чуб.*, 5, 113; *Грін.*, 2, 236; Котовка, Магдалинівський р-н, Днп; Тр, Жт; Бобичі, Володимир-Волинський р-н, Вл; Пол.).
- Кібалник** — те саме, що *кибалка*.
- Кіжа** — жіночий головний убір (Чрг).
- Кімбалка, комбалка** — те саме, що *кибалка*.
- Кіндички** — стрічки короткі для волосся (Чрг; *Ващ. Лінг.*, 36).

- Кірка** — головний убір літніх жінок: кружок з картону прив'язували малою хусткою до голови, опісля завивали голову білою хусткою і аж тоді прикривали все звичайною так, щоб спереду було видно білу. На свято поверх білої хустки пов'язували рушник (Чрв).
- Китиця** — 1) прикраса на поясі — китиця з червоних ниток (Либохора, Сколівський р-н, Льв); 2) стрічка від очіпка (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 350).
- Кичька** — 1) обруч з дерева або сплетений з вовни як підкладка під очіпок або з волічки валочок, на який звивають волосся. На голову накладають кичьку та одягають очіпок, з-під якого ззаду звисають кучері червоної вовни (бовтиці); все це прикривають переміткою або хусткою (Тишківці, Городенківський р-н, ІФ; Бойк.; *Коль.*, 38; *Коб.*, 139); 2) стрічка звичайна, на яку нашивали квітки, зроблені з різнокольорового паперу та намистинок.
- Кісейка** — косинка (Од).
- Ключик** — стрічка з нашитим візерунком з бісеру для молодої (Льв).
- Кодина**, **коди** — 1) стрічка; 2) весільний головний убір молодої у вигляді вазона, прикрашений зверху пучком трави. Він складається з великого картонного кубка, обтягнутого яскравою червоною тканиною, що тримається на тім'ї за допомогою шпильок; прикрашається штучними квітами з марлі та паперу, металевими оздобами, бісером, стрічками (Новоселицький р-н, Чрв; Бук).
- Коняни** — підкладка під очіпок. Див. *хомевка* (Буківцеве, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Кораблик**, **караблик** — різновид очіпка з парчі або бархату з хутряним окомом; шапка нагадувала форму корабля — звідси й назва. *Взяла кораблик бархатовий* (*Кот.*, 1, 49). *В понеділок не очіпок, а кораблик мала або білую кибалку любо надівала* (*Грін.*, 2, 282).
- Косач** — косинка біла, обшита мереживом (Градениці, Біляївський р-н, Од; *Моск.*, 43).
- Косинець** — косинка (Босівка, Шевченкове, Піщане, Чрв).
- Косінка** — 1) хустка трикутної форми на голову, на шию (*Прок.*, 59); 2) різок. *Завила голову різком, щоби не боліла голова від сонця* (Чрв); 3) плетениця з конопель у формі коси, до якої прикріплюють квіти, з яких складається вінок молодої. Вінок для «княжни» плетуть на косинці з прядива. *Дружко прив'язує оцю благословеньку квітку... а доплітають його вже дівчата* (*Осн.*, 1862, 4; *Грін.*, 2, 290); 4) кісник; 5) очіпок сітковий — головний убір заміжньої жінки, покритий завжди завоєм або хусткою (Кв).
- Косиці** — квіти з вовни.
- Косичити** — прикрашати зачіски квітами або зеленню (*Грін.*, 2, 290).
- Коснік** — стрічка шовкова широка (Пол.).
- Косінка** — косинка, обшита мереживом чи обметана нитками з білого полотна (Кв).
- Косянка**, **коцянка** — хустка велика зимова (Бойк.).
- Коцік** — 1) хустка, складена персневидно, яку накладають на очіпок і обручем пов'язують на голові (Бойк.); 2) вовна, якою оздоблювали перемітки (Ценів, Козівський р-н, Тр).
- Кόцики** — нитки вовняні червоні, які носили дівчата на голові.
- Крамські хусточки** — хусточки фабричного виготовлення (Махнівеський Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 385).
- Кудлочка** — хустка тернова жовта (Рудня, Карпилівський р-н, Сарни, Рв).
- Кутлаш** — косиці білі або червоні, що звисають на кінцях хустки з білого фабричного полотна (Воронки, Володимирецький р-н, Рв).
- Кудак** — стрічка широка червона, яку одягали дівчата влітку на голову.

- Ламец** — те саме, що *кибалка* — обруч з лубу або дерева, на який закручували волосся, поверх накладали очіпок, а потім намітку (Пол.).
- Літнік** — біла хустка (Команьча, Лем.).
- Лубок** — жіночий головний убір, виготовлений з товстого паперу, прикрашений стрічками (Кв; *Зел.*, 309).
- Лямівка** — оторочка очіпка у вигляді нашивки, зробленої з плису (бавовняного оксамиту) або зі стрічки (Кв).
- Макетовці** — букети з паперових квітів — головні убори дружок (Черлянське Передмістя, Городоцький р-н, Льв).
- Манатка** — 1) хустина. *Втерла очі писанов манаткою* (Бук.); 2) поганий одяг (*Грін.*, 2, 403).
- Матерівка** — хустка фабричного виготовлення (Рахівський р-н, Зк).
- Міацьок** — хустка вовняна для пов'язування голови (Сокаль, Льв; Тр).
- Метрівка** — хустка фабрична, квадратної форми (Рахів, Зк).
- Молодиця** — 1) стрічка оксамитна, оздоблена скляним намистом, яку носила молода (Бойк.); 2) хустка чорного або червоного кольору, яку пов'язують при одруженні й опісля носять весь час як звичайну (Зк; *Дзен.* ЛА, 1, 56).
- Монашка** — чорна, переважно тепла хустка (Володарка, Поліський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 128).
- Наканка** — різновид фати (*Коч.*, 201).
- Накółка** — головний убір заміжньої жінки: косинка, зав'язана довкола голови, кінці якої прикріплені абошиті спереду.
- Накрама** — шарф жіночий, вишитий, для пов'язування голови (*Дзен.* ЛА, 1, 47).
- Намітина** — знев. від *намітка*.
- Наміт** — те саме, що *намітка*.
- Намітель** — те саме, що *намітка*.
- Намітка** — 1) рушниковий головний убір: довге полотнище у формі рушника з тканим або вишиваним орнаментом по боках (забори), яке носили заміжні жінки поверх очіпка (*Чуб.*, 7, 424); різновид грубої кисеї (*Мил.* СП, 168); 2) полотнище тканини до 2-х метрів, яким жінки пов'язували голову або яке давали сватам під час весілля. Намітки були прості, з тканими і вишиваними переборами — для перев'язування сватів. Давніші намітки були до 5-ти аршин, краї яких були переткані двома полосками (Устенське Перше, Здолбунівський р-н, Здолбунів, Рв). У деяких місцевостях, зокрема в східних областях України, під час весілля дарували намітки. *Ой роде, роде багатий, даруйте товар рогатий, даруйте, роде, овечки, а ви, стрічки, телички, а ви, сусіде, намітку, а ви, братику, коники* (Литв. ВО, 167). *Та виломлю калинову квітку, та застромлю за білу намітину* (Литв. ВО, 187; 230; Он. СБГ, 1, 470).
- Намітчина** — намітка злаченка. *Завернула пані білу намітчину* (*Чуб.*, 5, 1069; *Грін.*, 2, 503).
- Намітчинка** — здріб. від *намітчина*.
- Напиначка** — велика вовняна хустка (Качали, Бородянський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 133).
- Нафрама** — інш., те саме, що *намітка* (Од; Вн).
- Начільце** — підкладка під хустку (Льв).
- Обвіти** — обвити. *Дівці довкола шиї обвіяут завійку* (Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 3).
- Обвірчуватися** — обвивати (Кв; *Грін.*, 3, 4).
- Обгортатися** — закутуватися. *Обгорнула хустиною*.
- Обичайка** — те саме, що *кибалка* (Пол.).
- Обматанка** — велика суконна хустка (Білокоровичі, Олевський р-н, Жт; *Лис.* СПГ, 139).

- Обпиніа́чка** — велика хустка (Литвяки, Лубенський р-н, Пл).
- Обру́с** — головний убір типу рушника; те саме, що *намітка*. Див. *убрус* (Льв, Тр).
- Обру́ч** — 1) деталь старовинного головного убору заміжньої жінки: дерев'яний обруч, на якому закручували волосся, поверх накладали очіпок, а опісля намітку; замість обруча міг бути шнурок або щільно скручений кусок полотна (Пол.); 2) дівочий головний убір, прикрашений монетами.
- Опиня́нка** — те саме, що *обматанка* (Кремне, Лугини, Лугинський р-н, Жт; Лис. СПГ, 140).
- Опіля́нка** — велика хустка, яку носили старші жінки (Куличків, Сокальський р-н, Льв).
- Очіпо́к** — головний жіночий убір, який одягали на волосся, а поверх нього пов'язували хустку; виготовляли з різної тканини — бавовняної, шовкової, вовняної і навіть розрідженого тканин; форми також були різні. Селянки постійно носили очіпок. Навмисно скинути очіпок — опростоволосити жінку — вважалося тяжкою образою (Бес. МХ, 467; Мак., 37).
- Паво́йняк** — жіночий головний убір (Лис. СПГ, 148).
- Пала́рія** — своєрідне пов'язування хустки — кінцями назад, а не під підборіддя (Од).
- Па́нтлик** — стрічка вишивана, яку дівчата зав'язували ззаду під волоссям. Саму стрічку шириною 6—7 см викроювали з червоного або зеленого сатину.
- Па́нтлики** — інш., стрічки шовкові різнокольорові (Колочава, Міжгірський р-н, Зк).
- Па́нтличка** — те саме, що *пантлик*.
- Па́рта** — дівочий головний убір у вигляді грубого і широкого вінка із штучних квітів (Зк, південна частина Тр).
- Па́рти** — мн., стрічки вовняні червоні біля очіпка (Хитар, Решітка, Волосянка, Сколівський р-н, Льв).
- Па́ртиця** — 1) червона стрічка на жіночому очіпку (Шандровець, Ісаїв, Бітля, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 42); 2) стрічка, вилетена в косу (Бітля, Турківський р-н, Льв); 3) стрічка від головного убору молодиці; дівочий головний убір (Он. СБГ, 2, 42).
- Па́ртичка** — те саме, що *партиця*.
- Пелё́на** — завій для головного убору з лляного полотна (Рв).
- Пере́в'язка** — дівочий головний убір у вигляді смуги тканини, пов'язаної довкола голови.
- Пере́мітка, пере́міт** — 1) те саме, що *намітка* (Шух., 1, 132, 155); жіночий завій з білого полотна. *Ой будеш ти, Марусенько, плакати і мліти, як тобі заложать білі пере́міти* (Зк, Льв, Пок.; Коль., 38; Тр, ІФ, Чрв); 2) рушниковий головний убір.
- Пі́вка** — чотирикутний полотняний або бавовняний завій, один бік якого вишитий іноді вузькою смужечкою; вив'язували різними способами, звичайно, так, щоб узориста кольорова смужка була над чолом (Бойк.).
- Підка́пок** — очіпок. *Подають молодій підкапок: вона його тричі кидає до порога, а тоді таки надягають на голову* (Грин. ЕМ, 548; Грин., 3, 167).
- Підша́льник** — дівочий головний убір з широкої стрічки або невеликої складеної хустини (Хрк; Ів., 559).
- Пла́т** — полотняний завій (Вл, Рв); 1) кілька аршин (5—6) білого тонкого полотна, яким завивали молодій голову на весіллі (*Чуб.*, 6, 676). *Скажу собі зав'язати платом головочку* (Голов. НІП, 385; Грин., 3, 192); 2) намітка; 3) передник (Зк); 4) хустка біла вишивана (Зк); 5) хустка (Жупани, Сколівський р-н, Льв). *Молодий*

- купує плат, а молода йому сорочку вишиває* (Он. СБГ, 2, 79).
- Платіна, платинча** — хустка (Бойк., Зк).
- Платінка, платінка** — 1) хустинка (Велика Волосянка, Старосамбірський р-н, Льв); 2) ганчірка; 3) онучка (Орявчик, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 79).
- Платок** — хустка (Хрс, Зп, Од, Чрг, Крв, Пл).
- Платочок** — хустинка (Орявчик, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 79).
- Пов'язини** — пов'язування голови молодиці (Льв).
- Пов'язуватися** — обмотувати волосся довкола кички (Жукотин, Турківський р-н, Льв).
- Пов'язувати хустину на чубок** — покривання святкового головного убору хусткою, кінці якої зав'язувалися над чолом (Лімна, Турківський р-н, Льв).
- Пов'язувати чіпець** — одягати молодій очіпок. *Пов'язались мо. Краснейці чіпець червоненький, припав до сердейка Василь молоденький* (Шандровець, Турківський р-н, Льв).
- Подряпанки** — хустки шовкові (Лазещина, Рахівський р-н, Хуст, Зк).
- Подшальник** — перев'язка з широкої стрічки або складеного невеликого платка (Бахметівка, Нововодолазький р-н, Хрк; *Ив.*, 559).
- Покривало, покривайло** — те саме, що *намітка, убрус. Встань, старосто, з гимберю, вітягай покривало з паперю. Черлене покривало — вічне завивало, щоби завивала нігди не скидала* (Гуц.).
- Покрівець** — те саме, що *завивало, намітка*.
- Полінка** — головний убір дівчат: текстура, обшита фабричним матеріалом, на якому нашиті квіти, до нього прикріплювали стрічки, що звисали ззаду (Черлянське Передмістя, Городецький р-н, Льв).
- Політійка** — вовняна червона стрічка (ІФ).
- Полятійка** — стрічка при очіпку (Верхня Яблунька, Турківський р-н, Льв).
- Попона** — хустка, якою накривалося весільне печиво — «бугай» (Днп).
- Портиці** — те саме, що *партички*.
- Портянка** — бавовняна хустка (Калинівка, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 169).
- Посвітити волосом** — бути без головного убору, про заміжню жінку (*Грін.*, 3, 358).
- Почіпчати** — одягти молодій очіпок на голову.
- Прендзілі** — торочки у хустці (Городець, Володимирецький р-н, Рв).
- Примітка** — те саме, що *рантух, намітка* (Льв; *Голем.*, 217; *Верх. Гов. лем.*, 55); покривало на голову білого кольору (Зк).
- Промітка** — хустина на голову (Льв).
- Протобр** — голка без ушка, якою прикріплювали очіпки до голови (Лубни, Пл).
- Пуговиця** — гудзики для оздоблення чільця (Косівський р-н, ІФ).
- Рантух, рантушіна, рантушок** — 1) головний убір заміжньої жінки; те саме, що *перемітка* (Осн., 1862, 4, 30, 37); 2) різновид суконної юбки (*Коль.*, 37; *Голов. Од.*, 353). *Ой Іванку добрий, добрий, купив рантух довгий*; 3) різновид бавовняної тонкої тканини (*Шух.*, 1, 155; Льв, Тр, Чрв). *Ой пас, пас я сірі воли в зеленій ліщині, давав козак на рантушок наший Катерині*.
- Рантух** — тонке фабричне полотно, яким покривали перемітку, обвиваючи чоло і бороду, кінець його звисав на плечах (Тр; Ясенів-Пільний під Городенкою, ІФ; *Коль.*, 41).
- Резанка** — тепла вовняна хустка (Бобер, Мартинівці, Поліський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 185).
- Ріжок** — хустка трикутна (Бук; Топорівці, Новоселицький р-н, Чрз;

Прок., 59). *Завила голову ріжк о м, щоби не боліла голова від сонця.*

Різанка — тепла вовняна хустка (Лучанки, Овруцький р-н, Жт; Лис. СПГ, 185).

Ройти — китички вовняних хусток, які спадали на плечі (Зк).

Рубець — 1) тонке полотно; 2) тонка ситцева або батистова хустка (Голов. Од., 27); 3) весільна хустка (ІФ); 4) головний убір; 5) полотно тонке, яке жінки використовували на головний убір типу рубка (намітки). *Марисенька ся здимила, де її косонька сі діла. Звинувлася в клубочок під зелений рубочок* (Городок, Льв). *А рубочок від слезочок не ме висихати* (Шух., 1, 45).

Рубок — головний жіночий убір, подібний до намітки (ІФ). *Гей, було собі взяти тоненький рубок головку завивати, а другий рубок дитятко вповивати* (Льв).

Рубонько — те саме, що *рубець*.

Рубочок — змен. від *рубець*.

Ручник — полотняний білий завій (Рв).

Рушничок — те саме, що *перемітка*.

Салісówka — вовняна кольорова (шалянова) хустка (Мала Любаша, Костопільський р-н, Рв).

Сарба — головний убір літніх жінок (Баранівка, Семенівський р-н, Михальчина Слобода, Новгород-Сіверський р-н, Чрг; Вовна, Шосткинський р-н, См; Лис. СПГ, 190).

Світа — те саме, що *плат*.

Серпанок — святковий головний убір заміжньої жінки з лляної тканини прямокутної форми, яким зав'язувалися поверх очіпка (Гор., 57); першоджерелом для назви «серпанок» є перс. (тюрк.) «серпек» — жіноча прикраса на голову. *Серпаночок од дрібних слізочок та ніколи не висихає* (Чуб., 5, 220). *Що ж бо то за звичай, дівоцьке обличчя рано у віночку, ввечері у серпаночку* (Грін., 4, 116).

Серпаночок — здріб. від *серпанок*.

Сітко — очіпок (Черлянське Передмістя, Городоцький р-н, Льв).

Сітянка — хустина (Бистре, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 220).

Скиндяк, скиндячка — стрічка широка червона, якою дівчата пов'язували голову. *Пригладь головочку, наложи скиндявочку, набуй сукняночку, заспівай весняночку* (Ив., 119).

Склендячка — те саме, що *скиндяк* — різновид намітки, яка не закриває верху голови, але одягається завжди поверх другого головного убору, переважно очіпка (Зел., 319).

Скривало — намітка (Глухівський р-н, Чрг).

Снурок з вовняними стрічками (партицями) — головний убір заміжньої жінки; складається з дерев'яного обручика, обтягнутого білою плетінкою; з лицевої сторони він обшитий купованою шовковою візерунчастою тканиною стрічкою, до якої спереду і зверху пришито червоно-фіолетовий шнур, щедро прикрашений блискучими намистинами, а ззаду прикріплено 5 пар червоних вовняних партиць.

Сорока — те саме, що *сарока* (Дорошенкове, Ямпільський р-н, См; Лис. СПГ, 190).

Спускачі — 1) хустки шалянові вовняні кольорові, які припинали з двох боків *обгортки* молодої (Бук.); 2) дві широкі ткані стрічки, розшиті квітковим узором яскравим бісером, їх опускають жінки по боках спідниці (Заставнівський, Новоселицький р-ни, Чрв).

Старовіцький — стародавній, звідси — *старовіцькі хустки* (Пок.).

Стріжка — «гривка», «чілко» — волосся на чолі дівчат (Он. СБГ, 2, 258).

Сукня — стрічка червона до очіпка (Шандровець, Турківський р-н, Льв).

- Сукня́нка** — 1) хустка зимова (Гребенів, Погар, Лавочне, Сколівський р-н, Стрийський р-н, Льв); 2) спідниця вовняна (Гребенів, Сколівський р-н, Льв).
- Теремо́к** — різновид віночка на голові (Кв); вінок із штучних, паперових квітів, пришитих до обводу обруча з кольорового картону (Козелецький р-н, Чрг).
- Ткани́ця** — те саме, що *кибалка*.
- Тка́нка** — 1) жіночий головний убір; на обручик, зроблений з ганчірок або прядива, намотували волосся, а опісля пов'язували хусткою (Богуші, Березнівський р-н, Рв); 2) тканина (*Грин. ЕМ*, 548); 3) жіноча прикраса, яка складається з коралів або перлів (*Грін.*, 4, 267; *Он. СБГ*, 2, 293).
- Турпа́н** — інш., хустка вовняна або шовкова квітчаста (Топорівці, Новоселицький р-н, Чрв; *Прок.*, 58—59). *Пішов Штефан або Ботушан турпан.*
- Убру́с** — 1) намітка, полотнище; 2) пояс; 3) хустка.
- Убрусе́ць** — змен. від *убрус* (*Кол.*, 37).
- Уплі́ти** — те саме, що *коцики*.
- У́тка** — стрічки червоні довгі (дві) від очіпка поміж косами, які спадають на плечі.
- Фатьо́л** — інш., угор. фатиоль — серпанок.
- Фаце́лик** — 1) платок білий головний (*Голов. Од.*, 76); 2) хустини ситцеві білі (Лем.). *Дайте му фацелик губойки повтирати (Голов. Од., 329);* 3) модний одяг (Матків, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 329).
- Фацелича́та** — здріб. від *фацелик*.
- Фацеличо́к** — змен. від *фацелик*.
- Фес** — головний убір на зразок очіпка, зроблений на картонному каркасі й обтягнутий червоним сукном, який носили жінки під переміткою (Кіцманський р-н, Чрв).
- Фусти́на** — 1) хустка, яку в святкові дні тримають в руці, не обтираючись нею (*Шух.*, 1, 157); 2) хустка (*Зк; Дзен. ЛА*, 1, 56).
- Фу́стка** — хустка (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 2, 335).
- Хамі́вка** — обруч під очіпком (Либохора, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 340).
- Хаму́лка** — те саме, що *хамівка*.
- Химе́вка** — те саме, що *хамівка* (Гнила, Турківський р-н, Льв).
- Хімка** — те саме, що *химля*.
- Хімля** — 1) головний убір заміжньої жінки; 2) підкладка під очіпок; обруч малий з пруга ліщини або ялівцю, дроту, на який скручують жінки волосся (Лем.; *Грін.*, 4, 409).
- Химе́вка** — обруч під чепцем (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 340).
- Хода́н** — хустка вовняна з тороками, яку носив молодий за поясом під час весілля (Устенське Перше, Здолбунівський р-н, Рв).
- Хоме́вка, хомі́вка** — те саме, що *хімля*.
- Хресті́ки** — паперові листки, золочені позоліткою, якими дівчата прикрашали головний убір (Печеніжин, Коломийський р-н, ІФ).
- Ху́ста** — 1) хустка. *Великої треба хусти, зав'язать людям усти;* 2) маленька хустина (Смяч, Новгород-Сіверський р-н, Чрг); 3) велика хустка (Михальчина Слобода, Новгород-Сіверський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 226; Ісаїв, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 348).
- Ху́стинча** — хустина (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 348).
- Хусти́ця** — хустка. *Перев'язали її стрічками та хустицями червоними.*
- Ху́стка** — 1) хустина; 2) кусок полотна (Козаківка, Долинський р-н, ІФ; Бориня, Турківський р-н, Кам'янка, Плаве, Орів, Жупани, Ко-

- ростів, Сколівський р-н, Велика Волосянка, Головецьке, Старосамбірський р-н, Горішнє, Стрийський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 348).
- Хустка багрова** — хустка червоного кольору (Бойк., ІФ).
- Хустка барбарова** — вовняна хустка, в основу якої при тканні вводили «срібні» нитки (Рахівський р-н, Зк).
- Хустка дзябканиста, або квітова** — хустка вовняна з квітами.
- Хустка едвábна** — хустка шовкова. *Ти гадаєш, дівчинонько, що ти така ладна. А то тебе прикрасила хустина едвábна* (Колом., 107).
- Хустка заснувчата, незашита, заволочена** — хустка біла, кінці якої вишиті темно-коричневою вовною (Рв).
- Хустка зátкана** — хустка з домотканого полотна, заткана широкою червоною каймою. Її напинали під *перемітку* (Вл).
- Хустка ліса** — хустка чорна вовняна велика з тороками, чорною серединою й квітами в розкидку. По краях широка кайма (Черепин., Пустомитівський р-н, Льв).
- Хустка під намітку** — хустка з білого полотна квадратної форми, кінці заповнені вишивкою червоними і синіми нитками, по кутах — китиці з червоних і синіх ниток.
- Хустка старовіцька** — хустка домоткана з тонкої вовняної пряжі на лляній або бавовняній основі (Пок.).
- Хустка тернóва** — хустка вовняна (Карпилівка, Іванківський р-н, Кв; Стольне, Менський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 212).
- Хустка тибетóва** — хустка вовняна з візерунком (Льв). *Продай, мати, сірі воли та й сіру корову, Купи мені, моя мати, хустку тибетóву* (Колом. К., 53).
- Хустка тифтикова** — хустка бавовняна з візерунком (Льв).
- Хустка тканá** — хустка прямокутної форми, тканина по усій поверхні в червоні смужки з ширшими узорами на поздовжніх краях. Тепер ці хустки жінки похилого віку бережуть «під віко» — на смерть. У них зав'язують коровай, пиріжки і т. ін., коли ідуть на хрестини (Мала Любаша, Костопільський р-н, Рв).
- Хустка шальóва** — хустка велика вовняна квітчаста з тороками (Славське, Сколівський р-н, Льв).
- Хустойка** — хустина (*Он. СБГ*, 2, 348).
- Хустя** — 1) хустка домашнього виготовлення (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв); 2) хустка вовняна квітчаста (Буківцеве, Великобережанський р-н, Зк; *Дзен. ЛА*, 1, 56; *Мак.*, 38).
- Хусце** — хустина (Жупани, Ямельниця, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 348).
- Хусцянка** — 1) те саме, що *хусця* (Волосате — п. Ліско — ПР); 2) онучка (Шандровець, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 348).
- Хусьця** — хустина (Шандровець, Турківський р-н, Велика Лінина, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 348).
- Хусьцяночка** — змен. від *хусця* (Шандровець, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 348).
- Хушча** — хустина (Зубриця, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 348).
- Цеп** — очіпок жіночий (Луквиця, Богородчанський р-н, ІФ).
- Циб** — завіття жіноче на папері (*Верх. Зн.*, 87).
- Ціби** — спадаючі вишивані кінці у *переміток*; береги цибів обшивають обміткою (Тр, Бук.; *Шух.*, 1, 188).
- Цьвітастий** — квітчастий. *Цьвітаста хустка* (*Он. СБГ*, 2, 360).
- Чапиць** — те саме, що *очіпок* (Хашів, Бітля, Турківський р-н, Жупани, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 362).
- Чепáк, чепáнок** — те саме, що *очіпок* (Зк; *Мак.*, 33). *Чужій жоні чепáк купив, а свій ям забув* (Старі Яриловичі, Ріпкинський р-н, Чрг; *Голов. НІ*, 493; *Лис. СПГ*, 230). *Вчора була у віночку, а сьогодні у чепочку* (Бес. МХ, 254).

- Чепець**, чипець — те саме, що *очіпок* — головний убір заміжньої жінки; старовинна форма у вигляді шапочки ажурної плетінки, одягненої на дерев'яний обручок, задня частина плетінки зібрана у гребінь і загорнена на потилицю — зовнішня сторона обручника опоясана. *Коби мені не чипець та не хустина, погуляла би я собі, як мала дівчина* (Дрогобицький р-н, Льв; Лем.; Зк).
- Чепчік** — пестл. від *чепець* (Малин, Жт; Лис. СПГ, 230).
- Чипчік** — те саме, що *чапиць* (Стефкова — п. Ліско — ПР; Он. СБГ, 2, 370).
- Чівко** — прикраса до дівочого головного убору: стрічка з нашитими намистинами (Дрогобицький р-н, Льв).
- Чільце** — дівочий головний убір, виготовлений із вузьких латунних бляшок, що мають вигляд маленьких пелюсток квіточок і листочків з потрійним розгалуженням. Його одягають до святкового, насамперед весільного, одягу, зав'язуючи на чолі. Подібними прикрасами були латунні пластинки, вирізані так само, тільки нанизані на шнурок, ремінь або ланцюжок з латунного дроту (ІФ).
- Чіпєц** — те саме, що *очіпок* (Бусовисько, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 362).
- Чіпка** — чорна лямівка на очіпку (Волосате — п. Ліско — ПР; Он. СБГ, 2, 372).
- Чіпо́йко** — здріб. від *чапиць* (Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 372).
- Чіпок** — 1) те саме, що *очіпок* (Мита, Сколівський р-н, Льв); 2) шапочка з парчі, тафти, яку носили заміжні жінки як нічну, XVII — початок XVIII ст. (Мшанець, Старосамбірський р-н, Льв; Гор., 57).
- Чіпчати** — те саме, що *чіпчити* (Коростів, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 372).
- Чіпчити** — накладати на молоду *очіпок* (Кобло-Старе, Бусовисько, Верхній Лужок, Великосілля, Тернів, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 37).
- Чопєц** — те саме, що *очіпок* (Стрілковичі, Самбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 362).
- Чубі** — мн., 1) весільний головний убір дівчини із штучних квітів, до яких прив'язувалися стрічки (Вл); 2) перев'язані кінці хустки над чолом (Льв); 3) прикрашання голови квітами, павлиними перами (Бойк., Бук.); 4) намітка з заборами на кінцях — «чубами» (Льв).
- Чубитися** — пов'язувати голову хусткою (Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв).
- Чубок** — один із способів в'язання хустки на голові (Дидьова, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 376).
- Чу́лок** — головний убір засватаної дівчини: картонний обруч, оббитий стрічками, які звисають ззаду (Верх. Зн., 81; Грін., 4, 477).
- Чу́пак** — те саме, що *чепець*.
- Чупєц** — те саме, що *чепець*.
- Чу́шка** — різновид очіпка: гладенька шапчина, поверх якої жінки носили очіпок на в'язаному підбої (Корсунь-Шевченківський р-н, Чрк).
- Шаліно́вка** — платок головний вовняний квітчастий (Пл).
- Шаляно́ва ху́стка** — 1) вовняна хустка з квітами (Бітля, Турківський р-н, Льв); 2) тоненька файна хустка, яку носить дружба під час весілля (Жукотин, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 378).
- Шерстя́нка** — 1) хустка головна шерстяна; 2) спідниця вовняна (Пл).
- Шири́на**, шири́нка — 1) платок. *Вона назад позирнула, шириною замахнула*; 2) весільна хустина (Вл); 3) хустка різних розмірів і різного призначення; назва пов'язана з шириною тканини. У XIX ст. так називали клапоть тканини на всю його ширину;

4) шовкова фабрична хустка (Сокирниця, Хустський р-н, Зк); 5) хустка вовняна (Бедевля, Тячівський р-н, Зк); 6) хустка біля (Колочава, Міжгірський р-н, Зк); 7) хустка полотняна, вишивана (Молодія, Глибоцький р-н, Чрв; Лис. СПГ, 70); 8) ручник; 9) хусточка до пояса; 10) *фартух*; 11) *силянка* з кольорових скляних намистин (Бойк.). *Та мій милий у роботі, ладує дівочки. Та й мені на ширинку, та й на топаночки* (Колом., 71). *Йому шапка на голові косняком обвита, а дівочці головка ширінкою завита* (Колом., 255).

Шириночка — пестл. від *ширина*. *Та є у ня шириночка, края на ній білі, то она ся купувала сієї неділі. Та є у ня шириночка з трьома китицями. Не можу ї поносити перед зовицями* (Колом. К., 54).

Шпáнка — 1) шпилька (Хашів, Жукотин, Турківський р-н, Коростів, Сколівський р-н, Льв); 2) дерев'яна шпилька, якою прикріпляли хустку або очіпок до волосся; головка шпильки була кольорова (Он. СБГ, 2, 387).

Штапу́стя — прошита рядами підкладка до очіпка, міжряддя якої заповнювали замість вати пучками тріпаної коноплі або «клоччям» (Вас., 55).

ЧОЛОВІЧІ ГОЛОВНІ УБОРИ

Як засвідчують фрески XI—XII ст., найдавнішим видом головного убору чоловіків, як за формою, так і за матеріалом, була шапка. Цей головний убір зберігся і донині. Взимку селяни носили шапки з овечого хутра або суконні з хутряною опушкою. На території всієї України відомі були також високі циліндричні, рідше півсферичні або конусовидні шапки з овчини або іншого хутра — «кучма», «капуз».

На півдні й південному заході України побутували шапки конічної форми зі зрізаним верхом (шоломки, йоломки). На Чернігівщині й на північному заході Волині — шапки рогаті. На Поділлі й на півдні Волині чоловіки носили «мазниці» — великі чорні смушкові шапки циліндричної форми із суконним дном. На Поліссі й Прикарпатті поширені були кучми з чорної вовни та верхом із синього або чорного сукна.

«Кізянка» — кругла чоловіча шапка, що побутувала в Київській та Полтавській губерніях. Це була низька циліндрична шапка переважно з чорної овчини, рідше сірої, часом із суконним верхом. Тут носили також високу напівсферичну «кучму» або «стовбату шапку».

Слід зауважити, що в Україні форма чоловічої шапки взагалі не була тісно пов'язана з її назвою. Наприклад, якщо на Київщині висока смушкова шапка конічної або циліндричної форми із закругленим верхом називалась «стовбата», то на Полтавщині, Буковинському Поділлі та в межиріччі Прип'яті — «кучма», в інших місцевостях — «йолом».

Основними головними уборами українських селян західних областей України були фетрові і повстяні шапки («магерка», «шоломок»), виготовлені з коричневої або сірої повсті. Гуцули носили чорні фетрові капелюхи («кресані»), дно яких обводилося золотистим галуном, масяжною узорною бляхою («басман») або різнокольоровими шнурками («байорками», «черв'яками»).

Взимку гуцули носили «клепаню» з червоного або темно-синього сукна, підбиту баранком і облямовану лисячим хутром. Покриваючи голову і вуха, «клепаня» сягала попід шию, де зав'язувалася на вузол, закриваючи обличчя. Кінці «клепані» можна було стягнути і зав'язати на тім'ї. Поряд з «клепанею» носили «шлик», дно і верх якого виготовлялися із червоного сукна, а широке обрамлення («ковнір») — із чорної баранячої шкурки.

На Гуцульщині (Космач) поширена була «джугля» — шапка, виготовлена із чорної баранячої шкурки. Населення гірських районів носило сиві шапки з темно-синього сукна, обшитого овечим смушком. Шапку оздоблювали різнокольоровими кісками.

На Закарпатті (Міжгірський р-н) побутували «ковпаки», виготовлені із шкури ягняти та домотканого сукна. Влітку одягали «клебаню»

або «кресаню» та солом'яні капелюхи, які купували в Хусті. Головні убори прикрашали перами птахів (тетерева, сойки, гірського орла), часто щетиною дикого кабана, що збиралася в дудочки («косиці») і приколювалась до капелюхів. Одружений вже не носив пера в капелюсі. Перо, за народним звичаєм, означало силу, відвагу і молодечу честь.

У північній частині Львівщини побутували баранячі шапки із суконним верхом і розрізом ззаду, підбиті смушком («шапка на завісах»).

Солом'яним брилям, капелюхам («брилі», «солом'яники») також належить важливе місце серед головних уборів українських селян. Їх плели із соломи різними способами: рівною широкою стрічкою, в зубчики і луски, косичкою тощо.

Солом'яні капелюхи Буковинського Поділля мали високе дно та вузькі, загнуті угору поля, які облямовували чорною стяжкою. Їх оздоблювали квітами, герданами та перами. В околицях Подністров'я високі головки капелюхів прикрашали плетеними із різнокольорового бісеру герданами, павиними перами, паперовими й волічковими квітами.

У способі ношення головних уборів спостерігаються локальні відмінності. Залежно від місцевих традицій їх заломлювали, зсували на потилицю або лабік.

Байборки — різнокольорові шнурки для прикрашування капелюхів (ІФ).

Бараніяца — шапка із сірої смушки (Мак., 35).

Баранка — 1) капюшон на шапку (Пл); 2) шапка з баранячого хутра.

Баршін, **баршун** — стрічка до капелюха (ІФ, Зк).

Баршівка — те саме, що *крисаня* (Криворівня, Верховинський р-н, ІФ).

Басаман — 1) оздоблення із бляхи для капелюхів (Гуц.); 2) бавовняна золотиста стрічка до капелюха (Косівський р-н, ІФ).

Башлік — каптур сукняний з довгими кінцями, що звичайно одягається поверх шапки.

Бєнда, **бінда** — стрічка фабрична, якою оздоблювали парубоцькі капелюхи домашнього виготовлення (Льв, Тр; Коль., 36).

Бірка — шкура овеча із смушок; смушева шапка. *А що на козаку, бідному нетязі, шапка-б ірка, зверху дірка.*

Бобровка — шапка, опушена хутром з бобра.

Брілець — здріб. від *бриль*.

Брілик, **бріячок** — змен. від *бриль*.

Бріляк — те саме, що *бриль*.

Бриль — 1) капелюх солом'яний, плетений технікою в зубці, гладко або просто (Чуб., 7, 413; Грін., 1, 99, 86); 2) фетровий або повстяний капелюх, XVIII ст. (Тим., 1, 141, 146).

Велішки — суконний або оксамитовий верх баранячої шапки.

Галуні — орнаментована бляха для прикрашування капелюха (Косівський р-н, ІФ).

Гальони — те саме, що *галуни*.

Гамєра — ковпак у вигляді зрізаного конуса, бавовняний, в'язаний вручну (Голов. Од., 48; Грін., 1, 270).

Гамєрка — шапка вовняна (Льв).

Гєрла — шапка з хутра, одна сторона якої не зшивається; така шапка мала вигляд чотирикутного мішка, її носили пастухи (Рахівський р-н, Зк).

Головач — наголовок, тулія капелюха (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; Он. СБГ, 1, 180).

Гольміця — шапка дерев'яна в колишній австрійській армії.

Горниць — верхня частина, наголовок (тулія) капелюха; ковпак без крис (*Он. СБГ*, 1, 185—186).

Гугля — те саме, що *герла*.

Джугля — шапка з хутра молодих ягнят (Керецьки, Свалявський р-н, Зк; Зелена, Надвірнянський р-н, ІФ).

Джуміга, джумеля, джумера, джумерія, джумурі — шапка хутряна, іноді підбита лисячим хвостом, на її задній частині доштитий прямокутний викот, який в напрямі до чола розширюється і над скронями творить два виступаючі ріжки; зверху викот скріплений ремнем, вибиваним капслями (Космач, Косівський р-н, ІФ).

Дно — плоский верх капелюха (Бойк.).

Дуплášка — чотирикутна шапка з поясом вовни зсередини і ззовні (Рахівський р-н, Зк).

Елом — шапка смушкова конусоподібної форми (Кв; *Чуб.*, 7, 413; *Грін.*, 1, 468; *Сав.*, 168).

Емурлук — те саме, що *елом*.

Йолом — 1) висока смушкова шапка з гострим звисаючим кінцем (*Вас.*, 156; *Грін.*, 2, 201); 2) висока смушкова шапка із заокругленим дном (Варівськ, Іванківський р-н, Кливини, Поліський р-н, Кв; Гірськ, Щорський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 86, 87); 3) шапка з баранячої шкіри, яку носили козаки; вона була чорного кольору, з обвислим верхом, вовняним або срібним *кутасом* та округлим дном (Варівськ, Іванківський р-н, Кв; Щорс, Чрг; *Вас.*, 156; *Грін.*, 2, 201; *Голов. Од.*, 102, 162; *Лис. СПГ*, 32).

Йоломка — здріб. від *йолом*.

Йоломок — шапка літня з грубого домашнього сукна у вигляді конуса, зрізаного зверху паралельно до основи (*Чуб.*, 7, 413).

Йолом'яник — те саме, що *йолом*.

Завійканя — шапка хутряна (Волосянка, Сколівський р-н, Льв).

Завіса — шворки, якими зав'язується опушка хутряної шапки (у галицьких міщан). *Шапка на завісах* (*Голов. Од.*, 19).

Зачубатити — підняти догори верх (чуб) шапки (Хашів, Турківський р-н, Льв).

Збірка — 1) втиснене вниз дно капелюха; 2) зборки на постелах (Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 296).

Зінківка — шапка гостроверха висока смушева (Баришівка, Баришівський р-н, Кв; *Вас.*, 15).

Зубці — солом'яна стрічка, з якої шили капелюхи (Білич, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 321).

Зубчарка — те саме, що *зубці* (Білич, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 321).

Кабардинка — 1) шапка з хутра кабарди; 2) шапка із смушковим околицем та шестикутним верхом, облямованим зустрічними позумен-тями або кольоровими вовняними шнурками (*Вас.*, 156; *Грін.*, 2, 203).

Каблук — верхня частина капелюха — без крис (Бойк.).

Калан — капелюх (Старосамбірський р-н, Льв); повстаний або солом'яний капелюх (Дрогобицький р-н, Льв); шапка чорна з низьким верхом і широкими крисами, загнутими вниз (*Голов. Од.*, 79). *Лем мене спізнала моя фаєрочка, що мі закладала за кален пірочка* (Лем.); капелюх з широкими крисами, обтягнутий стрічкою (Ярок, Ужгородський р-н, Зк).

Калап — те саме, що *калан*.

Калпак — шапка висока, доверху завужена, з одним або двома розрізами, до яких прикріплялися гудзики і запонки (*Сав.*, 177); шапка конічної форми із сукна або повсті, переважно в'язана.

Каляп — те саме, що *калан*.

- Каманák** — шапка з низьким круглим верхом і широкими крисами, загнутими вниз (Гуц., Бук.).
- Ка́па** — 1) капелюшок; 2) капор, шапка (Хрк; *Вас.* Гуц., 78; *Грін.*, 2, 216).
- Ка́пал** — капелюх фетровий (*Дзен.* ЛА, 1, 55).
- Ка́пач** — шапка зимова (Льв, Лем.).
- Капелю́х, капелю́ха** — 1) солом'яний головний убір (Бук.; *Прок.*, 57), плетений у зубчики бриль (Птича, Дубнівський р-н, Рв); 2) зимова тепла шапка з відкладними наушниками, кінці яких зав'язуються під підборіддям (Хрк; *Чуб.*, 1, 13; *Грін.*, 2, 217; *Ив.*, 182). *Каваляру, каваляру, чого ся каваляриш, шкода того капелюха, що перебакериш* (Колом., 102); 3) солом'яний капелюх домашнього виготовлення (Пок.; *Чуб.*, 7, 413); 4) інколи капелюхами називали лише наушники в теплій шапці (*Вас.*, 156); 5) шапка (*Голов.* Од., 48, 75). *Мут-зілячко ізривати за капелюх класти* (*Грін.*, 2, 217). *Тото́ моє закохане, тото́ моя слава, за сивеньким капелюхом зелененька пава.*
- Капелю́х галаму́цький** — повстятий капелюх з кольоровим шнурком (*Коб.*, 113).
- Капелю́х кайстро́вий** — повстятий капелюх.
- Капелю́ш, капелю́шча** — 1) те саме, що *капелюх* (Жт); 2) шапка (*Грін.*, 2, 217).
- Капелю́шанка** — кусок старого капелюха (*Грін.*, 2, 217).
- Капелю́шок** — змен. від *капелюш*. *А я піду у садок, стану сь під грушку. Усі дівки у хустках, а я в капелюшку* (Колом. К., 54).
- Капель** — те саме, що *капа*.
- Каплау́х** — шапка з наушниками (*Ном.*, 179).
- Каплоу́ха** — шапка. *Були кожухи, усякі пояси, шапки — і козацькі і каплоухі* (*Грін.*, 2, 217).
- Капту́рка** — вовняний ковпак у вигляді стятого конуса (*Голов.* Од., 48; *Грін.*, 2, 219).
- Капу́з** — шапка гостроверха, зверху шкура, а всередині хутро із лиса або барана (Вовчківці, Снятинський р-н, ІФ).
- Капу́за** — 1) знев., головний убір — картуз чи шапка, що насувається на лоб до очей (*Палам.*, 27); 2) шапка із шкури молодого ягняти, клапани якої опускалися на вуха; верх її був покритий ясно-червоним або чорним сукном (Надвірнянський р-н, ІФ); 3) те саме, що *капелюх* (*Голов.* Од., 18); висока смушкова шапка з розрізом на боці (Ковельщина); шапка смушкова без «вушок» або з «вушками»; вовняна шапка (Лем.); 4) капюшон у верхньому одязі (*Чуб.*, 7, 419); 5) те саме, що *капа, бородиця, відлога*.
- Кара́мка** — шапка смушкова низенька рівна з горизонтальним плоским верхом (*Вас.*, 156; *Грін.*, 2, 220).
- Карту́з** — 1) кашкет з чорного сукна, підбитий коленкором (Лубенщина); 2) суконна кепка, для частин якої викроювалися картонні шаблони; частини кепки: круг — верхня частина, кватирка — нижня частина, околиця — околиця кепки (*Вас.*, 20).
- Кашке́т** — кашкет (*Грін.*, 2, 224, 228; *Чуб.*, 7, 4, 13).
- Ката́рка** — шапка баранкова, кругла, із синім дном (Ланчин, Надвірнянський р-н, ІФ).
- Кашке́т** — те саме, що *кашкетка*.
- Кашке́тка** — кепка військового крою з околицем із червоного пояса (Вл).
- Ка́чик** — шапка із сукна, кашкет (ІФ).
- Кепелу́х** — те саме, що *кепелюх* (Он. СБГ, 1, 346).
- Кепелю́х** — шапка з крисами (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; Он. СБГ, 1, 346).

Кѣтиці — шнур (*кутасик*), уміщений в середині шапки.

Кі́та — пір'я на головному уборі (Бук.).

Китаєчка — змен. від *китайка*. *Ой то в мене парубочок, ой то в мене душа, що червона китаєчка коло капелюшка* (Колом. К., 55).

Кита́йка — стрічка до капелюха (Льв, Поділ.).

Кі́тиці — прикраси до капелюха (Тр).

Кі́зянка — шапка кругла смушкова чорна низька циліндричної форми, часом із суконним верхом (Кв, Пл).

Кі́пелюх — капелюх (Орявчик, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 346).

Клапа́ня — шапка, подібна до очіпка, підбита ватою, опушена лисячим хвостом (Добрівляни, Дрогобицький р-н, Льв; Заліщики, Тр; Коль., 41).

Клеба́н, клеба́нка, клеба́ня, клепа́ня, клиба́н, клиба́нка — 1) те саме, що *капелюха* (Голов. Од., 69; Шух., 1, 137); 2) зимова суконна шапка, опушена лисячим хутром, з клапанами, які можна підв'язувати під бороду або завертати вверху; носили її гуцули. *Под еден клебань не станут две голови* (Зк; Дзен. ЛА, 1, 55); 3) солом'яний капелюх (Нижні Ворота, Воловецький р-н, Зк); 4) шапка (капелюх) фетрова (Гусний, Великоберезнянський р-н, Зк). *Закувала зозулиця, закувала канька, та у того миленького зелена клебанка*.

Ко́зир — картуз (Лис. СПГ, 100).

Ко́лап — інш., шапка хустрова, кругла (Лем.).

Копа́ч, копча́ — зимова шапка (Льв, Лем.).

Кре́сак — те саме, що *капелюх* (Бук.). *У неділю дуже рано Ледінь кресак обшиває у золоті гальони* (Федьк., 346).

Креса́нина, криса́нина — знев. від *кресаня*. *Ой зроблю я косиченьку саму барвінкову, закосичену кресанину, своєму миленькому* (Колом., 181).

Креса́ня — 1) суконний капелюх чорного кольору у горян Карпат. *Ой ти бойку, старий бойку, в великій кресані, витягну ти віз на хату, на стодолу сани* (Колом., 147); 2) солом'яний капелюх (ІФ).

Криву́лька — 1) зубчаста червона стрічка по краях чорної стрічки на капелюхах (Жукотин, Турківський р-н, Льв); 2) капелюх з кривульками (Он. СБГ, 1, 387).

Криса́ня — 1) суконний капелюх українських верховинців (Дзен. ЛА, 1, 55); 2) солом'яний капелюх (Льв). *Я гадала, легінику, що ти прийшов на ніч, ти крисаньку на голову та й кажеш добраніч* (Шух., 1, 111; Он. СБГ, 1, 389).

Криса́нька — див. *крисаня*.

Куба́нка — 1) шапка з широким смушковим околицем і гострим плоским верхом (Пл; Вас., 156; Грін., 2, 317; Ващ. Сл., 51).

Куба́ха — те саме, що *кубанка*.

Куйна́ра — шапка у чорноморських чабанів (Осн., 1862, 5).

Куче́мка — шапка, в якій хутрисяю була лише нижня циліндрична частина, а напівсферичний верх — із зеленого або чорного сукна.

Куче́рі — мн., 1) качачі пера як прикраса парубочьких капелюхів у Галичині (Тр; Коль., 36); 2) орнамент із завитками, уживаний у вишивках на одязі та ін. (Пок.; Коль., 49; Шух., 1, 128, 303).

Кучма́ — бараняча зимова шапка (Он. СБГ, 1, 400).

Кучме́й — 1) шапка з хутряним верхом і сподом (Пл; Сав., 1209); 2) шапка велика зимова, яку носили багатії. *Що кучмей — го богац* (Льв; Сав., 1209; Коль., 43, 44; Голов. Од., 19, 69; Мак., 35; Прок., 57; Ващ. Сл., 53; Моск., 47).

Маге́рка, маге́рка — 1) шапка суконна (Льв; Осн., 1861, 1, 263; Грін., 2, 396); 2) шапка чотирикутна суконна з прикрасами на 4-х кінцях з білого або сірого сукна; могла бути півсферичної форми або у вигляді зрізаного конуса (Вл); 3) валяна шапка (Пол.); 4) шапка

- з овечого хутра округлої форми (Хоробичі, Моложава, Городнянський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 120).
- Магірка** — 1) вовняна шапка, подібна до бриля (Моложава, Городнянський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 41); 2) шапка з домотканого сукна; виготовлялася з 2-х частин — «отоку» і «верху» квадратного. Прикрашалась помпончиками з вовни (Вол.).
- Мазниця** — шапка чорна хутрова із суконним дном (Поділ. і частина Вол.; *Чуб.*, 7, 414; *Грін.*, 2, 397).
- Маймінка, маймұрка** — дно капелюха без крисів (ІФ).
- Малай** — 1) шапка жіноча і чоловіча зимова, підбита хутром, з наушниками, XVII—XVIII ст.; 2) капелюх (Хрк.).
- Малгєрка** — те саме, що *магерка*.
- Маргєлка** — те саме, що *магерка*.
- Мармазінка** — шапка із синього або червоного сукна та із загнутою хутряною опушкою. Див. *шилик*.
- Мармурка** — те саме, що *маймінка*.
- Набакір** — спосіб ношення шапки.
- Навєршина** — частина капелюха понад крисами.
- Навершнік** — верх, ковпак капелюха без крисів (Білич, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 461).
- Наголівник** — капелюх (Зк.).
- Наголівник** — ковпак капелюха (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 464).
- Намиш** — капелюх повстяний із загнутими вгору крисами (Бойк.).
- Огальон** — стрічка з металевих ниток до капелюха (Косівський р-н, ІФ).
- Око́я** — опушка у шапці (*Коч.*, 216).
- Околу́шка** — околочка у картузі (Васьковичі, Коростенський р-н, Кремне, Лугинський р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 143).
- Око́льбн** — прикраса у капелюсі — *галун*.
- Па́ва** — пера пави, якими чоловіки оздоблювали капелюхи (Старий Самбір, Льв).
- Пави́ч, паву́ни** — пера павлині, які встромлюють за капелюх (ІФ, Чрв; *Верх. Зн.*, 46).
- Па́нтлики** — 1) стрічки чорні вузькі у капелюсі (Бойк.); 2) стрічки на крисах капелюха (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 2, 38).
- Папа́ха** — 1) шапка висока з хутра або повсті (Пол.); 2) шапка з довгим хутром циліндричної високої форми.
- Пара́лія** — болг., капелюх солом'яний або фетровий (*Моск.*, 55).
- Паста́ч** — прикраса кресані (*Верх. Зн.*, 47).
- Підборі́дь** — ремінець сап'яновий у капелюсі, який, проходячи попід підборіддям, притримує капелюх на голові (ІФ, Льв; *Шух.*, 1, 128; *Грін.*, 3, 159).
- Підго́рлиця** — те саме, що *підборідь*.
- Пі́рко** — перо павлине у парубоцькому капелюсі (Вол.).
- Плетені́ця** — стрічка, плетена із 4-х стебел житньої соломи, з якої роблять солом'яні капелюхи (Білич, Старосамбірський р-н, Льв).
- Рогати́вка** — шапка із чорної овчини і синього або чорного сукна; нижня частина шапки виготовлена зі смушка, а верх — суконний, чотирикутний (Пол.; *Чуб.*, 7, 414—415).
- Рогати́вка** — шапка дитяча із суконним верхом (*Вас.*, 20).
- Рогати́вка** — шапка суконна із чотирикутним дном. *Який тепер світ настає, шапочки-рогачки, сякий-такий панталач біжить до багачки* (Колом., 165).
- Скиндя́чка** — червона стрічка, якою обшивають *кресаню* (Білич, Старосамбірський р-н, Долішне, Стрийський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 222).

Солом'яник — капелюх, виготовлений із солом (Льв; Краснолів, Верховинський р-н, ІФ).

Солом'янка — солом'яний капелюх (Коростів, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 236).

Татárка — пацьорки, нанизані на вовну, які встромлювали у солом'яний капелюх (Раківчик, Коломийський р-н, ІФ).

Флек — шапка із червоного сукна, кругла, чорним барвом обшита.

Фу́рочка — картуз (Кохівка, Ананївський р-н, Од; Моск., 73).

Хвурáжка — картуз (Хрс, Днп, Крв, Чрк, Пл).

Ша́пище — знев. від *шапка*. *Ой мій хрещатий барвіночку, не розстилайся по всім садочку — тудою йтиме мій нелюбий, потопче тебе ножищею, зорве ручищею, а заткне тебе за шапище* (Чуб., 3, 166; Грін., 4, 484).

Ша́пка ба́рашкова — шапка круглої або циліндричної форми, дещо завужена доверху, у парубків вона вужча і вища; підбивається чорним, голубим або червоним коленкором, іноді овечим хутром (Пл).

Ша́пка бі́рка — шапка з овечої шкури. *А ще на козаку бідному нетязі шапка бирка, зверху дірка*.

Ша́пка заві́йканя — шапка, в якій голівка кругловида, пошита з 4-х частин сукна; по швах — нашивки із червоних вовняних кісок, на вершку — 8-раменна розетка з кольорової шкіри і китиця з такої ж волічки; до задньої частини обводу дошито пояс із чорного смушка, який під час непогоди опускали на потилицю і вуха; на голівці над чолом нашити рівно кусок смушки (Бойк.).

Ша́пка сива — виготовлена із хутра сірих молодих баранців; її носили парубки, багатії і міщани (Пл; Чуб., 7, 414).

Ша́пка стовба́та — висока бараняча знімова шапка із заокругленим дном, сферична *кучма* (Кв, Пл; Чуб., 7, 414; Голов. Од., 4).

Ша́пка суконна — шапка, виготовлена із червоного або синього сукна, викладена зсередини шкірою і обшита довкруги лисячим хвостом (Кобилля, Збаразький р-н, Тр).

Шапо́йка — пестл. від *шапка* (Он. СБГ, 2, 379).

Шапу́рина, шапче́рина, шапчи́на — зб. від *шапка*; погана шапка. *А на хлопцях плаття-мішок та ряднина, зверху шапурина* (Пл; Мил. НП, 51).

Шешла́к — шапка хутряна (Бойк.; Верх. Зн., 82).

Шипо́чка — шапка (Он. СБГ, 2, 382).

Шли́к — 1) те саме, що *мармазинка*; шапка суконна кругла із загнутою хутряною опушкою (Голов. Од., 70); 2) шапка бараняча із закатами (Верх. Зн., 273); 3) шапка смушкова із суконним дном (Бук., Зк); 4) шапка суконна червона з баранком.

Шовкі́вка — шапка шовкова (Чуб., 4, 195; Грін., 4, 507).

Шоломо́к — шапка вовняна чотиригранна, прикрашена по 4-х кутах китичками, а над чолом обшита червоними і зеленими нитками (Устенське Перше, Здолбунівський р-н, Рв).

Яламо́к — ковпак, битий з вовни (Кливини, Поліський р-н, Кв; Чрг; Лис. СПГ, 72).

Ялмі́вка, ярмі́вка — шапка округла, суконна (Чрг). *На мені шличок-вовнячок, то ж не вовничок — шовкі́вка, то ж не шовкі́вка — ярмі́вка* (Чуб., 4, 195).

Ярму́лка, ярму́рка — дно капелюха без крисів (ІФ).

ВЗУТТЯ

Взуттям в Україні здавна були личаки та постоли. Чоботи відомі тут вже з часів Київської Русі, однак увійшли в широкий вжиток тільки наприкінці XVIII ст. Дівочі черевики поширилися в XIX ст.

Вибір того чи іншого типу взуття обумовлювався його пристосованістю до потреб та вигідністю в праці. В Україні на початку XIX ст. побутувало п'ять основних типів взуття: чоботи, черевики, личаки, постоли й ходаки. Кожен із цих типів поєднувався з комплексом одягу щодо його форми, колориту, характером прикрас, а також відповідав видам занять і кліматичним умовам.

Ще в період Київської Русі з шкіри виготовляли взуття, одяг, пояси, зброю, сідла, упряж тощо. Про шкіряні вироби та взуття, зокрема про кольорові чоботи, знаходимо відомості в літописних джерелах. У Галицько-Волинському літописі згадується про те, що князь Данило Галицький за звичаєм руським своїх предків ходив у чоботах із зеленого сап'яну, оздоблених золотом. Тоді чоботи виготовлялися із шкіри, сап'яну, з гострими, загнутими догори носками, як видно на малюнку в Ізборнику Святослава. Чоботи були різних кольорів. Халяви зрізувалися напереді доверху, іноді робили їх круглими або підтинали нижню частину.

Чоботи мали халяви з пришитими передами. До середини XIX ст. побутували виворотні чоботи, тобто халяву, переди і підшву зшивали з вивороту. Перед тим, як вивернути чобіт, його намочували і вже тоді шивалися закаблуки (задники) та каблук. Всередину вкладали «вустілки» з соломю.

Святкові чоботи, особливо для дівчат та молодичь, виготовлялися з червоного, зеленого й жовтого сап'яну. Такі чоботи були рантовими, мали орнаментально вистрочені закаблуки, високі підбори з мідними підковками. Кольорові чоботи — сап'янці, які мали чорну пришву, називалися чорнобривцями. Халяви чобіт з центральних районів України (Київщина) мали тільки один боковий шов назовні. Чорні чоботи «втяжки» шили з одного куска шкіри. Підшви підбивали дерев'яними кілочками, а каблуки — залізними цвяхами та підківками.

На Полтавщині носили двоколірні чоботи — передки чорні, а халяви жовті (чорнобривці) — або одноколірні — зелені (зеленинці), червоні (червонинці), жовті (жовтинці).

Жіночі чобітки зберегли старовинні невисокі халяви і дещо загнуті загострені передки. Вони виготовлялися з сап'яну — червоного, жовтого, рідше зеленого. Звичайні жіночі чорні чоботи відрізнялися від чоловічих, крім розмірів, більшою кількістю різноманітних прикрас.

Оздоблювалися чоботи звичайно строчкою і толоченням або були вибивані цвяшками. Такі чоботи («писані») зустрічаємо на Поділлі, Покутті та в деяких районах Подніпров'я. Червоні чобітки побутували на Київщині, а сап'янці з жовтими халявами і чорними передками —

чорнобривці — на Харківщині, Прикарпатті, зокрема в Кутах, та на Буковині.

Характерно, що жіночі чоботи часто відповідали колоритові одягу і, як правило, добиралися під тон запаски, керсетки або загалом верхнього одягу. Поряд з комбінованими носили чоботи і одного кольору, які нерідко мали халяви з викотом (Поділля, Буковина).

З декоративних технік, якими оздоблювалися жіночі чобітки, слід назвати аплікацію кольоровою шкірою, ажурне вирізування з підкладкою кольорових шкірок, вибивання каплями у вигляді зубчастих ліній, дрібних розеток, трикутників, ромбовидних фігур, оздоблювання різнокольоровою «випусткою» і т. д.

Улюбленими декоративними елементами були так звані кучері. Різнокольорові шнурочки закріплювалися обміткою, яка також є одним із декоративних засобів. Чобітки Буковини (Кіцмань) здебільшого одного кольору. Проте вся поверхня — перед і закаблуки — багато прикрашені орнаментом із спіральних ліній, дрібненьких зірок, колових мотивів тощо.

Особливо часто в чобітках декорували бережок підшови і каблук дрібними цвяшками, набитими на невеликій відстані один біля одного. На самому носіку вони переходили в узорний орнамент. Підбори звичайно декорували трикутниками з розетками й зірками.

На Полтавщині сап'янци з м'якими халявками не оздоблювалися. Рантові чоботи носили, міцани й заможні селяни Полтавщини. Для цих чобіт характерні дві підшови й зрізані носики.

У низинних районах України носили черевики, які, дарма, що мають старовинну назву, безперечно, пізнішого походження; у давніх джерелах вони мали назву «черевий» — «черевья», що спершу могло означати взуття у формі постолів, зроблене з м'якої шкіри, знятої з черева тварин. І тільки значно пізніше назву цю почали застосовувати до взуття типу сучасних черевиків.

Черевики мали халяви з розрізом спереду або збоку. Спереду вони шнурувалися кольоровими зав'язками, збоку, по зовнішній стороні халяви, застібалися на гудзики. Самі дірочки й бережок на черевиках були декоративно викінчені зубцями, прорізами.

Як і чобітки, черевики часто виготовляли з комбінованої шкіри контрастних кольорів, а верхи халявок фігурно вирізували. На Полтавщині дівчата носили черевики з чорної шкіри на високих підборах (корках); халяви були облямовані червоним сап'яном. Шнурували їх червоними або зеленими стрічками, а одягали до них часом сині панчохи.

Личаки носили у північно-східних районах України, головним чином на Поліссі. Вони плелися з лика і мали архаїчну форму, фактично тільки підшову з хрестовидної плетінки. Підшов закінчувалася довкруги ликовими петлями, в які протягали шнурок із лика або клоччя, яким густо обмотували ногу. Личаки носили поверх білих полотняних онуч, що сягали майже колін.

Другим типом взуття були шкіряні постолі, вживані населенням Прикарпаття й Карпат. Це старовинна форма взуття, що зберегла архаїчний спосіб виготовлення.

На Гуцульщині — в східних районах Карпат, крім звичайних, були ще закаблучені постолі з тонкими й гострими кінцями передків, загнутими ріжками досередини. Новіші за часом постолі мали дві пряжки та широкий поясочок на зап'ятку. На Бойківщині виготовляли ходаки, шкіряні постолі, що були різновидом постолів.

Постолі, морщинці і ходаки носили поверх полотняних або вовняних онуч та панчіх. Вовняні онучі — це трикутні шматки червоного або коричневого домотканого сукна, вишитого на кінцях кольоровими

волічками (жовтими, зеленими, цеглястими), що при обгортанні дає декоративне викінчення. Особливо гарно оздоблювалися капчурі — гуцульські шкарпетки, шиті з червоного або коричневого сукна. Плетені капчурі у верхній частині мають широкі поперечні кольорові узорі, виплетені дрібненько тонкими дротиками.

Отже, залежно від природних умов носили різне взуття. У гірських районах — постולי й ходаки, на Поліссі — личаки, у низинних районах — черевики і чоботи.

Афтиледра — інш., тверда шкіра, вживана на зап'ятки до чобіт (Пок.; *Коль.*, 66).

Баганці — 1) чоботи великі, подерті (Зк); 2) черевики.

Баганчі — 1) чоботи чоловічі (Гусний, Великоберезнянський р-н, Зк); 2) черевики (Зк); 3) дерев'яники (Бориня, Турківський р-н, Льв).

Баганче — взуття незграбне, велике (Пок.; *Коль.*, 35).

Бахили — 1) калоші гумові для валянок. *Дід узув бахили: узув би валянки та на бахилу* (Бігач, Менський р-н, Чрг; Кливини, Поліський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 17); 2) постולי з береста, шкіри; 3) великі чоботи, лапті, плетені з шнурка (Пл).

Бахлі — мн., калоші глибокі саморобні, які одягають на валянки (Велика Мечетня, Кривоозерський р-н, Мк; *Моск.*, 16).

Берестури — чоботи шкіряні, пошиті в м. Берестечку; халяви рівні, каблук високі з жовтими підковками (Птича, Дубнівський р-н, Рв).

Боганчі — те саме, що баганчі.

Боканьчі — черевики (Зк). *Боканьчі і ще з підківками. Будете дзвонити поміж кошицями* (*Верх.* Зн., 200).

Бокури — ремінець для опоясування черевиків.

Бот — чобіт з короткою халявою. *Та на козаку боти та на козаку нові та німецької роботи* (*Грин.* ЭМ, 285).

Боти, ботик — 1) зимове взуття, яке носять поверх черевиків; 2) черевики. *Чорні боти до роботи, червоні до танку. Тепер ям ся розіграла, мій любий Іванку* (Зк); 3) ботинки з «очима»; черевики з металевими пістонами для шнурків (*Вас.*, 162; *Грін.*, 1, 90; *Бес.* МХ, 98; *Тим.*, 1, 129).

Бочкората — постולי малі.

Боч(ь)кори — угор. boskor; 1) взуття, капці, ходаки (Зк); 2) постולי із шкіри тварин (Буківцеве, Великоберезнянський р-н, Зк; *Дзен.* ЛА, 1, 54).

Брестури — те саме, що берестури.

Бузлук — 1) підкова з шинами, яку прив'язували до підшви, щоб не ковзатись на льоду (Кислиця, Ізмаїльський р-н, Од; *Моск.*, 28).

Буканчі, букончі — інш., черевики солдатські (Мостове, Веселинівський р-н, Мк; *Моск.*, 18). *Закувала зозуленька межі двома корчі, за дармо до ня, хлопче, ходиш — подириш букончі*.

Бурки — валянки, пошиті із домотканого сукна (Пол., Льв); суконний чобіт (Орів, Сколівський р-н, Льв).

Бўти — чоботи (Нагуевичі, Дрогобицький р-н, Льв; *Он.* СБГ, 1, 78).

Вєрбці — постולי (Великоберезнянський р-н, Зк).

Вєрглик — інструмент для плетення личаків. *Мав верглик той, що лапті плетуть* (*Чуб.*, Н. 382; *Грін.*, 1, 134).

Верзун — взуття, подібне до постолів (*Ког.*, 6, 229).

Віворотні — чоботи, в яких підшви підшивалися із середини дравкою, після чого вони виверталися навиворіт (Нова Водолага, Хрк).

Виробеки — 1) постולי з виправленої шкіри (*Шух.*, 1, 143; *Гуц.*); 2) різновид шкіряних лаптів (*Гуц.*; *Шух.*, 1, 120).

Вірпці — постולי (Зк).

Висп'яток — носок чобота. *Висп'ятками бити* — бити носками чобіт (Грін., 1, 189).

Вйступці — черевики.

Витяжка — кусок шкіри, заготовлений цільний, для передньої частини халяви і головки (Вас., 158; Грін., 1, 196).

Витяжки — 1) чоботи чорні (Лубни, Пл); 2) чоботи, у яких передок і передня частина халяви із цільної шкіри (Грін., 1, 196).

Вйшкварки — 1) чоботи, які риплять (Змітнів, Сосницький р-н, Чрг; Лис. СПГ, 22); 2) скрипи у нового взуття, виготовленого з доброякісної шкіри (Змітнів, Сосницький р-н, Чрг; Лис. СПГ, 46).

Віхок — віхоть соломн, вкладений в середину взуття як вистілка (Подн.). *Чоботи ся попорочи, а віхті попріли. А мені ся пока-зали, вонучі поїли* (Колом. К., 117).

Волічки — шнурки вовняні (чорні або червоні) для обмотування штанів і взуття — *ходаків*. *Попід тоті сині гори ладно люди ходять, чор-ненькими волічками ноженьки обводять* (Колом., 143).

Волока(и) — 1) зав'язка до постолів (Кот., 6, 51; Голов. Од., 67; Шух., 1, 171; Осн., 1862, 5; Грін., 1, 123). *Наступив йому на воло-ку од постола* (Гуц.); 2) шнурки ремінні або вовняні, якими обв'язують штани (Мшанець, Старосамбірський р-н, Льв); 3) шнурки з козячої вовни до постолів (Свалявський р-н, Зк). *Пішов би я танцювати, волоки пірвуться; сірячина по коліна, дівчата сміються* (Колом. К., 88); 4) довгий, до 2 м, ремінець на постолах, яким чоловіки обмотують литки (Бітля, Турківський р-н, Льв); 5) довгий шнурок з вовни на постолах, яким жінки обмотують литки (Бітля, Турківський р-н, Льв). *Волоки має, баба, хлоп має ремінці* (Велика Лінина, Старосамбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 141).

Волосінь — трава, в яку замотують ноги перед узуванням постолів (Заруддя, Іванківський р-н, Кв; Лис. СПГ, 22).

Воронка — 1) дірка в постолі, крізь яку проходить ремінець або волока (Велика Лінина, Старосамбірський р-н, Присліп, Турківський р-н, Льв); 2) дірка в черевиках для шнурків (Хашів, Турківський р-н, Льв); 3) щілина, що утворюється при стику шкіри на носі постола (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 145).

Востріжниця — те саме, що *вострока*.

Вострока — 1) дірка в постолі, крізь яку проходять ремінці для прив'язування до ноги (Жукотин, Турківський р-н, Льв); 2) боки постола (Самбірщина, Турчанщина, Льв; Он. СБГ, 1, 147).

Вустілок, вусцілок — устілки; віхоть соломн в чоботі (Писарівка, Кодимський р-н, Од; Лис. ССЛ, 75).

Галбшви — інш., черевики, півчеревики (Бук.; Прок., 6).

Галбшуги — те саме, що *галбшви*.

Гамаші — 1) калоші (Ланна, Карлівський р-н, Сіренки, Глобинський р-н, Пл); 2) різновид легкого взуття (Говтва, Козельщинський р-н, Пл; Вац. Сл., 22). Див *гетри*.

Гетри — 1) чобітки старовинні з кучими халявами (Семенівка, Кодимський р-н, Од; Мачухи, Полтавський р-н, Пл); 2) чоботи або черевики великі (Великі Сорочинці, Миргородський р-н, Пл); 3) калоші (Вац. Сл., 22).

Гицляк — шкіряний гудзик ззаду каблука для зручнішого знімання чобота (Шух., 1, 121; Грін., 1, 284).

Голенка — халява (Заруддя, Іванківський р-н, Кв; Лис. СПГ, 182).

Гонуча — шматок полотна, яким обвиваються ноги.

Гопак — великі чоботи (Пл; Вац. Сл., 26).

Гранжбли — чоботи великі, незграбні (Мошківці, Калуський р-н, ІФ).

- Гусáри** — черевики високі, шнуровані густо і високо (Птича, Дубнівський р-н, Рв).
- Гутте** — взуття (Михайло-Коцюбинське, Чернігівський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 62).
- Деревáки** — взуття дерев'яне (Боянець, Жовківський р-н, Гнила, Лихохора, Турківський р-н, Льв). Взуття на дерев'яній підшві (Лугини, Лугинський р-н, Жт; Льв, Вл; *Лис. СПГ*, 63).
- Дерев'яники, дерев'янки, дерев'янці** — те саме, що *дерев'яки*.
- Дерсуланки** — чоботи та черевики на дерев'яних підшвах (Саврань, Од; *Мельн.*, 30).
- Довба́нці** — див. *дерев'яки*.
- Доко́лінниці** — жіночі штани з білої вовни (Косівський р-н, ІФ).
- Дру́гати** — скручувати дві нитки на шнурки (Бойк.).
- Дуб'я́нці** — постолі з дубленої шкіри (Лихохора, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 237).
- Дя́жка** — смужка лозової кори, з якої плетуть постолі (Кливини, Поліський р-н, Кв; Стольне, Менський р-н, Чрг; *Лис. СПГ*, 71).
- Жовти́нці** — чоботи з жовтого сап'яну. *Чоботи одні жовтинці, а другі юхтові* (*Грін.*, 1, 189).
- Жура́бки** — шкарпетки вовняні.
- Заборсува́ти** — затягати волокни (Льв, ІФ).
- За́відь** — чоботи, зшиті під завідь, тобто із рубцем над каблуком, пришитим дратвою до луба (*Грін.*, 2, 18).
- Заві́я** — клапоть полотна, яким овивають ноги (Вл).
- Заво́ї** — 1) онучі, якими жінки обмотують коліна; 2) головний убір заміжньої жінки (Пол.).
- Заволо́ки** — те саме, що *волокни*.
- Заворóзе** — короткий ремінь, яким стискаються *ходаки* (Бойк.).
- Зав'я́зки** — те саме, що *завої*.
- Зазу́ванці** — чоботи, шиті на одне копито (Подн.).
- Зака́блі** — задники чобота (*Грін.*, 2, 45). *Дам лиха за каблукам, дам лиха за каблукам, достанеться їй передам.*
- Зака́блік** — те саме, що *закаблі*.
- Зака́блук, зака́блочки** — задник в черевіку. *Од Полтави до Прилуки заламала за каблуки; Купив мені черевики, за каблучки риплять* (*Грін.*, 1, 45).
- Закалю́жки** — півчоботи із червоного сукна на гудзиках (Вовчківці, Снятинський р-н, ІФ).
- Заклебу́чений** — загнутий, скривлений (*Шух.*, 1, 284).
- Залу́бки** — задники (Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 275).
- Заплі́ванець** — постіл (*Верх. Зн.*, 20).
- Зап'я́ток** — каблук (Ісаїв, Хаців, Турківський р-н, Льв; Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 1, 283; *Голов. Од.*, 15; *Грін.*, 2, 87). *Ще й горошок не зійшов, тільки лободочки, витоптала ж черевички, тільки зап'яточки* (*Чуб.*, 3, 95).
- Засті́вка** — 1) підстілка (Махнівець, Старосамбірський р-н, Льв); 2) те саме, що *застола* (Верхне Синьовидне, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 287); 3) підшва у *ходаках* (*Верх. Зн.*, 49).
- Засто́ла** — кусок шкіри, яким підшивають підшву постолів (Махнівець, Старосамбірський р-н, Хаців, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 287).
- Застя́гувати** — затягати *волокни* (Льв).
- Збі́ванець** — зборка на постолах на місці стягання ремінчиком (Тухолька, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 295).
- Збі́вання** — те саме, що *збиванець* (Тухолька, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 295).

Збівати — стягати ремінцем, шнурком (Тухолька, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 295).

Зміток — зношений *ходак* (Дзен. ЛА, 1, 54; Зк, Льв).

Зббува — взуття (Чрк).

Збо́ля — підметка (Ісаїв, Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 318).

Каблук — те саме, що *закаблук*.

Калавєрі — черевики чоловічі шкіряні чорні, оздоблені кольоровою шкірою; каблук із залізною підковою (Бук).

Калавєрці — чоботи чорні з вивернутими халявами (ІФ, Чрв; Коль., 44; Грін., 2, 209).

Калагві — панчохи з білого полотна, зшиті наскоро для небіжчиків, у гуцулів.

Канцўрики — панчохи дитячі (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; Он. СБГ, 1, 338).

Ка́пець — 1) старий чобіт, *ходак* (ІФ); 2) взуття шкіряне без халяв. *А дід бабці купив капці, та короткі були, то втяв пальці* (Осн., 1861, 11, 68; Голов. Од., 67; Шух., 1, 125); 3) панчохи суконні шиті; 4) шкарпетки вовняні (Зк).

Ка́пиці — те саме, що *волоки* — вовняні шнурки для обмотування ніг (Зк).

Ка́пці — 1) панчохи на зразок чобіт з битого сукна (ІФ). *Обуїмося в ходачата, обуїмося в капці, як у ночі, так у днинку все любко на гадці* (Колом., 167); 2) шкарпетки вовняні, в'язані різнокольоровими нитками (Краснолів, Верховинський р-н, ІФ); 3) шкарпетки суконні. *А я ж тобі наказував на заді у хліві, що бис мені та на пряла все волічки білі, що бис мені та на пряла капці з волічками, бо я свої протолочив за молодичками*; 4) полотно, яким обвивають ноги покійника (Кобло-Старе, Старосамбірський р-н, Льв; 5) тапочки, домашні туфлі (Жукотин, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 340).

Капчо́р, капчу́рі — 1) шкарпетки жіночі, в'язані з білої, вручну пряденої вовни (Рахівський р-н, Зк); 2) панчохи, пошиті з червоного домотканого сукна у гуцулів (Гуц.).

Карпі́тка — шкарпетка (Грін., 2, 223).

Ке́нді, ке́ндя — 1) легке взуття, черевики (Пл; Вац. Сл., 43); 2) валянки, валяні калоші (Чуб., 7, 575); 3) жартівливо про великі чоботи (Чуб., 7, 575; Грін., 2, 235); 4) теплі калоші. *Набув на ноги кинді нові* (Кот., 4, 125).

Керпе́ць — постіль (Лем.; Ваг. Лем., 78).

Кі́нді — те саме, що *ке́нді*.

Кі́рпці — ходаки (Лем.).

Кло́чки — взуття з дерев'яною підошвою і солом'яним верхом; назва походить від звуку, який вони утворюють під час ходіння, звідси — кльоцати (Топорівці, Новоселицький р-н, Чрв; Прок., 56).

Клоча́к — шнурки для личаків з клоччя, які носили замість вовняних ниток бідні селяни (Рахів, Зк).

Клубу́чі — валянки (Грін., 3, 252).

Коло́дка — дерев'яне взуття (Володарка, Поліський р-н, Кв; Лис. СПГ, 101).

Коміне́рка — долішня частина чобіт (Чрв).

Кб́ндури — жовті, шиті як панчохи, без підошв і каблуків чоботи (ІФ, Чрв; Коль., 44).

Конду́рі — інш., старовинне взуття, яке вийшло з ужитку (Бук.; Шишківці, Новоселицький р-н, Чрв; Прок., 57).

Копі́тце — панчохи (Коч., 154).

Кордиба́н — шкіра козяча, добре виправлена, яку використовують на черевики.

Кордова́н — 1) шкіра козяча; 2) чобіт сап'яновий (Голов. Од., 75, 80).

- Купив чижми-кордовани. Я ся в чижмита обую* (Голов. НП, 551; Грін., 2, 283).
- Корду́ани** — чоботи сап'янові жовті, угорського крою, з плоскими підковами; носили парубки — легіні (ІФ, Зк).
- Корза́ні** — старі постолои.
- Корк** — каблук. *Один чобіт на підкові, а другий на корку* (Чуб., 7, 431).
- Котлі** — різновид жіночого зимового шкіряного взуття з грубою пришковою, підметками й каблуками.
- Крипці** — ходаки (Тухля, Сколівський р-н, Льв).
- Кулчикі** — мн., 1) дірочки в жіночих черевиках (Грушівка, Первомайський р-н, Мк; Моск., 46); 2) сережки (Льв, Чрг).
- Куля́нки** — 1) отвори в жіночих черевиках; 2) сережки (Од; Моск., 46).
- Ла́поть** — 1) сплетене з лика, іноді з шнурка взуття. *Тільки й рідні, що лапті одні*; 2) вивороти на рукавах (Грін., 2, 344).
- Ляха́ш** — подертий чобіт. *Скидай свої ляхаші, бери наші камаші* (Голов. НП, 143).
- Лётник, літник** — червоні чобітки (Зк, Пл).
- Лй́ски** — мн., передні частини *ходака* (Турка, Льв).
- Листя́нки** — панчохи, зроблені з ниток, без стопи (Сяниччина — ПР).
- Лича́к** — взуття, сплетене з рогози чи прядива (Калинівка, Іванівський р-н, Од; Моск., 48).
- Лича́ки** — 1) взуття з лика (Бойк.). *А постіл личаки да й попереджає. Ой коли ти постіл, то іззаду постій, ой коли ти личак, то попереду гонцак*; 2) взуття з липової і в'язової кори (Лубенщина, Пл). *Ой прийшов я до костьола, там органи грали, як єм тріснує личаками, аж святі гуляли* (Кот., 5, 175).
- Лоско́вки** — мн., черевики лосині (Кривоозерський р-н, Мк; Моск., 49).
- Луб** — тверда частина в чоботах (Люта, Великий Березний, Велико-березнянський р-н, Рахів, Зк).
- Ля́мці** — валянки (Чрг).
- Миші́ни** — чоботи сап'янові, зелені (Вас., 26).
- Морще́нці** — шкіряні морщені постолои (Льв, ІФ, Хрк).
- Морщя́ни** — те саме, що *морищенці*.
- Морщя́ти** — зробити постолои з цілого куска шкіри. *В новій палаті цар не спить... а мовчки долі всемогучій дере порфіру на онучі. І ніби морищить постолои собі в дорогу*.
- Наколі́нниця** — зимові білі вовняні нагавиці для жінок.
- Напе́рстниця** — мала пілка; вовняна онуча, якою обвивали пальці (Льв, ІФ).
- Настроча́нки** — шнурки, якими обв'язували *ходаки* (Льв).
- Нист, ност** — носок взуття (Заруддя, Тетерівське, Варівськ, Іванківський р-н, Кв; Лис. СПГ, 137).
- Ну́чка** — онучка (Подн.).
- Обо́ри** — 1) отвори в постолох, через які переволікають волокни (Льв); 2) зав'язки у постолох (Луб'янка, Поліський р-н, Кв; Лис. СПГ, 140).
- Обув** — взуття (Либохора, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 12).
- Обу́ванець** — шнурок або ремінець на постолох, що проходить крізь дірки і стягує стопу (Хашів, Бітля, Лосинець, Турківський р-н, Льв); шнурок або ремінець на *ходаках*, яким обмотують литки (Присліп, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 12).
- Обува́ничко** — взуття. *Ходит мила попри річку, а я поза річку, ни чому не опізнаю лем по обуванічку* (Лем.; Голов. Од., 78).
- Обу́ванки** — те саме, що *волокни*.

- Обуванок** — те саме, що *обуванець* (Вишків, Долинський р-н, ІФ; Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 12).
- Обуванці** — те саме, що *волоки*.
- Обування** — див. *обув* (Коростів, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 12).
- Обувачка, обув'я** — взуття.
- Обцас** — каблук. *Іден чобіт на підкові, другий на обцасі* (Чуб., 5, 1067; Грін., 3, 31; Голов. Од., 52).
- Обцасовий** — прикметник від *обцас* (Лолин, Долинський р-н, ІФ; Он. СБГ, 2, 13).
- Обцас** — те саме, що *обцас* (Вишків, Долинський р-н, ІФ; Он. СБГ, 2, 13).
- Одягальце** — надівати собі на ноги взуття (Полісся, Городнянський р-н, Чрг; Лис. СПГ, 142).
- Онучка** — полотно, яким оббивають ноги; взуття з овечої вовни (Орів, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 20).
- Опанки** — постолі (Льв).
- Опеньки** — панчохи суконні широкі (Ясенів-Пільний, Городенківський р-н, ІФ).
- Опроки** — отвори, дірки в *ходаках*, в які затягують шнурки, кручені з чорної вовни (Бойк.).
- Острічник** — те саме, що *острічниця* (Старосамбірщина, Льв; Он. СБГ, 2, 28).
- Острічниця, отрочанка** — ремінець, яким прив'язують *ходаки* до ноги і який проходить крізь «остроки» — дірки (Хашів, Жукотин, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 28).
- Остроки** — те саме, що *вострока*.
- Паволоки** — шнурки вовняні до *ходаків*, закінчені ремінцем (Кв).
- Папучі** — 1) шкарпетки вовняні; їх часто використовували як святкове взуття, для чого підшивали підошви шкірою або сукном (Недобівці, Хотинський р-н, Чрв; Прок., 57); 2) взуття суконне вище кісточок (Комарники, Турківський р-н, Грабовець, Стрийський р-н, Льв); 3) мішечок із сукна для одягання взимку на носок взуття (Старий Самбір, Льв); 4) чоботи зношені, старі (Липа, Долинський р-н, ІФ).
- Пасовий** — похідне від *чобіт пасовий* (Он. СБГ, 2, 43).
- Патинки** — черевики. *Яремо! ...Поддай патинки господині та принеси мені води; Дочці на кожушок, байстриюкові на придане, жінці на патинки*.
- Перепонина** — ремінець, яким зшиті носи (передні) постолів (Он. СБГ, 2, 53).
- Пйски** — передня частина *ходаків* (Льв).
- Півчобітки** — чоботи шкіряні без гуми (Вас., 26).
- Підкладки** — підошва у *ходаках* (Верх. Зн., 49).
- Підколінниці** — те саме, що *доколінниці* (Гуц.).
- Підлўник** — кусок шкіри на заднику чобота (Грін., 3, 111).
- Підстівка** — 1) підошва постолів (Бітля, Турківський р-н, Тухолька, Сколівський р-н, Льв); 2) латка на підошві постолів (Он. СБГ, 2, 76).
- Підстілки** — підошва у *ходаках* (Верх. Зн., 49).
- Плакенки** — куски білого полотна, якими оббивають померлим ноги (Надвірна, ІФ).
- Платінка, платінка** — онучка (Орів, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 79).
- Плїтчики** — онучі з полотна, які одягають у *ходаки* (Хашоване, Сколівський р-н, Льв).
- Платянка** — онуча конопляна біла до постолів (Рахів, Міжгір'я, Зк).
- Поборсїт** — 1) позав'язувати зав'язки в постолах (Васьковичі, Кору-

- стенський р-н, Жт); 2) протягнути шнурки у вушка личаків (Карпилівка, Іванківський р-н, Кв; *Лис. СПГ*, 164).
- Поверхнійця** — онуча суконна, товста, яка покриває всю стопу ноги (*Шух.*, 1, 138, 162).
- Пової** — те саме, що *зав'язки*.
- Поволбчка, поволічка** — ремені, шнурки на взутті (*Грін.*, 3, 425).
- Повстакі** — мн., валянки (Грушка, Ульяновський р-н, Крв; *Моск.*, 61).
- Половінки** — 1) те саме, що *галбузи* (Топорівці, Новоселицький р-н, Чрв; *Прок.*, 9, 56); 2) гнучий з одного куска шкіри *ходак*.
- Портянки** — панчохи, зроблені з ниток, до кісточок без стопи (Бойк.).
- Поршні** — те саме, що *постоли*.
- Постоли** — 1) саморобне шкіряне взуття; 2) плетені з lika лапті. *Він на танцях вимахував дівкою так, що аж постоли розсідались* (*Коц.*, 2, 281). *Правда в постолах, а кривда в чоботах; Ляпає язиком, як постолом*.
- Постолі заклёбучені** — постоли, в яких носи загнуті догори (Гуц.).
- Постоли сиричуваті** — постоли, виготовлені з недоброякісно виправленої шкіри.
- Постольці, постолета** — змен. від *постоли*. *Сидить дядько на стільці, узв'яз в постольці, а дядина на лавці, натягає халявці* (*Бес. МХ*, 108). *То й ти бойко, та й я бойко, то й ми оба бойки, як си вз'єм в постолета та підемо польки* (*Коль.*, 146).
- Припони** — різновид *камаши*.
- Пришви** — чоботи з пришитими головками (*Ващ. Сл.*, 82).
- Пришчіпка** — латка на взуття (Секретарка, Кривоозерський р-н, Мк; *Моск.*, 62).
- Пунчбхи** — в'язані з вовни панчохи (Зк).
- П'ята** — задня частина *ходака* (Льв).
- Равлик** — шкіряні личаки, подібні до постолів (Осн., 1861, 11; *Грін.*, 4, 25).
- Раки** — підкови до *ходаків* (Либохора, Турківський р-н, Льв).
- Рамінь** — шкіра вичинена, що йде на пошиття чобіт (*Палам.*, 31).
- Сакві** — шкарпетки полотняні, в які одягають померлих.
- Сап'ян** — гатунок шкіри виправленої і фарбованої, яка відзначається гнучкістю і м'якістю. Найкращий («правдивий») сап'ян виготовляли з козячих шкір. Овечі шкіри давали гірший гатунок сап'яну («неправдивого»).
- Сап'янці** — чоботи, виготовлені з сап'яну жовтого кольору (Опішня, Пл; *Вас.*, 26, 162). *Попереду та Маруся йде, за собою дружечок веде, сімсот, ще й п'ятнадцять та всі у сап'янцях* (*Бес. МХ*, 418).
- Сари** — інш., халяви тверді в чоботах (Люта, Великоберезнянський р-н, Рахів, Зк). *Котрий того селом йде, це не мій миленький, сари в нього боксовані, а лайбик чорненький* (Колом. К., 55).
- Сирівці** — постоли з сирової шкіри (Льв, ІФ).
- Скірецьки** — те саме, що *скірні*.
- Скірні** — чоботи (Зк, Лем.; *Верх. Зн.*, 63).
- Скірнітка** — здріб. від *скірні*.
- Скоренки** — те саме, що *скірні*.
- Скоріноньки, скоріночки** — здріб. від *скірні*.
- Скрутіне** — солома, якою вистеляють спід чобота (Сокальщина, Льв).
- Солом'яники** — черевики; взуття, плетене з соломи, яке носили на шкіряному взутті зимою (Либохора, Турківський р-н, Льв). *Скажемо си поробити ходачки легойки* (*Кол.*, 146).
- Стрічники** — мн., шнурки вовняні для обмотування *ходаків*. Див. *волоки, обуванці, ostrічники*.

- Стрoкá** — рант у постoлах (Михaльчинa Слобoдa, Нoвгoрoд-Сіверський р-н, Чрг; Лис. СПГ, 206).
- Стрoкaнeць** — рeмiнь дo *хoдaкiв* (Льв).
- Стрoкaнці** — мн., тe сaмe, щo *стрiчнiки*.
- Стрoчaкi** — шнурки дo *хoдaкiв* (Льв).
- Стрoчáнкi** — тe сaмe, щo *стрiчнiки*.
- Сушoни** — мн., бoтi (Десaнтнe, Кілійський р-н, Од; Моск., 69).
- Тáлпa** — пiдoшвa, взуття (Лютa, Вeлiкoбeрeзнянський р-н, Зк).
- Тoпaнкi** — мн., 1) тe сaмe, щo *мишини* (Зк). *Зaкувaлa зoзулиця, тa сілa нa гaнoк, iшов Івaн дo Мaрiї зaгубив тoпaнoк* (Кол., 104); 2) чoбoтi бoкcoвi (Ужгoрoдський р-н, Зк).
- Трeпкi** — дeрeв'янe взуття (Вишкiв, Дoлинський р-н, ІФ; Он. СБГ, 2, 300).
- Убyвaнцi** — тe сaмe, щo *oбувaнцi* (Либoхoрa, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 310).
- Усп'ятки** — кaблукi. *Бив, бив, a тoдi кинув oб зeмлю тa дaвaй у сн'яткa мi щe нaдoлужaти* (Грін., 4, 358).
- Устугвi, устугли** — вузькi рeмiнці, якими «мoрщили» пoстoли (ІФ).
- Хaнтaлi** — взуття пoгaнe, вeликe (Пoдiл.).
- Хoдaк** — тe сaмe, щo *пoстoли* (Вeликa Вoлoсянкa, Стaрoсaмбiрський р-н, Лосинeць, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 343).
- Хoдaкi** — 1) взуття шкiрянe типу *пoстoлiв* (Бойк.; Дзен. ЛА, 1, 43). *Чoбoтi дo рoбoтi, хoдaкi дo тaнцy. Пішов бойкo тa й дo бойкa хoдaкi зичaти. Пoзич, бойкy, хoдaкa дiвчa зaручaти. Нe пoзичу, нe пoзичу, бo мi гo як вбyєш, Гупниш ним дo зeмлі, тa мi гo зiпсуєш* (Льв, ІФ, Тр, Вл); 2) чeрeвики (Хрк; Коль., 41); 3) чoбoтi чoрні aбo чeрвoні — угoрськi (Гoлoв. Од., 77, 79, 81); 4) чeрeвики, щo шнуруються збoку; 5) жiнoчі чoбoтi iз зaкoчeними хaлявaми нa нeвисoкoмy кaблyцi (Гусний, Вeлiкoбeрeзнянський р-н, Зк).
- Хoдaчáтa** — змeн. від *пoстoли* (Вeликa Вoлoсянкa, Стaрoсaмбiрський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 343).
- Хoдoчки** — пeстл. від *хoдaки*.
- Хoлeвa** — хaлявa (Ясeнь, Рoжнятiвський р-н, ІФ; Он. СБГ, 2, 346).
- Хoлoшні** — штaнини, нe з'єднaні мiж сoбoю, сукoнні (Бойк.).
- Хoявa** — хaлявa (Бaгнувaтe, Мaткiв, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 346).
- Хустинкi** — oнучi (Дoвжиця, Лeм.).
- Ціжми** — 1) пiвчeрeвики (Гoлeм., 134). *І щoб мy кyпилa ціжми з oстрoжкaми* (Вeрх. Зн., 186); 2) чeрeвики жiнoчі чoрні шкiряні, спeрeду шнурoвaні, з кoрoткими хaлявaми; 3) чoбoтi з кoльoрoвoгo сaп'яну (Льв, Зк).
- Цoпци** — тe сaмe, щo *чoпци* (Рoзлyч, Турківський р-н, Льв).
- Чaлaпyти** — чoбoтi aбo чeрeвики пoгaні (Вeрх. Гoв. лeм.).
- Чeпiцi** — чeрeвики (Десaнтнe, Кілійський р-н, Од; Моск., 75).
- Чeрвoницi** — чoбoтi з чeрвoнoгo сaп'яну (Пл).
- Чeрeвик з крiльцямi** — чeрeвик iз дoтoчeними зaдникaми, нa пiдклaдцi (Вас., 162).
- Чeрeвики вoлoчáні** — чeрeвики з вoлoкaми.
- Чeрeвики гaбeнкoвi** — чeрeвики, зрoблeні iз шкiри мoлoдoї твaрини (Грін., 1, 262).
- Чeрeвики нa кoркaх** — чeрeвики iз зaгнyтими нoскaми i нa висoких кaблyкaх (Пл).
- Чeрeвичкi** — змeн. від *чeрeвики*. *Ой! я нaс бaрaнцi, a дiвчинa бичкi, пoчeкaй, нe втiкaй, кyплю чeрeвичкi* (Чyб., 5, 1903).
- Чeрeзнoжниця** — тe сaмe, щo *пoвeрхниця* (Шyх., 1, 138).
- Чижeмки, чeжeмки, пiсeмки** — чeрeвики (Бiтлa, Турківський р-н, Льв);

- тапочки (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 368). *Мені треба чижми, на сі білі ножечки* (Колом. К., 55).
- Чіжми** — інш., 1) те саме, що *ціжми*; 2) черевики високі (*Бес. МХ* 316); 3) чоботи з твердими халявами і на каблуках (Зк).
- Чійжми з лубом** — чоботи з твердими халявами (Лjuta, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Чійжми з острогами** — чоботи з *остроками* (*Голов. НП*, 408).
- Чіблянки** — мн., лико вимочене, рублене ножом на смужки, з якогось прямим плетеним робили личаки (Рахів, Зк).
- Чіжми** — 1) черевики (Кобло-Старе, Старосамбірський р-н, Льв); 2) капці (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 371).
- Чобби** — черевики дитячі (Сунки, Смілянський р-н, Чрк; *Лис. СПГ*, 21).
- Чобіткі** — здріб. від *чоботи*. *Чобітки ж ви обцасєві, підківки цинкові. То же смося находили до дівки єдної.*
- Чоботи витяжні** — те саме, що *витяжки* (Лубенщина, Пл).
- Чоботи в'ялові** — чоботи з бичачої шкіри (Народичі, Ласки, Народицький р-н, Жт; *Лис. СПГ*, 51).
- Чоботи гвоздьові** — чоботи, в яких підощва підбивалася дерев'яними або металевими цвяхами; пришивання підощви дратвою зберігалось у «виворотних» чоботах простої форми, які вже виходять із вжитку (*Вас.*, 26).
- Чоботи залубчісті** — чоботи із закоченими халявами (Чрв).
- Чоботи застояти** — чоботи виставити на сонце, «запекти», щоб були штивні (*Верх. Зн.*, 81).
- Чоботи личкові** — чоботи з чорної шкіри, підковані (Льв).
- Чоботи лямцеві** — валянки; див. *лямці* (Чрг).
- Чоботи наставити** — чоботи набити на правіло.
- Чоботи пасові** — прості, робочі чоботи з подвійною підощвою (Нагуєвичі, Дрогобицький р-н, Льв). *Ой уже ж мені надоїли чоботи пасові, дадут міні незадовго черевики нові* (*Он. СБГ*, 2, 373).
- Чоботи прости** — чоботи на одній підощві.
- Чоботи рампасові** — чоботи з подвійною підощвою (Льв; *Голов. Од.*, 14; *Грін.*, 4, 65). *Кожух білий, кожух білий, чоботята рампасові* (Колом. К., 54).
- Чоботи рантові** — 1) чоботи франтівські; чоботи з підшитою дратвою до голенища шкіряною устілкою, до якої пришивається підощва (*Вас.*, 19); 2) чоботи на двох підощвах із зрізаними носками. Підбори мали вище на задниках шви і підбивалися підковами, а не цвяхами (*Чуб.*, 7, 418).
- Чоботи руського крбю** — чоботи без підборів (обцасів) чи каблуків, підковані, з довгими, іноді підверненими (закоченими) халявами (Лjuta, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Чоботи рясовані** — чоботи, в яких середня частина, що з'єднує пришви з халявами, морщена в гармошку (Тязів, Тисменицький р-н, Косів, ІФ).
- Чоботи ўгнівські** — чоботи широкі з простої шкіри, виготовлені в Угневі (Сокальський р-н, Льв).
- Чоботи червоні** — чоботи, пошиті з червоної шкіри. *Гірки були вечорниці, солодкі залоботи. Витанцювали до дівчини червоні чоботи* (Колом., 84).
- Чоботя** — те саме, що *чобіт* (Боберка, Турківський р-н, Велика Лінина, Старосамбірський р-н, Льв). *Купи, милий, чоботя, купи, милий, крайку, а я буду танцювати звечора до ранку* (Тухля, Сколівський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 2, 373).
- Чоботята** — здріб. від *чоботи*. *Іди, донько, до коршми, поки там му-*

- зика грає. Дай ми, мамцю, чоботята, я пошкутильгаю (Колом., 85).
- Чопці** — дитячі черевики. А Господи милостивий, а то маю чопці, би-м я боса не ходила, купили ми хлопці (Он. СБГ, 2, 375).
- Чорнобрівці** — чоботи з чорними головками і червоними халявами (Котельва, Пл).
- Чулі** — гумові чоботи (Коростів, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 377).
- Чуни** — 1) взуття шахтарів дорадянського періоду (Днп); 2) те саме, що *бахили* (Буда-Варовичі, Поліський р-н, Кв; Лис. СПГ, 69); 3) валинки (См).
- Чурапи, чурепки** — мн., взуття домашнє, зшитє з грубого сукна (Ізмаїл, Од; Моск., 76).
- Чурка** — онуча (Ізмаїл, Од; Моск., 76).
- Шійка** — м'яка частина в чоботах, що з'єднує халяви з пришивами (Люта, Великоберезнянський р-н, Зк).
- Шкарбані** — чоботи старі, подерті.
- Шкурякі** — *ходаки* з недубленої шкіри (Верх. Зн., 82).
- Шльорки** — черевики хатні, старє взуття (Сухорабівка, Решетилівський р-н, Мачухи, Полтавський р-н, Шишаки, Пришиб, Шишацький р-н, Пл; Аврамівка, Кіровоградський р-н, Крв; Жовнинє, Чорнобаївський р-н, Чрк; Ващ. Сл., 105).
- Шошони** — мн., боти (Першотравневе, Ізмаїльський р-н, Од; Моск., 77).
- Штиблєти** — різновид чобіт, черевики із вставною резинкою (Вас., 26).
- Штульба** — 1) халява тверда в хромових святкових чоботах, в яку між верхом і підкладкою прокладено міцний картон; 2) чоботи, що мають тверді халяви (Зк; Дзен. ЛА, 1, 53; Моск., 78).
- Шуги** — нм., взуття (Миколаївка, Овідіопольський р-н, Од; Моск., 78).
- Щиблєти** — те саме, що *штиблєти*.

ПРИКРАСИ

Важливу роль у жіночих комплексах одягу відігравали прикраси. Їх носили на руках, на голові (на чолі й у вухах), на грудях, шії і поясі.

Прикраси на руках найбільш поширені були серед населення Українських Карпат. Це мідні, срібні й скляні браслети, якими прикрашалися обидві руки. Персні з міді й срібла з «вічком» різних кольорів були як чоловічими, так і жіночими прикрасами. На Гуцульщині побутовали мідні персні власного виготовлення із старих грошей, а шлюбні каблучки носили й жінки, й чоловіки.

Із прикрас, які носили у вухах, на особливу увагу заслуговують ковтки з підвісками різноманітних форм. Щодо сережок, які носили жінки різного віку, то найбільш поширеними були невеликі дуті каблучки (срібні, позолочені) місяцевидної форми з нескладною різьбленою орнаментациєю на срібній чи золотистій блясі. Старовинні форми сережок збереглися серед українців Карпат.

У центральних областях жінки носили різні за матеріалом і формою сережки. До них прикріплювалися підвіски — бовтиці або теліпони.

Найдавнішими нагрудними прикрасами можна вважати фібули, які служили застібною для одягу, зокрема плаща, корзна в Київській Русі. Ця стародавня традиція зберігалася впродовж сторіч в українському народному одязі. Нагрудною прикрасою були запонки, шпоньки, які закладалися у петлю коміра сорочки. Шпонька з малим дзеркальцем, з візерунком використовувалася на Бойківщині до початку XX ст.

В інших місцевостях України шпоньки заміняли стрічки, застібки — червоні для молодих, а спокійних кольорів для людей похилого віку. Вживалися також і шнурочки з барвистої вовни з дармовисами.

Жіночими прикрасами, які носили на шії, були намисто, гривни, гerdани, згарди, а також медальйони, хрести, мосяжні оздобы для капелюхів та чоловічих поясів.

На Гуцульщині жіночі нагрудні прикраси — сороківці — виготовлялися з монет і дукачів у вигляді кружків з геометричним орнаментом. Для застібування прикрас та кожухів служили чепраги, застібки різних форм.

До найбільш поширених жіночих прикрас належить намисто. Найціннішим намистом вважалися коралі («добре намисто», «щирі коралі», «мудре намисто»).

Їх виготовляли з привозних справжніх коралів. Найпоширенішими були різані коралі у вигляді циліндриків, а ще частіше маленьких барилець. Крім коралів, особливо на Наддніпрянщині, побутовало намисто зі щирого бурштину (янтарю). Крім них носили гранати. Штучне намисто називали дутим, дурним, несправедливим.

Складалося намисто з так званих дукачів — срібних, а часом

і золотих монет з вмонтованим вушком, нанизаних на шнурок, та з металевих хрестиків і ланцюжків роботи місцевих майстрів. Коралі були також мірилом багатства. Менш заможні дівчата носили дрібні коралі, а багатші — великі, ковані з обручами.

Згарди — нагрудна прикраса гуцулів, що складається з однієї чи двох (рідше більшої кількості) низок мідних кружляків або хрестів різної форми. Середній хрест у згардах виділяється чепрагами з двох орнаментованих кружків, один з яких має гак, а другий, відповідно, — петлю. Із середини XIX ст. поширилося недороге скляне лите (не дуте) намисто різних кольорів фабричного виробу («пацьорки»).

На Гуцульщині ще на початку XX ст. траплялося імпортоване (венеційське) намисто із різнокольорового скла з вкращенням іншого кольору або золота. Гуцульські скляні коралі мали різноманітні назви щодо кольору.

Золоті монети (дукати), що їх одягали разом з намистом (дукачі або личмани), носили переважно багаті міщанки. На Буковині срібні монети (салби) також використовували як нагрудну прикрасу.

На Полтавщині жінки прикрашалися дукачами, які мали з обох боків рельєфні зображення релігійного змісту. Такі дукачі дарували на весіллі. Інші мали зображення портретного характеру.

Прикраси на шию виготовлялись з насіння рослини, званої клокичкою, з насіння (зерняток) огірків, нашитих на стрічку. Поряд з такими прикрасами гуцулки носили намисто із срібних старих монет, пришитих до стрічки.

Давні прикраси, зокрема орнаментальні композиції з солярною символікою, на гуцульських прикрасах — згардах, хрестах, чепрагах, пряжках до поясів і перснях — у віддалену від нас епоху, крім прикрашального, мали ще й магичне значення. Вони охороняли людину від усього злого, відганяли нечисту силу, злого духа.

На шиї носили гerdани (селянки, ширінки, драбинки) — стрічка, виготовлена з різнокольорових скляних намистин, нанизаних на нитяну основу, що утворювали нескладний геометричний, часом рослинний орнамент. Іноді на Львівщині гerdани мали вигляд широкого кольорового коміра, що закривав усі груди. Орнамент, його конфігурація і колорит звичайно узгоджувалися з вишивками даної місцевості на сорочках.

Окреме місце посідають поясні прикраси. До них належать різноманітні застібки — чепраги, пряжки, мідні аграфи, що складаються з двох половинок, зчеплених одна з одною, — до шкіряних поясів (чресів). Чепраги завжди прикрашені геометричним різьбленим орнаментом. Крім поясів, їх використовували також для скріплення намиста, згард, кептарів тощо. До череса часто прикріплювали металеві фігурні гаплики для ланцюжка, на якому підвішували необхідні предмети особистого вжитку.

Аплик — гаплик, застібка на торбі.

Бавниця — нитки вовняні червоні, гарус червоний (Пок.; *Коль.*, 38).

Байорки — різнокольорові шnurки для прикрашування крисань (ІФ).

Балхва — червона бавовна для прикрашування (Вл).

Баршанка — стрічка, виплетена з різнокольорових дрібних намистин (Зк).

Басабан, басаман, басаманка — 1) стрічка візерункова широка, яку чіпляють дівчата й молодіці ззаду до шиї (при коралях). Кінці стрічки звисають аж до пояса (Льв); 2) *крайка* (Верх. Гов. лем., 390).

Басамолка, басамулка — те саме, що *басаман*.

Басан — *крайка*.

Басарінка — додаток до плаття (Чуб., 1, 231).

Баюрок — прикраси із кольорової волічки до весільного вінка (ІФ, Чрв).

Байда — 1) стрічка до весільного вінка (Голов. Од., 26; Чуб., 7, 423; Оси., 1861, 11). *Дай же мені, моя мати, ще й червону бинду* (Грін., 3, 385); 2) перепаска, опаска, тасьма, стрічка (Льв); 3) вузька стрічка (Писарівка, Кодимський р-н, Од; Мельн., 72); 4) святковий і весільний головний убір дівчат: картонний обвід, покритий стрічкою і прикрашений штучними квітами (Новоград-Волинський, Жт). *А встань, Ганнусю, на терен, махни биндочкою напереді! Нехай відступить чужина, нехай приступить родина.*

Бісер — 1) металеві нашивки і прикраси; 2) перла, скляне дрібне намисто; 3) тканина східна, XVII ст. (Тим., 1, 91).

Бісор — намисто, коралі (Зк; Дзен. ЛА, 2, 162).

Бісур — те саме, що *бісор*.

Блєнди — бляшки, якими оздоблювали кожушані безрукавки (Гуц.).

Блєскавки — 1) намисто скляне дрібне (Льв); 2) коралі блискучі сріблястого й золотистого кольору (ІФ, Льв; Голов. Од., 71; Грін., 1, 474).

Блісковки — те саме, що *блєскавки*.

Бобрики — дрібні мосяжні гудзики (ІФ).

Бовтиці — 1) підвіски до ковток, *ковтки з бовтицями* (Голов. Од., 60, 69); 2) китиця на шнурку для прикраси гуцульського капелюха або верхнього одягу (Голов. Од., 46, 69); 3) ланцюжок металевий для оздоблення шкіряного гуцульського пояса (Шух., 1, 127); 4) кружальця мідяні, гудзики для оздоблення гуцульських шкіряних торб, ремінів і т. ін. (Шух., 1, 279, 293; Грін., 1, 79); 5) металеві гудзики до дівочого чільця (Косівський р-н, ІФ).

Бодзик — гердан із скляного дрібного намиста, який дівчата носили на шії, а хлопці — на капелюхах (Чрв).

Брандзолета — разок скляних дугих намистин, який носили жінки (Заболотів, Снятинський р-н, ІФ).

Брацяр — молд., браслет срібний (Першотравневе, Ізмаїльський р-н, Од; Моск., 17).

Брєлок — стрічка із різнокольорових коралів до кишенькового годинника, один кінець якої гострий, інший з тороками (Зк).

Брунт — намисто велике, коштовне (Лазарівка, Казанківський р-н, Мк; Моск., 17).

Бруштини — кругла прозора плетінка з бісеру на стрічці (ІФ).

Взгáрда — те саме, що *згарда*. *Багацькую дівчиноньку взгáрда прикрасила* (Колом., 4).

Виплiтка — косоплiтка, стрічка з коси (Оси., 1861, 11; Сав., 27; Голов. Од., 50). *Гдеши твій, Марисенько, старший брат, що твої коси розплітав! Де твої виплiтки подіваз?*

Вишєнки — намисто із червоного скла (Косівський р-н, ІФ).

Вісьброк — прикраса жіноча нагрудна із скляних різнокольорових намистин (Гнила, Турківський р-н, Тур'є, Старосамбірський р-н, Льв; Марківці, Тисменицький р-н, ІФ).

Водянки — намистинки блискучі, прозорі — «бісер» (Сокириця, Хустський р-н, Зк).

Вплєтєни — пасма волічкові різнокольорові, які вплітаються у волосся (Льв).

Гайтáн — 1) шнурок, на який нанизуються прикраси; 2) прикраса нагрудна жіноча із намистин.

Галон, галун, гальон — позумент.

Гáлочка — гердан.

Галунок — стрічка, якою підв'язують волосся (Льв).

- Гальонка** — 1) головний убір дівчат із смуги позументу. *Убереться до церкви: надіне на голову гальонку, завітчається*; 2) стрічка парчева; 3) головний убір з парчевої стрічки (*Грін.*, 1, 269).
- Гаплік**, гаплюк — те саме, що *аплик*.
- Гаранун** — картонні підкладки, які ззаду високо піднімали кут хустки (Зк).
- Гарасівка** — гарусна стрічка (*Верх. Зн.*, 9), якою зав'язують сорочки чи прикрашають капелюха (Льв, Тр).
- Гарда** — 1) стрічка, виплетена із різнокольорових дрібних намистин (Зк); 2) *силянка* (Нересниці, Тячівський р-н, Зк; *Мак.*, 33; *Голов. Од.*, 47, 54; *Осн.*, 1862, 2, 9); 3) прикраса на шию у гуцулок; робили із сороківців у три ряди.
- Гардан** — плетінка узорна із скляних кольорових намистин півкруглої форми (Льв, Зк). *На голові два гардани, через плечі тайстра* (Колом. К., 53).
- Гарди** — намисто в три ряди із цвинцигерів, талярів або інших срібних монет. Див. *згарда*.
- Гердан** — те саме, що *гардан* — плетінка узорна із різнокольорових скляних намистин, яку дівчата пришивають на стрічку (або носять як нашийну прикрасу), а парубки — на *крисаню*. *Ой гердани в неї, гердани. Ой крисані ж мої, та хто в вас буде ходити* (Коль., 36).
- Гердан забілений** — гердан, в якому багато білих намистин (ІФ).
- Гомбувати** — оздобити гудзиками (Зк).
- Гонбички** — гудзики (Зк).
- Горалі** — коралі (Бойк.).
- Гривна** — давньоруська прикраса нашийна чоловіча і жіноча у вигляді металевого обруча гладкого, частіше витого.
- Грусталі** — скляні коралі (ІФ).
- Грядка** — те саме, що *разок* (Керецьки, Свалявський р-н, Зк).
- Грядок** — те саме, що *силянка* (Іза, Хустський р-н, Зк; *Мак.*, 33).
- Гуралік** — намистинка (Хашів, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 199).
- Гуралі** — коралі (Зубриця, Турківський р-н, Льв).
- Дармовисі** — 1) коралі штучні; 2) тороки ремінні, які прикрашають киптар (Льв).
- Дзендзелюшка** — китиця (Бітля, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 212).
- Діндик**, дзіндзя, дзіндик — дармовис (Льв, ІФ).
- Драбінка** — плетінка із різнокольорових скляних намистин, нашийна прикраса жінок (Ужок, Великоберезнянський р-н, Зк). *Орнаментальні мотиви драбинок на стовпчики, на коліщатка, на галузки, на зізвочки, на команичку* (Льв; *Он. СБГ*, 1, 232).
- Драбінка нязана** — те саме, що *силянка* (Бітля, Турківський р-н, Льв).
- Дробенька** — бісер (Зк).
- Дукат** — червінець, будь-яка велика золота монета; див. *ягнусок* (*Ном.*, 126). *Золоті дукати та срібні хрести так і сяють*. (*Кв.-Осн.*, 2, 17).
- Дукач** — 1) прикраса жіноча нашийна (*Ващ. Лінг.*, 36); 2) червінець у намисті дівчат (*Аф.-Ч.* 595; *Голов. Од.*, 22; *Грін.*, 1, 455; 7, 426); монета з вушком скраю для носіння на шиї; як правило, на таких монетах з двох боків були рельєфні зображення релігійного змісту; їх дарували колись переважно на весілля; були монети і з портретними зображеннями, здебільшого імператриць Єлизавети та Катерини II. *А я вже Хариті і намисто, і дукач, і хрест купив*.
- Дукачик** — здріб. від *дукач*. *Ганна... внучатам із клучока гостинці виймала: і хрестики, й дукачики, й намиста разочок...*

Дьбондя — намісто дрібне (Зк).

Єднус — те саме, що *дукач*.

Женьчуги — мн., коралі скляні білі у гуцулок (Льв; *Голов. Од.*, 71; *Грін.*, 1, 479).

Жикована — перстень (*Коч.*, 114); перстень з печаттю, XV—XVI ст. (*Фас.*, 2, 54).

Жиковина — перстень (Велика Волосянка, Старосамбірський р-н, Льв; *Он. СБГ.*, 1, 255).

Жічка — 1) стрічка червона, яку вплітали дівчата в коси (Устенське-Перше, Здолбунівський р-н, Дерманка, Корецький р-н, Рв); 2) нитка вовняна, XVIII ст. (*Тим.*, 2, 934).

Жовковиця — те саме, що *жуковина*.

Жоківина — те саме, що *жуковина*.

Жуківина — 1) перстень саморобний із червоної міді (Зк; *Дзен. ЛА.*, 1, 86); 2) вінчальні обручки (Льв); 3) перстень з каменем (*Вас.*, 64); 4) перстень із дорогоцінним каменем (*Ном.*, 140); 5) мідні персні, підвішені між намистинами (Льв, Тр).

Завбські золоті — ланцюжок, прикраси (*Коч.*, 121).

Заплітання, запліточки — заплетення. *А жаль мені дівування субітнього заплітання* (*Чуб.*, 5, 545). *Дрібушка за дрібушку та вже сама собі заплітає* (*Грін.*, 2, 81).

Заплітка — 1) кісник (*Голов. Од.*, 60; *Осн.*, 1862, 4, 8; *Грін.*, 2, 81); 2) коси, плетені з червоної вовни (Льв). *Брат сестру розплітає, запліточки під стіл метає, щоботом притопляє; Марічка теж уже ходила у заплітках, а се мало значити, що вона вже готова й віддатися* (*Коч.*, 279).

Запінка — 1) прикраса у формі застібки, брошки, бляхи із дорогоцінного металу з каменями, емаллю і т. ін.; 2) застібка на рукаві (*Вас.*, 79).

Застяжина, застяжка — стрічка. *Ой у косі застяжина, а під косою бинда, такий мене хлопець любить, що всім дівам кривда* (Льв).

Заушник, заушничка — прикраса вушна жіноча — сережка (*Дзен. ЛА.*, 2, 163).

Заушниця — мн., ковтки (Ярок, Ужгородський р-н, Зк; ІФ).

Згарда — 1) нашійна жіноча прикраса у вигляді хрестиків, нанизаних в кілька рядів; одна з найбільш архаїчних прикрас на території України — хрестики різних типів і форм, відлиті з латуні і нанизані на ремінець або шнурок в два або три ряди; один від одного відокремлюються трубками («переміжками»), зробленими із спірально скрученого латунного дротика у вигляді трубок, щоб хрестики не збивалися до купи. Жінки скріплюють разки ланцюжками, скрученими шкіряними шнурками, і т. ін. Згарди з'єднують *цепригами*; середній хрест виділяється більшими розмірами (ІФ; *Верх. Зн.*, 2; *Голов. Од.*, 73). *Навіть на будень носила шовкові хустки, дороги й писані мудро, блискучі дротяні запаски, а важкі з гарди гнули й шию* (Східні Карпати, Чрв; *Коц.*, 2, 305); 2) *гердан*.

Згардочка — пестл. від *згарда*.

Зубок — прикраса нагрудна дівоча, сплетена із різнокольорових скляних намистин у вигляді зубчатої лінії (Шандровець, Турківський р-н, Льв).

Каблука — перстень взагалі. *Вони твої білі ручки ламають, коли твої срібні каблукки поздіймають* (*Чуб.*, 5, 304; *Грін.*, 2, 203).

Каблу́чка — те саме, що *каблука*.

Калата́вки — коралі різані, круглі (Градівка, Городоцький р-н, Льв).

Каленьки — коралі червоні звичайні.

Канак — різновид кулона, улюблена прикраса заможних українських жінок.

- Канонёрки** — мосяжні гудзики (Косів, ІФ).
- Каралі** — мн., намисто (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 82).
- Карічка** — сережка звичайна, недорога (*Дзен. ЛА*, 2, 163).
- Карунка** — позумент. *І золота на ній карунка* (Кот., 5, 233).
- Катас** — китиця (Шандровець, Турківський р-н, Льв; *Он. СБГ*, 1, 342).
- Кетиці** — волічкові прикраси на капелюсі та сердаку (ІФ).
- Кефка** — тасьма, бахрома, якою підшивали нижній край очіпка (Зк).
- Кісничі** — те саме, що *упліти*. 1) стрічки вузькі, які вплітали дівчата в косу. В північній частині Лубенщини, на Полтавщині, літом дівчата одягали на голову широку червону стрічку, а поверх неї другу (галун) так, щоб з-під неї було видно краї першої. Іноді приколювали ще до волосся 1—2 «кокарди» із стрічок; 2) косоплітка, стрічка, вплетена в косу (Пл; *Чуб.*, 7, 422). *Кіснички мої, уплітки мої, де ж я вас подіваю? Та понесу, повішу в батьковім саду на крайній черешечці*; 3) прикраси у дівчат, вплетені в коси на зразок стрічки — смужки тканини або намиста.
- Кісткі** — срібні раковини як прикраса до дівочого вінця (ІФ).
- Клокички** — 1) намисто, виготовлене з овочів; 2) сім'я клокички (*Шух.*, 1, 153).
- Ключкі** — скляне намисто, нашите на червоному сукні, яке давали молодій під вінок (Лімна, Турківський р-н, Льв).
- Ключок** — разок намиста (Верхня Яблунька, Турківський р-н, Льв).
- Ковтас** — 1) китиця (Комарники, Турківський р-н, Льв); 2) стрічка при комірі (*Он. СБГ*, 1, 363).
- Ковтасик** — здріб., шнурок з китицями для зав'язування коміра (*Он. СБГ*, 1, 363).
- Ковтки** — те саме, що *кульчик* (Тр; ІФ; *Дзен. ЛА*, 2, 45).
- Ковтки леліткові** — сережки у вигляді дрібних листочків (Гуц.).
- Ковток** — 1) сережка (Писарівка, Кодимський р-н, Од; *Мельн.*, 83); 2) сережки, підвіски (*Голов. Од.*, 60; *Шух.*, 1, 130). *В стьожках, в намисті і в ковтках: тут танцювали викрутасом* (Гуц.; Кот., 1, 48; *Грін.*, 2, 262).
- Когутка, когуток** — сережка із золота, срібла (Зк; *Дзен. ЛА*, 2, 163).
- Кодки** — стрічки (Чрв).
- Колан** — 1) пов'язка вовняна або ситцева у вигляді широкої стрічки, яку носили на шиї або на голові. Якщо пов'язку носили на шиї, то нашивали різнокольорові коралі. Іноді коланом парубки оздоблювали капелюхи; 2) пояс бавовняний (Етн. зб., 1912, 348).
- Колотинці** — 1) нашійна прикраса; 2) оздоблення, нашиті на табівці (ІФ).
- Колотіюшки** — зернята клокички, з яких робили намисто (ІФ).
- Колтки** — те саме, що *ковтки*.
- Кольчики** — заушніці (Пол.).
- Коралик** — намистинка (*Он. СБГ*, 1, 376).
- Коралики** — здріб. від *коралі*. *Ви, дрібонькі коралики, ходіть танцювати, А ви, грубі, з обручками, йдіть додому спати* (Колом., 91). *Багацька дівчинонька не хтіла робити, навішала кораликів, щоби ї любити... А щоби то коралики, а то сама глина, вона хтіла задурити вдовиного сина* (Льв; Колом., 161).
- Коралі** — жіноча нагрудна прикраса: червоне намисто — шире або штучне. *Багацька дівчинонька шмат коралів має, несе воду за дзбаночком її в грудях грає* (Поділ.). *Гандзуню, Гандзуню, повішала кораликів на біленьку гуню* (Гуц.; *Шух.*, 5, 124).
- Коралі бідські** — коралі дерев'яні, різьблені, для старших жінок (Гуц.).
- Коралі бичкові** — коралі однакові за величиною на цілому разку (Льв).
- Коралі дурні** — коралі штучні (Черлянське Передмістя, Городоцький р-н, Льв).

- Коралі мұдрі** — коралі правдиві — натуральні (Черлянське Передмістя Городоцький р-н, Льв).
- Коралі спусковаті** — коралі, які від середини низки до її кінця зменшуються, дрібнішають.
- Коральок** — гердан, який дівчата носили на грудях (Бук.).
- Косиці** — сплетені з червоної вовни коси, звідси — *закосичилася дівка* (Верх. Зн., 28). *Ой ще було подобочка дівчинов ходити та за своєю головньов косичку носити* (Гуц.; Колом., 163). *Та всі у сап'янях, в стрічках та в косичках, та в червоних черевичках.*
- Косичка** — китиця, букет (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; Он. СБГ, 1, 381).
- Косички** — змен. від *косиці*.
- Країка** — гердан широкий у вигляді ажурного комірця (Манів біля Ліська, Лем.).
- Кривулька** — те саме, що *силянка* (Завадка, Мита, Сколівський р-н, Льв).
- Кровавниці** — коралі червоного кольору (Бойк.).
- Кугутки** — мн., сережки (Семенівка, Кодимський р-н, Од; Моск., 45).
- Кукурұза** — коралі скляні жовтого кольору (Льв).
- Кулбн** — різновид брошки (Пл; Вац. Сл., 36).
- Кулчик** — мн., дірочки в жіночих черевиках (Грушівка, Первомайський р-н, Мк).
- Кульчик** — сережка (Зк).
- Кулянки** — мн., 1) отвори в жіночих черевиках; 2) сережки (Од; Моск., 46).
- Кұсник** — те саме, що *кісник* (Бес. МХ, 307).
- Ладунка** — мн., 1) медальйон; 2) кишеня, пришита до пояса (Вац. Сл., 53).
- Ланка** — 1) разок намиста (Сколівський р-н, Льв); 2) силянка.
- Ланцбк** (ланцки) — 1) один рядок намиста (Зк; Дзен. ЛА, 2, 162); 2) те саме, що *силянка* — жіноча нашийна прикраса; вузька смужка, сплетена з різнокольорових скляних намистин (Зк); 3) разки скляних намистин різного розміру і кольору, навіть коралів (Зк; Мак., 33).
- Ланцужбк** — нашийна прикраса із сім'я клокички (Гуц.).
- Лелітка** — 1) бляшечки лискучі кругленькі з дірочкою посередині для прикрашування сорочок, головних жіночих уборів тощо (Верх. Зн., 32); 2) дрібні бляшечки, якими прикрашали голови гуцульські жінки (Голов. Од., 73).
- Леліточки** — здріб. від *лелітка*.
- Лелелка** — намисто (ІФ).
- Лійчман** — 1) медальйон, мідна нашийна прикраса, яку носили жінки (Чрг); 2) жетон, велика металева прикраса на шию (Грін., 2, 266).
- Ліци** — нагрудна жіноча прикраса з різнокольорового бісеру (Верхня Яблунька, Турківський р-н, Льв).
- Локшйна** — намисто з маленьких зігнутих трубочок.
- Лубок** — різновид картонного околиця в головному уборі, обвитого стяжкою, до якої ззаду приколювали інші стрічки (Грін., 2, 379).
- Лускавк** — 1) велике кругле дерев'яне намисто (Оршівці, Кіцманський р-н, Чрв); 2) будь-яке намисто (Чернятин, Городенківський р-н, ІФ).
- Лучка** — узорчате намисто із різнокольорових намистин (Чуб., 7, 426); *силянка* (Верх. Зн., 34).
- Маністо** — намисто (Чрг).
- Менталік** — медальйон із коралів у дівчат (Голов. Од., 50). Див. *дукач*.
- Мерешка** — узор в намисті з різних кольорових намистин (Придніпров'я; Чуб., 7, 426; Грін., 2, 418).
- Металики** — медальйони з тисненими фігурами святців (Тр).

Місвóрок — прикраса, підвісок (Хашів, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 445).

Мішúрки — коралі білі.

Моніста — плетені з намистин прикраси на шию для дівчат, *силянки* (Бук.; Ужок, Великоберезнянський р-н, Зк).

Монистáко — те саме, що *монисто*.

Монистáта — те саме, що *монисто*.

Моністечко — здріб. від *монисто*. А *Маруся дарунки виймає: кому хустку, кому ляльку, кому знов коралі, кому гарне монисточко* (Федьк., 369).

Моністо — 1) намисто (Зк; Дзен. ЛА, 2, 162); 2) намисто з мальованого скла (ІФ, Чрв).

Моністо плéтене — те саме, що *силянка* (Довге, Іршавський р-н, Зк).

Муністо — намисто (Нижнє, Самбірський р-н, Льв; Он. СБГ, 1, 456).

Набóрсані — нанизані намистини (Східні Карпати).

Намісто — намисто, на яке чіпляються хрести, монети з вушками, дукати, бурштини (янтар), а то і просто шматочки кольорового скла (Пл, Кв). *Та дві Христі в намисті* (Бес. МХ, 108).

Намісто гадюче — намисто чорного кольору.

Намісто камі́нне — скляне різнокольорове намисто (Пл).

Намісто колю́че — те саме, що *локшина*.

Намісто справе́дливе — намисто з натурального матеріалу — корали, бурштин (Федорівка, Гошанський р-н, Рв).

Нау́шниця — серга (Ном., 239).

Наші́йниця — коралі (Грін., 2, 535).

Ніза́нка — шнурок нанизаних кораліків (Зк; Верх. Зн., 239).

Низо́к намисті́н — разок намиста (Устенське Перше, Здолбунівський р-н, Дерманка, Корецький р-н, Рв).

Нови́тиця — перстень малий (Гвіздець, Городенківський р-н, ІФ; Бойк.).

Обру́ч — 1) браслет; 2) перстень дерев'яний або залізний.

Обру́чка — перстень вінчальний (Зк; Дзен. ЛА, 1, 36).

Ога́ньок — галун (Бук.).

Окра́ска — прикраса.

Оле́нки — дівоча нашійна прикраса з блискучих хрущиків (т. зв. оленки) або з ягідок скорушини, нанизаних на нитку (Зелена, Надвірнянський р-н, ІФ).

Отагас — личман (Осн., 1861, 10, 45).

О́чко — те саме, що *гердан*.

Палю́хі — коралі з випаленої глини (Подн.).

Па́нтлика — 1) тасьма (Сяниччина — ПР; Стрий, Льв; Верх. Зн., 46); 2) стрічка, яку дівчата вплітають в коси (Зк). *Поганяй, моя дівко, поганяй, куплю тя пантличок за таляр* (Верх. Зн., 222).

Па́ртиця — стрічка (Верх. Зн., 47).

Па́ртка — 1) вузькі смужки, сплетені з різнокольорового намиста (Зк, Льв); 2) намисто (Зк; Дзен. ЛА, 1, 162; Мак., 33); 3) те саме, що *коралі* (Ваг. Лем., 78).

Паце́рок — те саме, що *пацьорка* (Бориня, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 45).

Пацьо́рка — намистина, намисто (Писарівка, Кодимський р-н, Од; Мельн., 88; Он. СБГ, 2, 46).

Пацьо́рки — мн., 1) разки намиста, тісно пов'язані навколо шиї (Козацьке, Балтський р-н, Од; Моск., 57); 2) те саме, що *партка*. *Ой не купуй, товаришу, дівчині пацьорок, вона тебе не згадає, хіба в неділь сорок*.

Пацьо́рки пи́сані — коралі узорні з венеційського скла або роботи прославлених чеських майстрів.

- Пацьб́рки ширб́кі** — прикраса нашійна жіноча з дрібних скляних на-
мистин (Жукотин, Турківський р-н, Льв). Див. *драбинки*.
- Перемі́жки** — металеві трубочки, які відділяють хрестики *згарди*. Див.
згарда (Гуц., ІФ).
- Пёрла** — білі скляні намистини (Тр).
- Перстені́на** — перстень (Коростів, Сколівський р-н, Льв).
- Перстє́нь сипаний** — перстень із коштовного каменя.
- Перстеня́тко** — здріб. від *перстєнь* (Новий Кропивник, Дрогобицький
р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 57).
- Персті́нець** — перстень (Бітля, Турківський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 62).
Віддай, дурню, перстєнець, бо я віддаюся (Тур'є, Старосам-
бірський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 57).
- Пінда** — те саме, що *бинда*, стрічка (Бойк.).
- Плетє́ник** — те саме, що *силянка* (Вучкове, Міжгірський р-н, Зк; ІФ).
- Плє́тенки** — плетінка на коси (*Верх. Зн.*, 44).
- Плетінка** — те саме, що *плетеник*.
- Позлòтка** — мішура (Лавочне, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2,
98).
- Пуго́виця** — гудзики металеві для оздоблення дзьобанок, іноді дівчата
вплітали їх у коси.
- Пуго́вичка** — змен. від *пуговиця*. Іноді до дівчини пестливо звертали-
ся: «*Моя ти пуговичко*» (*Верх. Зн.*, 57).
- Рáзок** — нитка намиста. *На шиях у кожної разків по десять* (*Квіт.-*
Осн., 1, 20).
- Рекі́зі** — ланцюжки ручної роботи, закінчені кружалками, якими
прикріплюються до пояса, застібаються оздобленою емальованою
аграфою (Гуц.). Одягали поверх шкіряного пояса.
- Ретя́зи, ретя́зки** — мн., ланцюжки мосяжні, які носять гуцули для при-
краси, скріплюючи їх в поясі двома пряжками (Гуц.; *Верх. Зн.*, 59).
Ковалику, реміснику, зроби ми ретязи. Буду любку замикати в
коморі три рази (Колом., 269).
- Ретя́зь** — прикраса жіноча у вигляді браслета з мідного ланцюжка.
- Ретя́зка** — ланцюжок мідний до *гуглі* (*Голов. Од.*, 69).
- Рє́ци** — плетена із скляного бісеру *силянка* (Сокирниця, Хустський р-н,
Зк).
- Реші́тка** — те саме, що *силянка* (Яворів, Косівський р-н, ІФ).
- Рогáчки** — коралі скляні червоні.
- Розплі́тка** — те саме, що *заплітка*, кісник, косоплітка.
- Рукові́на** — перстень (Сокирниця, Хустський р-н, Зк).
- Рядб́к** — те саме, що *силянка* (Славське, Сколівський р-н, Льв).
- Ря́ска** — прикраса до капелюха.
- Сáльба, сáльби** — 1) нагрудна прикраса у вигляді півмісяця; основу її
становить чорний фетр, по якому в кільця рядів нашивається черво-
на тасьма з монетами, пришитими впритул одна до одної (Чрв);
молд. *салбе* (Бук.; *Прок.*, 9); 2) срібні монети, прикріплені до на-
миста (Оршівці, Кіцманський р-н, Чрв).
- Світля́чки** — мн., намисто скляне (Бойк.; *Мак.*, 38; Он. СБГ, 2,
272).
- Сє́рги** — мн., ковтки. *Поцілуй Зосю за мене і скажи їй, що як буде*
добре учиться, то я їй намисто, і серги, і перстень привезу.
- Серє́жки** — 1) заушниці (Пол.); 2) прикраса для вух у гуцулок; вони
мали різні форми: дрібних листочків — «леліткові», або «теркала»,
ромба чи гудзика. *У нашої Олені серєжки зелені* (Гуц.).
- Сі́лянка** — 1) жіноча прикраса з дрібних намистинок, *гердан*; 2) узор-
на плетінка з кольорових скляних намистин (Волосянка, Сколів-
ський р-н, Льв; *Голов. Од.*, 60, 72, 73; *Шух.*, 1, 124, 125; *Мак.*, 33);
3) намистина дрібна; 4) один рядок намиста (Зк); 5) намисто з чер-

- воних кораликів, які поперемінно чергуються з мосяжними бляшками (Гуц.; *Шух.*, 1, 5); 6) пояс тканий (Довге, Іршавський р-н, Зк).
- Сильованка** — те саме, що *силянка*.
- Склянична** — намисто скляне (Льв).
- Склянична фарбована** — прикраси, виготовлені з різнокольорового скла.
- Сніп** — разки коралів у гуцулок (Гуц.).
- Сороківці** — нашійна жіноча прикраса з монет, виготовлених у вигляді кружляків з геометричними орнаментами.
- Сплетений, сплітка** — те саме, що *пацьорки*.
- Сплітанка** — див. *силянка* (Колочава, Міжгірський р-н, Зк).
- Стонга** — стрічка (Льв). *Ой кувала зозуленька до гаю очима, від лубочка пам'яточка стонга за плечима.*
- Стьбжка** — 1) здріб. від *стонга*. *Тому к святкам з лиштвою пошила сорочку, а тій стьбжку, тій стрічку купила*; 2) стрічка для зав'язування коміра чоловічої сорочки. У весільному обряді стрічки дружок і підружний чіпляють до шапок, якщо молода чесна, а якщо нечесна, то чіпляють до коміра сорочки (*Литв.* ВО, 145).
- Сукно до кіски** — стрічка вовняна, яку дівчата вплітають на кінець коси.
- Теркала** — сережки у вигляді трапецієподібних пластинок (Гуц.).
- Тканка** — 1) гердан із скляних намистин (Марківці, Тисменицький р-н, ІФ); 2) головна жіноча прикраса з коралів або перлів, якою прикрашали голову. Перлова тканка (*Голов.* Од., 50; *Грін.*, 4, 267). *Наїхали дядинові, та не жаль з лави скинути тканку під лавку, а рутяний вінець під стілець, положили чепець-проклятець, та вітер його не звіє, ні дробен дощик не зможе, молода Марфиночка зносе* (*Явор.*, 554).
- Тканьонька** — пестл. від *тканка*.
- Тканочка** — пестл. від *тканка*.
- Трабінка** — те саме, що *силянка* (Зк).
- Тріпало** — прикраси до парубочького капелюха (Тр, Чрв).
- Упліт** — зачіска жіноча, причесане, заплетене волосся (*Шух.*, 1, 135, 245).
- Уплітка** — 1) чуже волосся, вплетене в коси (Осн., 1861, 11, 27); 2) гарусна стрічка в косах (*Голов.* Од., 72).
- Упліткі** — мн., штучні коси з довгих волокон конопляної куделі, обмотані червоним гарусом; укладали довкруги голови, іноді спускали їх кінці ззаду; носили з вінком або без нього.
- Ущінки** — те саме, що *ковтасик*.
- Цетка** — рядок намиста (Оршівці, Кіцманський р-н, Чрв).
- Цімбліс** — намистини металеві, вплетені в косу (Маріуполь, Днц).
- Ціплики** — вплетені в коси прикраси (Тр).
- Цітки** — перли скляні (Завалля, Снятинський р-н, ІФ).
- Чепраги** — 1) пряжки до намиста (*Верх.* Зн., 79); 2) застібка до намиста — дві великі фігурні пластинки, з'єднані плоским крючком і скобкою; 3) застібки різних типів для застібування нашійних жіночих прикрас, весільного одягу і кожухів. Складаються з двох зчеплених одна з одною половинок, прикрашених геометричним орнаментом; 4) пряжки для з'єднання *згард*; складаються з двох мідних орнаментальних кружків, один з яких має гачок, а другий відповідну петлю.
- Чердán** — стрічка бісерна, широка, з різнокольорових намистин, нашита на солом'яній плетінці і зв'язана у вигляді обручика, який прикріплюється до кіс, обмотується разом з косами.
- Чільце** — дівочий головний убір у вигляді стрічки з металевими прикрасами, який прикріплювали над чолом (Гуц.).

Чімберак — силянка (Лопухів, Тячівський р-н, Зк).

Чички — живі або штучні квіти, які втикають дівчата з боків голови (Шух., 1, 161).

Шварка — нитка, на якій нанизані монетки або мосяжні гудзики, для прикрашення коси (Шух., 1, 160).

Шелести — прикраси на шию з коралів-бубонців (Гуц.).

Ширінка — те саме, що *гердан* із різнобарвних скляних намистин (Бойк.).

Шлейка — те саме, що *гердан*.

Шнурки — стьожки, скручені з білої вовни для обшиття лейбика (Бойк.).

Шпилька — прикраса для голови — приколка з булавкою (Льв.).

Шпóнька — 1) гудзик з ниток; 2) запонка, застібка (Пл.).

Ягнус — 1) велика золота монета; 2) медаль (Пл.).

Ягну́сок — здріб. від *ягнус*.

ДОПОВНЕННЯ ДО ОДЯГУ

Важливе значення в комплексах одягу мають доповнення до нього.

Невід'ємним атрибутом чоловічого гуцульського одягу були топірці або келеви, що виконували функцію палиці, а також холодної зброї. Прикрашалися вони геометричним орнаментом. Топірці складалися з сокири і топорища. Сокира, в свою чергу, — з обуха і леза з вістрям. Користувалися також келефами — палицями із зігнутою ручкою («заклебучені») або завершенням у вигляді голови коня, вужа тощо. Зверху ручки насаджувалася «шишка». Всі ручки були мосяжними, відливаними. Топорище келефа дерев'яне, часто «сповивалося» орнаментальною бляхою або інкрустувалося мосяжним дротиком.

Жінки замість топірців носили палиці з мосяжною голкою на кінці або плетінкою з дроту («челядінські палиці»).

Складовим компонентом святкового одягу гуцулів була плоска шкіряна торбина — табівка. Вона служила для носіння дрібних предметів — кресала, люльки тощо. Табівки звичайно покривали металевими прикрасами. «Старовіцькі табівки» оздоблювалися великими і дрібними мосяжними гудзиками. Новітні табівки, крім орнаментативних гудзиків, мали ще й нашивки зі шкіри та мосяжні капслі. Багатотомові традиції і досвід поколінь дали змогу майстрам виробити багато способів художнього оздоблення шкіряних виробів. Серед них гравірування по шкірі, ажурне вирізування, аплікація кольоровими шкірами, художнє плетиво із тонких барвистих стрічок тощо. В оздобленні табівок майстри користувалися металом (бовтиці, цяточки, бобрики, колосочки, зернятка) та іншими матеріалами.

У будні як жінки, так і чоловіки носили через плече оздоблені орнаментальними узорами торбини-тайстри (дзьобенки) з вовняної тканини та із тканим різнокольоровим поясом. Цікаві композиції орнаменту зустрічаються на тайстрах Снятинського району Івано-Франківської області, Чернівецького, Заставнівського, Новоселицького та особливо Кіцманського районів Чернівецької області.

На центральній площині тайстри переважали мотиви пташок (зо-зуль), що звернені попарно до вазонка (Кіцманський р-н на Буковині).

На Гуцульщині одним із доповнень одягу є наручна прикраса на зразок браслета. Це орнаментально ткані або в'язані вовняні нарукавники «наравкиці».

У центральних областях України, особливо на Слобожанщині, жінки носили біля пояса кольоровий, фігурно викроений «карман», що служив за кишеню.

Бартка — 1) держак палиці; 2) топірець (Краснолів, Верховинський р-н, ІФ).

Бганий ніж — складаний ніж (ІФ).

Бесага — 1) подвійна торба; 2) шкіряна дорожня торба; 3) вантаж; 4) два зшиті мішки (Он. СБГ, 1, 50); 5) кишеня, пошита з фабричної тканини, яку носили жінки і дівчата при поясі нижньої юбки спереду і зверху (Козацьке, Балтський р-н, Од; *Ив.*, 974; *Моск.*, 461).

Бесаги — мн., подвійна тканина торба, в якій гуцули носили всякі побутові предмети (Гуц.).

Бисаги — див. *бесаги*.

Бордюг — велика шкіряна торба для харчів у далеку дорогу (Он. СБГ, 1, 66).

Буділароші — гаманці чотирикутної форми, оздоблені, пошиті з сукна або полотна червоного кольору, з яким пов'язувалося повір'я, що вони оберігали його носія від злодіїв і чортів.

Бункіш — палиця (Зк).

Валенці — рукавиці теплі.

Вантух — торба велика, пошита з грубого конопляного полотна на хміль, вовну тощо, XVI—XVII ст. (*Тим.*, 1, 185).

Вацок — торбина полотняна, мішечок (Льв).

Ворочок — торбинка, в якій пастишки носили хліб (Будеї, Кодимський р-н, Од; *Моск.*, 22).

Гаман — капшук шкіряний на гроші, для зберігання тютюну (*Тим.*, 1, 505; *Чуб.*, 5, 1919). *Загубила чотири гроші з гаманом*.

Говезка — те саме, що *ковезка*.

Дзюбанка — 1) торба вовняна чотирикутна, яку носили жителі Карпат через плече (*Коль.*, 36; *Голов.* Од., 68; *Грін.*, 1, 380; *Шух.*, 1, 124; *Верх.* Зн., 14). *Ой де йдеш, що несеш у новій дзюбанці. Несу курку та й колач та й своїй Оленці* (ІФ, Чрв).

Дзюбенка, дзюбенька — вовняна сумка невеликих розмірів (*Ник.* СХТ, 219).

Дзюбля — те саме, що *дзюбанка*.

Дзюблення — здріб. від *дзюбанка*.

Дзюбліна — те саме, що *дзюбанка*.

Дзюблінка — те саме, що *дзюбанка*.

Дзюбля — те саме, що *дзюбанка*.

Жеболівка — хустина носова (Зк; *Дзен.* ЛА, 1, 159).

Забигач — ніж складаний; див. *ніж бганий* (ІФ).

Зап'ястки — нарукавці чоловічі трапецієподібної форми з чорного сукна, обрамлені червоним сукном, застібались на гапlickи; верхня сторона зашита густим орнаментом.

Кайстра — мішечок, торба (Нова Басань, Бобровицький р-н, Хоробиці, Городнянський р-н, Чрг). *Налякав мешок, дак і кайстра страшна* (Лис. СПГ, 33).

Калеф — ціпок з наконечником, звичайно з топирцем (Чрг).

Калита — табліка (Яремча, ІФ).

Калитка — 1) мішечок шкіряний, який прикріпляли до чоловічого пояса (Льв); 2) торба шкіряна для огнива (Хрс; *Бес.* МХ, 306); 3) мішок шкіряний квадратної форми, в якому зберігається складаний ніж, кресало, тютюн і губка (Бойк.); 4) капшук для тютюну, кресала тощо (Кливини, Поліський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 33); 5) гаманець (Заруддя, Тетерівське, Іванківський р-н, Кв; *Лис.* СПГ, 89).

Капса — мішок, торба, калита, XVII ст. (Жт).

Капчук, капшук — мішечок на тютюн (ІФ).

Карман — невеликий оздоблений мішечок, пришитий до пояса, який носили жінки (Хрк; *Грін.*, 2, 222).

Карманець — гаманець (Бук.).

Келев — палиця з окуттям у вигляді змії або топорик (*Голов.* Од., 80).

Кестеманча — хусточка носова (Зк; *Дзен. ЛА*, 1, 159).

Кіржа — палиця пастуша вівчарська (Бук.).

Кіса — гаманець — мішок, пошитий зі шкіри або сукна (*Ном.*, 184).

Кільці — гудзики, цвяхи мосяжні набивні на торбинах.

Клю́вак — топірець молодого, дерев'яний «писаний», оздоблений геометричними орнаментальними кільцями (*Лазецина, Рахівський р-н*, Зк).

Ковезка — палиця, на яку спираються при ходінні (Лука, Лохвицький р-н, Пл). Палиця із загнутим кінцем, різновид кийка (*Ващ. Лінг.*, 32—33).

Ковінька — те саме, що *ковезка*.

Кобик — ніж складаний у дерев'яному футлярі, який носять при ремінному поясі.

Коломийка — те саме, що *дзьобенка* (Пок.; *Коль.*, 37).

Кобель — торба, плетена з кори дерева, яку носили поліщуки, перекинувши через плече (Пол.).

Коші́ль — плетений з ліщини кошик (Космач, Косівський р-н, ІФ).

Кубок — порохівниця дерев'яна, прикрашена металом (ІФ).

Кучері — 1) прикраса на покритках люльок (ІФ); 2) назва орнаменту у вигляді дрібної сіточки на металевих виробках (ІФ).

Мішні — торбинка жіноча, прикріплена до пояса (Жупани, Сколівський р-н, Льв).

Мохнатця — рукавиця. *Мацу-мацу по лавиці, обмацую мохнатиці* (*Ном.*, 300, 457; *Грін.*, 2, 450).

Мошёнка, мошёнка — 1) те саме, що *вацок*; 2) шкіряний мішечок на гроші; 3) гаманець із баранячої шкіри (Гуц.).

Напальок — частина рукавиці, яка одягається на пальці (Пл; *Ващ. Лінг.*, 62).

Наракви́ці — 1) рукавиці (Зк; *Верх. Зн.*, 238); 2) манжети, зроблені з вовни або шкіри (*Верх. Зн.*, 40); 3) плетені, рідше ткані браслети довжиною 10—12 см (Зк); 4) в'язані заплітальники з кольорової вовни (Косів, ІФ); 5) вовняні або сукольні нарукавники на зиму (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ; *Он. СБГ*, 1, 474).

Насіка — парубочья палиця (Косівський р-н, ІФ).

Нахлісник — торба, сумка (Райнівка, Приморський р-н, Зп; *Моск.*, 52).

Ніж бганий — складаний ніж (ІФ).

Однопальці — рукавиці з вовни з одним пальцем (*Верх. Зн.*, 241).

Пальок — рукавиці з одним пальцем (*Верх. Зн.*, 282).

Перехресниці — порошниця, завішані через плече навхрест; кубок і ріжок на порох (Гуц.; *Шух.*, 3, 150; ІФ).

Піпка — люлька домашнього або фабричного виготовлення (Гусний, Великоберезнянський р-н, Зк).

Платінка — хусточка носова (Зк; *Дзен. ЛА*, 1, 159).

Плетінка — рукавиця вовняна в'язана, яка вкладається в шкіряну (Пл).

Порошниця — те саме, що *перехресниця* (*Шух.*, 3, 150).

Путилівка — люлька роботи народних майстрів (ІФ).

Пүфти — браслети хутряні, пошиті хутром всередину («аби жили гріли»). Довжина їх — 15 см; по боковому шву були 3 шкіряні петлі, в які закладали ремінець (Зк, Бук.).

Ракви́ця — 1) нарукавник вовняний від холоду; 2) те саме, що *наракви́ці* — плетені браслети, оздоблені червоним орнаментом (Зк).

Рукави́ця — рукавиця. *Від Спаса та й рукавиці до паса* (*Ном.*, 485).

Таб́ака — торбина зі шкіри (Бойк.).

Табівка — сумка шкіряна, оздоблена металом (ІФ).

Табла — шкіряна доморобна торба, яку носять гущули через плече, прикрашена мідними гудзиками, іншими мідними прикрасами (Голов. Од., 82; *Шух.*, 1, 121, 128, 274, 278, 279; *Гоц.*, 1895, 106).

Табула, табура — те саме, що *ташка* (Ясень, Рожнятівський р-н, ІФ); торбинка через плече (Он. СБГ, 2, 277).

Тайністра, таністра — сумка (Ясенка-Стецьова, Турківський р-н, Ямельниця, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 277).

Тайстра — 1) своєрідна вовняна сумка, зіткана узорною стрічкою, яку носять через плече (Чрв). Сумка чоловіча із шкіри (Гусний, Великоберезнянський р-н, Зк); 2) торба плоска шкіряна з латунним верхом, вибівана мосяжними гудзиками; 3) торбина вовняна, узорчаста, з крайками; те саме, що *кайстра* (Лис. СПГ, 210); 4) прямокутна сумка для перенесення легких речей. У північно-східній частині Гуцульщини до верхньої частини тайстри пришивали сукняні петлі («вушка»), через які протягували шнурок для стягування і зав'язування. У південно-східній і західній частинах Гуцульщини, а також суміжних селах Бойківщини з обох боків пришивали однотонну або узорну *крайку*, за допомогою якої тайстру носили в руках або на плечі (Ник. СХТ, 222; Он. СБГ, 2, 277).

Тайстра чередарська — 1) шкіряна сумка пастухів (Ракошин, Мукачівський р-н, Зк); 2) сумка чоловіча із шкіри (Гусний, Великоберезнянський р-н, Зк).

Тайстрина — здріб. від *тайстра*.

Ташка — 1) шкіряна торба через плече (Ямельниця, Сколівський р-н, Льв; Он. СБГ, 2, 281); 2) торба шкіряна плоска з латунним верхом і ремнем для зберігання дрібних предметів, прикрашена мідними гудзиками та іншими мідними прикрасами (Голов. Од., 82; *Шух.*, 1, 274, 279; *Верх. Зн.*, 69); 3) торбина з гарусу. *Через поле, через гори пролетіла пташка, у нашого легіника та писана ташка* (Колом., 55).

Теркіло — торба вовняна для ремісничого знаряддя.

Тобівка — те саме, що *табівка*. *Кувала мі зозуличка від бані до бані, колокольці на тобівці на моїм Івані* (Колом., 161). *Хоть ся женит, хоть не женит, не поможе жінка, однако мет вибивати теляча тобівка* (Голов. НП, 109; *Грін.*, 4, 268).

Топірець — палиця з ручкою у вигляді сокирки.

Торба — 1) мішечок із пришитим до двох боків поясом для перевішування через плече; 2) вовняна торба з крайкою, виткана на ручному верстаті.

Торбіна — здріб. від *торба*. *За плечима торбіна ще й латана свитина*.

Фасулькй — гудзики латунні у вигляді квасолі (Гуц.).

Фусти́на — носова хусточка (Зк).

Хва́йка — файка, люлька (Стенятин, Сокальський р-н, Льв).

Хустя́та — хустинки вишивані, які були доповненням до святкового дівочого одягу (Зк).

Циганок — ніжик складаний у дерев'яному футлярі, який носять при поясі.

Цідя́ло — те саме, що *тайстра* (Лем.).

Чепелик — ніжик (Бук.).

Чубу́к — мундштук для трубки.

Шабета — те саме, що *кайстра*. *Шабета на пояс поверх рубашки* (Моложава, Городнянський р-н, Чрг; Лис. СПГ, 70).

Шалька — 1) торбина дитини-пастуха для харчів (Макошине, Менський р-н, Чрг; Лис. СПГ, 70); 2) різновид торбини, що перевішується

через плече до боку, служить для носіння продуктів тощо (Очертуване, Семенівський р-н, Ряське, Машівський р-н, Шишацький р-н, Пл).

Шябель — капшук шкіряний для тютюну (Михайло-Коцюбинське, Чернігівський р-н, Чрг; Лис. СПГ, 70).

Ширіночка — хусточка носова (Зк; Дзен. ЛА, 1, 154).

Шнуфлик — те саме, що *шириночка*.

ВИСНОВКИ

Термінологія українського народного одягу — важливе історично-етнографічне джерело. Воно засвідчує передусім велике багатство видів народного одягу українців за функціональним призначенням, матеріалом, кроєм, оздобленням тощо.

У побутовій лексиці яскраво відбиті загальноукраїнська, а частково й давньоруська основа, регіональна специфіка, іншомовні елементи. Вони є свідченням еволюційних процесів, міжетнічних контактів та взаємовпливів культур.

Народна термінологія українського одягу зберігає назви, які нині вже вийшли з активного словникового фонду, чи зниклих уже самих реалій, а також збагачується новими внаслідок розвитку промислового виробництва.

Багатство та різноманітність назв одягу свідчать не лише про високу мовну, а й матеріальну та духовну культуру українців. Вивчення термінології українського народного одягу може прислужитися також при дослідженні питань історії українського народу, його генези.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

- Абá, *од. тк.*
 Аграфка, *прик.*
 Адáмашка, *од. тк.*
 Адамáшок, *од. тк.*
 Адомáшка, *од. тк.*
 Азі́тка, *поясн. ж.*
 Акра́вка, *поясн. ж.*
 Акра́йка — див. Акравка
 Акса́мит, *од. тк.*
 Алтаба́с, *од. тк.*
 Алти́ці, *сор.*
 Альтемба́с — див. Алтабас
 Амбу́к, *од. тк.*
 Анда́рак, *поясн. ж.*
 Анде́рак — див. Андарак
 Андра́к — див. Андарак
 Анцу́к, *вбр.*
 Апли́к, *прик.*
 Арим'я́к, *верх.*
 Арки, *сор.*
 Арм'я́к, *верх.*
 Ару́с, *од. тк.*
 Астаме́т, *од. тк.*
 Атла́с, *од. тк.*
 Афтиле́дра, *взут.*
- Баба́к, *од. тк., верх.*
 Бабачи́ще, *верх.*
 Бабачо́к, *верх.*
 Бабешка, *верх.*
 Баби́нка, *гол. уб. ж.*
 Ба́бка, *верх.*
 Ба́бниця, *гол. уб. ж.*
 Ба́вина, *од. тк.*
 Ба́вна, *од. тк.*
 Ба́вниці, *гол. уб. ж.*
 Ба́вниця, *од. тк., гол. уб. ж., прик.*
 Бавничка — див. Бавниця
 Ба́вовниця, *гол. уб. ж.*
 Ба́вовнянка, *од. тк.*
 Бага́нці, *взут.*
 Бага́нчі, *взут.*
 Бага́ньче, *взут.*
 Бага́рі, *пояс*
 Ба́гор, *од. тк.*
- Ба́гр — див. Багор
 Багре́ць, *од. тк.*
 Баевка, *гол. уб. ж.*
 Базари́нка, *прик.*
 Байба́рак, *верх.*
 Байбарачина, *верх.*
 Байбе́рак, *од. тк.*
 Ба́йка, *од. тк.*
 Байо́р, *пояс*
 Байо́рка — див. Байор
 Байо́рки, *гол. уб. ч., прик.*
 Байбро́к, *прик.*
 Байра́к, *верх.*
 Бак, *од. тк.*
 Баламба́си, *пояс*
 Балаха́н, *верх.*
 Бале́ць, *од. тк., гол. уб. ж.*
 Балхва́, *прик.*
 Ба́льчик, *гол. уб. ж.*
 Бамба́к, *од. тк.*
 Бамба́рак — див. Байберак
 Бамбе́рак — див. Байберак
 Банбе́рак — див. Байберак
 Бани́ця, *гол. уб. ж.*
 Барани́ця, *гол. уб. ч.*
 Бара́нка, *верх., гол. уб. ч.*
 Бара́нок, *верх.*
 Бара́нчик, *сор., верх.*
 Барвінка́ня, *поясн. ж.*
 Барв'я́нний, *од. тк.*
 Ба́ріж, *гол. уб. ж.*
 Барме́ци, *гол. уб. ч.*
 Ба́ртка, *доп.*
 Барха́н, *од. тк., поясн. ж., верх.*
 Барха́на, *гол. уб. ж.*
 Барха́нка, *гол. уб. ж., поясн. ж.*
 Барха́нь — див. Бархан
 Барха́ньча, *гол. уб. ж.*
 Барха́т, *од. тк.*
 Барха́тель, *од. тк.*
 Барха́тка, *од. тк.*
 Бархо́т, *од. тк.*
 Бархо́тина, *од. тк.*
 Барцо́вки, *гол. уб. ж.*
 Барша́нка, *прик.*

Баршін, гол. уб. ж.
 Барші́вка, гол. уб. ч.
 Варшун — див. Баршин
 Баршуненка, сор., поясн. ж.
 Барюг, од. тк.
 Басаба́н, прик.
 Баса́га, поясн. ж., верх.
 Басайма́н — див. Басан
 Басамáн, од. тк., гол. уб. ч., гол. уб. ж., поясн. ж., прик.
 Басамáнистий, од. тк.
 Басамáнка, пояс, прик.
 Басама́чка, прик.
 Басамóлка, прик.
 Басамóнка, пояс
 Басамóдка, сор.
 Басамóлка — див. Басамолка
 Басамóнка, пояс
 Баса́н, поясн. ж., прик.
 Васану́нка, поясн. ж.
 Васану́нча, поясн. ж., пояс
 Басарі́нка, прик.
 Баска́, верх.
 Басма́, гол. уб. ж.
 Батист, од. тк.
 Батіжо́к, зач. ж.
 Ба́тка, од. тк.
 Баткани́ця, верх.
 Ба́точки, поясн. ж., гол. уб.
 Бахлі́, взут.
 Ба́хта, од. тк.
 Ба́хтовий, од. тк.
 Башлі́к, верх., гол. уб. ч.
 Ба́юр, поясн. ж., пояс
 Ба́юрка, пояс
 Ба́юрок, прик., пояс
 Ба́юрці, поясн. ж.
 Ба́я, од. тк.
 Ба́ний ніж, доп.
 Бе́бешка, верх.
 Безконéчник, прик.
 Безрука́вка, верх.
 Безчи́сна, сор.
 Бе́зь, од. тк.
 Бекéйш, верх.
 Бекéри, сор., верх.
 Бекéрники, верх.
 Бекéш, верх.
 Векéша, верх.
 Векéшка, верх.
 Бе́нда, гол. уб. ч.
 Бе́нти, пояс
 Бере́жик, гол. уб. ж.
 Бере́жки, сор.
 Бересту́ри, взут.
 Беса́га, доп.

Беса́ги, доп.
 Бешме́т, верх.
 Вибéшка, верх.
 Бі́ляк, верх.
 Бі́нда, гол. уб. ж., гол. уб. ч., прик.
 Бі́ндочка, гол. уб. ж.
 Бі́рка, гол. уб. ч.
 Биса́ги, доп.
 Бігу́нка, прик.
 Бігу́нчик — див. Бігу́нка
 Біле́ник, поясн. ж.
 Біле́ниця, од. тк.
 Білі́ль, од. тк.
 Білі́на, од. тк.
 Білі́ни, од. тк.
 Білю́га, гол. уб. ж.
 Біля́вка, сор.
 Бі́ль, од. тк., сор.
 Бі́льця, од. тк.
 Бісер, прик.
 Бісор, прик.
 Бісур, прик.
 Блава́т, од. тк.
 Бла́не, верх.
 Бла́нка, сор.
 Бле́нди, прик.
 Блє́скавки, прик.
 Блі́скавки, прик.
 Блі́сковки, прик.
 Блі́щачки, прик.
 Блу́за, верх.
 Блю́за, верх.
 Бляшкi, гол. уб. ж.
 Бóбка, верх.
 Бóбрики, пояс, прик.
 Бóбровка, гол. уб. ч.
 Бóвтиці, верх., прик., зач. ж.
 Бóвткi, пояс, верх., зач. ж.
 Бóганчі, взут.
 Бóгородниця, верх.
 Бóдзик, прик.
 Бóйко, верх.
 Бóканьчі, взут.
 Боку́р, пояс
 Боку́ри, пояс, взут.
 Боку́рія, пояс
 Бомба́к, од. тк.
 Бóндниці, верх.
 Бордію́г, доп.
 Борну́с, верх.
 Бороди́ця — див. Богородниця
 Бостóн, од. тк.
 Бóт, взут.
 Бóти, взут.
 Бóтик — див. Боти
 Бочкора́та, взут.

Бочкúр, *пояс*
 Бочмагі, *поясн. ч.*
 Бочькóри, *взут.*
 Боярка, *пояс*
 Брандзолета, *прик.*
 Брацáр, *сор., прик.*
 Брачень, *од. тк.*
 Брачина, *од. тк.*
 Брачинний, *од. тк.*
 Брэзент, *од. тк.*
 Брэзентина — див. Брезент
 Брельок, *прик.*
 Брестúри, *взут.*
 Брехана, *гол. уб. ж.*
 Брехане, *гол. уб. ж.*
 Бреханча, *гол. уб. ж.*
 Бреханьча, *гол. уб. ж.*
 Бри́ж, *прик.*
 Брижа, *прик.*
 Брижака, *сор.*
 Брижаки, *прик.*
 Брижанка, *сор.*
 Бриженята, *прик.*
 Бриженятка — див. Бриженята
 Брижі, *сор.*
 Бри́жка, *сор.*
 Брижки збирати, *прик.*
 Брижувати, *прик.*
 Бри́лець, *гол. уб. ч.*
 Бри́лик, *гол. уб. ч.*
 Бри́личок, *гол. уб. ч.*
 Бри́ль, *гол. уб. ч.*
 Бри́ляк, *гол. уб. ч.*
 Бри́лячок — див. Бри́лик
 Брі́т, *поясн. ж.*
 Брі́та, *од. тк.*
 Бри́шки, *сор.*
 Брокáт, *од. тк.*
 Брузумéнт, *верх.*
 Бруна́тний, *од. тк.*
 Бру́нт, *прик.*
 Бру́сла, *верх.*
 Бру́слик, *верх.*
 Бру́сля — див. Брусла
 Бру́ч, *гол. уб. ж.*
 Бру́чак, *верх.*
 Бру́шлячок — див. Бруслик
 Бру́шник, *прик.*
 Бубляхи, *верх.*
 Бугáй, *верх.*
 Буділа́роші, *доп.*
 Бузлу́к, *взут.*
 Буканчі, *взут.*
 Бúклі, *зач. ж.*
 Букончі — див. Буканчі
 Букурéль, *пояс*
 Букурі́йка, *пояс*

Букурія, *пояс*
 Буле́га, *зач. ж.*
 Бумазе́я, *од. тк.*
 Бумба́к — див. Бомба́к
 Бúнда, *поясн. ж., верх.*
 Бúндз, *зач. ч.*
 Бúндина, *верх.*
 Бúндя, *верх.*
 Бунко́ш, *доп.*
 Бúра, *верх.*
 Бúрка, *поясн. ж., верх.*
 Буркате́лія, *од. тк.*
 Бúрки, *взут.*
 Бúрла, *од. тк.*
 Бурмо́с, *верх.*
 Бурму́с, *верх.*
 Бурна́тний, *од. тк.*
 Бурно́с, *верх.*
 Бурну́с, *верх.*
 Бúрса, *од. тк.*
 Бурúнчук, *од. тк.*
 Бурúнчукова пряжа, *од. тк.*
 Бúти, *взут.*
 Бúф, *верх.*
 Бúхи, *сор.*
 Бúшлак, *верх.*
 Бя́зь, *од. тк.*

Вал, *од. тк., сор.*
 Ва́лди, *поясн. ж.*
 Ва́ленці, *доп.*
 Валіве́ць — див. Вало́віна
 Вало́вець — див. Вало́віна
 Вало́вий, *од. тк.*
 Вало́віна, *од. тк.*
 Вало́віця — див. Вало́вина
 Валя́нки, *поясн. ч.*
 Ва́нтух, *доп.*
 Варва́рки, *сор.*
 Вата́шник, *верх.*
 Вати́вка, *верх.*
 Ватовáнець, *верх.*
 Ватовáнка, *верх.*
 Вато́ла, *од. тк.*
 Вати́нка, *верх.*
 Вацо́к, *доп.*
 Вбра́нний, *вбр.*
 Вбра́ння, *вбр.*
 Вбру́сок, *верх.*
 Вдя́ганка, *вбр.*
 Велі́шки, *гол. уб. ч.*
 Вельве́т, *од. тк.*
 Вельо́н, *гол. уб. ж.*
 Ве́рбці, *взут.*
 Ве́рглик, *взут.*
 Ве́рдак, *верх.*

Веренчіна, *верх.*
 Веренчу́к, *верх.*
 Верётя, *од. тк.*
 Веретя́нка, *верх.*
 Верзу́н, *взут.*
 Верхняк, *гол. уб. ж.*
 Верхоплут, *прик.*
 Верхоплуття, *прик.*
 Вестка, *верх.*
 Взга́рда, *прик.*
 Взір шелюжковий, *прик., сор.*
 Вибива́нка, *поясн. ж.*
 Вібійка, *од. тк., поясн. ж.*
 Вибра́жений, *вбр.*
 Віворотні, *взут.*
 Вігафований, *вбр.*
 Вікладений, *верх.*
 Викладений, *сор.*
 Викладча́стий, *сор.*
 Віко́лювання, *сор.*
 Вікот, *верх.*
 Вікравка, *пояс*
 Вілітисся, *вбр.*
 Вило́га, *верх.*
 Вило́ги — див. Вило́га
 Вило́жистий, *сор.*
 Вило́жка, *верх.*
 Вило́жний, *верх.*
 Вильо́ти, *верх.*
 Віплі́тка, *прик.*
 Вірі́зка, *сор.*
 Ви́різування, *сор., прик.*
 Виробекі́, *взут.*
 Ві́рпці, *взут.*
 Ві́ряд, *вбр.*
 Виспа́ток, *взут.*
 Ві́стіг, *прик.*
 Ві́стігати, *прик.*
 Ві́ступці, *взут.*
 Ві́стягом, *сор.*
 Ві́тяжка, *взут.*
 Ві́тяжки, *взут.*
 Витя́тий, *вбр.*
 Више́нки, *прик.*
 Вішкварки, *взут.*
 Ві́ган, *поясн. ж., верх.*
 Ві́ганча — див. Ві́ган
 Відло́га, *верх.*
 Візі́тка, *верх.*
 Вісі́мнайця́тка, *од. тк.*
 Вісьо́рок, *прик.*
 Ві́то, *прик.*
 Ві́тра́к, *верх.*
 Ві́тряки, *прик.*
 Ві́хоб, *взут.*
 Вні́к, *верх.*
 Вобиванка, *поясн. ж.*

Вобши́вка, *сор.*
 Вобши́вця́та, *сор.*
 Во́вниця, *од. тк.*
 Во́вняниця, *верх.*
 Вовня́нка, *гол. уб. ж.*
 Водя́нки, *прик.*
 Воли́чка, *сор.*
 Воли́чки, *поясн. ч., взут.*
 Волови́на, *од. тк.*
 Воло́ка, *взут.*
 Воло́ки, *взут.*
 Во́лос, *од. тк.*
 Волоса́ня, *верх.*
 Во́лоси, *зач. ж.*
 Волосі́нки, *поясн. ч.*
 Волосі́нь, *взут.*
 Во́лосом засві́тити, *зач. ж.*
 Во́лося́нка, *сор.*
 Во́лося́нки, *од. тк., поясн. ч.*
 Во́лохан, *прик.*
 Во́лохань, *од. тк.*
 Волоха́тий, *од. тк.*
 Волоця́нка, *сор.*
 Волóчка, *сор.*
 Волóшка, *од. тк., сор., верх.*
 Волóшні, *поясн. ч.*
 Во́ркоч, *зач. ж.*
 Во́рок, *верх., гол. уб. ж.*
 Воро́нка, *взут.*
 Ворочóк, *доп.*
 Вострі́жни́ця, *взут.*
 Востро́ки, *взут.*
 Во́щанка, *од. тк.*
 Вплéтени, *зач. ж., прик.*
 Ву́гай, *верх.*
 Ву́глик, *сор.*
 Вуж, *прик.*
 Ву́йош, *верх.*
 Ву́си, *верх.*
 Ву́сники, *сор., верх.*
 Ву́ставка, *сор.*
 Ву́ставок — див. Ву́ставка
 Ву́стілок, *взут.*
 Ву́стілок — див. Ву́стілок
 Ву́шінка, *сор.*
 Ву́яш, *верх.*

Габа́, *од. тк.*
 Габдзё́ваний, *сор.*
 Габ́лик, *верх.*
 Гадва́б, *од. тк.*
 Гадва́бний, *од. тк.*
 Га́дван — див. Гадваб
 Газ, *од. тк.*
 Га́за, *од. тк.*
 Гайстру́к, *гол. уб. ж.*
 Гайта́н, *пояс, прик.*

Гала́й, *од. тк.*
 Гала́нка, *сор.*
 Гала́нський, *од. тк.*
 Гала́нці, *поясн. чол.*
 Галенóк, *гол. уб. ж.*
 Гале́нтур, *од. тк.*
 Га́лина, *од. тк.*
 Галмі́р, *сор.*
 Галби́, *верх.*
 Га́лочка, *прик.*
 Галуза́ня, *поясн. ж.*
 Галу́н, *верх., прик.*
 Галу́ні, *гол. уб. ч.*
 Галу́нок, *гол. уб. ж., прик.*
 Га́льбшви, *взут.*
 Гальв́шуги, *взут.*
 Га́лька, *поясн. ж.*
 Гальбо́н, *сор., гол. уб. ж., верх., прик.*
 Гальбо́ни, *гол. уб. ч.*
 Гальбо́нка, *гол. уб. ж., прик.*
 Гамáн, *доп.*
 Гамáші, *взут.*
 Га́мба, *верх.*
 Гаме́ра, *гол. уб. ч.*
 Гаме́рка, *гол. уб. ч.*
 Гамковати́ся, *од. тк.*
 Гана́віці, *поясн. ч.*
 Гандове́ри, *поясн. ч.*
 Га́пка, *верх.*
 Ганя́йк, *верх., прик.*
 Га́плічка, *сор., поясн. ч.*
 Га́плічки, *верх.*
 Га́плюк, *прик.*
 Гарáс, *од. тк.*
 Гарасі́вка, *сор., верх., зач. ж., гол. уб. ж., прик.*
 Гарасі́нка, *гол. уб. ж., прик.*
 Га́рда, *прик.*
 Гарда́н, *прик.*
 Га́рди, *прик.*
 Гари́пун, *прик.*
 Гарніто́р, *верх.*
 Гарніту́ра, *од. тк.*
 Гарсе́т, *верх.*
 Га́рус, *од. тк.*
 Гарусо́к, *гол. уб. ж.*
 Га́ті, *поясн. ч.*
 Га́тки, *поясн. ч.*
 Га́тлас — див. Атлас
 Гатла́сивий, *од. тк.*
 Гатла́сний, *од. тк.*
 Га́фка, *верх.*
 Га́фтки, *верх.*
 Га́фтува́ти, *прик.*
 Га́чі, *поясн. ч.*
 Га́чка, *поясн.*
 Га́чки, *поясн. ч.*
 Га́чкур, *поясн. ч.*
 Га́чник, *поясн. ч., поясн.*
 Га́шний — див. Гачник
 Гво́р, *поясн. ч.*
 Гедва́б — див. Гадва́б
 Гедва́бний, *од. тк.*
 Гедзі́к, *верх.*
 Ге́зка, *верх.*
 Ге́йрок, *верх.*
 Ге́лзик, *верх.*
 Ге́мбочка, *сор.*
 Герда́н, *прик.*
 Герда́н гребі́нчастий, *прик.*
 Герда́н забі́лений, *прик.*
 Ге́рла, *гол. уб. ч.*
 Ге́рліги, *верх.*
 Ге́рок, *верх.*
 Герса́к з ла́пцями, *верх.*
 Ге́стка, *сор.*
 Ге́трн, *взут.*
 Гиба́лка, *гол. уб. ж.*
 Ги́ндра, *сор.*
 Ги́ра, *зач. ч.*
 Ги́ря — див. Ги́ра
 Ги́рвий, *зач. ч.*
 Ги́цля́к, *взут.*
 Гладь, *прик.*
 Глазе́т, *од. тк.*
 Гло́та, *од. тк.*
 Го́бортка, *поясн. ж.*
 Го́везка, *доп.*
 Гого́вник, *верх.*
 Гози́чник, *поясн. ч.*
 Го́ленка, *взут.*
 Голбо́вач, *гол. уб. ч.*
 Голо́вча́ті, *прик.*
 Голбо́мсі, *прик.*
 Голбо́шні, *поясн. ч.*
 Гольми́ца, *гол. уб. ч.*
 Голя́п, *гол. уб. ж.*
 Го́мба, *верх.*
 Го́мби, *зач. ж.*
 Го́мбичка, *поясн. ч.*
 Го́мбичкі́, *прик.*
 Гомбува́ти, *прик.*
 Го́мбці, *зач. ж.*
 Го́мови́ці, *поясн. ж.*
 Го́мок, *зач. ж.*
 Гонби́чкі́, *прик.*
 Гонда́рак, *поясн. ж.*
 Го́нуча, *взут.*
 Гопакі́, *взут.*
 Гора́лі, *прик.*
 Го́рбатка, *поясн. ж.*
 Го́рботка — див. Горбатка
 Горбо́тчи́на — див. Горбатка

Гóрниць, гол. уб. ч.
Горсѣт, верх.
Гóрснк, верх.
Гóрунка, поясн. ж.
Гранжóли, взут.
Гребінний, од. тк.
Гребінниця, од. тк.
Грезѣт, од. тк.
Грезѣта, од. тк.
Грезѣтовий, од. тк.
Грива, сор., поясн. ж.
Гривка, поясн. ж.
Гривна, прик.
Грідушки, верх.
Гродетур од. тк.
Грустáлі, прик.
Грядки, прик.
Грядóк, прик.
Губа, верх.
Губаня, верх.
Губатій, верх.
Губище — див. Губа
Губка, поясн. ж., верх.
Губонька, верх.
Губочка — див. Губонька
Гугля, верх., гол. уб. ж., гол. уб.
ч.

Гузічник — див. Гозичник
Гуйош, верх.
Гул, сор.
Гунджер, зач. ж.
Гундза, верх.
Гуніна, од. тк.
Гуня, поясн. ж., верх.
Гуняць, верх.
Гунька, поясн. ж., верх.
Гуньцвоти, зач. ж.
Гуплітка, зач. ж.
Гурáлик, прик.
Гурáлі, прик.
Гурман, верх.
Гурманіна, верх.
Гурункі, прик.
Гусáри, взут.
Гусáрка, верх.
Гуска, поясн. ж.
Гутте, взут.
Гуцулка, сор.
Гуцуляк, верх.
Гуяш, верх.

Даба, од. тк.
Дамáшка — див. Адамáшка
Дарáга, од. тк.
Дарáй, од. тк.
Дармовисй, верх., прик.
Дармопáси, верх.

Двайцáтка, од. тк.
Дванáйцáтка, од. тк.
Двóндя, прик.
Дев'áтка, од. тк.
Дѣлія, верх.
Демикотóн, од. тк.
Дѣрень, од. тк.
Деревáки, взут.
Дерев'яники — див. Деревáки
Дерев'янки — див. Деревáки
Дерев'янці — див. Деревáки
Дѣрга, од. тк., верх., поясн. ж.
Дерсулáнки — див. Деревáки
Дерюга, од. тк., поясн. ж.
Деся́тка, од. тк.
Джемѣрка, верх.
Джерга, од. тк., поясн. ж.
Джерегѣлі, зач. ж.
Джу́га, верх.
Джу́гли, верх.
Джу́гтя, гол. уб. ч.
Джумѣга, гол. уб. ч.
Джумѣля — див. Джумѣга
Джумѣра — див. Джумѣга
Джумѣрія — див. Джумѣга
Джуми́га — див. Джумѣга
Джуму́рі, гол. уб. ч.
Дзендзелюшка, прик.
Дзиндзі́к — див. Діндик
Дзю́ндзя — див. Діндик
Дзябкани́стий, од. тк.
Дзьоббанка, доп.
Дзьобенка, доп.
Дзьобѣнка, доп.
Дзьоббла, доп.
Дзьоблі́на, доп.
Дзьоблі́нка, доп.
Дзьоблі́ня, доп.
Дзьоббля, доп.
Дзьóпа, гол. уб. ж.
Ді́ма, од. тк.
Ді́мка, од. тк., поясн. ж.
Діндик, пояс. прик.
Діжурка, верх.
Ділі́нка, гол. уб. ж.
Дно, гол. уб. ч.
Дóвбанці, взут.
Довгáня, сор.
Довгу́ля — див. Довганя
Доколінниці, взут.
До́лі, зач. ж.
Домоткáна, вбр.
Дорі́жка, гол. уб. ж.
Дорóга — див. Дарага
Драбінка, сор., прик.
Драбінка нízана, прик.
Дрáний, од. тк.

Дра́нка, *вбр., сор.*
 Дра́ночки, *вбр.*
 Дрантине, *вбр.*
 Дра́нте, *вбр.*
 Дра́нь, *вбр.*
 Драпа́чка, *сор.*
 Дре́ліх, *од. тк.*
 Дре́люх, *поясн. ж.*
 Дрі́лах, *од. тк.*
 Дрібне́нька, *поясн. ж.*
 Дрі́бниці, *зач. ж.*
 Дрі́бниця, *поясн. ж.*
 Дрі́бнічка, *поясн. ж.*
 Дрі́бну́шка, *зач. ж.*
 Дрі́бну́шки — див. Дрібушки
 Дрі́бушки, *зач. ж.*
 Дрі́мниці — див. Дрімні
 Дрі́мні, *зач. ж.*
 Дрі́т, *од. тк.*
 Дрі́ть — див. Дріт
 Дробе́нька, *прик.*
 Дробуша́ка — див. Дробушки
 Дробу́шечки, *зач. ж.*
 Дробу́шки, *зач. ж.*
 Дро́гет, *од. тк.*
 Дроті́нка, *од. тк.*
 Дротинкі́, *поясн. ж.*
 Дру́гати, *взут.*
 Дру́кваний, *од. тк.*
 Друква́ниця, *поясн. ж.*
 Друкова́ниця — див. Друква́ниця
 Друшля́к, *верх.*
 Дубельті́вка, *поясн. ж.*
 Дублю́нка, *верх.*
 Дуб'я́нці, *взут.*
 Дуга́ниста, *поясн. ж.*
 Дуга́ня, *поясн. ж.*
 Ду́да, *сор.*
 Ду́ди, *сор.*
 Ду́дки — див. Дуди
 Ду́дочки, *сор.*
 Дука́т, *прик.*
 Дука́ч, *прик.*
 Дука́чик, *прик.*
 Ду́ля, *зач. ж.*
 Думашко́вий *од. тк.*
 Ду́нда, *поясн. ж.*
 Ду́плáшка, *гол. уб. ч.*
 Ду́плівка, *поясн. ж.*
 Ду́пліванки, *гол. уб. ж.*
 Душегрі́йка, *верх.*
 Ду́шка, *поясн. ж., верх.*
 Дя́жка, *взут.*
 Дьо́ндя, *прик.*
 Дьо́рга — див. Дерга
 Емурлук, *верх.*

Епанча — див. Епаня́
 Епаня́, *верх.*
 Ермулук — див. Емурлук

Єдама́н, *од. тк.*
 Єдама́шка, *од. тк.*
 Єдама́шковий, *од. тк.*
 Єдама́шок, *од. тк.*
 Єдва́б, *од. тк.*
 Єдва́бний, *од. тк.*
 Єдва́бниця, *од. тк.*
 Єдема́н, *од. тк.*
 Єдну́с, *прик.*
 Єло́м, *гол. уб. ч.*
 Емурлу́к, *верх., гол. уб. ч.*
 Епанча́, *верх.*
 Епаня́, *верх.*
 Єре́нг, *од. тк.*
 Ермулу́к, *верх.*
 Ермя́к, *верх.*
 Єрова́не, *верх.*
 Єрха, *од. тк.*

Жакётка, *верх.*
 Жеболо́вка, *доп.*
 Же́ньчу́ги, *прик.*
 Жикова́на, *прик.*
 Жикова́на, *прик.*
 Жиле́т, *верх.*
 Жиле́тка, *верх.*
 Жило́, *верх.*
 Жі́чка, *од. тк., сор., прик., пояс.*
 Жовкови́ця, *прик.*
 Жовті́нці, *взут.*
 Жо́ковина, *прик.*
 Жукё́тик, *верх.*
 Жу́ковина, *прик.*
 Жупа́н, *верх.*
 Жупа́нець, *верх.*
 Жупа́не, *верх.*
 Жупа́нина, *верх.*
 Жупа́ння, *верх.*
 Жупа́нок, *верх.*
 Жура́бки, *взут.*
 Жу́рка, *верх.*

Забі́ванка, *верх.*
 Забіга́ч, *доп.*
 Забі́р, *гол. уб. ж.*
 Забо́рка, *верх.*
 Заборсува́ти, *взут.*
 Завива́йлечко, *гол. уб. ж.*
 Завива́йло, *гол. уб. ж.*
 Завивало — див. Завива́йло
 Завива́не, *гол. уб. ж.*
 Зави́льниця, *гол. уб. ж.*
 За́видь, *взут.*

Заві́й, гол. уб. ж.
 За́війка, гол. уб. ж.
 За́війка́ня, гол. уб. ж.
 За́війко́вий, верх.
 За́віка, гол. уб. ж.
 За́вірчува́ти, гол. уб. ж.
 За́віса, гол. уб. ч.
 За́віска, поясн. ж.
 За́вія, взут.
 За́вліка́ний, прик.
 За́вої, взут.
 За́волека, сор.
 За́волика́ння, прик.
 За́воличка — див. За́волика́ння
 За́воло́ка, сор.
 За́воло́ки, взут.
 За́волок, прик.
 За́во́лочка — див. За́во́личка
 За́во́лочува́не, прик.
 За́во́лочува́ння — див. За́во́личка
 За́воро́за, взут.
 За́впа́сати, пояс.
 За́в'язанка, гол. уб. ж.
 За́в'язки, верх. взут.
 За́га́льниця, од. тк.
 За́га́ртка, верх.
 За́го́ловок, гол. уб. ж.
 За́горта́ти, вбр.
 За́горта́тися, вбр.
 За́горта́ти, верх.
 За́гортка, верх.
 За́діганка, гол. уб. ж.
 За́діра́шка, зач. ж.
 За́ду́шник, верх.
 За́зу́ванці, взут.
 За́йшні́ці, прик.
 За́каблї́, взут.
 За́каблї́к, взут.
 За́каблї́к, взут.
 За́каблчу́ки — див. За́каблчу́к
 За́кавра́ш, верх.
 За́калю́жкн, взут.
 За́карва́ш — див. За́кавра́ш
 За́клебу́чений, взут.
 За́косі́чувати, гол. уб. ж.
 За́косі́чувати́ся — див. За́косі́чу-
 вати
 За́кота, верх.
 За́коти, верх.
 За́ко́тистий, верх.
 За́ко́тки — див. За́ко́ги
 За́кра́каний, зач. ч.
 За́круту́ватися, гол. уб. ж.
 За́круме́нитися, гол. уб. ж.
 За́лички, зач. ч.
 За́лі́жки, верх.
 За́лу́бки, взут.

За́лупи́ти, поясн. ж.
 За́матанка, гол. уб. ж.
 За́мату́лювати́ся, гол. уб. ж.
 За́махаво́к, сор.
 За́маші́нка, гол. уб. ж.
 За́миха́вник, сор.
 За́миха́вки, сор.
 За́миха́лки — див. За́миха́вки
 За́ні́зки, сор.
 За́ні́зува́ння, прик.
 За́но́ски́ золоті́, прик.
 Зао́ді́тися, вбр.
 Запа́ні́тися, гол. уб. ж.
 За́панка, поясн. ж., гол. уб. ж.
 За́панчи́, поясн. ж.
 За́па́ска, поясн. ж.
 За́па́ска дро́тяна, поясн. ж.
 За́па́ска по́здовжні́й, поясн. ж.
 За́па́ска по́перече́на, поясн. ж.
 За́па́сонька, поясн. ж.
 За́па́сочка, поясн. ж.
 За́паші́на, поясн. ж.
 За́переджу́ватися, поясн. ж.
 За́пі́на, поясн. ж.
 За́пинна́ч, поясн. ж.
 За́пинна́чка — див. За́пинна́ч
 За́пинка, сор.
 За́пі́л, верх.
 За́пі́ли, поясн. ж.
 За́пі́лка, поясн. ж.
 За́пі́лля, верх.
 За́пі́льчи́на — див. За́пі́лка
 За́платати́, вбр.
 За́плата, вбр.
 За́плі́ванець, взут.
 За́пліта́ння, прик.
 За́плі́тка, прик.
 За́плі́ткі, гол. уб. ж., зач. ж.
 За́плі́точки, прик.
 За́плі́чки, сор.
 За́плі́ччя, сор.
 За́пол, сор.
 За́полка, сор.
 За́полки, сор.
 За́поло́ч, сор., од. тк., верх.
 За́поло́чки, сор.
 За́поло́чний, сор.
 За́пон, поясн. ж.
 За́по́на, верх., сор.
 За́по́нка, поясн. ж., сор., прик.
 За́п'я́стки, доп.
 За́п'я́стники, сор.
 За́п'я́ток, взут.
 За́рба́в, од. тк.
 За́рба́ф, од. тк.
 За́рука́вець, сор.
 За́рука́вник, сор.

Зарука́вники, *сор.*
 Зарука́вчик, *сор.*
 Зарукав'я — див. Зарукавник
 Засні́вка, *од. тк., поясн. ж.*
 Засні́вочки, *поясн. ж.*
 Заснува́тий, *гол. уб. ж.*
 Засобо́к, *верх.*
 Заспу́льниці, *сор.*
 Заспу́льниця, *сор.*
 Застегну́ти, *верх.*
 Застигну́ти, *вбр., верх.*
 Застіба́тися, *верх.*
 Засті́бка, *сор.*
 Засті́вка, *взут., сор.*
 Засті́гане, *поясн. ж.*
 Засті́жина, *сор.*
 Засті́жка — див. Засті́жина
 Засті́лка, *поясн. ж.*
 Засті́чка — див. Засті́жина
 Засто́ла, *взут.*
 Застяга́тися, *верх.*
 Застягну́ти, *верх.*
 Застягува́ти, *взут.*
 Застя́жина, *прик.*
 Застя́жка, *сор., верх., прик.*
 Засьті́чка — див. Засті́бка
 Затка́ти, *верх.*
 Затка́чка, *гол. уб. ж.*
 Затя́гіння, *сор.*
 Затя́гуванка, *сор.*
 Зау́шник, *прик.*
 Зау́шниці, *прик.*
 Зау́шничка, *прик.*
 Зау́шні, *гол. уб. ж.*
 Зафарту́шуватися, *поясн. ж.*
 Зацерува́ти, *вбр.*
 Зачі́ска в зв'язці, *зач. ж.*
 Зачі́ска в колокілкі, *зач. ж.*
 За́чіска в кружо́к, *зач. ж.*
 За́чіска в ско́бки, *зач. ч.*
 За́чіска під воро́та, *зач. ч.*
 За́чіска під макі́тру, *зач. ч.*
 За́чіска під ми́сочку, *зач. ч.*
 За́чіска у простя́ж, *зач. ж.*
 Зачуба́тити, *гол. уб. ч.*
 Зашпи́лька, *вбр.*
 Зашпи́нковатися, *сор.*
 За́щипка, *сор.*
 Защі́пкати, *сор.*
 Збі́ванець, *взут.*
 Збі́ванина, *взут.*
 Збі́вати, *взут.*
 Збі́ранка, *сор., поясн. ж.*
 Збіра́ння, *сор.*
 Збіра́ти, *поясн. ж.*
 Збі́рка, *сор., гол. уб. ч.*
 Збі́рник, *гол. уб. ж.*

Збла́кований, *гол. уб. ж.*
 Збо́рник, *гол. уб. ж.*
 Збри́жувати, *прик.*
 Зво́й, *од. тк.*
 Зга́нки, *пояс*
 Зга́рда, *прик.*
 Зга́рdochка, *прик.*
 Згрі́бне, *од. тк.*
 Зелешни́ці, *взут.*
 Зернята́ми, *прик.*
 Зипу́н, *верх.*
 Зімогрі́й, *верх.*
 Зінькі́вка, *гол. уб. ч.*
 Златогла́в, *од. тк.*
 Злитки, *взут.*
 Златогла́в — див. Златогла́в
 Змере́жування, *прик.*
 Змі́ток, *взут.*
 Змо́ршки, *сор.*
 Зо́бува, *взут.*
 Зо́дяга, *вбр.*
 Зо́дягува́ти, *взут.*
 Зо́ля, *взут.*
 Зо́нес, *од. тк.*
 Зрамува́ння, *сор.*
 Зрі́бний, *од. тк.*
 Зрі́сати, *поясн. ж.*
 Зубе́ць, *гол. уб. ж.*
 Зубо́к, *прик.*
 Зубо́н, *верх.*
 Зубці́, *гол. уб. ч.*
 Зубча́рка, *гол. уб. ч.*
 Зу́бчик, *прик.*
 Зу́ф, *од. тк.*

Ірха, *од. тк., верх.*

Ізорба́ф, *од. тк.*
 Ільня́ний, *од. тк.*
 Ільня́нка, *од. тк.*
 Ільча́сте — див. Ільчи́сте
 Ільчи́сте, *од. тк.*
 Ільчи́стий, *од. тк.*
 Індера́к, *поясн. ж.*
 Ірба́ний, *верх.*
 Ірха, *верх.*

Йо́лом, *гол. уб. ч.*
 Йо́ломка, *гол. уб. ч.*
 Йо́ломок, *гол. уб. ч.*
 Йо́ломчик — див. Йо́ломок
 Йо́лом'яник, *гол. уб. ч.*

Кабарди́нка, *гол. уб. ч.*
 Ка́бат, *поясн. ж., верх.*
 Каба́тник, *поясн. ж., верх.*
 Каба́тина, *поясн. ж., верх.*

Каба́тка, *верх.*
 Каба́тя, *верх.*
 Кабі́летка, *верх.*
 Каблѹк, *взут., гол. уб. ч.*
 Каблѹка, *прик.*
 Каблѹчка, *прик.*
 Кавне́р, *сор.*
 Кажано́к, *верх.*
 Кажене́як, *верх.*
 Каза́кин, *верх.*
 Каза́йinka, *верх.*
 Кайстра, *доп.*
 Калаве́рі, *взут.*
 Калаве́рці, *взут.*
 Калагві́, *взут.*
 Калама́йка, *од. тк., верх.*
 Кала́п, *гол. уб. ч.*
 Калата́вки, *прик.*
 Кале́ньки, *прик.*
 Ка́леф, *доп.*
 Калита́, *доп.*
 Калі́тка, *доп.*
 Кало́н, *гол. уб. ч.*
 Калпа́к, *гол. уб. ч.*
 Каля́п, *гол. уб. ч.*
 Камазе́лька, *верх.*
 Камазо́бля, *верх.*
 Камазо́бля ціфрована, *верх.*
 Камазо́блька, *верх.*
 Камазу́ля, *верх.*
 Камана́к, *верх., гол. уб. ч.*
 Камдзе́ль, *верх.*
 Каме́ша, *сор.*
 Камзе́лька, *верх.*
 Камизі́я, *верх.*
 Камізе́ль, *верх.*
 Камізе́лька, *верх.*
 Камізо́бля, *верх.*
 Ка́мка, *од. тк.*
 Камліо́т, *од. тк.*
 Каму́ха, *од. тк.*
 Ка́мха — див. Камка
 Ка́нак, *прик.*
 Канафа́ца, *од. тк.*
 Кандя́к, *од. тк.*
 Канефа́сь, *од. тк.*
 Каніте́ль, *од. тк.*
 Ка́нка, *гол. уб. ж.*
 Каноне́рки, *прик., пояс*
 Ка́нцур, *вбр.*
 Канцу́рики, *взут.*
 Ка́па, *верх., гол. уб. ж., гол. уб. ч.*
 Ка́пал, *гол. уб. ч.*
 Ка́пач, *гол. уб. ч.*
 Ка́пеліх — див. Капелюх
 Капелѹ́х, *гол. уб. ч.*
 Капелѹ́х, *гол. уб. ч.*

Капелѹ́ха, *гол. уб. ч.*
 Капелѹ́х галаму́цький, *гол. уб. ч.*
 Капелѹ́х кайстро́вий, *гол. уб. ч.*
 Капе́люш, *гол. уб. ч.*
 Капелюша́нка, *гол. уб. ч.*
 Капелюші́ня, *гол. уб. ж.*
 Капелюшо́к, *гол. уб. ч.*
 Капелюшча́ — див. Капелюх
 Ка́пець, *взут.*
 Ка́пиці, *взут.*
 Каплаѹ́х, *гол. уб. ч.*
 Ка́плички, *гол. уб. ж.*
 Каплю́ха, *гол. уб. ч.*
 Каплюші́ня, *гол. уб. ж.*
 Капо́р, *верх., гол. уб. ж.*
 Капо́т, *верх.*
 Капо́та, *верх.*
 Капоті́на, *верх.*
 Ка́пса, *доп.*
 Капта́н, *верх.*
 Капта́нак, *верх.*
 Капта́нка, *верх.*
 Каптѹ́р, *верх., гол. уб. ж.*
 Каптѹ́ра — див. Каптур
 Каптѹ́рець, *гол. уб. ж.*
 Каптурка, *верх., гол. уб. ж.*
 Капу́з, *гол. уб. ч.*
 Капу́за, *гол. уб. ч.*
 Капу́трак, *верх.*
 Ка́пиці, *взут.*
 Капчо́р, *взут.*
 Капчу́к, *доп.*
 Капчу́рі — див. Капчор
 Капшу́к *доп.*
 Кара́блик, *гол. уб. ж.*
 Карабу́ля, *гол. уб. ж.*
 Кара́зія, *од. тк.*
 Караі́мка, *гол. уб. ч.*
 Кара́лі, *прик.*
 Кара́с, *верх.*
 Кара́ска, *верх.*
 Ка́рватка, *сор.*
 Карва́ш, *верх.*
 Карі́чка, *прик.*
 Кармазі́н, *од. тк.*
 Кармазі́ни, *поясн. ч.*
 Карма́н, *верх.*
 Кармане́ць, *доп.*
 Карпі́тка, *взут.*
 Карсе́т, *верх.*
 Карта́новий, *сор.*
 Карта́тий, *поясн. ж.*
 Карта́цький — див. Картатий
 Картѹ́з, *гол. уб. ч.*
 Кару́нка, *прик.*
 Каске́т, *гол. уб. ч.*
 Катае́на, *верх.*

Катанка, *поясн. ж., верх.*
 Катарка, *гол. уб. ч.*
 Катас, *верх., прик.*
 Катрак, *гол. уб. ж.*
 Катран, *поясн. ж.*
 Катранець — див. Катран
 Катранє, *вбр.*
 Катрані, *вбр.*
 Катрань, *поясн. ж.*
 Кафтán, *верх.*
 Кафтán з колами, *верх.*
 Кафтáнець, *верх.*
 Кафтанєта, *верх.*
 Кафтанєта на крільця, *верх.*
 Кафтáни димові, *верх.*
 Кафтáник, *верх.*
 Кафтáнята, *верх.*
 Кахтán, *верх.*
 Кахтанє, *верх.*
 Кахтánка, *верх.*
 Кахтáнок, *верх.*
 Қацаба́йка, *верх.*
 Қацаба́я, *верх.*
 Қацавёйка, *верх.*
 Қацавёя, *верх.*
 Қаца́пка, *сор.*
 Ка́чур, *зач. ж.*
 Кашеми́р, *од. тк.*
 Кашими́ровий, *од. тк.*
 Кашкёт, *гол. уб. ч.*
 Кашкётка, *гол. уб. ч.*
 Кашлама́ття, *вбр.*
 Кашма́ття, *вбр.*
 Кашми́р — див. Кашемир
 Кашу́ля, *верх.*
 Ка́щик, *гол. уб. ч.*
 Квіча́тися, *зач. ж.*
 Кеба́ла — див. Кібалка
 Келев, *доп.*
 Кемезе́лька, *верх.*
 Кєнді, *взут.*
 Кєндя — див. Кєнді
 Кєпелу́х, *гол. уб. ч.*
 Кєпелю́х, *гол. уб. ч.*
 Кєпеня́к, *верх.*
 Кєпень, *верх.*
 Кєпта́р, *верх.*
 Кєпта́р в підко́ле, *верх.*
 Кєпта́рець, *верх.*
 Кєпта́рик, *верх.*
 Керє́я, *верх.*
 Кєрпа, *гол. уб. ж., зач. ж.*
 Кєрпас, *пояс.*
 Кєрпасик, *пояс.*
 Кєрпе́ць, *взут.*
 Керсє́т, *верх.*

Керсє́тка — див. Керсет
 Кєстемáн, *гол. уб. ж.*
 Кєстемáнча, *доп.*
 Кєтайці, *поясн. ж.*
 Кєтиці, *прик., гол. уб. ж.*
 Кє́фка, *прик.*
 Кїбавка, *зач. ж., гол. уб. ж.*
 Кїбалниця, *гол. уб. ж.*
 Кїбалка, *зач. ж., гол. уб. ж.*
 Кїбалник, *гол. уб. ж.*
 Кї́жа, *гол. уб. ж.*
 Кї́ка, *гол. уб. ж.*
 Кїмбалка, *гол. уб. ж.*
 Кї́ндичка, *гол. уб. ж.*
 Кї́пді, *взут.*
 Кипи́нь, *верх.*
 Кїпор, *од. тк.*
 Кипта́р, *верх.*
 Киптари́к, *верх.*
 Киптарча, *верх.*
 Кирє́я — див. Керєя
 Кї́ржа, *доп.*
 Кї́рпа, *гол. уб. ж.*
 Кї́рпці, *взут.*
 Кї́са, *доп.*
 Кїсе́я, *од. тк.*
 Кї́та, *гол. уб. ч.*
 Кїта́єчка, *гол. уб. ч.*
 Кїта́й, *од. тк.*
 Кїта́йка, *од. тк., гол. уб. ч.*
 Кї́тиці, *пояс, гол. уб. ч.*
 Кї́тиця, *гол. уб. ж.*
 Кї́тички, *поясн. ж.*
 Кї́тки, *зач. ж.*
 Кї́тлик, *верх.*
 Кї́чь, *зач. ж.*
 Кї́чька, *гол. уб. ж.*
 Кї́зянка, *гол. уб. ч.*
 Кї́кля, *верх.*
 Кї́льці, *доп.*
 Кї́пелу́х, *гол. уб. ч.*
 Кї́пта́р — див. Кєптар
 Кї́сейка, *гол. уб. ж.*
 Кї́ска, *сор., зач. ж.*
 Кї́сники́, *прик., зач. ж.*
 Кї́сткі́, *прик.*
 Кї́ла́бик, *верх.*
 Кї́лабу́к, *верх., гол. уб. ч.*
 Кї́лапа́ня, *гол. уб. ч.*
 Кї́лапе́ць, *верх.*
 Кї́лачени́ця, *поясн. ж.*
 Кї́леба́н, *гол. уб. ч.*
 Кї́леба́нка — див. Кї́леба́н
 Кї́леба́ня — див. Кї́леба́н
 Кї́ле́нки, *верх.*
 Кї́лепа́ня — див. Кї́леба́н
 Кї́либа́н, *гол. уб. ч.*

Клибанка — див. Клебáн
 Клин, сор.
 Клінець, сор.
 Кліне, поясн. ч.
 Клінек, верх.
 Клінці, поясн. ж.
 Клінчики, сор.
 Клобóк, гол. уб. ч.
 Клобúк, гол. уб. ч.
 Клобúчі, взут.
 Клокíчки, прик.
 Клóцки, взут.
 Клочáки, взут.
 Клочанé, од. тк.
 Клочáники, поясн. ч.
 Клбчанка, сор.
 Клочки, прик.
 Клю́вак, доп.
 Ключкі, сор., поясн. ж., гол. уб. ж., прик.
 Ключок, прик.
 Кля́мра, пояс.
 Кóба, верх.
 Кóбель, верх.
 Кобеня́, верх.
 Кобеня́к, верх.
 Кобиня́к — див. Кобеня́к
 Кóбка, верх.
 Кобу́ра, верх.
 Ковезка, доп.
 Коверзе́нь, взут.
 Кові́нька, доп.
 Кóвнір, сор.
 Ковніре́ць, сор.
 Ковні́риць, сор.
 Кóвтас, прик.
 Ковта́сик, прик.
 Кóвтки леліткóві, прик.
 Кóвток, прик.
 Ковту́ні, зач. ж.
 Когу́тка, прик.
 Когуто́к — див. Когу́тка
 Кóда, гол. уб. ж.
 Коді́на — див. Кóда
 Кóдки, прик.
 Кожу́х, од. тк., верх.
 Кожу́х зрукóвний, верх.
 Кожу́х прóстий, верх.
 Кожу́х тулу́б, верх.
 Кожу́х тулубча́тий, верх.
 Кожу́х чемерко́вий, верх.
 Кожу́х черле́ний, верх.
 Кожуша́нка, верх.
 Кожу́шина, верх.
 Кожуши́нка без рукавів, верх.
 Кожу́шка, верх.
 Кожуши́ця, верх.

Кожу́шок, од. тк., верх.
 Кожу́ща, од. тк., верх.
 Кожуше́ корóтке з рукава́ми, верх.
 Коза́чина, верх.
 Коза́чка, верх.
 Кóзик, доп.
 Кóзир, гол. уб. ч.
 Кóлан, прик., пояс.
 Кóланик, пояс.
 Кóлап, гол. уб. ч.
 Коленко́р, од. тк.
 Колі́сні, сор.
 Колі́тки, сор.
 Колі́чка́не, поясн. ж.
 Кóлічко, сор.
 Колі́щатко, сор.
 Колóдка, взут.
 Колóдочка, сор.
 Колóдочка́ми, прик.
 Колома́йка — див. Калама́йка
 Коломе́нка — див. Калама́йка
 Коломи́йка, од. тк.
 Колотни́ці, прик.
 Колотю́шки, прик.
 Коло́ша, поясн. ч.
 Коло́шви, поясн. ч.
 Коло́шка, сор.
 Колті́р, од. тк.
 Кóлки, прик.
 Кóльчики, прик.
 Комба́лка — див. Кімбалка
 Комі́шки, поясн. ж.
 Комі́нерка, взут.
 Кóмір, поясн. ж.
 Коморту́к, од. тк.
 Кóндурі, взут.
 Конте́н, гол. уб. ж.
 Конту́ш — див. Кунту́ш
 Кóнты, зач. ж.
 Кону́рка, поясн. ж.
 Кóнцури, вбр.
 Копáк, верх.
 Копáч, гол. уб. ч.
 Копача́, гол. уб. ч.
 Копі́тце, взут.
 Копрі́на — див. Колти́р
 Корáблик, гол. уб. ж.
 Корáлик, прик.
 Коралики, прик.
 Корáлі, прик.
 Корáлі ба́бські, прик.
 Корáлі бичко́ві, прик.
 Корáлі дурні, прик.
 Корáлі му́дрі, прик.
 Корáлі спúсковаті, прик.
 Корáльок, прик.
 Кордиба́н, взут.

Кордован, *взут.*
 Кордуани, *взут.*
 Корзани, *взут.*
 Кóрк, *взут.*
 Корман, *верх.*
 Коротейка, *верх.*
 Корсёт, *верх.*
 Корсётка, *верх.*
 Кóрт, *од. тк.*
 Корунка, *прик.*
 Косач, *гол. уб. ж.*
 Косийка, *зач. ж.*
 Кóсик, *прик.*
 Коснінець, *гол. уб. ж.*
 Косінка, *од. тк., гол. уб. ж.*
 Косіці, *верх., гол. уб. ж., прик.*
 Косіця, *сор.*
 Косічтити, *гол. уб. ж.*
 Косічка, *сор., верх., прик.*
 Коснік, *гол. уб. ж.*
 Коструби, *верх.*
 Кося, *гол. уб. ж.*
 Косяк, *гол. уб. ж.*
 Косянка, *гол. уб. ж.*
 Котічка, *од. тк.*
 Кóтлі, *взут.*
 Кóхта, *верх.*
 Коц, *сор., верх.*
 Коцані, *верх.*
 Коцаня, *верх.*
 Кóцик, *верх., гол. уб. ж.*
 Кóцики, *сор., гол. уб. ж.*
 Кóцка, *верх.*
 Коцованя, *верх.*
 Коцянка — див. Косянка
 Кóць, *од. тк.*
 Кочерга, *поясн. ч.*
 Кочерёжка, *поясн. ч.*
 Кошари, *сор.*
 Кошеля, *сор.*
 Кóшель, *доп.*
 Кошіль, *доп.*
 Кошулейка, *сор.*
 Кошуленька, *сор.*
 Кошўля, *сор., верх.*
 Кошўлька, *сор.*
 Крайка, *пояс, прик.*
 Крайча, *поясн. ж.*
 Крайчіна, *пояс.*
 Крамський, *сор.*
 Крамські хусточки, *гол. уб. ж.*
 Красіло, *пояс*
 Крашанина, *од. тк.*
 Крашеник, *верх.*
 Крашенина — див. Крашаніна
 Крашениці, *поясн. ч.*
 Крашеничок, *верх.*
 Крашеняк — див. Крашеник
 Крепа, *од. тк.*
 Кресак, *гол. уб. ч.*
 Кресаніна, *гол. уб. ч.*
 Кресаня, *гол. уб. ч.*
 Кресло, *поясн. ч.*
 Кривулястий, *сор., поясн. ж.*
 Кривулька, *прик., сор.*
 Крижевий, *поясн. ж.*
 Крижівниця, *верх.*
 Кріла, *поясн. ж.*
 Крільця, *верх.*
 Крипці, *взут.*
 Крисаніна — див. Кресанина
 Крисанок, *гол. уб. ч.*
 Крисаня, *гол. уб. ч.*
 Крисанька, *гол. уб. ч.*
 Кріси, *поясн. ж.*
 Кріска, *сор.*
 Крітник, *поясн. ж., поясн. ч.*
 Крісло — див. Кресло
 Кровавниці, *прик.*
 Кубанка, *гол. уб. ч.*
 Кубаха, *гол. уб. ч.*
 Кўблик, *зач. ж.*
 Кўбок, *доп.*
 Кугутки, *прик.*
 Кўдлочки, *гол. уб. ж.*
 Кўживне полотно, *од. тк.*
 Куйнара, *гол. уб. ч.*
 Кукуруза, *прик.*
 Кулік, *верх.*
 Кулón, *прик.*
 Кулчикі, *прик.*
 Кулянки, *прик., взут.*
 Кўльчик, *прик.*
 Кумач, *од. тк.*
 Кундугуна, *верх.*
 Кундугунка, *верх.*
 Кундурі, *взут.*
 Кунтіш, *верх.*
 Кунтуш, *верх.*
 Кунтуш штаметовий, *верх.*
 Курман, *верх.*
 Курмане, *вбр.*
 Курманя, *вбр.*
 Курмате, *вбр.*
 Курматя, *вбр.*
 Курпиня, *сор.*
 Кўрта, *сор.*
 Куртава — див. Куртак
 Куртак, *верх.*
 Куртас, *верх.*
 Куртач — див. Куртак
 Куртачка, *верх.*
 Курташа, *верх.*
 Куртєчка — див. Куртак

Курте, *верх.*
 Куртик, *верх.*
 Куртіна, *верх.*
 Кўртка, *верх.*
 Куртѡк, *верх.*
 Кусач, *верх.*
 Кўсник, *прик.*
 Кутас, *пояс*
 Кутлаш, *гол. уб. ж.*
 Куфайка, *верх.*
 Кухайка — див. Куфайка
 Кухвайка — див. Куфайка
 Кўхлики, *сор.*
 Куцавейка, *верх.*
 Куцавайка, *верх.*
 Куцак, *верх.*
 Куцан, *верх.*
 Куцахвейка, *верх.*
 Куцбайка, *поясн. ж.*
 Куцік, *верх.*
 Куцін, *верх.*
 Куціна, *верх.*
 Куцман, *верх.*
 Куцовайка — див. Куцовойка
 Куцовойка, *верх.*
 Куцолейка, *верх.*
 Куцубайка, *верх.*
 Куцян, *верх.*
 Кучбайка, *од. тк.*
 Кучбая, *од. тк.*
 Кучёмка, *гол. уб. ч.*
 Кўчері, *гол. уб. ч., верх., доп.*
 Кўчерями, *прик.*
 Кўчма, *гол. уб. ч.*
 Кўшак, *гол. уб. ж., пояс*
 Кушіль, *сор.*

Ладунка, *прик.*
 Лайбик, *верх.*
 Лайбик нашиваний, *верх.*
 Лайбик поставиий, *верх.*
 Лайбик розтінаиий, *верх.*
 Лайбик спурованиий, *верх.*
 Ламгичити, *вбр.*
 Ламец, *гол. уб. ж.*
 Лампір, *верх.*
 Ланка, *прик., верх.*
 Ланці, *вбр.*
 Ланцѡк, *прик.*
 Ланцюжѡк, *прик.*
 Ланп гусіні, *сор.*
 Лапоть, *взут.*
 Ластик, *од. тк.*
 Ластівка — див. Ластка
 Ластка, *сор.*
 Ластовиця — див. Ластка
 Ластовка — див. Ластка

Латішка, *верх.*
 Латун, *верх.*
 Латуха, *верх.*
 Латушка, *верх.*
 Лаха, *вбр.*
 Лахамєндрики, *вбр.*
 Лахамидрики, *вбр.*
 Лахате, *вбр.*
 Лахаш, *взут.*
 Лахн, *вбр.*
 Лахїтя, *вбр.*
 Лахматя, *вбр.*
 Лахутя, *вбр.*
 Лаша, *вбр.*
 Лейбик довгий, *верх.*
 Лейбик корѡткий, *верх.*
 Лейбик розтінаиий, *верх.*
 Лейбик шнуркованиий, *верх.*
 Лейбїча, *верх.*
 Лейбїк, *верх.*
 Лелїтка, *сор., прик.*
 Лелїточки, *прик.*
 Лепестянка, *сор.*
 Лепеха, *сор.*
 Лелелька, *прик.*
 Летник, *поясн. ж., верх.*
 Либїк, *верх.*
 Линтварський, *верх.*
 Линтячка, *верх.*
 Лисїця, *верх.*
 Лісі, *верх.*
 Лискавка, *прик.*
 Ліски, *взут.*
 Лістовка, *сор.*
 Листянки, *взут.*
 Литнячка, *верх.*
 Личак, *взут.*
 Личаки, *взут.*
 Лічка, *взут.*
 Лічмац, *прик.*
 Ліштва, *сор., поясн. ж.*
 Лігєрка, *верх.*
 Ліпага, *од. тк.*
 Літник, *поясн. ж., верх., гол. уб. ж.*
 Літниця, *поясн. ж., верх.*
 Літничка, *поясн. ж.*
 Літничок, *верх.*
 Літняк, *верх.*
 Літучка, *верх.*
 Ліцн, *прик.*
 Лойбик, *верх.*
 Локшіна, *прик.*
 Лосѡвки, *взут.*
 Луб, *взут.*
 Лўбок, *гол. уб. ж., прик.*
 Лудан, *од. тк., верх.*
 Лудниа, *вбр.*

Лудинне, *вбр.*
Лудинне завсідне, *вбр.*
Лудинне пролюдне, *вбр.*
Лўндиш, *од. тк.*
Лўндський, *од. тк.*
Лускавкї, *прик.*
Лўчка, *прик.*
Лучковане, *прик.*
Людїне, *вбр.*
Люстрин — див. Люстрина
Люстрина, *од. тк.*
Люстриновий, *од. тк.*
Люстровий — див. Люстриновий
Лядер, *верх.*
Лямівка, *верх., гол. уб. ж.*
Лямці, *взут.*
Ля́нка — див. Ла́нка
Ляхівка, *сор.*
Льня́нка, *верх.*
Льо́ля, *сор.*
Льо́лька, *сор.*

Магѐрка, *гол. уб. ч.*
Магерка — див. Магерка
Магірка, *гол. уб. ч.*
Ма́занка, *сор.*
Ма́зниця, *гол. уб. ч.*
Ма́зонка — див. Ма́занка
Мазя́нка — див. Мазанка
Ма́йка, *сор.*
Майкѐти, *сор.*
Маймї́нка, *гол. уб. ч.*
Майму́рка — див. Маймї́нка
Майшѐт, *сор.*
Макетóвці, *гол. уб. ж.*
Мала́й, *гол. уб. ч.*
Малаха́й, *гол. уб. ч.*
Малгѐрка, *гол. уб. ч.*
Малорóска, *сор.*
Мальваньча́, *поясн. ж.*
Мальóванка, *поясн. ж.*
Мальованку бити, *поясн. ж.*
Манáрка, *верх.*
Манáтка, *гол. уб. ж.*
Манáтки, *вбр.*
Манаття, *вбр.*
Манатѐ, *вбр.*
Манї́жка, *сор.*
Манї́сто, *прик.*
Манкѐти — див. Майкети
Манта́, *верх.*
Мантла́, *верх.*
Мантлі́на, *верх.*
Манькѐт — див. Майкети
Манькѐти — див. Майкети
Маргалка, *гол. уб. ч.*
Мариннатка, *верх.*

Мармазї́нка, *гол. уб. ч.*
Марму́рко, *гол. уб. ч.*
Матерба́с, *од. тк.*
Матерівка, *гол. уб. ж.*
Матерія́, *од. тк.*
Матня́, *поясн. ч., поясн. ж.*
Ма́цьок, *гол. уб. ж.*
Ментá, *вбр.*
Ментáлик, *прик.*
Мерѐжа, *прик.*
Мерѐжаний, *прик.*
Мерѐженне, *прик.*
Мерѐжснька, *прик.*
Мерѐжка, *сор., прик.*
Мерѐжка горла́та *сор., прик.*
Мерѐжка сліпа́, *прик.*
Метáлки, *прик.*
Метрівка, *поясн. ж., гол. уб. ж.*
Мешини, *поясн. ч.*
Мї́каниці, *сор.*
Мї́канка, *од. тк.*
Микáня, *прик.*
Мї́рса, *сор.*
Мї́ткаль, *од. тк.*
Митя́н, *верх.*
Михáвки, *сор.*
Михавок — див. Михавки
Михáвочки, *сор.*
Михáлі, *сор.*
Михáлки, *сор.*
Ми́цока — див. Мі́цка
Ми́цька, *од. тк.*
Ми́цькове сукно́, *од. тк.*
Ми́шїна, *од. тк.*
Ми́шїни, *поясн. ч., взут.*
Мі́ньшѐта, *сор.*
Мі́сьóрок, *прик.*
Мі́хавок — див. Михáвки
Мі́халі, *сор.*
Мі́халки — див. Михáвки
Мі́цка, *од. тк.*
Мі́цкове — див. Сукно ми́цькове
Мі́цковий, *сор.*
Мі́цьок — див. Мі́цка
Мі́шні́, *доп.*
Мі́шу́рки, *прик.*
Модря́нка, *сор.*
Молоді́ця, *гол. уб. ж.*
Мона́шка, *гол. уб. ж.*
Монї́ста, *прик.*
Монистáта, *прик.*
Монї́стечко, *прик.*
Монї́сто плѐтене, *прик.*
Монта́ва, *верх.*
Морщѐнці, *взут.*
Морщѐ́ня, *сор.*
Морщї́ни, *взут.*

Морщінка, *сор.*
 Морщинці, *взут.*
 Морщина, *сор.*
 Морщити, *взут.*
 Москвічка, *верх.*
 Мотане, *сор.*
 Мотені, *прик.*
 Мохнатця, *доп.*
 Мошен, *сор.*
 Мошенка, *доп.*
 Мошонка — див. Мошенка
 Мрежка — див. Мережка
 Мужчинський, *вбр.*
 Муністо, *прик.*
 Мунтян, *верх.*
 Мухи, *зач. ж.*
 Мухойр, *од. тк.*
 Мущики, *зач. ж.*
 Мцурянка, *сор.*

Набакір, *гол. уб. ч.*
 Набірування, *прик.*
 Набрсані, *прик.*
 Навершина, *гол. уб. ч.*
 Навершняк, *гол. уб. ч.*
 Навіска, *поясн. ж.*
 На вічко, *прик.*
 Навкружки, *верх.*
 Нагавиці, *поясн. ч.*
 Нагавиці черчикові, *поясн. ч.*
 Нагавки, *поясн. ч.*
 Наголовник, *гол. уб. ч.*
 Наголовок, *гол. уб. ч.*
 Нагрідки, *сор.*
 Нагрудник, *сор., верх.*
 Нагрудничок, *сор.*
 Надрігн, *поясн. ч.*
 Надушник, *верх.*
 Надшівка, *сор.*
 Наїмання, *сор.*
 Найгольне, *верх.*
 Наканка, *гол. уб. ж.*
 Наколінниці, *взут.*
 Наколка, *гол. уб. ж.*
 Накрама, *гол. уб. ж.*
 Наміста, *прик.*
 Намісто, *прик.*
 Намісто гадюче, *прик.*
 Намісто каміше, *прик.*
 Намісто коліuche, *прик.*
 Намісто справедливе, *прик.*
 Намитина, *гол. уб. ж.*
 Намитники, *взут.*
 Намиш, *гол. уб. ч.*
 Наміт, *гол. уб. ж.*
 Намітель, *гол. уб. ж.*
 Намітка, *гол. уб. ж.*

Намітчина, *гол. уб. ж.*
 Намітчинка, *гол. уб. ж.*
 Наопаш — див. Наопашки
 Наопашки, *верх.*
 Напальок, *доп.*
 Наперетниця, *взут.*
 Напиначка, *гол. уб. ж.*
 Наплечка, *сор.*
 Наплечники, *сор.*
 Напóртник, *сор.*
 Напренать, *вбр.*
 На прóсто, *прик.*
 На протяганки, *прик.*
 Нараквиці, *доп.*
 Наруби, *вбр., сор.*
 Наряджання, *вбр.*
 Наряди дівочі, *вбр.*
 Нарядування — див. Наряджання
 Насіка, *доп.*
 Насталь, *сор.*
 Настанівка, *сор.*
 Настілане, *прик.*
 Настілати, *прик.*
 Настілка, *верх.*
 Настілування, *прик.*
 Настрочанки, *взут.*
 Наська, *верх.*
 Натіканий, *поясн. ж.*
 Натикати, *сор.*
 Натіна, *од. тк.*
 Натінане — див. Натина
 Натічка, *сор.*
 Натігане, *поясн. ж.*
 Натра, *од. тк.*
 Наушниця, *прик.*
 Нафрама, *гол. уб. ж.*
 Нахлісник, *доп.*
 Начінка, *сор.*
 Начільце, *гол. уб. ж.*
 Нашайка, *поясн. ж.*
 Нашіваник, *поясн. ж.*
 Нашіванка, *сор.*
 Нашивати, *вбр.*
 Нашівка, *сор.*
 Нашійниця, *прик.*
 Нашіте, *сор.*
 Непранка, *сор.*
 Нізанка, *прик.*
 Нізіна, *прик.*
 Нізінка, *прик.*
 Нізбк намистін, *прик.*
 Нізь(низом), *прик.*
 Ніст, *взут.*
 Ніж бганий, *доп.*
 Нізіне, *прик.*
 Нізіне устрить, *прик.*

Нови́тиця, *прик.*
Ногави́ці черчикові, *поясн. ч.*
Нога́вкі, *поясн. ч.*
Носі́, *взут.*
Ност — див. Нист
Но́ша, *вбр.*
Ну́чка, *взут.*

Обви́ванка, *поясн. ж.*
Обви́та, *взут.*
Обви́ти, *вбр.*
Обви́дка, *сор.*
Обви́чуватися, *гол. уб. ж.*
Обводи́, *сор.*
Обгорта́тися, *гол. уб. ж.*
Обго́ртка, *поясн. ж., верх.*
Обе́р, *од. тк.*
Обера́к, *верх.*
Обе́ртки, *поясн. ж.*
Обе́яр — див. Обер
Оби́ванка, *од. тк., поясн. ж.*
Обир — див. Обер
Оби́чайка, *гол. уб. ж.*
Оби́яр — див. Обер
Обкида́ти, *сор.*
Обкла́дки, *верх.*
Обля́мівка, *сор.*
Обля́мка, *сор.*
Обматáнка, *гол. уб. ж.*
Обме́тиця, *прик.*
Обми́тка — див. Обметниця
Обо́ри, *взут.*
Обпи́на́чка, *гол. уб. ж.*
Обра́мка, *сор.*
Обра́нка, *верх.*
Обро́бка, *вбр.*
Обру́бка, *верх.*
Обру́с, *гол. уб. ж.*
Обру́ч, *гол. уб. ж., прик.*
Обру́чка, *прик.*
Обспі́вка, *поясн. ж., од. тк.*
Обсно́ване, *поясн. ж.*
Обув, *взут.*
Обувана, *взут.*
Обува́нець, *взут.*
Обува́ничко, *взут.*
Обу́ванки, *взут.*
Обу́ванок, *взут.*
Обуванці́, *взут.*
Обу́вачка, *взут.*
Обу́в'я — див. Обувачка
Обца́с, *взут.*
Обца́совий, *взут.*
Обца́с, *взут.*
Обшеви́, *верх.*
Обшевча́та, *сор.*
Обши́вка, *сор.*

Ога́льон, *гол. уб. ч.*
Ога́нбок, *прик.*
Ога́ртка, *вбр.*
Огни́ване, *поясн. ж.*
Огоро́дка — див. Огартка
Оде́жа, *вбр.*
Оде́жда, *од. тк.*
Одежи́на, *вбр.*
Оде́ржа, *вбр.*
Оди́на́йцятка, *од. тк.*
Оди́ничка, *поясн. ж.*
Оди́ва, *вбр.*
Оди́ватися, *вбр.*
Оди́вачко, *вбр.*
Оди́во, *вбр.*
Оди́ж завсі́дна, *вбр.*
Оди́ж кошті́вна, *вбр.*
Оди́жка, *вбр.*
Оди́нь, *вбр.*
Оди́тись, *вбр.*
Однопа́льці, *доп.*
Одноря́дка, *верх.*
Одомáшка — див. Адамашка
Одяга́льце, *взут.*
Окаля́чка, *поясн. ж.*
Окли́нці, *верх.*
Око́л, *гол. уб. ч.*
Околúшка, *гол. уб. ч.*
Околя́чка — див. Окалячка
Око́льон, *гол. уб. ч.*
Окра́вка, *поясн.*
Окра́йка — див. Окравка
Окра́ска, *прик.*
Окривка́, *поясн.*
Окса́міт, *од. тк.*
Оле́нки, *прик.*
Олови́р, *од. тк.*
Ондора́к, *поясн. ж.*
Опу́чка, *взут.*
Опага́с, *прик.*
Опанки́, *взут.*
Опано́ча, *верх.*
Опанча́, *верх.*
Опанчи́на, *верх.*
Опаньча́, *верх.*
Опаше́ль, *верх.*
Опаше́нь — див. Опаше́ль
Опа́шенька, *верх.*
Опашки́, *верх.*
Опе́ньки, *взут.*
Опере́зник, *поясн. ж.*
Опере́зка, *поясн.*
Опи́ля́нка, *гол. уб. ж.*
Опи́нанка — див. Опинка
Опинка́, *поясн. ж.*
Опи́ня́нка, *гол. уб. ж.*
Опи́ля́нка, *гол. уб. ж.*

Оплетáчка, *сор.*
 Оплётене, *зач. ж.*
 Оплетѣнки, *прик.*
 Оплети, *зач. ж.*
 Оплѣче, *сор.*
 Оплѣча, *верх.*
 Оплітка, *зач. ж.*
 Опліча, *сор.*
 Опліче, *сор.*
 Опѡна, *од. тк.*
 Опопчá, *верх.*
 Опопньчá, *верх.*
 Опрѡки, *взут.*
 Оренделя́нка, *вбр.*
 Осерда́к, *верх.*
 Осінка, *верх.*
 Осінчик, *верх.*
 Осма́чка, *од. тк.*
 Осно́ва, *прик.*
 Острі́чники, *взут.*
 Острі́чниця, *взут.*
 Остро́ки, *взут.*
 Отага́с, *прик.*
 Отла́с — див. Атла́с
 Отроча́нка — див. Острі́чниця
 Охабень, *верх.*
 Охва́т, *поясн. ж.*
 Охво́та, *поясн. ж.*
 Охо́та, *поясн. ж.*
 Очіпок, *гол. уб. ж.*
 Очко, *прик., сор.*
 Очкúр, *поясн. ч., пояс*
 Очкúрка — див. Очкүр
 Очкурне, *поясн. ч.*
 Очкúрник, *поясн. ч.*
 Очкурня — див. Очкур
 Ошарпа́ти, *вбр.*
 Оше́йник, *сор.*
 Оші́йник — див. Оше́йник
 Ошинка, *сор., верх.*
 Ошинки, *сор.*
 Ошунки, *сор.*

Па́ва, *гол. уб. ч.*
 Павичі, *гол. уб. ч.*
 Павѡйна́к, *гол. уб. ж.*
 Па́волока, *од. тк.*
 Па́волоки, *взут.*
 Паву́ни — див. Па́вичі
 Па́зуха, *сор.*
 Пазуши́на — див. Пазуха
 Пазушні́ця, *сор.*
 Пайстра́, *од. тк.*
 Пайстро́вий, *од. тк.*
 Пала́рія, *гол. уб. ж.*
 Палтисѡ́нка, *верх.*

Палюхі́, *прик.*
 Па́льок, *доп.*
 Пальтисѡ́н — див. Палтисѡ́нка
 Памѡ́тъ, *од. тк.*
 Паму́т, *од. тк.*
 Па́нтлик, *гол. уб. ж.*
 Па́нтлика, *прик.*
 Па́нтлики, *гол. уб. ж., гол. уб. ч.*
 Пантличка, *поясн. ж., гол. уб. ж.,*
прик.
 Па́нча, *верх.*
 Папа́ха, *гол. уб. ч.*
 Папру́га, *пояс*
 Папру́жка, *пояс*
 Папу́чі, *взут.*
 Пара́лія, *гол. уб. ч.*
 Парасині́к, *сор.*
 Парі́вка, *поясн. ж.*
 Па́рта, *гол. уб. ж.*
 Па́рти, *гол. уб. ж.*
 Па́ртиця, *гол. уб. ж., прик.*
 Па́ртичка, *гол. уб. ж., пояс*
 Парти́чкй, *сор.*
 Па́ртка, *поясн. ж., прик.*
 Партні́на, *од. тк.*
 Па́рточка, *поясн. ж.*
 Пару́га, *зач. ж.*
 Пару́ни, *зач. ж.*
 Парча́, *од. тк.*
 Парчо́вий, *од. тк.*
 Пас, *пояс*
 Пасамáн, *поясн. ж., верх.*
 Пасетий, *од. тк.*
 Па́сина, *пояс*
 Пасине, *поясн. ч., пояс*
 Пасіно́чок, *од. тк.*
 Па́сма, *поясн. ж.*
 Пасма́ти, *зач. ж.*
 Пасмут, *од. тк.*
 Пасни́ця, *поясн. ж.*
 Пасѡ́вий, *взут.*
 Пасѡ́к, *пояс*
 Пастáч, *гол. уб. ч.*
 Пасьѡ́мка, *верх.*
 Па́тинки, *взут.*
 Па́тка, *верх.*
 Паце́рок, *прик.*
 Паценка, *верх.*
 Паце́рки, *прик.*
 Пацяга́нка, *верх.*
 Паце́рки, *верх., прик.*
 Паце́рки писані, *прик.*
 Паце́рки широкі, *прик.*
 Пачма́ги, *поясн. ч.*
 Па́шки, *сор.*
 Певі́ни, *верх.*
 Пе́йстра, *од. тк.*

Пелёна, сор., гол. уб. ж.
Пелехачка, верх.
Пелечики, од. тк.
Пелючка, поясн. ж.
Пелька — див. Пелёна
Перебірання, сор.
Перев'язка, гол. уб. ж.
Перегінка, верх.
Переда, верх.
Передплеччя, сор.
Перезь — див. Перізка
Переміт — див. Перемітка
Переміжки, прик.
Перемітка, гол. уб. ж.
Перепіначка, поясн. ж.
Перепонина, взут.
Перепускане, верх.
Перетеніна, прик.
Перехрєсниці, доп.
Перечки, сор.
Перізка, пояс.
Пєрла, прик.
Пернак, верх.
Перстеніна, прик.
Перстенятко, прик.
Перстєнь сипаний, прик.
Перстінєць, прик.
Перяни, сор.
Пєстіна, од. тк.
Пєстрядь, од. тк.
Пєстрєдь, од. тк.
Пєстріядь, од. тк.
Петак, верх.
Петєк, верх.
Петечє, од. тк.
Петечіна, верх.
Петік, верх.
Петульки, верх.
Пінди, прик.
Пиньджак, верх.
Піпка, доп.
Пиріжки, зач. ж.
Пиріжники, зач. ж.
Піски, взут.
Пистєлька, поясн. ж.
Півка, поясн. ж., гол. уб. ж.
Півкіптар, верх.
Півкожушіна, верх.
Півкожушок, од. тк., верх.
Півсоток, од. тк.
Півчобіткі, взут.
Півшубок дублений, верх.
Підбитєняк, верх.
Підбитяк, верх.
Підбіяк, верх.

Підборідь, гол. уб. ч.
Підволікання, сор.
Підгайсатися, поясн. ж.
Підгинаний, поясн. ч.
Підгбрюлиця, гол. уб. ч.
Піддьовка, верх.
Підкапок, гол. уб. ж.
Підкладка, взут.
Підколінниці, поясн. ж., взут.
Підлўбник, взут.
Підмостончик, верх.
Підоплєчка, сор.
Підопліче, сор.
Підоплічка, сор.
Підперізка, пояс.
Підполіча, сор.
Підра́мник, сор.
Підру́чники, сор.
Підставка, сор.
Підста́вка, взут.
Підстілки, взут.
Підтєчка, сор.
Підті́каний, поясн. ж.
Підті́катися, поясн. ж.
Підті́чка, сор.
Підточе, сор.
Підто́чиця, сор.
Підчійка, верх.
Підшальник, гол. уб. ж.
Підшивка, сор., верх.
Пійстра, од. тк.
Пілка — див. Півка
Піньджак, верх.
Пільпи, зач. ж.
Пільпұхи, зач. ж.
Піночка, сор.
Пірко, гол. уб. ч.
Піснівки, поясн. ж.
Пістєлка, поясн. ж.
Пішвити, од. тк.
Пішевка, верх.
Плакєнки, взут.
Планка, сор.
Плат, поясн. ж., гол. уб. ж.
Плата, вбр.
Платва, вбр.
Платє, вбр.
Платіна, доп.
Платінка, гол. уб. ж., взут., доп.
Платінний, од. тк.
Платинча — див. Платина
Платінка, гол. уб. ж., взут.
Платок, од. тк., сор., гол. уб. ж.
Платочок, гол. уб. ж.
Платчики, взут.
Платя́нник, поясн. ж.

Платянка, *взут.*
Платянки, *вбр.*
Плахітка — див. Плахта
Пляхіточка, *поясн. ж.*
Плахотка — див. Плахта
Плахотник, *поясн. ж.*
Плахта, *поясн. ж.*
Плахта картата, *поясн. ж.*
Плахта клітчаста, *поясн. ж.*
Плахта крижєва, *поясн. ж.*
Плахта напільна, *поясн. ж.*
Плахта синятка, *поясн. ж.*
Плахта ціла, *поясн. ж.*
Плахта чернятка, *поясн. ж.*
Плахтіна, *верх.*
Плахтяк — див. Плахтина
Плахтянка, *верх.*
Плещечок, *сор.*
Плещок, *сор.*
Плєтене, *зач. ж.*
Плетєник, *прик.*
Плетєнийця, *гол. уб. ч.*
Плєтенки, *прик.*
Плетіна, *зач. ж.*
Плетінка, *доп., пояс, зач. ж., прик.*
Плетінки, *сор.*
Плетіня, *зач. ж.*
Плетунка — див. Плетіна
Плецані, *сор.*
Плецанка — див. Плецані
Плеч, *сор.*
Плєчик, *сор.*
Плєчика, *сор.*
Плєчіко — див. Плеч
Плєчі, *сор.*
Плис, *од. тк.*
Пліча, *сор.*
Плічата — див. Пліча
Плічка, *верх.*
Плічки — див. Пліча
Плуги, *сор.*
Плуцанки, *поясн. ч.*
Плюндри, *поясн. ч.*
Плюндрики, *поясн. ч.*
Плюшка, *верх.*
Побіл, *од. тк.*
Поборсат, *взут.*
Поверхніця, *сор., поясн. ж., взут.*
Поверхнічка — див. Поверхниця,
сор.
Повісмо тонкє, *од. тк.*
Повісняне полотно, *од. тк.*
Повіснянка, *сор.*
Повісьманиця, *од. тк.*
Повлака — див. Паволока
Пової, *взут.*

Поволічка — див. Поволочка
Поволока, *од. тк., взут.*
Поволочка, *взут.*
Повста, *од. тк.*
Повстакі, *взут.*
Повстіна — див. Повста
Повстіний, *од. тк.*
Повсть, *од. тк.*
Пов'язини, *гол. уб. ж.*
Пов'язуватися, *гол. уб. ж.*
Пов'язувати хустину на чубок,
гол. уб. ж.
Пов'язувати чіпєць, *гол. уб. ж.*
Поддевка, *верх.*
Поди, *сор.*
Подійка, *поясн. ж.*
Поділ, *сор.*
Поділок, *сор.*
Подлапки, *верх.*
Подблок, *сор., поясн. ж.*
Подпоясник, *верх.*
Подручник, *сор.*
Подряпанки, *гол. уб. ж.*
Подшальник, *гол. уб. ж.*
Подшубка, *верх.*
Позадниця, *поясн. ж.*
Поза іглу, *сор.*
Позбірані, *вбр.*
Позлётка, *прик.*
Поколінник, *верх.*
Поколінниці, *взут.*
Покривайло — див. Покривало
Покривало, *гол. уб. ж.*
Покривець, *гол. уб. ж.*
Покрёмка, *пояс*
Покуди, *верх.*
Пбла, *поясн. ж.*
Пблик, *сор.*
Полінка, *гол. уб. ж.*
Поліптка, *сор.*
Політичка, *сор.*
Політичка, *сор., гол. уб. ж.*
Полка, *поясн. ж.*
Полсїїнки, *взут.*
Половінчик, *од. тк.*
Полотєнечко, *од. тк.*
Полотєнко, *од. тк.*
Полотєнце, *од. тк.*
Полотінка, *поясн. ж., верх.*
Полотно, *од. тк.*
Полотно бомбакове, *од. тк.*
Полотно згрїбне, *од. тк.*
Полотно картанове, *од. тк.*
Полотно мачанне, *од. тк.*

Полотно́ на́ське, *од. тк.*
 Полотно́ паму́тве, *од. тк.*
 Полотно́ пові́снє, *од. тк.*
 Полотно́ посі́тке, *од. тк.*
 Полотно́ сирове́, *од. тк.*
 Полотно́ хри́щате, *од. тк.*
 Полотно́ чеса́не, *од. тк.*
 Полотно́ чи́новате, *од. тк.*
 Полотня́ник, *верх.*
 Полотня́нка, *верх., сор.*
 Полти́сак, *верх.*
 Полуведме́дик, *верх.*
 Полупа́льтик, *верх.*
 Полута́бінок, *од. тк.*
 Полу́шубка, *верх.*
 Полшу́бка, *верх.*
 Поля́тичка, *гол. уб. ж.*
 Поля́тичний, *вбр.*
 По́лька, *верх.*
 По́льочка, *верх.*
 Помазе́я, *од. тк.*
 Понд́я, *поясн. ж., верх.*
 По́нева, *од. тк.*
 Пони́ток, *од. тк.*
 Понито́чина, *од. тк.*
 Попере́дник, *поясн. ж.*
 Попере́дниці, *поясн. ж.*
 Попередни́ця, *поясн. ж.*
 Попере́чка, *поясн. ж.*
 По́плітка, *зач. ж.*
 Попо́на, *гол. уб. ж.*
 Попорці́юк, *од. тк.*
 Попоя́сник, *верх.*
 По про́сто, *сор.*
 Попру́га, *пояс*
 Попруга́р — див. Попруга
 Попру́жка, *пояс*
 Попрути́ковати, *сор.*
 Поркени́ці, *поясн. ч.*
 Поркі́й, *поясн. ч.*
 Порки́нці — див. Поркени́ці
 Поркі́вниці, *поясн. ч.*
 Порозго́ртати, *вбр.*
 Пороши́ця, *доп.*
 Порт, *од. тк.*
 Портені́й, *од. тк.*
 Портені́ці, *поясн. ч.*
Порти, *вбр., поясн. ч.*
 Порті́к, *од. тк.*
 Порті́н, *од. тк.*
 Порті́на, *од. тк.*
 Порти́ці, *гол. уб. ж.*
 Порті́ниці — див. Портени́ці
 Порткі́й, *поясн. ч.*
 Порткі́й пася́ті
 Портні́й, *од. тк.*
 Портні́й, *од. тк.*
 Портні́на, *од. тк.*
 Портбо́ви, *од. тк.*
 Порто́вина, *од. тк.*
 Портові́нни, *од. тк.*
 Порто́к, *од. тк.*
 Порту́вгал, *прик.*
 Портя́ний, *од. тк.*
 Портя́ниці — див. Портени́ці
 Портя́нка, *гол. уб. ж., верх., од. тк.*
 Портя́нки, *поясн. ч., взут.*
 По́ршні, *взут.*
 Посві́тити во́лосом, *гол. уб. ж.*
 Посі́ткій, *од. тк.*
 Посо́таний, *верх.*
 Поста́в, *од. тк.*
 По́сті, *од. тк.*
 Посто́лета — див. Посто́льці
 Посто́лі, *взут.*
 Посто́лі заклёбуче́ні, *взут.*
 Посто́лі сиричува́ті, *взут.*
 Посто́льці, *взут.*
 Посуко́нне, *од. тк.*
 Посуко́нщина — див. Посуко́нне
 Потяга́ч, *верх.*
 Почі́пчати, *гол. уб. ж.*
 Почма́ги, *поясн. ч.*
 Поя́рковни́й, *од. тк.*
 По́яс бра́нний, *пояс*
 Пояси́на, *пояс*
 По́яс калама́йковни́й, *пояс*
 По́яс на за́щипці, *пояс*
 По́яс ока́тий, *пояс*
 По́яс цифрова́ний, *пояс*
 По́яс черче́тий, *пояс*
 Поясо́к, *пояс*
 Пра́йники, *верх.*
 Пра́нка, *сор.*
 Прежкі́й, *пояс*
 Пре́ндзлі, *гол. уб. ж.*
 Пре́пина́ч, *поясн. ж.*
 Прив'я́зка, *зач. ж.*
 Призбі́ранка, *сор.*
 Призби́рка, *сор.*
 Прила́тувати, *сор.*
 Примі́тка, *гол. уб. ж.*
 Прино́тка, *верх.*
 Припа́ска, *поясн. ж.*
 Припи́нда, *поясн. ж.*
 При́пинка, *поясн. ж.*
 Припи́нки, *поясн. ж.*
 При́плата́к, *поясн. ж.*
 При́плітка, *зач. ж.*
 Припо́л, *поясн. ж.*
 Припо́н, *пояс*
 Припо́ни, *взут.*

Припу́лка, *поясн. ж.*
 Прира́мка, *сор., верх.*
 Пристроєний, *вбр.*
 Прити́нниці, *сор.*
 Прити́чкий, *поясн. ж.*
 При́шви, *взут.*
 При́щипка, *взут.*
 Про́діль, *зач. ж.*
 Про́йники, *верх.*
 Прóрізь, *сор.*
 Протóк, *сор.*
 Протóр, *прик.*
 Прохі́дка, *верх.*
 Прошві́, *сор.*
 Прошива́ти, *од. тк., сор.*
 Прошивка, *сор.*
 Проші́ття, *сор.*
 Пруг, *од. тк., сор.*
 Пружі́к, *сор.*
 Пру́тики, *сор.*
 Прути́кувати, *сор.*
 Пря́жа микова́, *од. тк.*
 Пря́жа повісмова, *од. тк.*
 Пу́виці, *верх.*
 Пу́говиця, *прик.*
 Пугóвичка, *прик.*
 Пудбу́рнос, *верх.*
 Пудбу́рнус, *верх.*
 Пудру́чниця, *сор.*
 Пу́жак, *верх.*
 Пу́лка, *поясн. ж.*
 Пунчо́хи, *взут.*
 Пуп, *зач. ж.*
 Пу́пця, *верх.*
 Пурпу́ра, *од. тк.*
 Пути́лівка, *доп.*
 Пу́фти, *доп.*
 Пу́хлики, *сор.*
 Пушми́га, *верх.*
 Пшени́чка, *сор.*
 П'я́та, *взут.*
 Ра́влик, *од. тк., взут.*
 Радіво́н, *верх.*
 Ра́зок, *прик.*
 Ра́квиця, *доп.*
 Ра́ки, *взут.*
 Ра́мн, *сор.*
 Ра́мінник — див. Ремінь
 Ра́мінчик, *пояс*
 Ра́мінь, *пояс, взут.*
 Ра́нда, *поясн. ж.*
 Ранда́к, *поясн. ж.*
 Рандю́к, *од. тк., поясн. ж.*
 Ранту́х, *од. тк., гол. уб. ж.*
 Рантухо́вий, *од. тк.*

Рантуші́на — див. Рантух
 Ранту́шок — див. Рантух
 Ра́нці, *вбр.*
 Рінту́х, *од. тк., гол. уб. ж.,*
 поясн. ж.
 Ребра́чка *вбр.*
 Реза́нка, *гол. уб. ж.*
 Рекі́зі, *пояс, прик.*
 Ре́кляк, *поясн. ж., верх.*
 Ре́кля, *верх.*
 Ременё́ць, *пояс*
 Реме́йіна, *пояс*
 Реме́яйк, *пояс*
 Ре́менятко, *пояс*
 Ремі́нник, *пояс*
 Ремі́нча, *пояс*
 Ре́мінь, *пояс*
 Ренд, *вбр.*
 Ренда, *вбр., сор.*
 Рендина, *сор.*
 Рендя — див. Ренд
 Ренда́чка, *вбр.*
 Репті́ще, *сор.*
 Репе́ха, *сор.*
 Репеші́нка, *сор.*
 Репс, *од. тк*
 Реті́зь, *пояс*
 Ретя́зи, *прик.*
 Ретязо́к, *сор.*
 Ретязь, *сор., прик., пояс*
 Ретя́зька, *прик.*
 Ретязькі́й, *верх., прик.*
 Ре́хлик, *верх.*
 Ре́ци, *прик.*
 Реші́тка, *прик., сор.*
 Резанки, *гол. уб. ж.*
 Рнмі́нча, *пояс*
 Рі́мок, *вбр.*
 Рі́нде, *вбр.*
 Ршідóвий, *вбр.*
 Рисо́вка, *сор.*
 Ритóда, *вбр.*
 Ритóнда, *верх.*
 Рі́жкати́, *прик.*
 Рі́жок, *гол. уб. ж.*
 Рі́зана, *сор.*
 Рі́занка, *гол. уб. ж.*
 Рі́кля, *поясн. ж.*
 Рі́мінча, *пояс*
 Рогаті́вка, *гол. уб. ч.*
 Рогáтка, *гол. уб. ч.*
 Рогáчка, *гол. уб. ч.*
 Рогáчки, *прик.*
 Рóзводи, *прик.*
 Розкідки, *прик.*
 Рóзлами, *прик.*

Сільованка, *прик.*
 Синета — див. Синота
 Синітка — див. Синятка
 Синота, *од. тк.*
 Синятка, *поясн. ж.*
 Синяточка, *поясн. ж.*
 Синьотка — див. Синятка
 Синьохи, *од. тк.*
 Сирівці, *взут.*
 Сирме, *поясн. ж.*
 Ситко, *гол. уб. ж.*
 Сірбоха, *верх.*
 Сінтур, *од. тк.*
 Сіра́к, *верх.*
 Сіра́к з богородицею, *верх.*
 Сіра́к з крилами, *верх.*
 Сірача, *верх.*
 Сірачина, *верх.*
 Сірачо́к, *верх.*
 Сірма́ні, *верх.*
 Сіря́к, *верх.*
 Сіряча́, *верх.*
 Сірячи́на, *од. тк., верх.*
 Сітки, *сор.*
 Сіточка, *прик.*
 Сірячи́нка, *верх.*
 Сітянка, *гол. уб. ж.*
 Скиндя́к, *гол. уб. ж.*
 Скиндя́чка, *гол. уб. ч., гол. уб. ж.*
 Скірецьки, *взут.*
 Скірні, *взут.*
 Скірні́тка, *взут.*
 Скіря́нка, *верх.*
 Склєндя́чка, *гол. уб. ж.*
 Складя́чи́на фарбована, *прик.*
 Складя́чине, *прик.*
 Скорє́нки, *взут.*
 Скоріно́ньки, *взут.*
 Скорні́чки — див. Скорніно́ньки
 Ско́си, *сор.*
 Скрива́ло, *гол. уб. ж.*
 Скрі́нник, *поясн.*
 Скру́тіне, *взут.*
 Ску́т, *верх.*
 Смоля́нка, *сор.*
 Смужки, *зач. ж.*
 Смуш, *верх.*
 Сніп, *прик.*
 Сну́рки, *сор.*
 Сну́рок, *сор., верх., гол. уб. ж.*
 Солом'я́ник, *гол. уб. ч.*
 Солом'я́ники, *взут.*
 Солом'я́нки, *гол. уб. ч.*
 Сорока́, *гол. уб. ж.*
 Сорочі́вці, *поясн. ж., прик.*
 Сорочені́я — див. Сороченька
 Сороченька, *сор.*

Сорочі́на, *сор.*
 Сорочка вишивана рядами, *сор.*
 Сорочка волоська, *сор.*
 Сорочка вперєки́ду, *сор.*
 Сорочка довга́ня, *сор.*
 Сорочка до ге́стки, *сор.*
 Сорочка доді́льна, *сор.*
 Сорочка жалі́бна, *сор.*
 Сорочка за́правлювана, *сор.*
 Сорочка заспу́льниця, *сор.*
 Сорочка з підоплі́чков, *сор.*
 Сорочка з плечика́ми, *сор.*
 Сорочка ільня́на, *сор.*
 Сорочка картанова́, *сор.*
 Сорочка клоча́на, *сор.*
 Сорочка лоцма́нська, *сор.*
 Сорочка мере́жка, *сор.*
 Сорочка надчи́нена, *сор.*
 Сорочка наство́лами, *сор.*
 Сорочка приле́пчиста, *сор.*
 Сорочка рантухо́ва, *сор.*
 Сорочка рисова́на, *сор.*
 Сорочка рукави́вка, *сор.*
 Сорочка стрі́лкова, *сор.*
 Сорочка то́чена, *сор.*
 Сорочка цирко́вана, *сор.*
 Сорочка чохла́та, *сор.*
 Сорц, *поясн. ж.*
 Сосє́нка, *прик.*
 Сосні́вка, *прик.*
 Сосо́нки, *сор.*
 Сота́не, *прик.*
 Спенце́р, *верх.*
 Спинжа́к, *верх.*
 Спідник, *сор.*
 Спідни́ця, *сор., поясн. ж.*
 Спідни́ця залупи́лася, *поясн. ж.*
 Спідни́ця наші́вана, *поясн. ж.*
 Сплє́теник, *прик.*
 Сплі́танка, *прик.*
 Споб́дики, *поясн. ч.*
 Спря́жка, *поясн.*
 Спуска́чі, *гол. уб. ж.*
 Ставе́ць, *сор.*
 Стака́ни, *верх.*
 Стамє́т, *од. тк.*
 Стан, *сор.*
 Стани́к, *верх.*
 Стано́к, *сор., поясн. ж.*
 Старові́цький, *гол. уб. ж.*
 Ста́рчики, *прик.*
 Стель, *прик.*
 Сті́б, *вбр.*
 Сті́б позаігольни́й, *прик., сор.*
 Сті́гане, *прик.*
 Сті́чки, *зач. ж.*
 Сто́нга, *прик.*

Стонжіна, *прик.*
 Сто́ньча, *прик.*
 Стоянець, *сор.*
 Стра́ги, *зач. ж.*
 Страп'є, *вбр.*
 Стріжки, *зач. ж.*
 Стрій, *вбр.*
 Стрічка, *верх.*
 Стрічники, *взут.*
 Строїтися, *вбр.*
 Строка́, *взут.*
 Стр́оканець, *взут.*
 Стр́оканці, *взут.*
 Строча́й, *поясн. ж., взут.*
 Строча́нка, *взут., поясн. ж., верх.*
 Стрі́ши, *верх.*
 Стрѐпа — див. Стряпи
 Стѹ́жка, *сор.*
 Стя́жечка, *прик.*
 Стѹ́жка, *прик.*
 Су́кман, *поясн. ж., верх.*
 Сукма́на, *верх.*
 Сукма́нина, *верх.*
 Су́кні лу́нські, *од. тк.*
 Су́кно, *од. тк., прик.*
 Су́кно галино́ве, *од. тк.*
 Су́кно до кіски, *прик.*
 Су́кно лу́нське, *од. тк.*
 Су́кно мицьковѐ, *од. тк.*
 Су́кно свѣтне, *од. тк.*
 Су́конце, *од. тк.*
 Су́кня, *поясн. ж., гол. уб. ж.*
 Сукня́нка, *поясн. ж., гол. уб.*
 Сукня́нкі, *поясн. ч.*
 Сукня́ночка — див. Сукнянка
 Суні́зки, *зач. ж.*
 Суш́они, *взут.*
 Сушпа́н, *верх.*
 Сухарі́, *прик.*
 Сухарці́ — див. Сухарі
 Сухозлі́тка, *поясн. ж.*
 Сухозло́ть, *поясн. ж.*
 Сухозоло́ть, *поясн. ж.*
 Ся́льопи, *од. тк.*
 Ся́я, *од. тк.*
 Ся́ята, *од. тк.*
 Ся́тиб, *вбр.*

Та́ба, *од. тк.*
 Таба́ка, *доп.*
 Табе́нок — див. Таба
 Таби́н, *од. тк.*
 Табівка, *доп.*
 Та́бла, *доп.*
 Табу́ла, *доп.*
 Табу́ра — див. Табула

Тайні́стра, *доп.*
 Та́йстра, *доп.*
 Та́йстра череда́рська, *доп.*
 Тайстри́на, *доп.*
 Тали́йка, *верх.*
 Та́лпа, *взут.*
 Та́ністра — див. Тайні́стра
 Та́нка, *прик., гол. уб. ж.*
 Тасѣ́мки, *прик.*
 Та́тарка, *гол. уб. ч.*
 Та́фт, *од. тк.*
 Та́фта, *од. тк.*
 Та́шка, *доп.*
 Тві́н, *верх.*
 Тві́нчик, *верх.*
 Тві́нка, *верх.*
 Телі́пони, *прик.*
 Тене́зюха, *сор.*
 Теплу́шка, *верх.*
 Теремо́к, *гол. уб. ж.*
 Те́ркала, *прик.*
 Теркі́ло, *доп.*
 Терло́н, *верх.*
 Терю́к, *верх.*
 Тетя́нка, *поясн. ж.*
 Тя́нтіюха, *сор.*
 Тілогре́йка, *верх.*
 Тка́нниця, *пояс*
 Тка́нонька, *прик.*
 Тка́ночка, *прик.*
 Тобі́вка, *доп.*
 Товсти́на, *од. тк.*
 То́панки, *взут.*
 Топі́рець, *доп.*
 То́рба, *доп.*
 Горбі́на, *доп.*
 То́рбки, *поясн. ж., верх.*
 Точѐ́ник, *поясн. ж.*
 Трабінка, *прик.*
 Тра́йстра, *доп.*
 Тре́пки, *взут.*
 Треті́льниця, *сор.*
 Треті́льниці, *сор.*
 Трити́нниці, *сор.*
 Трі́йця, *сор.*
 Трі́пало, *прик.*
 Трі́санкі, *гол. уб. ч.*
 Тулу́б, *верх.*
 Тулу́б куперко́вий, *верх.*
 Турпа́н, *гол. уб. ж.*
 Тю́рлу́к, *верх.*
 Тягане́е, *сор.*
 Тяжи́на, *од. тк.*

Убе́ря, *вбр.*
 Убѣ́ори, *вбр.*

Уббр, *вбр.*
Убране, *вбр., поясн. ч.*
Убру́с, *гол. уб. ж.*
Убрусець, *гол. уб. ж.*
Убуванці, *взут.*
Удяга́ло, *верх.*
Узо́рече, *од. тк.*
Узо́ри шу́ти, *прик.*
Узо́цький, *сор.*
Узчи́на, *од. тк.*
Уйош, *верх.*
Уперёчка, *поясн. ж.*
Уплета, *зач. ж.*
Уплетёни, *зач. ж.*
Упліт, *зач. ж., прик.*
Упліта́ти, *зач. ж.*
Упліти, *зач. ж.*
Уплітка — див. Уплета
Упліткі́, *прик.*
Усики, *верх.*
Успя́тки, *взут.*
Уставка, *сор.*
Уставки гребі́нча́сті, *сор.*
Уставок, *сор.*
Устрика́не, *поясн. ж.*
Устугви́, *взут.*
Усту́гли — див. Устугви
Утка, *гол. уб. ж.*
Уто́чуване, *поясн. ж.*
Учкúр, *поясн. ч.*

Хлоп'я́нка, *сор.*

Фа́лда, *верх.*
Фалдь, *поясн. ж.*
Фале́ндиш, *верх.*
Фалендиш, *од. тк.*
Фальба́нки, *поясн. ж.*
Фальбо́ни, *поясн. ж.*
Фа́льш, *поясн. ж.*
Фанале́вий, *од. тк.*
Фа́нди, *верх.*
Фа́неля, *од. тк.*
Фа́нта, *вбр.*
Фа́нте, *вбр.*
Фа́нти, *верх.*
Фараме́тлик, *сор.*
Фарба́н, *поясн. ж.*
Фарба́не, *поясн. ж.*
Фарба́ниця, *поясн. ж.*
Фарба́нка, *поясн. ж.*
Фарба́нкі, *поясн. ч.*
Фарба́вка, *верх.*
Фарба́тка, *поясн. ж.*
Фарбо́т, *поясн. ж.*
Фарбо́ти, *поясн. ж.*

Фарту́х, *поясн. ж.*
Фарту́х то́чений, *поясн. ж.*
Фартуши́на, *поясн. ж.*
Фартушо́к, *поясн. ж.*
Фастригува́ти, *вбр.*
Фасулькі́, *доп.*
Фатьо́л, *гол. уб. ж.*
Фаце́лик, *гол. уб. ж.*
Фачели́ча́та, *гол. уб. ж.*
Фаце́личок, *гол. уб. ж.*
Феле́га, *вбр., верх.*
Феледзена — див. Фелега
Фенделя́нка, *вбр.*
Ферли́на, *верх.*
Фес, *гол. уб. ж.*
Фе́ца, *вбр.*
Фібула, *прик.*
Фігу́рка, *верх.*
Фіет, *зач. ж.*
Флек, *гол. уб. ч.*
Фо́вда, *поясн. ж.*
Фо́дри, *сор.*
Фо́нда, *поясн. ж.*
Форбо́т, *поясн. ж.*
Фо́та, *поясн. ж.*
Фо́та з фу́стами, *поясн. ж.*
Фраби́нки, *поясн. ж.*
Фрайба́нка — див. Фрамба́йка
Фрамба́й, *поясн. ж.*
Фрамба́йка, *поясн. ж.*
Фрамба́я — див. Фрамба́йка
Франдзо́ля, *зач. ж.*
Фра́чок, *верх.*
Фра́чки, *верх.*
Фребі́нка, *поясн. ж.*
Фремба́я, *поясн. ж.*
Фре́ндзі, *поясн. ж.*
Фриба́нкі, *поясн. ж.*
Фрі́злі, *поясн. ж.*
Фромба́я, *поясн.*
Фу́рочка, *гол. уб. ч.*
Фу́стина, *гол. уб. ж., доп.*
Фу́стка, *гол. уб. ж.*
Фу́та, *поясн. ж.*
Фу́терко, *верх.*
Фу́трівка, *верх.*
Фу́тро, *верх.*
Фуфа́йка, *верх.*

Халами́за, *верх.*
Халами́йка, *верх. ж.*
Хала́т, *верх.*
Ха́ми, *поясн. ж.*
Ха́мівка, *гол. уб. ж.*
Ха́му́лка, *гол. уб. ж.*
Ханта́лі, *взут.*

Хва́йка, *доп.*
 Хва́нда, *верх.*
 Хвартуши́на, *поясн. ж.*
 Хвурáжка, *гол. уб. ч.*
 Химёвка, *гол. уб. ж.*
 Хі́мка, *гол. уб. ж.*
 Хі́мля, *гол. уб. ж.*
 Хіме́вка, *гол. уб. ж.*
 Хі́р, *прик.*
 Хло́пці, *верх.*
 Хлоп'я́нка, *сор.*
 Хмі́ль, *прик.*
 Хово́шні, *поясн. ч.*
 Хо́дак, *взут.*
 Хо́дакі, *взут.*
 Хо́дан, *гол. уб. ж.*
 Хо́дячата, *взут.*
 Хо́дячка, *взут.*
 Хо́лёва, *взут.*
 Холода́йка, *верх.*
 Холо́ша, *поясн. ч.*
 Холоше́нька, *поясн. ч.*
 Холо́ші — *див. Холошні*
 Холошнє́та, *поясн. ч.*
 Холошні́ці, *поясн. ч.*
 Холо́шні, *поясн. ч., взут.*
 Холошні́як, *верх.*
 Холошні́яник, *верх.*
 Хо́мєвка, *гол. уб. ж.*
 Хо́мівка — *див. Хо́мєвка*
 Хо́ява, *взут.*
 Хрє́стик, *прик.*
 Хрє́стики, *сор., гол. уб. ж., прик.*
 Хрєщáтка, *поясн. ж.*
 Хрєщáточка, *поясн. ж.*
 Хрє́щики, *прик.*
 Ху́ста, *вбр., поясн. ж., гол. уб. ж.*
 Ху́стинкі, *взут.*
 Ху́стиця, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка багрова́, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка барбаро́ва, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка дзябкани́ста, або квітова́,
 гол. уб. ж.
 Ху́стка едва́бна, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка засну́вача́та, незаши́та, за-
 воло́чена, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка за́ткана, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка ли́са, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка незаши́та, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка під намі́тку, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка старо́віцька, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка терно́ва, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка тибето́ва, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка тифти́кова, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка тка́на, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка цві́таста, *гол. уб. ж.*
 Ху́стка шальо́ва, *гол. уб. ж.*

Ху́сточка, *сор.*
 Ху́стя, *вбр., гол. уб. ж.*
 Ху́стята, *доп.*
 Ху́трія́нка, *верх.*
 Ху́щча, *гол. уб. ж.*

Цаба́ти, *вбр.*
 Ца́йг, *од. тк.*
 Цві́кол, *сор.*
 Цві́хлик, *сор.*
 Цвіта́стий, *гол. уб. ж.*
 Цей́г — *див. Ца́йг*
 Це́п, *гол. уб. ж.*
 Це́рувати, *вбр.*
 Це́тка, *прик.*
 Ци́б, *гол. уб. ж.*
 Ци́би, *гол. уб. ж.*
 Ци́ганок, *доп.*
 Ци́мба́ли, *сор.*
 Ци́мбли, *прик.*
 Цингако́ра, *пояс*
 Цингату́ра, *пояс*
 Цинде́лі, *од. тк.*
 Цинка́ту́ра, *од. тк.*
 Ци́плики, *прик.*
 Ци́рка, *прик.*
 Ци́ркува́ти, *прик.*
 Ци́рочка, *прик.*
 Ци́тки, *прик.*
 Ци́ц, *од. тк.*
 Ци́цовий, *од. тк.*
 Ціди́ло, *доп.*
 Ци́жемки, *взут.*
 Ци́жми, *взут.*
 Ци́рка, *прик.*
 Ци́семки — *див. Чи́жемки*
 Ци́точки, *пояс*
 Ці́нєник, *пояс*
 Ці́коли, *сор.*
 Ці́пці, *взут.*
 Цу́дики, *зач. ж.*
 Цу́ма́тя, *вбр.*
 Цу́ндра, *вбр.*
 Цу́ндровий, *вбр.*
 Цу́ре, *вбр.*
 Цу́рка, *верх.*
 Цу́рканка, *верх.*
 Цу́ря, *верх.*
 Ця́сно́ха, *поясн. ж.*

Чалапу́ті, *взут.*
 Чама́ра, *верх.*
 Чамле́т, *од. тк.*
 Чапи́ць, *гол. уб. ж.*
 Чапи́в, *верх.*

Чапінь — див. Чапів
 Чапра́к, *вєрх.*
 Ча́хлик, *сор.*
 Чежѣмки — див. Чижемки
 Чѣкман, *верх.*
 Чѣкмен — див. Чекман
 Чѣкмень — див. Чекман
 Чѣкміна — див. Чекман
 Челѣни, *пояс*
 Чѣмбор, *пояс*
 Чѣмѣра — див. Чамара
 Чѣмѣрка, *верх.*
 Чемерча́, *верх.*
 Чемерчи́на, *верх.*
 Чемйорка, *верх.*
 Чемліт, *верх.*
 Чѣпа́к, *гол. уб. ж.*
 Чѣпа́нок — див. Чепак
 Чѣпѣлик, *доп.*
 Чѣпѣць, *гол. уб. ж., прик.*
 Чѣпиці, *взут.*
 Чѣпів, *верх.*
 Чѣпрага́ — див. Чепруга
 Чѣпра́ги, *прик.*
 Чѣпру́га, *пояс*
 Чѣпчик, *гол. уб. ж.*
 Червлѣний, *од. тк., поясн. ж.*
 Червонийці, *взут.*
 Червча́тий, *поясн. ж.*
 Червча́тка, *поясн. ж.*
 Червча́точка, *поясн. ж.*
 Черв'ячо́к, *поясн. ж.*
 Черда́н, *прик.*
 Череві́ки волоча́ні, *взут.*
 Череві́ки габенко́ві, *взут.*
 Череві́ки з кри́льцями, *взут.*
 Череві́ки на ко́рках, *взут.*
 Череві́чки, *взут.*
 Черезно́жниця, *взут.*
 Чѣрес, *пояс*
 Чѣрес на заші́пці, *пояс*
 Чѣрес цифро́ваний, *пояс*
 Черка́с, *од. тк.*
 Черкѣ́са, *верх.*
 Черкѣ́ска, *верх.*
 Черлѣ́ний, *сор., поясн. ж.*
 Черне́тка, *поясн. ж.*
 Черча́тий, *од. тк.*
 Черчико́вий, *сор.*
 Чѣхлик, *сор.*
 Чѣхма́н, *од. тк.*
 Чѣхба́л, *сор.*
 Чиже́мки, *взут.*
 Чійми з лубо́м, *взут.*
 Чійми з остро́гами, *взут.*
 Чикме́нь, *верх.*
 Чикмі́нь — див. Чекман

Чимба́рка, *верх.*
 Чимбі́р, *пояс*
 Чимѣ́рка, *верх.*
 Чинна́рка, *верх.*
 Чиндоко́ра, *пояс*
 Чій́нка, *поясн. ж.*
 Чі́новатка, *од. тк.*
 Чинчі́к, *гол. уб. ж.*
 Чипѣ́ць, *гол. уб. ж.*
 Чі́хло, *сор.*
 Чі́бля́нки, *взут.*
 Чі́вка, *поясн. ж.*
 Чі́вко, *гол. уб. ж.*
 Чі́жми, *взут.*
 Чі́льце́, *гол. уб. ж.*
 Чімбе́ра́к, *прик.*
 Чі́пець, *гол. уб. ж.*
 Чі́пка, *зач. ж.*
 Чі́по́к, *гол. уб. ж.*
 Чі́пчати, *гол. уб. ж.*
 Чі́пчити, *гол. уб. ж.*
 Чі́чка́ня, *поясн. ж.*
 Чі́чка́тний, *сор.*
 Чі́чки, *прик.*
 Чо́бни, *взут.*
 Чо́біткі́, *взут.*
 Чо́боти, *взут.*
 Чо́боти витя́жні, *взут.*
 Чо́боти в'я́лові, *взут.*
 Чо́боти гвоздьо́ві, *взут.*
 Чо́боти залубчи́сті, *взут.*
 Чо́боти засто́яти, *взут.*
 Чо́боти личко́ві, *взут.*
 Чо́боти лямце́ві, *взут.*
 Чо́боти наста́вити, *взут.*
 Чо́боти пасо́ві, *взут.*
 Чо́боти про́сті, *взут.*
 Чо́боти ра́нтові, *взут.*
 Чо́боти ромпа́сові, *взут.*
 Чо́боти ру́ського крою, *взут.*
 Чо́боти рясо́вані, *взут.*
 Чо́боти у́гнівські, *взут.*
 Чо́боти черво́ні, *взут.*
 Чоботя́та, *взут.*
 Чоботя́та па́сові, *взут.*
 Чопѣ́ц, *гол. уб. ж.*
 Чо́пів, *верх.*
 Чо́пці, *взут.*
 Черно́брівці, *взут.*
 Черно́гу́зка, *поясн. ж.*
 Черно́халя́вці, *взут.*
 Чоти́рна́йцятка, *од. тк.*
 Чохла́, *сор.*
 Чо́хлик, *сор.*
 Чохлі́ця — див. Чохла
 Чо́хла, *сор.*
 Чо́хлик — див. Чо́хла

Чохол, сор.
Чубак, гол. уб. ж.
Чубі, гол. уб. ж.
Чубитися, гол. уб. ж.
Чубук, доп.
Чуга, верх.
Чугаїна, верх.
Чугай, верх.
Чуганіна, верх.
Чуганя — див. Чуга
Чужка, верх.
Чуйка, верх.
Чулі, взут.
Чулко, гол. уб. ж.
Чумарка, верх.
Чумачка, сор.
Чуні, взут.
Чупак, гол. уб. ж.
Чупер, зач. ж.
Чупец, гол. уб. ж.
Чупри, зач. ж.
Чурапи, взут.
Чурепки, взут.
Чурка, взут.
Чушка, гол. уб. ж.
Чуя, верх.

Шабак, прик.
Шабета, доп.
Шалевий, од. тк.
Шаліновка, гол. уб. ж.
Шаль, од. тк.
Шалька, доп.
Шальон, верх.
Шамаття, вбр.
Шандарак, поясн. ж.
Шапиця, гол. уб. ж.
Шапка барашкова, гол. уб. ч.
Шапка бірка, гол. уб. ч.
Шапка завійканя, гол. уб. ч.
Шапка на завісах, гол. уб. ч.
Шапка сива, гол. уб. ч.
Шапка стовбата, гол. уб. ч.
Шапка суконна, гол. уб. ч.
Шаплик, верх.
Шапойка, гол. уб. ч.
Шапурина, гол. уб. ч.
Шапчеріна — див. Шапурина
Шапчина — див. Шапурина
Шараварки, поясн. ч.
Шарафан, поясн. ж., верх.
Шарафанка, поясн. ж.
Шарінка, поясн. ч.
Шарпан, поясн. ж.
Шаття, вбр.
Шварка, прик.
Шведра, верх.

Шво, сор.
Шелести, прик.
Шерстянка, гол. уб. ж.
Шестиклінка, поясн. ж.
Шешняк, гол. уб. ч.
Шибель, доп.
Шиблети, взут.
Шийка, взут.
Шиндикльор, поясн. ж.
Шинелька, верх.
Шинючка, гол. уб. ч.
Ширинна, гол. уб. ж.
Ширінка, гол. уб. ж., прик., доп.
Ширіночка, доп., прик.
Шите чічкате, прик.
Шитя біле, прик.
Шірінька, поясн. ч.
Шкам, од. тк.
Шкарбані, взут.
Шкурякі, взут.
Шлара, поясн. ж.
Шларка, поясн. ж.
Шлафрок, верх.
Шлейка, прик.
Шлер, поясн. ж.
Шлерки, сор.
Шлік, гол. уб. ч.
Шляк, поясн. ж.
Шлярка — див. Шларка
Шльорки, взут.
Шмата, вбр.
Шмаття, вбр.
Шнурівка, верх.
Шнурки, верх., прик.
Шнуркіці, поясн. ж.
Шнуркування, поясн. ж.
Шнуркувати, поясн. ж.
Шнуровиця, верх.
Шнурок плетений, сор.
Шнуфлик, доп.
Шов бавницьвий, прик.
Шов кучерявий, прик.
Шовк, од. тк.
Шовківка, гол. уб. ч.
Шовковіна, од. тк.
Шоломок, гол. уб. ч.
Шорс, поясн. ж.
Шорц, поясн. ж.
Шошон, верх.
Шошони, взут.
Шпенцер, верх.
Шпилька, прик.
Шпінка, гол. уб. ж.
Шпінка, сор.
Шпюнька, прик.
Штамет, од. тк.

Штані довбані, *поясн. ч.*
Штані до очкурні, *поясн. ч.*
Штані до паса, *поясн. ч.*
Штані задублені, *поясн. ч.*
Штані обрані, *поясн. ч.*
Штані пайстро́ві, *поясн. ч.*
Штапува́ння, *сор., верх.*
Штапу́стя, *гол. уб. ж.*
Ште́пка, *поясн. ж.*
Штибле́ти, *взут.*
Што́ф, *од. тк.*
Шту́льба, *взут.*
Штурганя́, *поясн. ж.*
Шу́ба, *верх.*
Шу́ба заві́йча́та, *верх.*
Шу́гай, *верх.*
Шу́ги, *взут.*
Шупла́тте, *вбр.*
Шурга́те, *вбр.*
Шурц, *поясн. ж., поясн. ч.*
Шуфла́те, *вбр.*
Шушо́н, *верх.*
Шушпа́н, *верх.*
Шушу́н, *верх.*
Шушу́н, набойча́тий, *верх.*
Шушуне́ць, *верх.*

Щибле́ти, *взут.*

Юбка, *поясн. ж.*
Юпа, *верх.*
Юпка, *верх.*
Юпка ба́ева, або з ко́втунцями,
верх.
Юпка з пелері́ною бли́нцем, *верх.*
Юпочка — див. Юпка

Ягнус, *прик.*
Ягну́сок, *прик.*
Яла́к, *верх.*
Яламо́к, *гол. уб. ч.*
Ялмі́вка, *гол. уб. ч.*
Ялму́рка, *гол. уб. ч.*
Яло́м, *гол. уб. ч.*
Япанча́, *верх.*
Япончи́на, *верх.*
Яри́к — див. Яри́ч
Яри́ч, *од. тк., верх.*
Ярмі́вка — див. Ялмі́вка
Ярмі́лка, *гол. уб. ч.*
Ярму́рка — див. Ялмі́вка
Ярочко́вий, *од. тк.*
Ярча́к, *верх.*

ЗМІСТ

Від автора	3
Вступ	6
Умовні скорочення джерел	11
Скорочення географічних та етнографічних назв	16
Скорочення назв одягу	17
Мовні скорочення	18
Вбрання	19
Одягова тканина	23
Сорочка	36
Поясний одяг	59
Жіночий	60
Чоловічий	71
Верхній одяг	74
Пояси	105
Зачіски	110
Жіночі головні убори	115
Чоловічі головні убори	130
Взуття	137
Прикраси	149
Доповнення до одягу	160
Висновки	165
Предметний покажчик	166

